

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

—
Neljäs aastakäik.
—

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja:

Dr. R. A. Hermann.

—
Tartus.
—

Trükitud R. A. Hermann'i kulu- ja kirjadega.

Noodikogu

PE $\frac{A}{238}$ 88
3

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

—
Neljas aastakäik.
—

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja:

Dr. R. A. Hermann.

Fr. R. Kreutzwaldi
nim. ENSV Riiklik
Raamatukogu

PE 16628

—
—
—
ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

N° 16339

Tartus 1888.

Trükitud R. A. Hermann'i kulu- ja kirjadega.

Gisekord.

Elutirjeldused.

	Nr.	lht.
Iwan Sergejewitsch Turgenjew (pildiga)	1	1
Leopold Auer	2	9
Nicolo Paganini	3	17
Dr. Hans Michel Schletterer	4	25
Giuseppe Verdi (pildiga)	5	33
Johann Christian Ludwig Weille	6	41
Eugen d'Albert	7	50
Harry Jannsen	7	54
André Erneste Modeste Gretry	8	57
Banem Johann Strauß	8	58
August Johan Söderman	9	65
Eduard Naprawnik	10	73
Aleksei Bwow	11	81
Johann Ludwig Böchner	11	89
Dr. R. A. Hermann (pildiga)	12	84

Jutud.

Viig kõrges	1	2
Kontsert kullakimmas	1	5
Üks unustatud helilooja	1	7
Die Bull ja tema ajutus	1	7
Üks kokkupuutamine	2	10
Heäcaline lauleldus	2	13
Haydni esimene lauleldus	3	20
Kuda juur wiulimängija end waimustab	3	21
Kurabi sonat	4	25
Preili Desfoix	4	28
Kaks neitsit	5	35
Bellini ja Heine	6	41
Wale-Boieldieu	6	42
Tundmata ja teadmata	6	44
Weider nali	7	55
Tähtsene Mozarti lapsesõlweft	8	58
Surnud onu	9	66
Üks õnneaosta	9	69
Tähtjas patwe ja soow	9	71
Tga jüü leiab kättemaksuist	10	76
Kirnbergeri tujud	10	77
Esimene armastus	12	91

Speetlitud tütid.

Kuda komponeeritakse lehek.	30
Wänguriistadest	30
Bühite muusika ajalugu "	46, 61, 77, 95

Sõnumid mujalt muusika elust.

Neid on lehek. 6, 22, 31, 46, 62, 78, 95.

Salmikud.

	Nr.	lht.
Anna Gaawale ja Miina Hermannile	1	6
Laul	1	7
Dis ja päite	3	24
Tuli tuha all	6	46
Cesti helikunstnikud	7	55
Poiitene	8	64
Sa ütled: Laula	10	78
Cedemi toob jüdame	10	79
Laenetel	10	79

Seda ja teist.

Rosšini ja leierkast	1	8
Tubli wastus	1	8
Waimustus	1	8
Waimustas sõna	1	8
Wieugetemps'i õnnetaht	3	23
Weider kostus	3	23
Wasta lööbud	3	24
Usjalik wastus	3	24
Noor mees ja isus mõistujutt	2	24
Franz Lachner	4	32
Muustuse limbatu	4	32
Heinrich Vogl ja abikaas	4	32
Tubli abinõu	7	56
Komponisti juures. Ilus wastus	7	56
Suttamõistew kriitik	7	56
Broua Raß ja preili Hay	8	63
Sofie Croizette	8	64
Opereti laulja kohtu ees	8	64
Paha lugu	8	64
Salieri ja Mozart	9	72
Tuleleegi tundmus	10	79
Wagner ja Lachner	10	79
Rosšini ja Carafa	10	79
Spontinist	10	79
Pauline Lucraft	10	80
Rosšini ja Meyerbeer	10	80
Weider kutse	10	80
Rasstimuusik	11	88
Üks alles hoitud muju	11	88

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Jumub kuus korra.

Jind aastas kättejaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Jse ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Iwan Sergejewitsh Turgenjew.

Laulmine ja luuletamine on ühe puu kaks oja. Üks ei ole ilma teiseta mõeldaw, sest sõnadeta laulmine on waewalt sünnis asi, ja luuletamine mõjub alles siis täiel mõnul, kui ta laulu-häälega ühendatud on, kui ta luuletamine mitte jügugi alati laulusalvide loomine ei ole. Luuletajatega oma lugejaid tutwaks teha on üks oja meie lehe kohustest. See kord on meil nõuu mõne sõnaga Wene rahwa ühest tähtsamast luuletajast ja kirjanikust kõneleda, ja see on nimelt Iwan Sergejewitsh Turgenjew.

Iwan Turgenjew, suur Wene kirjanik, sündis aastal 1818 roojakuu 28. päewal. Tema wanemad oliwad Wene mõisniku-jugu inimesed, kessel Drelli kubermangus mõisad oliwad, kus ta wäikene Iwan oma lastepõlwe aastad mööda jaatis. Koolis oli Iwan Turgenjew Moskwas. Ülikoolis oli ta esiti Moskwas, siis Peterburis ja wiimaks Saksa maal Berlinis. Pärast ülikooli aega tuli ta Peterburi tagasi. Siin heitis ta sisetunde asjade ministeriumis kroonu teenistusse. Juba siin hakkas ta rohkesti kirjutööd tegema. Nooruse tuhinas kirjutas ta mõndagi, mis ajakohane polnud ja riigi-walitsuse nõuuga ühte ei läinud. Selle pärast sai ta ministeriumi ametist

Iwan Sergejewitsh Turgenjew,

suur maailma-huulus kirjanik.

Sündinud roojakuu 28. p. 1818, surmud mißistikuu 8. p. 1883.

lahti ja läks kõrgema käsu pääle aastal 1852 Wene maa sisetunde kubermangudesse elama, kust ta Peterburi ei tohtinud tagasi tulla; aga pärast anti talle jälle see luba. Seda luba ei tarwitanud ta palju, waid sest saadit elas ta ühte puhku wäljamaal, enamasti Baden-Baden'i linnas, siis aga ka tihti Pariisis. Wanematest oli ta juure mõisa pärimud. See andis talle küllalt nii palju sisetulekut, et ta

mureta mõis elada. Ka tema kirjatööd tõivad talle aega mööda ifka juuremat raha kaju.

Dma tähtsamat kirjamehelist tööd algas Turgenjew raamatuga „Ühe jäägri päe-
waraamat," mis suurt tähelepanemist äratas, sest Wene rahwa elu oli siin ifeäranis
terawasti kirjeldatud. Pärast (aastal 1862) kirjutas ta jutu „Kad ja pojad," mis
weel rohkem imekspanemist äratas; jelles kirjelas ta esimest korda Wene kirjanduses
nihilistlasti ja andis neile nime — Labina keeli sõnaft «nihil» see on „ei midagi,"
nii et nihilist ehk nihilistlane nii palju tähendab kui „ei-midagilane," see on inimene,
kes midagi ei usu ega millestgi midagi ei hooli. Siis kirjutas Turgenjew weel „Kaks
uudisjuttu," romanid „Kudin," „Suits," „Uur" ja „Ludse-maa." Kõigis neis kir-
jatöödes püüab Turgenjew jutustawal wiisil Wene rahwa ja Wene feltskonna elu
näidata — esimestes enamasti pahu külgi, aga wiimases jälle wähe lootust paramuse
poole, mida ka nimi „Ludse-maa" näitab.

Pääle nende jutulistete kirjatööde on Turgenjew weel suure hulga luulelisi ja
näitluslisi tükkisid kirjutanud, mis juuremal hulgal kõik wäga ilusad ja õpetlikud on,
kui ka wähem jääkastid, mida laulda wõimalik on. Mõned on aga ifeäranis õnad
ja täis ära rääkimata luulelisi wõimu, aga on ka tunnistusjeks, kui wäga tubli ja
kallis meel Turgenjewil oli ja kui armas mooras jüda tema rinnas tufkus.

Turgenjew oli terwel eluajal puhas ja selge Wenelane ja hoidis kõigest jüdamest
Wene maa poole, kui ta ka rohkem kui poole oma eluajast wäljamaal elas. Armastus
Wene maa ja rahwa wastu ei keelanud aga teda mitte oma suguwendade wigasid ette
tuua ja laita, kus ta jeda tarwis arwas. Politikalist annet ei olnud, nagu jeda Wene
kirjanikkude poolest pea ühel meelel üteldakse, Turgenjewil peaaegu olemasgi, waid ta oli
läbi ja läbi luuletaja, ja kõik oma politikalised mõtted muutis luuletusjeks ümber.
Sellel näol oli tema kirjadel siis ka ütlemata suur mõju. Turgenjew oli waidlemata
eneje aja kõige juurem Wene kirjamees. Seda tunnistas terve haritud Wene rahwas.

Kui suur kirjamees Iwan Turgenjew oli, jeda näitab ifeäranis tema matus.
Sellest wõttis Peterburis ära arwamata rahwa hull oja. Iwan Turgenjew heitis
Pariis aastal 1883 mihklitku 3. päewal hinge. Tema keha toodi aga säält ija-
maale tagasi, ning hingab Peterburis Wolkowa kirikaal kake teise Wene kirjaniku,
Belinskij ja Dobroljubowi, haudade wahel wiimast und.

Siig kõrges.

Kuulus Prantsufe basjilaulja Lablache (ütle: 'lablajch) oli aastal 1839 Inglije
maal Londonis laulmas. Ta istus ühel hommikul oma toredas toas ja mängis wiit-
lit, jekt ka jelle mänguriista pääl oli Lablache meister. Ta mängis nii hoolega ja
nii, et ta jedagi tähele ei pannud. Selle pärast ei märganud ta jeda, et üks ilus
kahwa-näoline noor herra tuppä tuli, end sohwasje wistas ning hoolega mängu ku-
lama hakkas.

„Brawo, muusika-meister!" hüüdis see wiimaks, kui Lablache parajasti ühte
wäga ilusat mängu oli lõpetanud. — Lablache waatas pool ehmatanud ümber, aga
kui ta rääkijat nägi, andis ta talle lahkesti kätt ning ütles: „Ah Teie'p see olite,
Giovanni, peaaegu ei oleks ma Teid enam äragi tundnud, nii kahwa olete täna jälle.
Teie näo-karw näitab, nagu ei oleks Te ööl undgi filma saanud."

Sisje tulnud noor mees lõi näoift punasjeks nagu neuu. Ta oli noor mees, um-
bes 20 aastat wana, kollaka habeme- ja siinitate filmadega, täitfa oma peremees, kellel
umbes üks miljon aastas intressijid sisje tuli — üks Stalia herzog, kes Lablache õpi-
lane. — „Mis wiga Teil siis on?" küsis Lablache uuesti. „Kas olete haige wõi,"
lijas ta naeratades juurde, „ei ole Te neist noodi-harjutustest, mis Teile üles andsin,
mitte jagu saanud, wõi olete oma miljoni intresside juurde weel teise saanud, ja niüid
ei tea Te enam, kuda nii suurt hulka raha jõuate ära kulutada?" — „Ei midagi kõigest

fellest," vastas Giovanni pehme häälega. — „Aga igaw Teil on, seda ma näen," ütles laulja, „kui keegi Italia maal kõige rikkam noor mees on, kes kõike seda võib saada, mis aga süda kutsub —“ — „Minu rikkus ei anna mulle õnne," wõttis herra Giovanni sõna otsast kinni. — „No noh, taewakene! Kas ehk olete mõnele neiuksesele liig sügawasse silma sisse waadanud?" uuris basfiilaulja naljaka ojawõtmisega. — „Kuda see mõiks olla?" vastas noor mees, „mina olen Itaaliast, ei oska mitte sõna Inglise keelt, ei tunne siin pea muud kedagi, kui Teid, ja hoiain Teiega ühte, ja õig-lajelt üteldud, mina ei otji naist ega neiu, waid ühte keerubit, ideali, paleust kangelst kumardada ja ei mitte kätte saada. — „Alha, saan aru, Teie armastate lootusetä," ütles laulja. — „Ei mitte weel, aga ma otjin ja soowin seda; kas Teie, armas Lab-lache, ei ole nii armastanud?" — „Ei seda küll mitte. Minu elu oli küll kena ja iheäralik, aga ei mitte täis hingewalu. Kui 18 aastat wana olin, juba siis hakkasin näitemängu-weiderdaja Pinotti tütar armastama ning heitsin temaga abieluise, ta on praegu mu naesese, nagu teate, ja mina olen truu abikaas ja isa — muud ma ei taha.“ — „Õnnelik mees," ohtas noor herzog. — „Seda ma olen nii hästi elus kui laulus, sest teadke, et mind iganes laulus ei ole laidetud, see on, mind ei ole wälja wilistatud — aga see on ju wale — üksford ometi, ja see oli Wienis aastal 1824. Mul oli üks teener Pietro. See pagan warastas minult nagu kaaren. Wiimaks ajasin ta teenistusest ära. Ta pistis raha, mis talle palgaks wälja maksin, tasku, wõttis sellest ühe taalri ja ütles pilkawalt näidates: „Selle raha eest lasen Teid täna õhtu teatris wälja wilistada.“ — „Oh seda häbemata inimest!“ hüüdis Giovanni. — „Ja just kui kuuljad kõige rohkem kiites käsi lafjutasiwad, kuuldi läbi näitemaja kangel wilistamist.“ — „Kas polnud esimene wõrukael," hüüdis noormees, „ja mis Teie tegite?" — „Mina," ütles Lablache, „astusin rahulikult eesriide ette ja ütlesin kuuljatele: ärge pange, auustatud wõõrad, seda tähele, see on minu kelm teener, kes seda teeb, sest et ma teda teenistusest ära ajasin.“ Kuuljad naerfiwad ja lafjutasiwad seda roh-kem käsi. Ka oli mul Wienis 15 aasta eest weel iheäralik õnn: Neapeli kuningas Ferdinand I. laskis mind ühel päewal kutsuda, soowis mulle õnne, et mind nii wäga kiideti ja tõstis mind enese kapelli kammerlauljaks kõrge palgaga. Pärast oli kuni-gas korra koguni minu arst.“ — „Kuningas arst? Kuda nii?" küsis noor mees. — „Kuninglikus kojas oli kontsert," jutustas Lablache. „Kui mina klaweri juurde as-tusin ja laulda tahtsin, ei saanud ma mitte ainust heligi suust wälja, aewastasin ühte puhku, ning hääl oli ära. Neapeli kuningas andis mulle märgi ja ütles siis: „Kas tahad ruttu terweks saada?" Annaks Sumal seda, ohtasin mina. „Ma tean rohtu," ütles kuningas. „Oh Majesteet! aidake mind!“ Ka neid sõnum üteldes aewastasin ühte puhku. „Noh, hää küll," ütles kuningas, „wõta musta rõigast, lõika lõikudeks, riputa suhkurt, pane wett juure, lase kaks tundi sahwti tõmmata. Sellest mõta iga õhtu ja hommiku thee-lusika täis, siis on kõik korras.“ Kas ei muud mi-dagi, Majesteet? „Ei muud midagi.“ Südamelikku tänu, Majesteet. Paari päewa pärast seda laulsin teatris kõige kõlawama ja selgema häälega. Kuningas oli jäl-l ja laskis mind kutsuda. „Noh, kas rohi aitas? Sa tarwitasid ometi teda?“ Jah Majesteet. „Kas tegid nii, nagu ma ütlesin?“ Tegin küll, nii hästi kui meeles oli. Lasstin musta rõigast tuua, panin palju pipart, soola, õli ja äidifat juurde, siis sõin teda jalatiis. „Kelm," ütles kuningas ja hakkas juure häälega naerma.

Kui Lablache rääkis, waatas noor herzog päewapildi-albumi. Wiimaks kar-gas ta üles ja hüüdis: „Oh kui kaunis album!“ Tal oli õigus, sest album oli wäga ilus — sammestist ja kullast kaaned, pressitud lilledega ehitud, kallid rubini-ki-wid nurkadel. Esimese lehe pälal oli kaks Schilleri laulu nootidega, ja nende all oli õrnaft neu käest kirjutatud Italia keeli: »Al mio maestro di musica« (minu muu-fika õpetajale).

„Kelle käest saite selle albumi?“ hüüdis herzog täis waimustust. — „Ühe õppi-

janna käest." — "Ja kes need kaks laulu on teinud?" — "See sama neiu." — "Kuda selle neiu nimi on?" — Lablache mõtles natuke aega ja ütles siis: "Tema nime ei tohi ma nimetada." — "Ja miks mitte?" — "Ma olen seda lubanud. Ma ei tohi oma õppijannade nime kellelegi ütelda ilma lubata, weel vähem noorele mehele, nagu Teie." — "See saladus äritab mind weel enam. Kas ta on ilus?" — "Oh sõber, nii ilus, et jõnu ei leia ütelda. Tal on näitujeks kõige wäiksemad jalad Inglise maal." — "Kuda on ta juuks?" — "Hele kulla-karwa." — "Kuda silmad?" — "Sinised." — "Kuda tema tegumood?" — "Kuda tema muu mõnu?" — "Kuninglik, imekspandaw teha salebus, hambad on tal nagu pärlid, ta on täis waimu, tafadust, lahkust." — "Sumala pärawt, kas ta mehel on?" — "Ei ole, waid waba!" — "Siis pean teda nägema; oma elu annan, et teda enesele saaksin." — "Seda ei saa." — "Miks ei saa? Mis jääl ees on?" — "Neiu sugulased ei luba." — "Miks mitte? Mina olen herzog, kellel miljonite kaupa warandust." — "Kui ta kümme korda nii rikas oleksite kui olete, siisgi ei lähe see; takistused on liig suured." — "See on ju päris mõistatus! Aga ma wõin teda ometi näha — ainja korratekse, ühe ainukeste korra?" — "Kui ma teen, et näete, siis peate wanduma, et Te iganes temale ligi ei lähe, waid et teda kaugekt kummardate." — "Ma waimun seda ja lähen köhe Londonist ära." — "Hää küll, siis peate täna õhtu teda näha saama."

Õhtul wiis Lablache herzogi ühte kontserti. Kui nad saali astusiwad, mis kuul-
jaid täis oli, märkasiwad nad ühte neitsit kulla-karwa juustega, kes just saali sisse as-
tus. Neitsi ülikond oli koguni lihtlane, ja ta pää ehe ei olnud muud kui ruffi-kille-
dest pärg. — "Oh mis taewane kuu!" hüüdis herzog, "see ta wiist on!" — "Jah
see ta on," kostis Lablache. Noor mees ei pööranud temel kontserdi õhtul oma silmi
armsa neitsi päält ära ning wõttis tema kuu enese südamesse. Oma wannet pida-
des reisis ta teisel päewal Benediguksje. — —

Kastal 1841 oli Lablache Pariisis. Ta läks parajasti ühest bulevardist üle,
kui korraga noor herzog talle wasta tuli. Nad teretasiwad üks teist ümbert kuni haka-
tes. — "Mis minu ilus tundmata neitsi teeb?" oli herzogi esimene küsimine. — "Teie
mõtlete ikka weel selle tüdrukuga pääle?" ütles Lablache. — "Mina ei unusta teda elu-
ajalgi, see armas unenäoline kuu seisab ikka minu waimu ees." — "Teie olete kõwa-
meelsem kui arwasin." — "Kas ta ikka weel Teie käest laulutundijid wõtab?" —
"Wõtab küll; ta on juba juureks osawaks laulukunstlaseks saanud; tema madal soprani-
hää on ära rääkimata ilus, ja klaverit mängib ta meistri kombel; aga mõne aja eest on
tema perekondlikus elus tähtjas muutus tulnud: — ta on abielusje heitnud." —
"Abielusje heitnud?!" hüüdis noor mees ehmatades.

Herzog Giovanni läks täis kurbust laulumeistri juurest ära ja kõndis täis mõt-
teid Pariisi wulitsatel. Suur inimeste hull woolas sinna poole; rõõmu hüüdmised
oliwad kuulda: Oma perekonna keskel ilmus Prantsuse kuningas Louis Philippe, tema
käte kõrwal oli üks kuninglik noor naesterahwas. Herzog kahwatas ära: See oli
tema kaugekt armastatud paleus. "Suur Sumal," hüüdis ta, "see on ju Lablache
õpilane!" — "Mis Teil wiga on, herca?" küsis kõrwal üks wahipidaja gardi-wäe
kapten, "Teie astute ju ühte puhku minu warwaste pääle." — "Palun, andke an-
deks!" wastas herzog Giovanni wärisewal häälel, "minu mõtted on laiali. Kas Teie
ei wõi eht mulle mitte jelle kuningliku naesterahwa nime nimetada, kes kuninga käe
kõrwal käib?" — "Küll wõin, herca," wastas gardiwäe mees, kes juba warwaste
pääle astumise ära oli unustanud, "aga keeritage kübarat, sest kuninglikud küllalised
on juba ligi: See kuninglik naesterahwas on — Inglise maa kuninganna Victoria."

Herzog Giovanni ei rääkinud enam ühtigi. Tõsi oli, et maailma kõige suurema
ja rikkama riigi walitseja tema kaasaks ei wõinud saada. See oli tundmus, mis teda täi-
tis. Ka herzogi kõrge nimi ja juur miljonite rikkus oli siin liig wähe.

Kontsert kullalinnas.

See oli aastal 1869, kui põhja-Amerikas õhtu-rannal San Francisco linnas üks tubli klaverimängija kontsertisid andis ja suure rõõmuga kuuljate poolest wõeti. Ühel päewal astus tema tuppa mitu meest. Need palusiwad klaverimängijat ühte wäikesesse maalinna, nimega Venezia ehk Benedig, mängima tulla. Mängija ei tahtnud minna, sest ta arwas, et ei maksa asja ette wõtta: Italia kuulsa Benedigu linna nimi oli küll linnakesel, aga elanikud ei olnud muud kui pooled hulkujad kullakaewajad. Saadikud lubasiwad, kui mitte muud, siis ometi kullatolmu wõi pool-puhastatud kulda mängumeistrile anda, kui see nende kõrwu iluhelidega ka korra rõõmustama tuleks. Kuld mõjub ikka, ja tema wõimus on suur. Mängija läks.

Kontserdi saal oli puupüsti kuulajaid täis — kõige weidram rahwas, mis iganes näha. Naesterahwaid ei olnud, nende ilu puudus koguni. Üksi mehi oli näha igast maailma nurgast, mõned mustad neegrid, kolladad hiinlased, päewatand amerikalased ja mitu teist rahwajugu, kõikidel käed raskest kullakaewamisest raskus ja korebad, sest kõik ajasiwad läikawat kulda taga maa sees kaewates ja end waewates. Et kord ka rasket tööd unustada, tahtsiwad need hääl meelel mõne kullatükikesse ära anda.

Mängija läks julgesti kõrgemasse kohta, mis laudades oli temale üles tehtud. Kuuljad wõtsiwad teda jalgade ja käte plaginal wasta: Jalgadega tambiti ja suuga wilistati; see oli sääl moeks. Kõige kenama kummardufega tänas mängija ja tegi end walmis kontserdi algama, tõmbas peenikesed nahkkindad käest ära ning tahtis klaveri ette istuda, aga, pagana päralt, kus on klaver? Mängija wistab silma siia ja sinna, ei klaverit kusagil! Päätkuulajad waatawad kõik täis imekspanemist. Wiimaks aimab mängija ja kuuljad, kus wiga on; kõik hakkawad suure häälega naerma, klaverimängija ilma tahtmata ka, sest klaver oli — ära unustatud muretseba. On küll kofkafid, kes wafikapraest jäneseprae moodi toitu keeta oskawad, aga ilma klaverita klaverikontserdi anda ei ole seni ajani maailmas ühelgi wõimalik olnud.

„Noh hää küll, laulge meile midagi ette,“ hüüdis üks lustiline kullakaewaja. See wotamata sõna sünnitas veel suuremat naerumaru. Walged mehed, hiinlased, indianlased, neegrid naersiwad, et wats wabistes jelles naljatujus, ja igauks hüüdis suure kärava omas keeles: „Ja jah, laulge, laulge midagi!“ Mängijale tuli üsna wägiwi nihamati naer pääle, aga tema pidas külma werd. Kui naeru suurem kärin mõõda, siis ütles ta oma mitme-wärwilijele kuuljate hulgale: „Eh on auuliste herrade seas, kes siia on tulnud, mõni, kellel kodus klaver on?“ Üks kullakaewaja punase kuuega tõusis püsti ja ütles: „Wersta neli wiis siit eemal elab üks portugislane — wäga hää mees — tunnen teda; temal on klaver, ja kui mõned mehed walmis oleksiwad ligi tulema, siis wõikime paari tunni pärast pilli siia tuua.“

Need sõnad ärataksiwad ära rääkimata waimustust. Küll paar kummend prii-tahtlikult meest astus ette. Kõige tugenamad otsis punase wati mees wälja. Peagi oliwad need oma teed läinud pilli tooma. Teised kuuljad ja mängija hakkasiwad juttu puhuma seni kauaks, kui mehed klaveriga tagasi tulewad. Juba tunni aja pärast tuliwad mehed tagasi, klaver mitme mehe wahel seljas. Suure rõõmudiskamisega wõeti nad wasta. „Hurraal klaver käes!“ karjuti.

Klaver pandi kõrgemasse kohta. Aga oh wiletsust, mis pill see oli! Waewalt jõudsiwad jalad teda ülewal hoida, päris „klaver-kasti,“ ei tooni ega iluheli kusagil. Mängija lõi mõned affordid, hirmus oli kõrwale kulda. Aga ei jäänud muud üle, kui pidi kontserdi ära pidama. Istus mängija külma werrega wiletsa kasti ette. Ta tegi, mis wõimalik teha oli ja püüdis klaverit iluhelidele meelitada. Aga waata imet! Kuuljate meeled läksiwad lahkeks ja jüda täis waimustust. Mängija jai tänu, kiitust ja — raha küllalt ja tänas õnne, et oli siia päält näha waewasesse linnakesesse tulnud kontserdi andma.

Sõnumid mujalt muusika elust.

Johann Strauss on uue opereti nimega „Simplicius“ komponeerinud, millest niijamati nagu teistestgi tema töödest arvata on, et teda palju saab mängitama, sest et siju väga weider ja lustiline on.

Miska Hauser, omal ajal väga kuulus wiulimängija, on Wienis, 65 aastat wana, ära furnud.

Ferdinand Langer Mannheimis on väga ilusa ooperi „Murillo“ komponeerinud.

Etelka Gerster, üks nüüdse aja kuulsam laululind, olla pärast rasket haigust oma endise rääkmata ilusa hääle täiesti ära kaotanud. New-Yorkis olla ta sügise weel katjunud laulda, aga paraku olnud hääl nii, et waewalt wõidud kuulda.

Verdi uus ooper „Otello“ on juba Pestis Ungari keeli suure waimustusega mängitud. Münchenis saab see ooper esimest kord Saksa keeli laulbama.

Meiningi näitlejad, väga kuuljad Saksa maal, on 750,000 franki (umbes 300,000 rubla) eest Amerikasje näitemängusid etendama läinud.

Saksa ooper New-Yorkis olla hästi õitsmas, Italia ooperil ei olla enam õnne.

Goldmark on Saksa maal väga kuulus komponist. Tema ooper „Seba kuningana emand“ on Saksa maal väga suure waimustusega juba ammu wasta wõetud, aga nüüd ka Inglise maal Inglise keeli.

Heinrich Böllner'i, Tartu ülikooli endise muusikdirektori, ooper „Faust“ leiab Saksa maal ikka enam ja enam waimustatud wastuwõtmiist.

Simon Petrus on ühe uue waimuliku oratoriumi (pika laulu) nimi, mis Meinardus komponeerinud. See kiriklik helitöö olla väga ilus.

Basfi-laulja B. Bach on Inglise kuninganna Victoria ees laulnud ja palju kiitust saanud.

Joseph Lucca, kuulsa laululinnu Paulina Lucca isa, on Wienis, 87 aastat wana, ära furnud.

Direktor Carvalho Parisis on „Opera comique“ teatri põlemise poolest süüdlaseks leitud, et ta hooletu olnud ja selle pärast 3 kuuts wangi ja 200 franki trahwi maksma pandud, niijama nagu direktor Fauner üle tunamullu Wienis. Rumalgi teatri põlemisel saiwad umbes 300 inimest hirmsa tule surma.

Franz Abt'ile tehtakse Braunschweigis mälestusefannas, mille tarwis juba rohkem kui 20,000 marka on kottu tulnud.

Amerika muusiku-mängijad jaada hääd palka; 100 ja rohkem dollarit (umbes 200 rubla) kuus tulla tihti sisse, aga meestel olla ka selle eest hommitust õhtuni tullulli küia.

Weberi uuesti üles leitud ooper „Kolm Pinto“ trükkimise õiguse maksnud üks muusika kulukandja 20,000 marka.

| Anna Saatwale ja Miina Hermannile.

Kuublinnu-paar, teid kuulatades
Müü on kui kõnnits Taara mäel
Just pulma-pidu pühitsedes
Laul muusikaga käsi käel.

Ja teie pulmapilli heli
Mu kõrwa ilul ilmunud;
Ma usun, Wanemuine, weli,
Teil pillimeheks palutud.

Waat', kallid neid, selleks piduts
Mind jüda sundis falmima,
Mind a'as, et luule-õisi siduts —
Teil' pärga päha palmima.

Oh, Anna-Miina, andke andeks!
Ma kutsumata külamees,
Et minu auustuse kandeks
Mu lihne pärg teil juukse sees.

P a u l.

Sull' pühitsen ma oma kandle hääled,
Mu armas, kallis kodumaa.

Üks osa Cesti olust, Cesti ilust
Kui eluhoon siin tujukub ka.

Laul kannab kainelt päewa walge ette,
Mis südamete kaisus keeb;
Sest alwaku see toores käsi ära,
Kes laulu puule liiga teeb.

Kord lehwib laul, kui pehmed tui tiiwad,
Kui õhtu õhul õilme-puu;
Kord möirab ta, kui kange kõue-müürin,
Kui kalju kantful mere suu.

Laul lainab julle saladuse wõtmed,
Teeb lahti taewa wärawad:
Sa näed, kuis hitu-aja imetähed
Weel waimu wallas järawad.

Laul hoiab wana aja waimu-wara,
Kui kulda kauni käega,

Ja kaitseb sinu ilust aukupärga
Weel jumaliku wäega.

Laul pillab mustad maru pilwed metsja,
Kus mure sisse mahutud,
Ja ühendab, mis muutlikes maailmas
On teine teisest lahutud.

Laul puistab pärgasid ju põllu pääle,
Mis õkastege kaetud,
Ja äratab ju närtšind lootus' üles,
Mis Maanalasje maetud.

Laul ehib sinu rändamise tee pääl
Kuld-õuntega kõik agasi,
Ka toob sind kaugeft maalt ja kitsast elust
Su kodukohta tagasi.

Oh kaunistage südamete kõrbet
Siis laulu lained kastege
Nii kaua, kui ka wiimse mehe liikmed,
Kord mulda pandak' puhkama.

Mangu Schild.

Üks unustatud helilooja.

Küll waewalt kellegi helilooja käsi on nii jämbisti käinud, kui kuulsa Ladina keeli laulu »Stabat mater dolorosa« komponistil Astorga'l. Tema oli Italia rikka mõisniku-sugu mees, kes iganes muusikat raha pärast ei armastanud. Mis ta lei, oli tema südamest välja tulnud. — Hirmusamat asja ei wõi küll ollagi, kui see on, et keegi peab nägema, kuida tema lihast isa piinatasse ja wiimaks surma pandasse. See hirmus lugu juhtus Astorga'le. Tema isa oli mäsšamisest Sidilias oja wõtnud Hispania wasta, kui Sidilia rüütli-sugu tahtis Hispania alt lahti saada. Selle pärast mõisteti ta hirmusasse piinasurma. Kui isa raskesti piinati, ei jõudnud ema oma mehe luude mürdmist kannatada ja suri süülsamas paigas poja kätte waha, kuna isa piinajate pörguliste all hinge heitis. Poeg jäi kahetundse kahju läbi nii nukra-meelikseks, et ta enam ühtigi tähele ei pannud. Galeda südamega sõbrad wiisivad poja Astorga kloostrisse, kelle nime ta enesele wõttis. Siin leidis ta waematud jüda jahutusit wäiksesti elades ja muusikat õppides ning harides. Rahe aasta pärast tuli ta Parma hertzogi Franz Josef'i juurde muusika õpetajaks. Hertzogi tütar hakkas teda kangesti armastama, aga muidugi ei tohtinud waene mees hertzogi tütre wastu filmi üles tõsta. Ta ei jõudnud armastatud neitsi ligidal olla, waid jättis koha maha ja läks reisisma. Hulga reiside järele suri Astorga wiimaks kõikidest tundmata ja teadmata. Kloostri wennad Pragi linnas Böömi maal matiwad teda wäiksesti maha.

Ole Bull ja tema asutus.

Aastate 1845 kuni 1860 ümber tegi üks maailma-kululus wiuli-mängija Norra maalt, nimega Ole Bull, wäga palju waimustust oma ära rääkimata ilusa mänguga. Ta sai määratu rikkaks. Aga ei mitte üksi wiuli-mäng olnud tal pääs, waid ka sagedasti kenad mõni kord ka weidrad mõtted. Nõnda tuli talle korraga meelde Ameerikas ühte suurt asutust sünnitada ja oma ijamaalt inimesi sinna wiia. Penhsylvania maakonnas ostis ta suure tüki maad, ehitas sinna majad ja kutsus hulga Norralasi sinna elama, kes ka tuliwad. Waewa teekonna Norrast Ameerikasse maksis Ole Bull. Enesele lastis ta ära määramata toreda palei mäe otsa ehitada. Mäel, mäe rinna-

kul ja ümber mäe lastkis ta ilusad aiad ja põllud jünmitada. Kaunid peenrad käisiwad puudest läbi. Kunstnikud ligidalt ja kaugel ehtisiwad palei feest ja wäljast paradüüskijeks. Päratu suur jaal oli kontfertide tarwis. Ratus oli klaasist. Seinad färafimad kullast, hõbedast ja wärwidest. Lihtedalt, inime, kes fisse läks, pidi mõtlema, et ta taewas on, kus ära ütlemata ilus wiulimäng helises. Pidud ja joodud ei tahtnud lõppeda. Paraku ei kestnud see maa-päälne taewas mitte kaua. Ei olnud weel kõik walmis, kui juba paha lugu algas. Ole Bulli asujad ei olnud rahul. Küll andis Ole Bull tuhandete kaupa neile raha, et nad elada wõiksiwad. Ei aidanud. Rahutus kaswas. Aga suurem õnnetus tuli weel. Tuli wälja, et Ole Bull maatiiki oli wale-omaniku käest ostnud. Sige omanik tuli ja wõttis omanduse tagasi. Ole Bull jättis kurwa südamega kõik katti. Ta wõttis wiuli kaenlasse ja läks maailma neid sadatuhandeid tagasi teenima, mis ta siin põlhesse metja oli pillanud. Matus lagunes ära; peremees oli läinud, perekonnad läksiwad ka. Ja mis sai paleist? Mõni ainus jammas tunnistab weel praegu endist uhtust ja toredust, mis mõne künnekonna aastate eest jääl on olnud. Kõik müürid ja lambrid on waremes. Rahwas ümber kaudu räägib weel endisest hülgusest. Üks küla jelle maa pääl kannab weel „Deonia“ nime. Uusi sadatuhandeid sai Ole Bull küll palju, aga wanad oliwad kadunud.

Seda ja teist.

Rosfjini elas kord Pariisis. Ühel päewal käis ta uulitsal. Üks waene leierkasti mees wäntas just ühte tema tehtud ooperi-wiisi, aga hirmus pikkamiisi. Rosfjini hüüdis wäntajale: „Rutemalt, rutemalt.“ Leierkasti mees ei jaanud aru ja küsis: „Kuda nii, herra?“ — „Wänta rutemalt, wänta rutemalt, sõber, see on ju allegro,“ ütles kuulus muusikameister. — „Aga herra, ma ei tea, mis —“ Juba oli Rosfjini ipe, keda siin keegi ei tundnud, leierkasti juures, wänt peos; ta wäntas nii ruttu kui waja oli. Leierkasti mees ütles: „Täna wäga, nüüd jaan aru.“ Teisel päewal juhtus see leierkasti mees just Rosfjini atna alla teine poole uulitsat ja mängis sedajama tükki parajas rutulises taktis. „Bravo!“ hüüdis Rosfjini atnast wälja, „bravo, bravo, bravo!“ ja juba lendas üks luidor (umbes 10 rubla) waejele wäntajale alla. Waene leierkasti mees, kes oli harjunud kopiku wiisil jaama, ei teadnudgi, kuda korraga nii suur õnn talle sülle langes.

Tubli wastus. Maailma kõige kuulsama klawerimängija Liszti juurde tuli kord üks wäga rikas Amerika proua ja ütles muus kõnes ka järgmised sõnad muusikameistrile: „Oh herra Doktor! Kui Teie kord meie juurde Amerikasse tuleksite, siis wõiksite omale würsiliku rikkuse teenida.“ Liszt wastas jelle pääle: „Proua, kui Teil jääraast rikkust waja oleks, siis tuleksin kohe!“ — Liszt ei läinud Amerikasse mitte, ei ka siis, kui talle pool miljoni dollarit pakuti.

Waimustus. Belgia maal Brüsselis sai üks herra Heckers Gent'i linnast komponeerimises esimese auuhinna. Gent'i linna elanikud oliwad jelle üle rääkimata rõõmsad. Kui Heckers oma ijalinna tuli, wõiksinwad teda 74 lauluselti linnast ja ümber kaudu maalt laulu- ja mänguga wasta ja wiisiwad teda aumärawast läbi kätel kandes läbi linna, mis täis lippusid ja aumärkisid oli. Raekojas andsiwad linna wanemad auuikrja temale. Pääle jelle sai ta hulga kallid kingitusi, nõnda kulduuri, kalli klaweri ja palju teisi asju. — Noh, üks kord ka mõni prohwet armas ijamaal. See on ilus kuulda, sest muidu ei peeta kodumaa lastest palju lugu.

Waimukas jõna. Üks klawerimängija, kellel suurt osawust ei olnud, aga igale klaweritükile juure hulga keerutusi juurde ja jelle läbi tükki rängemaks tegi, juhtus kord Liszt'iga ühte jeltskonda. Kui see maailmatuulus klawerimängu kuningas tema mängu kuulis, ütles ta pärast mängu: „Smelik on küll, Teie saate kõige kergetest mängudest kõige juurema raskusega jagu.“

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Sind aastas kätteajamisega 1 rubla, pooles aastat 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop., pooles aastat 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Leopold Auer.

Mitte kõigi kunstnikkude wäline elu ei ole üle ilma käiw. Mitmed on ka niisugused, kes wagast elu ühes kohas enam armastawad, kui ühest linnast ja ühelt maalt teise käimist. Nende mõistmine oleks küll nõnda, et nad enestele sajatuhandete kaupraha wõiksid ära teenida, aga nad armastawad ühes ainsas kohas elada, kuna rikkus ja kuulus rohkemast rändamisest tuleb. Sarnane wagase oleku armastaja on ka Leopold Auer, kes enesele Gesslaste maa lähedale Wene suurde päälinna Peterburi on elupaiga walinud ja weel praegu jääl elab.

Ungari maa oma laulu- ning mängu-armastawa rahwaga on mitmedgi suured helikunstnikud sünnitanud. Sellel ilusal Ungari maal nägi ka Leopold Auer lehekuu 28. päewal 1845. aastal maailma walguft. Sõnumid, mis tema üle leida on, ei ütle aga mitte, kas ta Saksa wõi Ungari sugu on. Muusikalik anne, mis ta juba lapsepõlwest jaadit iseäranis wiuli-mängimises awaldas, oli nii suur, et temast iseäralist muusika-jüngerit oodata wõis. Aueri sünnimise linn oli Beszprem. Sääli ei olnud wõimalik Aueri suurt annet edendada. Noor Auer wiidi Budapestis, Ungari päälinna, konserwatoriumi, kus ta suurel sammul edasi läks. Oma wirtuse ning ande läbi tõmbas ta peagi maailma kõige esimeste wiulimängijate häameele enese poole: Tema õpetajateks olid Ridley Kohne Budapestis, von Dont Wienis ja pärast maailma-kuulus Joachim. Kontsertidel Budapestis ja Wienis ja mujal, kus Auer end kuulda lastis, äratas ta oma wiulimänguga ära rääkimata imekspanemist. Alles 18 aastat wana, kutsuti ta Düsseldorfis linna kontsertmeistriks, kuhu ta kolmeks aastaks jäi. Aastal 1866 läks ta Hamburgi, kus ta kaks aastat elas ja iga kord suurt waimustuse tuhinat äratas, kui kontsertidel mängis.

Nii tähtsa ja suure wiulimängija nimi ei wõinud ka kaugemal tähele panemata jääda. Aastal 1868, kui Auer alles 23 aastat wana oli, tuli ta Wene maa päälinna Peterburisje. Siin sai ta keiserliku mängufoori solo-mängijaks ja konserwatoriumi professoriks wiuli-mängimises. Seni ajani, ja niidugi weel, mil seda kirjutame, on Auer Peterburis, kus ta suures auus ja lugupidamises seisab. Rakskõmmend aastat on Peterburi linn teda enese suureks kodanikuks pidanud ja saab wist weel kauagi pidama. Mõned külatäigud teistes maades maha arwatud, on Auer alati Peterburis elamas olnud.

Ka selle lehe toimetaja ja nende ridade kirjutaja on tihti Peterburis Dworjanskoje Sobranie saalis ja mujal Aueri südant-rõõmustawat ning taewalist wiulimängu kuulnud. Kus iganes Auer oma iluhelgid kuulda annab, jääl tunnustawad kõik asjatundjad, et ta üks esimene ja suurem wiulimängija maailmas on. Rubinstein

ja Auerl Meed on kaks nime, mis Peterburi konservatoriumile suuremaks ehteks on — esimene kui kõige suurem klaverimängija maailmas ja teine wiilimängijate wüürst.

Kui mõni meie lugejatest ehk suures Peterburi linnas elab wõi feda linna waatamas käib, siis püüdku ta enesele rubla wõi paari eest pileet saada konservidile, millel Auer mängib; ta ei saa feda iganes kahetfema. Auer mängib ifeärans talwel enne jõulu ja enne paastu-aega kontfertiidel, mida plakatite läbi uulitfa-nurkabel ning ajalehtedes kuulutatatakse.

Üks kolkupuntumine.

(Dugu ühe Saffa neitsi elust.)

Meyerbeeri „Hugenottifid“ mängiti. Maja, kus see fündis, oli puupüüsti rahwast täis. Tasa, pea hingetõmbamata kuulas inimeste hull feda suure muufikameistri fünnitust. Ka mina olin kuuljate hulgas. Wõimsalt waimustafiwad mind imeilusad laulukäälled, ja kema unenäona heljus see õhtu mu waimufilmade eest mööda, õhtu, mil ma selle ilmatuulfa toonifünnituse täit tähtfust tundma õppifin. Sellest õhtust tahan ma täna jutustada.

Mul oli õnn armsa, hää tädi andnud, kelle külaskäit mulle ifka wotamata rõõmu hallitaks oli. Nii fündis see ka 1855, kui tädi, kes muidu oma mõifas elas, meile detfembri kuus päälinna wõõrfile tuli. Ma ei olnud mitte eefinud. Ta tuli mu ifa käest luba paluma, mind reififeltfilitfeks Veneziasse wõtta, feft et arstid jäälfet kliimat ta terwistujeks foowitanud. Ammu oli see mu suuremateft foowidest olnud, la bella Venezia't tema täies ilus näha saada. Suure rutuga hakkafime finna fõitma, aga halwa ilma pärast oli meil mõndagi reifiraskust kannatada, enne kui Palmanuova'sse, Wenedigu eeslinna faime. Siia wõtfime nõuufs õõfeks jääda. Tädi, kes reifift wäfinud, heitis kohe puhfama; mina jäin weel üles ja iftujin tükk aega feda ja teift mõeldes waguufas wõõrastemajas. Waimaks tuli peremees ülesse, tõi fõögipoolift ühes ja wabandas tänast igawuft fellega, et wõõraid wähe ning ta poeg ühe kindrali pool wõõrfil olla. Tahta aga neuu end wähe lõbustada, siis olla fõögifaali kõrwalfifes toas hää klaver mängida, mis praegu ifeärans eefitamata wõida fündida, feft et ühtegi wõõraft fõögifaalis ei olla.

See oli ainus tee tänaõhtufest igawufest pääfeda, felle pärast tegin ma häämeeles peremehe palwe järele. Tuba, kus klaver feifis, oli wäiklane, aga walge ja kaunis kema, mänguriift aga wana ja hääleft ära. Siisgi oli ta mulle jellel tunnil kallim kui Dpheufe kannel, feft ta pidi mu kurja igawufe ära ajama. Ma ei olnud küll mängimifes kunstnik, ega 'pole feda ka praegugi, aga ma armastan fellegi pärast üliwäga muufikat, ja mu ifa lastis kõige paremaid koolmeiftrifid mind jelles kunstis õpetada. Kõige enam harjutafin end pääftmängimifes. Seft see siis tuli, et ka täna õhtu tähtfamaid tükkifid mulle armsats faanud „Hugenottidest“ mängima hakkafin.

Nii wõifin ma ehk juba weerand tunni ämarikus olla mänginud. Maja peremees tõi tule, ma mängifin edafi. Klaver feifis felle feina ääres, mis fõögifaali minewasfe uft wastu oli; nõnda oli mu felg fiftetuleku poole pööratud. Ma hakkafin ärawandujate koori teifes waatuses pääle ja tahtfin feda oma kõige parema teadmife järele hästi teha.

Sää! kuulfin ma kedagi oma felja tagant ütlewat: „Teie mängite feda kohta koguni walefti, neuu, Teie mängimine ei ole mitte felle juhtumife kohane, on segane.“

Sinestades, jah koguni kohkudes pöõrafin ma enda ümber. Mängu tuhinas ei olnud ma kedagi kuulnud tuppä tulewat ja olin nüüd koguni kohmetanud, kui umbes kuuekümmte aastase mehe enese kõrwal nägin feiswat. Seefama oli wäike ja kumetanud ning ta oletuft paistis fugu nõtrufst. Ta juufsed oliwad ammu ju täiesti hallits läinud, kuid wähe madala aga laia otfaefife alt waatafiwad kaks fuurt punast filma

mu pääle — nii iseäralise kaju- ja hülgega, et nad terwele näole iseäranis tähtja tegumoe andsiwad. Ka nüüd weel näen ma neid filmi enefe pääle waatawat, uurides, elustades, siis jälle armjalt, unistades, filmi, mis pärast kord isaliku heldusega mu pääl on wiibinud. Kuid kõike jeda aimajin ma alles hiljem, sellel filmapilgul olivad nad mulle täiesti tundmata. Siis kuulsin ma aga ainult laitwaid sõnu mehe suust, kes mulle wõhi wõõras; mu ellitatud edewus tundis enda haawatud olewat ja ei leidnud enam sündsaid sõnu sarnase julguse laitmijsiks. Kuda tohtis üks wõõras mind laita, mind, kes alatiste kiituste läbi ära ellitatud! Kuda wõis ta nii hull olla ja jeda halwaks ütelda, mis mu kallid koduoolmeistrid ja tutwad iseäranis hääks ja waimurikkaks olivad kiitnud!

Nii hüüdis mu neu-edewus, ja selle tagajärg oli, et ma selle kutsujumata wõõra juuresolekut tähelegi ei pannud ja rahulikult edasi mängisin, nagu ei oleks kedagi mu juures, kuna wõõras siiski samunugi mu juurest eemale ei läinud. Oli see nüüd wõõra kohmetaw ligidus wõi mõni muu põhjus, mis mu sõrmed kindlusega klahwiid mööda lastis libijeda ja meelespidamist halwas: tõesti, ma mängisin wist walesti. Sää! kostiwad teist kord sõnad mu kõrwu:

„Wiimsed taktid mängijate jälle walesti, see on adagio maestoso, kuna Teie fortissimo kohalise arwajate olewat, neu.“

Wõõras rääkis need sõnad rahulikelt ning wähe naeratades, aga just see rahu ärritas mind. Ma teadsin, et ma walesti mängisin, aga sarnasel kombel awaldatud laitu ei olnud ma harjunud kuulma. Ma waatafin wõõra poole üles, uhkelt ja põlgawalt; kui ma tema wäiklase kaju aga nii enda ligi nägin seiswat, ärkas mu neuulik üleannetus, ja pilkaw naeratus keerles mu huulte ümber, kui ma wõõra ülekuue nõõbiarwudest mitmed auutähed nägin hülgeawat.

„Teie näite koolmeister olewat, sest et Te nõnda häästi õpetada oskate!“ ütlesin ma märgatawa pilkamijega.

„Ja, umbes jeda forti, neu,“ kostis wõõras naeratades, ilma et oma rahulikt olekut oleks kaotanud, „ja mu soow oleks ainult Teid oma õppijaks saada.“

„Üks soow, mis mulle sugugi meele pärast ei ole,“ kostsin ma külmalt.

„Seda usun ma häa meelega, sest ma oleksin wali koolmeister, kes Teie tõsist waimuandi mitte tühjade kiidusõnadega takistama ei hakkaks, waid Teie wead awalikuts teeks, et Te end neist wõiksite wabastada.“

„Misjugune karu!“ ümisesin ma kummis kõwasti sarnase julguse üle ehmatades.

„Te olete õige sõna mu nimetusiks leidnud, neu, ma olen tõesti karu moodi Teiega kõnelenud,“ ütles wõõras end minu tasase tähenduse üle rõõmustades.

„Ja see annab Teile wist ka õigust minuga üleüldse rääkida, nagu näib,“ kostsin ma toredalt.

„Ma märkasin Teie mängus iseäralist andi, neu, ja see ühinda ajas mind Teiega kõnelema,“ ütles wõõras, ja ta häälst kõlas nagu terge pahandus. „Pääle selle,“ rääkis ta edasi, „wõiksite ehk nii häa olla ja wiimast adagiod weel kord mängida; ma olen kindel, et Te nüüd täitsa õigesti mängite.“

„Ma ei ole mitte harjunud wõõraste inimeste ees oma osawust awaldama,“ kostsin ma kõrgilt, „ja jätan selle Teie hoolde; Teie olete selle kritiseerimisega nii harjunud, selle pärast wõite jeda ülesannet ise ka wist ilusasti täita.“

Seda üteldes tõusin ma tooli päält üles ja näitasin põlgawa kummardusega klaveri ees seiswa istme poole.

„Teil on õigus, neu,“ kostis wõõras, ja jügaw walu kõlas ta sõnadeist, „ma olen harjunud rahwa arwamiisele, sellele saja pääga hirmutusesele, igal pool wastu astuma, ja just selle pärast palun ma Teid ka nüüd mulle jellesama mõõduga mõõta, minu „Eugenottide“ mängimist päält kuulata ning mu wead niisama awalikult ära ütelda, nagu mina jeda Teie omadega tegin.“

Seda üteldes istus wõõras wana klaveri ette ja lõi sõrmed klahvide pääle.

Oli see siis nüüd mu edemus, mis mulle nõuu andis wõõra mängimist laita, mis mind uffe juurest tagasi sundis pöörama? — Tõesti jäin ma seisma ja rõõmustasin end nüüd wõõra puudusi laitusega nühelda, sest mis wõis minu arust niisugune kool-meistriline kuulsalt „Hugenottidest“ ära mängida.“

Kuid mis see oli? Mis kuulsin ma äkitselt? Wõõras hakkas täite toonidega pääle. Affordid woolasivad imelises puhtuses wana klaveri keeltest ja ühinesiwad ilusateks wiisideks, häälest ära läinud klaver oli nagu omad hääled jälle kätte saanud!

Smestades waatastin ma wõõra pääle, kelle sõrmed wanast mänguriistast niisuguseid hääli wälja mõistiswad meelitada! Murelikelt ja meeleärakeitlikelt tõusis klahwidest ära antud Hugenottide kaebamine, waimuhääliselt nende appihüüdmine. Iffa julgemalt ja jõudsamalt muutusiwad waimu kujutused end hääleteks.

Dormilikelt, tulilikelt ja ifka tungiwamalt astus usuwõtteleja Marceli selge kujur waimu filmade ette, kuna Valentine armulaul õrnematesse toonidesse sulades kõik dissonanzid hääks tegi.

Tahtmata tundsin ma end sellest waimustawast mängust nagu nõiutud olemat. Nii, jah just nii olin ma endale „Hugenottide“ mängimist mõelnud, sellest sagedasti unistanud, ja see wana wõõras, keda ma pilkasin ja põlgasin, keda ma toonitunstis koguni tundmatats pidasin, tema oli see, kelle käte alt need ime-hääled wälja woolasiwad, mis mind aru kartwas hirmus wärisema ajasiwad, mind waimustasiwad ning jelle kuulja muusikatüki mõistmisele meelitasiwad, milles taewa rõõm ja põrgu piin häälestesse peidetud! — Weel üks wägew afford, weel üks waimustaw hääle, ja wõõras oli mängu lõpetanud.

Wiimistades, hirmunult astusin ma ta juurde, kõik mu kõrtus oli kadunud. „Kes Te olete, mu herra, et Te nii mängida mõistate?“ küsisin ma kartlikult.

„Waene reisija muusikus, kes Venezias õnne tahab otsida,“ kostis wõõras naeratahes.

„Meie lähme ka Veneziasse,“ kostsin ma rõõmsasti; „kui me jääll Teile ehk oma soowitustega kudagi kasuks wõime olla, siis teatage meile seda; Venezias on meil mõjuwaid sõpru.“ Ma nimetasin talle oma tädi nime, ta tänas kummardades.

„Kui mulle ehk waja peaks tulema wõõra abi pääle toetada, siis tahan ma Teie sõbralikka sõnu meelde tuletada ja Teie heldet pakkumist tänuga wastu wõtta. Seni wabandage aga, et üks wõõras Teie wigasid awalikult on laita julgenud.“

Wõõras andis seda üteldes mulle kätt. Nagu teadmata wiibis minu oma mõni filmapill felles. Siis wiskas ta kalli kasuka enesele õladele ja läks ruttu toast wälja. Mõni minut pääle jelle kuulsin ma posti-jarwe hüüdwat.

Wõõras oli kadunud, ja nüüd alles tuli mulle meelde, et ma ta nimegi ei teadnud. Beremees wõis mulle seda ehk nimetada. Ma petsin end; ka tema ei teadnud mulle sellest wõõrast midagi ütelda, sest et seejamane tunni aja eest tulnud, wähe sõõnud ning siis jälle edasi reisinud.

Ma ei tea ifegi, mispärawt ma kõik see õhtu wõõra mängu pääle pidin mõtlema, mispärawt ma häbi tundes endale pidin tunnistama, et ma liig edew olin, kui wõõra mängu laita tahtsin. Tädi aga oli wähe pahane, kui talle teatasin, et ma wõõrale tema kaitset Venezias töotanud.

Wiimats saime Veneziasse, kuhu mu jüda ju annu ihaldanud. Kui esimesed päewad kunstiasjade waatamisega mööda oliwad, siis saime enam aega feltsfondistliku elu tähele panna. Ja mu tädi, kes paljude perekondadega tuttav oli, sai nüüd imepalju wõõrussele kutsuid. Pole siis ime, et meid jõuluõhtuks ühte Saksa perekonda kutsuti, mis me rõõmuga täitsine.

Nimetatud perekonna toad olivad wõbraid täis, ja kõik rõõmustasivad endid jõulupuu ümber, mis imeühkesti ehitud keset saali färas.

Sääl jookkis nagu salafosin läbi saali, ja üks nimi sai nimetatud, suure, kuulsa kunstniku nimi. Peremehe käe kõrwal sammus siise tulnud külaline läbi külalistehulga, ja tema oli teiste fosina ja uudishimu ärataja. Ra minul tõusis himu oma aja suuremat helikunstnikku näha saada, ja nagu oleks saatus mu soowi täita tahtnud, rahwas läks kabele poole kõrvale ja majaperemees astus minu juurde, käe kõrwal kõrge külaline. „Fand Giacomo Meyerbeer palub mind, et ma teda neiule esiteleksin,“ ütles peremees naeratades.

Punastades ja wärisedes seisin ma tädi kõrwal, sest kes wõis mu imestust arvata, kui ma selles helikunstnikus oma Palmanuovas nähtud koolmeistri ära tundsin! Kuid rattu awitaz kuuluz kunstnik mind tafa naeratades sest kitsikusest wälja, ja sestsaadik sai ta mu lähemaks õiglaseks sõbraks.

Et ma „Hugenottide“ esimejel etendusel, mida suur meister ise juhutama tulnud, mitte ei puudunud, on iseenejefst mõista. Esimejel jõulupühäl fain ma aga imeilusa lille-kimbu, kuhu Hugenottide klamerimängu oja juurde oli pandud. Selle pääle oli Meyerbeer oma käega kirjutanud:

„Kohmetu karu wõib inime ka küll olla, aga sellegi pärast end teiste waimu-andideft rõõmustada.“

Satfa keeleft G. Öis.

Sääraline lauleldus.

Kui Wene riigi kõige tähtsamate ja kuulsamate walitsejate kõrwal ka keisrinnat Katharina II. nimetatakse, siis tehtahe jeda küll õigusega. Wõidurikaste sõdade läbi laiendas ta rohkesti oma riiki, ofawa käega seadis ta riigi sihemist elu korrale ja piüdis iga wiisi rahwa seffa haridust ja waimuwalgust laiali laotada. Uga ka kunstnikuna hiilgas tšarina. Alles näitepõrandal mängides tuli tšarina iludus ja kõrgus, millega loodus teda rohkel käel oli ehtinud, täiesti nähtawale. Ta rääkis ja laulis wäga ilusasti. — Ta kirjutas oma käega õpetlikka jutte, laulusid ja ka näitemängusid

Ühel päewal, kui sõjapajun waitis ja riigiratas seisis, tuli Tšarstoje-Selo puies-tikus tšarinnaale mõttesse laulumängu kirjutada, ja nagu ta alati Wene rahwa elu ja olu armastas, wõttis ta ka nüüd Wene rahwa elust täikese laulumängu siuts. Üks mõistujutt sai warsti mõeldud, siis märgiti etendused ja tegewad isikud (tegelased) ülesse, ja tüki walmistamine wõis hakata; see kõik sündis wäljas looduses, walges hommikuriides, pingi pääl, kus waade üle õitswate aafade ja üle sinawate mehfade lendas, ehk wihmase ilmaga wäikeses Hiina moodi ehitatud lusthoones, kelle aknad kõigis wikertaare-wärwides hiilgasivad.

Mõnda sawad laulumängu sõnad mõne päewa pärast walmis, ja tšarina wõis komponerimist käsile wõtta. Uga sääl leidis tema tahtmata takistusi.

Katharina II. mängis ilma waewata noobilehe päält ära, klaver ja gitarr*) olivad täiesti tema wõimu all, ja ta laulis ofawasti wiisijid, mis tema meeles rohkesti mõltusivad, aga siisgi leidis ta, et temal wõimatu oli wiisijid ülesse kirjutada, neid nootidega paberi külge siduda. Tšarina saatomas polnud ka ühtegi, kes teda ses oleks wõinud aidata, ja kui Satfa muusikameister Peterburist kutjuti, nähti warsti, et kallis mees oma raske tõsiie moe ja kindlate seaduste järele kerget tooni, mida Katharina soowis, mitte ei trehwanud, weel wähem Wene wärwi temale anda wõis.

Bahajest saatis tšarina mehikese jälle tagasi, wiskas sõnad ja noodid kappi ning rändas mõni aeg Tšarstoje-Selo ligikonnas ümber, talupoegade elu uurimas ja waatamas.

*) Gitarr, wiituli moodi mänguriist.

Ühel niisugusel jalutusel tuli tšarinna kord wäikesesje kase-jalusje, tuhu ta rohusje pitäli heitis, mehilaste ja liblikate mängu waatama, linnu-laulu kuulama.

Korraga wäikeses waitfes lõhnawas õhus imeilus inimese lauluhääl. Tšarinna waatas ümberingi ja filmas eemal pool talupoja riides noort meest, kes pitlamisi laenetawa wilja wahel sammus ja laulu laulis, millele ta bandurkaga *) kaasa mängis. Tema sammus mööda, ilma et ta tšarinnat oleks oleks tähele pannud, kuna see nooremehe ilusat õitswat pruunist juuksest sisse raamitud nägu ja sirget keha küll näha wõis. Natukene maad eemal heitis noormees rohusje pitäli, ja iffa weel lauldes ja ümisesedes tõmbas ta noodilehe tastust ja hakkas kirjutama.

Üks muusikus, üks komponist, siin ja niisuguses riides! See oli uus ja lõbus! Tšarinna sai uudishimuliseks ja losji tagasi minnes kästis ta kohe nooremehe järele kuulata.

Pääle jõogi teadustati keisrinnale, et noore mehe nimi Aleksander Bludin olla, ühe preestri poeg, kes palju muusika andi awaldawat. Kohe saatis keisrinna oma ülemhoowimeistri, grahw Panin'i sinna külasje, kus Bludin elas. Grahw, kes esimest korda seesugust asja toimetab, tundis aga tahte abinõuu, käsku ja keppi. Kui pikne selgest taewast ilmus ta preestri juures. — „Kus su poeg on?“ — „Ta on aias.“ — „Peab tulema!“ — Noor Bludin astus sisse.

„Meie kõige armulijemal keisrinnal on suured mõtted sinu üle, sa pead temale ühe laulumängu komponeerima! Mõistad? Selle pärast riided selga, minema, marjs, edasi!“ — „Ei minul teisi riideid olegi, ja keisrinna käsku ei wõi ma täita.“ wastas noor mees. — „Mis? mida? Sulle maksetakse ju rohkesti.“ — „Küll pole raha tarwis.“ — „Sa jaad juure auu ofalitseks.“ — „Ei ma ole auuahne. Ma tänan.“ — „Sa ei taha mitte ühes tulla?“ — „Ei taha.“ — „See on ju awalik wastuhakkamine. Kas sa Siberisje tahad reisida, mis?“

„Ma ei wõi mitte komando järele komponeerida,“ ütles noor mees. „Kõrge herra wõib mind kas wõi kohe wangi panna, aga ilmasgi mitte sundida mind nootifid kirjutama.“ — „Küll saame näha.“ Panin läks tagasi ja teadustas: „Ei jelle inimese kohta ei mõju waljus ega häädus, puu jääb puuks.“ — Keisrinna naeris. „Ma näen, siin peab teist nõuu leitama,“ ütles ta, „saame näha, kas naefene diplomaat õnnelikum on.“ Juba teisel hommikul sammus kõrge proua päris talunaese riides sinna küla poole, kus Bludin elas. Kui Keisrinna kaastiku ligidale jõudis, lamas noor mees jälle oma bandurkaga rohu sees ja nagu näha, mõtles wõi unis ta. Keisrinna astus taja hiljutesti ligemale, istus tema kõrwale maha, wõttis bandurka ja hakkas mängima.

Bludin ajas filmad laiali ja kargas siis kiiresti püsti. „Kes sa oled?“ küsis ta kohmetand, „ja kust sa tuled? Siin ligikonnas pole naesterahwad mitte nii ilusad, nagu sina oled.“

Ja tõesti, tema oli ka imelik ilus. Sinine siidi-sarapan (seelik) ja laiade käistega lumivalge särk tegiwad majesteetliku kehamee weel ilusamaks. Kõrge hülgaw kroon, mis walwakaid juukseid koos hoidis, näitas pääd täies kõrguses, kuna wäikesed jalad, mida punased saapakased katsiwad, rohkem ühe jumalanna, kui ühe talunaese omad näitawad olewat.

„Kas tõesti?“ wastas kõrge proua naeratades. — „Kas sa ka laulda mõistad?“ küsis jelle pääle Bludin. Keisrinna nikutas pääga ja laulis siis üht rahwalaulukest. — „Ah, küll oleks kena, sinule laulusid kirjutada,“ hüüdis Bludin, kui laul ära oli lauldud. — „Ma pean sind su sõnast,“ wastas tšarinna, „ma tahan sinu kaitsja olla ja sind kuuljuse ja õnnetee pääle wiia, aga sa pead mind uskuma ja — mu sõna kuulma.“ — „Ma pole weel kellegi sõna kuulnud,“ lausus Bludin taja, „aga

*) Bandurka, wiituli moodi mänguriist, mida sule kondsaga mängitakse.

ma arvan, sinu järel võin ma käia." — „Katsu seda," sõnas keisrinna jälle, „ma elan jälal loosis. Täna õhtu ootab sind keegi värava juures, mis sääl nende haawade all on, ja toob sind minu ette. Kas tahad seda?" — „Jah ma tahan," vastas noor mees ja waatas uurivalt ilusa naesterahwa pääle, „sa oled siis säält loosist?" — „Jah, natukene, aga ära küsi enam. Täna juba jaad ja kõik teada. Ta tõusis ülesse, andis noore mehele kätt jumalaga-jätmiseks ja sammus siis kergesti ja uhkelt mööda põlluteed edasi. Noor mees waatas temale natukene aega järele, siis wõttis ta bandurka ja hakkas mängima ja laulma. Ta kuulis naesterahwa häält ka ühes laulwat, kuni see wiimaks laugel ära kadus.

Kui õo kätte jõudis ja tähed kullaga tititud kangana taewawõlwi katšivad, seisis Bludin juba teatama wärawakese juures ühe haawa all. Tema süda pekšis, tema ootas midagi, aga isegi ei teadnud mida, midagi ištälaliku, ennemuistset juttu, romani. — Tasakesti läks wäraw lahti, ja üks mustas riides naesterahwas astus wälja. Bludin astus temale wastu. „Teie olete juba siin," ütles ta, „tulge minu järele." Ta wõttis noore mehe käest kinni ja wiis teda ruttu läbi puieštiku Hiina lujthoone juurde, mille mitmekawalistešt afendest imelik walgus paistis, ja jõudšivad siis trepist ülesse wäitefesse eestotta. Nüüd koputas naesterahwas kolm korda lähemase ukse külge ja käskis siis noort meest sisse astuda.

Bludin astus uksest sisse ja seisis nüüd ühes hommitumaa toredusega ära ehitud toas, kus kalli leentooli pääl ilus, majesteetlik naesterahwas istus, mustatasrohelišes šiidi-riides, keiserliku hermeline (nirgi)-nahkadega wooderdatud, punase-same-tiše kašawonitaga *) ja wäiteše hülgawa krooniga, mis walwataid juutšeid koos hoidis. „Kas ja mind enam ei tunne?" küšis ta, kui ta noore mehe imestust ja kohmetust oli küllalt juba waadanud. Nüüd tundis noor mees teda ära tema kõlawast häälešt ja imeilusatešt filmadest. — „Sina'p see oled? nišjuguses keiserlikus toreduses?" hüüdis Bludin, „mis see tähendab." — „Et sinu šöbral wõimust on sind õnnelikuks teha," oli wastus. — „Kes sa siis oled? Sa lubašid juba täna õhtu mulle kõik ära seletada," küšis noor mees jälle. — „Ma olen šarinna." — Bludin jäi filmapilguks nagu keeletuks, siis langes ta keisrinna jalgade ette maha. — „Mitte nõnda, mu šöber," sõnas šarinna kõlawa häälega, mis nii magušalt-meelitawasti ja nõiduwalt tema kõrwu kostis, „tõuše ülesse, anna minule kätt, istu minu kõrwale, nagu sääl wäljas kaafikus, räägi minule enesešt, ja kui ja mu uudis-himu oled kustutanud, siis laulame ja mängime üheskõos." Ta tõmbas wärišewa, noore kumšnitu üles, ja lahkesti rääkides julgustas ta teda ifka enam.

Bludin hakkas rääkima, ja sai kõrge naesterahwaga aega mööda nišfama šöbralikuks, nagu enne kaafikus, kus nad üheskõos istušivad, ja nagu sääl hakkasiwad nad nüüd mängima ja laulma, ja šarinna imestas ifka enam noore helimeištri rikaste muušika annete üle. Kui noor mees minema hakkas, lubas tema teda waatama tulla, ja tõesti tuli ta teišel päewal oma punaste šaapateštega ja šiniše šaršaniga, imeilusa talunaefena, külasše preestri majasše ja šöi šiin Bludiniga hapu piima ja musta leiba. Nüüd hakkas šarinna oma laulumängušt rääkima, ja kõhe oli Bludin walmsis tõõle hakkama. Keisrinna wõttis šonad taskušt, luges mõned šalmid ette ja laulis siis wiišid, mis temale meelde tuliwad. Bludin katšus ešiti ifa wana špinetti **) pääl nendele kašamängida, siis wõttis ta paberi ja šule ning hakkas wiišid ülesše kirjutama, kuna ta ise ka mõne mõnuša mõtte juure lišas.

Nõnda tihti tõõd ja laulumäng hakkas walmina. Bludin käis ka õhtati Hiina lujthoones wõi kõrge proua jälle tuli külasše.

Wiimaks oli wiimane noot kirjutatud, ja üššitud osad wõišivad wälja kirjutatud

*) Kašawonika, lühike awar naesterahwa ülituub, pištjakk.

**) Špinett, wanaaegne šlaweri moodi mängurift.

jaada. Pääle selle mängitiwad ligi ka weel grahwinnad Aprakšiu ja Soltikow, würst Woltonski, grahw Oftermann ja von Kotzebue. Bludini käes oli orkestri *) juhatus.

Ühel ilusal septembri kuu päewal etendati Tšarskoje-Selo elawas teatris laulumängu. Puuestikku kaunistatiwad tuhanded ilutuled ja päält kuulajateks olivad keiserliku koja liikmed, suurt sugu feltskond, kõrged auukandjad, ülemad ohwitserid ja wõõrad riigisaadikud. Mängu koht oli Wene taluõue taga, ja waheseinteks olivad roheliised pöösab; siin kõrwal seisis maja, aga mitte riide pääle pinfelbatud, waid paljudest ülesse ehitatud ja õlgedest katusega.

Kõik mängitiwad osawasti ja leiditiwad päältwaatajate poolt kiitust. Kui etendus lõppis, jäiwad mängijad weel oma riidetesse. Tšarinna tutvustas nüüd Bludini kõrgele feltskonnale ja kiitis waimustusega tema muusika-andi. Natuke aja pärast olivad kõik koosolijad endid Wene rahwariietesse pannud. Mängufoor, niisamuti taluwiides, ajus juure puust laua ümber, ja nõnda lõppis pidu wäikeste tansuõhtuga, kus Wene talupojad ja taluamehed balalaita **) ja wiuli helinal Wene rahwatantsusid tantsitiwad.

Kui Bludin teisel õhtul keisrinna juure läks, ei olnud ta sugugi kui wõitja, waid kahwatand ja kurw. — „Mis sul on?“ küsis keisrinna, „Sina ei näita mitte rahul olemat.“

Bludin raputas pääd.

„Ma tahan, et sa rõõmus ja õnnelik oleksid,“ sõnas keisrinna jälle, „ja selle pärast ei tahtnud ma enne sulle tasuda, kuni sul t ise olen küsinud. Räägi julgesti, sest iga soow peab täidetama!“ — „Ei, Majesteet, minu soowisid pole Teil wõimalik täita,“ wastas Bludin meeltärastatult. — „Õht ometi,“ ütles keisrinna naerwatades. — „Ei, ei,“ hüüdis Bludin, „ma olen ühel õnnetul tunnil sündinud; mis mulle õnneks peab olema, see muutub õnnetuseks. Oh, kui ma Teid ilmasgi poleks näinud, ega Teie kaastundmist äratanud!“ — „Kas ma ju eest küllalt ei hoolitse, ju andi küllalt ei imesta?“ wastas keisrinna, „mis sa weel tahad?“ — „See'p see ongi,“ lausus Bludin, „Teie olete liig armulik, Majesteet, oh oleksite Teie mind kohe Siberisse saatnud!“ — „Ka see wõib sündida,“ naljatas keisrinna, „kui see sulle rõõmu teeb. Kas tõesti soowlid tahad püüdma hakata?“ — „Teie naljatate, Majesteet, kuna minul jüda lõhkeb,“ hüüdis Bludin ärritatult, „kas Teie ei aima, mis mu rinnus liigub?“ — „Sina armastad mind.“ — „Jah, ma armastan Teid, ma kummardan Teie ette,“ kirjendas Bludin ja langes tšarinna jalgade ette. Ta suuteles keisrinna kruise ja käsi, ja wiimaks, nagu joowastuses, ennast ja maailma äraunustades, hakkas ta nooruse wäledusega kõrge keisrinna ümbert kinni ja waotas omad huuled, nagu õhk, tema juu pääle. Siis ühe korraga, nagu ärkas ta ülesse. „Andke andeks,“ lausus ta, kiskus aina lahti ja hüppas wälja puiestikku, pimedas õõ sisse.

Kui tšarinna teisel hommikul punaste saapakestega ja sinises sarafanis tuttawa kaagiku poole sammus, näis ta eemal nagu bandurkat ja Bludini häält kuulwat. Tšarinna jäi seisatama, aga juba järgmisel filmapilgul kadus laul metša ära. Ruttu läks tšarinna külasse, peestri juure; siin kuulis ta, et Bludin praegu oma bandurkaga ära olla läinud kaugele wälja maailma.

Pikkamisi sammus tšarinna Tšarskoje-Selosse tagasi, kurwalt piisafilmil. Ta andis kohe käsku, Bludini taga otsida, aga asjata; ehk küll kõik liikuma pandi, Balti merest Musta mereni, Weikjeli jõest Urali mägedeni, ei saadud põgenejat siiski mitte kätte. Ei kuulnud ilmasgi temast enam, tema oli ja jäi kadunuks.

Sassa keelest Sacher-Masochi järele S. Karin.

*) Orkester, mängufoor.

**) Balalaita, kahekeeleline kannel.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmus kuus korda.

Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop., pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse adresse tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Nicolo Paganini.

Raske, nii ütelda, pea wõimata on selle mehe üle kõneleda. Mis temast jeni ajani on ulatanud, see on nii ime lugeda, et uskudagi ei juuda. Nicolo Paganini oli maailma kõige suurem wiulimängija. Ka jeni ajani ei olla ükski teine wiulimängimises nii kaugele jõudnud kui tema. Seda tunnistawad wanemad inimesed, kes teda wõõral maal omal ajal on kuulnud.

Nicolo Paganini, maailma kõige suurem wiulimängija, on sündinud aastal 1784 küünlatuu 18. päewal Genua linnas ilusal Italia maal. Tema isa Antonio oli kaubitseja ja sahkerdaja ning toitis waewaga oma peret. Wara märkas ta, sest et ta ise tubli wiulimängija oli, oma poja suurt wiulimängimise andi. Ta wõttis nõuiks poega suureks mängijaks teha. Raudse waljusega pidi noor lapsene, waewalt wiis aastat wana, wiulit õppima. Sga wea pärast sai poeg raskest nuhtlust. See waljus oli liig ja wõttis Nicolo lapse-põlwe rõõmu ja õnne täitja ära. Teijest poolt aga peab tunnistatama, et noor Paganini selle läbi palju õppis ja juba lapsepõlwes koguni suureks mängijaks sai. Kuus aastat wana wõis ta juba kirikus wiulijoolod mängida, et kõik täis imestust oliwad. Nicolo ema Teresa oli aga jälle seda parem ja tajasem oma poja wastu. Tema oli pojale noore põlwe ajal ainukeseks rõõmustajaks. Sja wastu ei tundnud Paganini muud kui lugupidamist ja kartust, aga ema wastu oli ta armastaja poeg. Ema hoolikandmise läbi see ka tuli, et Paganini oma termist alalise õppimise läbi täiesti ei kaotanud.

Pärast, kui poisike üheksa aastat wana oli, mängis ta juba Genua teatris joolo. Sgaüks oli täis imetspanemist, et nii wäike poisik nii täielisel kombel oskas wiulit mängida. Teda auustati nagu imet. Muuidu oli ta ikka oma ükfitus toas kinni ja õppis isa waljul jubatufel wõimata edasi. Wälisest ilmast ei teadnud ta suuremat midagi. Üksnes Prantsuse mäsamise hirmsad teod puutusiwad tema kõrwa. Meid jutustas ta ühes ühe naabri tütarlapsaga. Wiulimäng sai aga ta felttimeheks ja trööstijaks rõõmuta lapsepõlwes.

Kui noor Paganini 12 aastat wana oli, siis wiis isa teda selle aegse kuulsa wiulimängija Alessandro Rolla juurde edasi õppima Parma linna. Rolla oli pärajasti hatglane woodis. Paganini astus ette tuppä. Siin oli Rolla uuem wiulitükk laual. Sja käskis poega noodist kohe tükk mängida. Imets pannes kuulis Rolla teijest toast enese uut tükki täiesti puhtalt mängitawat. Waewalt jõudis wiuli-meister uskuda, et see üks poisike oli, kes tema tehtud raske tüki kohe nootidest ära mängis. Kui ta seda oli märganud, siis ütles ta poisikele: „Armas wäike mees, mina ei oska sulle enam ühtigi õpetada, ja oskad isegi, juba nii palju. Mine ja õpi muusikameister Paer üles. Selle käest wõta õpetust.“ Seda tegi Paganini. Paer hakkas oma õpilast peagi wäga armastama, sest et see suurte sammudega kõige kõrgema täiuse ladwale ruttas.

Juba aasta pärast hakkas ta isa temaga Italia linnades kontsertisid andma. Ara rääkimata waimustust äratas noor wiulimängija igal pool. Temast kõneldi nagu inest. Raha ning auu tuli küllalt, ja Paganini nime kuulsus tungis juba üle Italia piiride, ehk ta ise küll wäljamaale ei läinud. Wiimaks oli ta end ka isa hoole jawaljuse alt lahtri teinud, kes teda muidu ikka tallutas ja liiga kurtjasti ning, nii ütelda, halastusjeta temaga ümberkäis. — Pärast jäita mõneks ajaks Genuasse ajama. Siin ei mänginud ta enam awalikult, waid õppis wäsimata wirtulega meel edasi, et wiulimängimise kõige kõrgemale ladwale jõuda. Ta ema ei olnud aga sellega sugugi rahul, waid kartis, et poeg raste õppimisega termise kaotab. See kartus ei olnud ka põhjuseta, sest Paganini termis oli waene. — Sel ajal oli Paganinil rõõm, et kats rikast sõpra temale kats mitme tuhande wäärilist wiulit kinkisid. Sõber Livron kinkis kuulsa meistri Guarneri tehtud wiuli, ja maalija Pajani kinkis Amati tehtud wiuli.

Paganini, kes ikka isa kepi all oli elanud, ei ojanud aga pärast enam oma jalal elada, sest see sünnib fagedasti, et wäga waljusti kaswatatud lapsed täiel eal priistawalt elamad, mõned hukkagi lähewad, mis aga muidugi Paganiniga ei süündinud. Sel ajal hakkas Paganini ka ühte ilusat Italia tütarlast Catarina Caligagno kõigest südamest armastama, sest et see ka wäga ilusasti mängida oskas. Mis sellest armast 15-aastasest neiukselst on saanud, ei tea keegi ütelda. Paganini sai pääle selle oma fuure ojanuse ja iluelide mõimu läbi Napoleoni I. õe, Succaw äikse riigi walitseja proua kuulsa ilusa ning meelitawa printseksi Elisa Vaccischiga, tutwats, kelle hiilgwas kijas elu maitmine ilusate naeste ja toreduse keskel ka Paganini enese woogudesse tõmbas. Ka kaardi-mängimine oli sääl wäga moodis, ja Paganini jutustas ise, et ta mõni kord ühel õhtul mitme kontserdi tulu kaotanud. — Sellegi pärast ei jätnudta järeleweelikkaedasiõppimast, ja kontsertidel tõusis ka waimustus ühte puhku suuremaks. Teda peeti nagu mõneks iluhelide jumalaks. Ka leidis ta ühe kirjaniku, kes tema mängu mõnda waimustades oskas kirjeldada, nagu ta oli. Selle kirjamehe nimi oli Wlangini.

Nus Benedigu linn Udria mere wäikestel kwiisaartel oskas wiimaks rahutut kunstnikku eneseisse meelitada ja teda umbes aasta kinni pidada. Veel praegu näidatakse Lido kirikaial jeda kohta, kus ta on istunud ja oma südant sulatawaid wiulitükki mänginud. Siin ilusas weeuulitjatega Venezias õppis ta ka ilusat lauljat neidu Bianchi'd tundma, teda ta elufeltijileks ja saatjaks wõttis, aga kes wäga palju warju ja raskust on tema elule teinud, sest elu temaga ei olnud õnnelik. Sellegi pärast oli Bianchi temale ta kõige suurema elurõõmu kinkinud: see oli Paganini armastatud poeg Achilles. — Bianchi oli Paganini wastu hirmus umbusaldik ja kartis alati, etfuur muusika-wõimulane nuude ilusate naesterahwaste filmadesse liig palju waatab. Ta tegi umbusalduslega Paganini elu pörguks ja piinas teda ühte puhku. Wiimaks lahkus Paganini temast, aga jättis poja endale.

Ehk Paganinile küll wõõral maal kõige hiilgawamad lubadused ette maaliti, ei läinud ta ometi enne kui alles aastal 1828 sinna. Suurel muusika-kangelasel oli palaw igatjus kõrgeks peetud komponisti Beethovenit Wienis tundma saada. Wiener linna seadis ka siis Paganini esiti üle piiri minnes oma sammud. Aga hiljaks oli ta jäänud Beethovenit näha, sest see oli juba ligi aasta enne jeda surnud. Wienis oodati Paganinit suurel põnewusel. Nagu ennemuistseid juttusid räägiti tema wiulimängust. Aga kõik need jutud ei olnud midagi selle wastu, mis Paganini teha wõis. Wiener linn oli esimehe kontserdi järel nagu arust ära. Muust enam ei räägitud kui üksnes Paganini mängust. Usjatundjate seas üteldi: Tõsi on, et nii suurt wiulimängijat weel maailmas ei ole olnud; Paganini on esimene ja ükisk mängija, kes üle kõikide seisab. Paganini mängu sõnadega kirjeldada oleks tühi töö ja waimunärimine olnud. Mänguheli oli üle kõige sõnade ilu. Kõige keerulisemad ja wigurilisemad kohad ja walgutiwused jooksmised ülewalt alla ja alt üles läbi pooltoonide oliwad Paganinile kerged nagu lapsmäng. Piitilisemate kohtade juures laulis wiul kõige armjamatel helidel. Bassi keele pääl ükisk mängis ta kõige ilusamad ja armjamat tükkid,

ilma et tal teisi feeli waja oli. Wienis kirjutas üks ajaleht, kui Paganini oli mänginud, nõnda: „Kui mängutoor esimese tüki oli mänginud, siis astub kuiwetand pikk mees, wiul kaenlas, ette, nagu kahwa, haiglane, pea peru; mängutoor mängib ruttu-taktise tüki, mille lõpul kunstnik ühes hakkab mängima, kelle wiul kõige paremat Straduari tooni awaldab. Mis nüüd kuulda jaame, käib üle kõige, mis võib uskuda; ei ole mõimalik jeda kirjutada. Mängu imewääriline fuurus ühes kõige puhtama puhtusega, octavi- ja decime-joofitud wälgu-kiirusel alla ja üles, kahetordised joofitud kuweteistkümnendit-nootides — üks näppudega tõmmatud ja teine poognaga, — käiwad nii selgesti ja akurat, et ka kõige wähem heli ega kõige lühem noodike walekohta ei juhtu, waid kõrwu kõlab; kõige keerulisemad ja rängemad mängufohad on kergesti, nagu neid maast nopitaks, mängitud; kõik see pari kuuljaid keeletuse imestusesse. Siis tuli jälle korraga pikkamisi mängimine, milles armsad kõige magusamad ja ilulised helid tasa ja täiesti südamesse mõjuwad ja näitawad, kui wäga ka siin Paganini ostas inimese meelt liigutada. — Lõpuks mängis ta enese komponeeritud tükki, mille ta ära rääkimata kiiruses wiuli pääl otse nelja häälega mängis, nõnda et see kõlas, nagu oleks terve wiulikoor kõige suurema osawuse- ja puhtusega helisenud. Kuuda ta jeda tegi ja teha mõis, see jäi ka mõistjatele saladuseks!“ — Niisuguse waimustuse kõrwal oli tal aga ka kadestust küllalt kannatada. Tema kaetsejad nimetawad ja jõimawad teda noia-meistris, wigurimeheks, tembutajaks jne., sest et nad ise nõnda — mängida ei osanud. Aga waimustus oli üleüldne, Paganini piltisid osteti arwamata hulgal. Sõõgiriistad kandawad tema nime. Juutseidgi kammiti ja riideid kanti „Paganini moodi.“ Saks ja Prantsuse maal walati tema auuks rahafid, millel tema kuju pääl oli. Tema ise ei pannud sest midagi tähele. Kas teda kiideti või laideti, imestati või jõimati juujsõnal või ajalehtedes, see oli temale üks kõik. Ta oli kord oma aja ime. Paganini ajast praeguse tunni- ütlevad kõik wiulimängimise tundjad, et juuri wiulimängijaid küll on olnud, aga Paganini jarnast ei ole weel leitud.

Et Paganini ka kuninglikkudes kodades igal pool maailmas waimustatud watumõtnist leidis, on iseenesest mõista. Baieri kuningaga ees mängis ta kord saalis, kui korraga sõna toodi: suur hull talupoegi lähedalt Tirolis maalt olla tulnud suur wiulimängijat kuulama. Lahte kuningas joowis koke, et Paganini ka lihtlabastele mägede lastele mängiks. Paganini tegi jeda hääle meelel. Ta läks kuninglikkude kuuljatega wälja suure balkoni pääle ja lastis jäält oma ime-helidid kõlada. Talupeid ja neid kuulawad. Mõni lõi ka risti ette. Kui aga mäng mööda tõusis suur õiskamine, nagu pikse mürin.

Prantsuse ja Englise maal käis waimustuse ja imestuse woogude mõim weel wägewamalt kui külmawerelisel Saks maal. Isearanis ei tundnud palawa werega Prantslased määra ega mõõtu õiskamises. Igal pool, kuhu ta ilmus, ei jõudnud näitemajad ja kontserdi-saalid määratud kuuljate hulka wasta wõtta ega mahutada, kui ka pileтите hinnad kõrged oliwad. Siin käis kord lihats jaanud muusika waim ilmamaad mööda ümber inimeste meeli waimustamas. See oli näha.

Et aga rahutu ümberrändamine ja mitmesugused meeleliigutused Paganini terwisele kofutawad ei mõinud olla, on kerge arwata. Terwis läks tal itka nõdremaks. Miljonite kaupa raha oli tal nõuu enese armsale emale wiia ja siis wälja puhata. Aga enne kui ta kodumaale jõudis, oli ema furnud. Paganini ostis ilusa suwelossi Genua lähedal, aga terwit ei tulnud. Salaline palawik piinas teda. Ranged trambid äwardawad hinge kinni panu. Paganini läks Nizzasse, kõige ilusamasse soojemasse kohta. Si aidanud! Et jõud oli murtud. Aastal 1840 ilusa lehekuu 27. päewal pääsis maailma suurem iluhelide tegija raskest haiguse waemast. Ühe käge oma poja Achilli ja teise käge kõige parema wiuli ümbert kinni hoides uinus Paganini surma unesse. Tema raske lapsepõlv oli surma idu ta sisse sünnitanud. Poeg Achill jäi ta miljonite pärijaks ja elab meie teada praegu Stalias. Paganini mälestus aga jääb nii kaua kui weel iluhelidid maailmas kõlab.

Haydn'i esimene lauleldus.

Wäga ilus laulu-äratus kõlas maja eest, ja naeratades astus kuulus nalja-mängija (weiderdaja) Felix von Kurz, kes minewal aastal Wiener Leopoldstadi näitemajas ametis oli, oma abikaasa kambrisse. Abikaasal oli parajasti sünnipäew. „Kuule, kaasa, see on kena kõrwale, eks ole! Sa find nad äratavad selle ilusa lauluga unest üles. Mis ja sellest arwad?“ ütles ta.

„Ma ei ütle muud, kui et see mind wäga rõõmustab, et ka minu pääle mõeldakse, armas mees. Ma näen selles uut tõendust, kui wäga find auustatakse ja kordan, mis juba nii tihti olen ütelnud, nimelt: ma olen uhke kuulsa weiderdaja ja naljamängude luuletaja kaasa olla.“ Nii kõneles noorik ning astus mehe kõrwa, kes aknast wälja õue waatas. Siin seisis wäike hulk noori mehi ja laulis ilusat neljahäälelist äratuse-laulu. „See on ütlemata ilus laul,“ ütles proua von Kurz, „kes on küll selle laulu loonud?“

„Küll saame seda warsti teada,“ wastas näitemängija, „ma näen noorte inimeste seas ka Sepperlit, kes paari aasta eest Stefani kiriku laulukooris ühes laulis. See on noor Haydn, ja tunned ju teda?“

„Mina olen teda mõni kord pühapäewal kuulnud,“ ütles noorik. „Ta laulis ka ühte poolo. Kas ta nüüd enam ei laula?“

„Ei laula,“ wastas mees. „Tema hääl on murdunud, ja ta on foorist lahti lastud. Nagu ta riidest näha, käib ta waele käsi küll sandisti. „Noh kuulame järele.“ — Laul jäi wait. Kurz hüüdis aknast wälja: „Haydn, Haydn, tulge natuke tupp.“ — Mõne minuti pärast astus kahwatu, puudulises riides noor mees, umbes 18 aastat wana, uksest sisse. Ta jäi, kui oli teretanud, alandlikult ukse kõrwa seisma. Teda kästi istuda. — „Kuda käsi käib, armas Haydn?“ küsis weiderdaja lahkesti.

Haydn wastas, et ta eluga rahul olla. „Ma olen küll laulja-kohast Stefani kirikus ilma jäänud,“ ütles, „ja nüüd pean tundide andmise- ja awaliku laulmisega waevaliselti end toitma, aga olen siisgi õnnelik. Urmsa muusika-kunsti õppimises leian kõige juuremat õnne.“

„Haydn,“ ütles naljamängija, „kes on selle äratuse-laulu komponeerinud, mis laulsite?“

„Laul on minu tehtud,“ wastas noor mees punastades.

„Pagana päralt, Haydn, olete ju suur komponist, ostate nii ilusa laulu teha.“

„Annet arwan enesel küll olewat,“ ütles Haydn. „Aga kes sellest palju hoolib!“

„Noh, waatame järele, kas Teie andest midagi teha wõime, kas teda ka tarwitada wõib wõi on ta paljas mõtete heli, mida teised kuulda ei taha. Mina teen teile ühe tummnäitemängu ette. Rätuge, kas wõite selle tarwis sündsat muusikat kaasa teha. Noh, kas saate?“

„Noh, eks ma katju, ehk läheb,“ ütles Haydn.

„Hää küll, mõtte jääl klaveri ees istet, ja nüüd mõtelge, nagu oleksin mina wette kukkunud ja katjun end ujumise läbi päästa. Anton ae, tule siia!“

Wimaste sõnade pääle tuli üks teener. Kurz heitis end kõhuli ühe istme pääle, lastis seda teenri poolelt edasi tagasi tõmmata ja liigutas end ujuja wiisil käte- ja jalgadega. Nüüd ostas Haydn ära rääkimata hästi sündsa wiisi abil 3/8-taktis lainete mängu ning ujuja liikumist järele teha, et näitleja täis rõõmu üles largas ja hüüdis: „Teie olete mees, teda ma tarwitan Haydn, Teie peate mulle laulelduse kirjutama, see on naljaka weidra ooperi, mille juurde mina Teile sõnad annan. Pange tähele, mina teen veel mõned hundi-rattad ja turetammid. Rätuge ka neid oma pagana päralt sündsa muusikaga ühes mängida, et mulle veel mõned mõtted tulewad, ja ma wõin ütelda, et kõik inimesed meid kahte kõige suuremateks nalja-meesteks peawad ja meid waimustuses kätel kannawad.“

Kohe selle järele hakkas Kurz nagu pool narri toas ümber kargama ja hullama, et ta laaja ja noor muusikant Haydn naeru pärast hinge tagasi ei saanud. Ta seadis end pää pääle, hüppas tolt-tolinal üle laudade ja toolide, roomas neljatölatil üle jalgride, kargas, tantfis ja lonkas ning rõõmustas end suuresti, kui kuulis, et noor moosikant klaveri ees igale liikumisele fündsja ijeäralise wiisi mängis, mis päälegi armjasti kõrwa kostis ja kõlas. — Tuba seltsamal päewal hakkas Kurz weidra laulelduse sõnu kirjutama. Kurzil oli kuulus nimi naljatükkide tegemises. Tema tükkisid mängiti termel Saksja maal igas näitemajas. Igakits, kes neid kuulis ja nende natuke nua sarnast nalja enesesse mõjuda lastis, naeris, et wats wabises. Enamasti tuli neis tükkides kas mõni rumal kingsepapiis wõi muu loll-pää ette.

Kolme päewa pärast olivad weidra laulelduse sõnad walmis. Laulelduse nimi oli „Konkur furat.“ Kahekateiikümne aastane Haydn kirjutas muusika selle juurde. Lauleldus mängiti ära rääkimata kiitusega. Haydn sai 25 dukatit (umbes niisama palju rubla) ja oli enese meelest rikas nagu mõni kuningas.

Lauleldus oma nägude-, weiderdamiste- ja toore naljaga, koguni tolle aja kõhane- ja harimata rahwa meele pärast, oleks wist küll sadasid korde mängitud ja noore komponisti rikkaks meheks teinud, kui sõnad mitte liig lehtawad ei oleks olnud, ja selle pärast kadus „Konkur“ näitelawalt igaweseks ajaks kohtute soowil ja käsul, nii et teda praegu enam keegi ei tunne, kuna Haydni muud laulud weel kõikide suus kõlawad.

Kuda juur wiuli-mängija end waimustab.

Üks kuulus Brantfufe wiuli-mängija jutustas sõprade seltsile saladust, mille läbi ta enesele rääkimata ilusa ja südameliku ning waimustawa mängu tuju loi ja mille läbi ta kuuljate südamesse kõige armjamad kallimad iluhelide tundmused waldas. Igauhele wähegi mõtlejale inimesele on ju selge, et mängija ka ise peab täis elu ja waimustust olema, kui ta kuuljaid elustada ja waimustada tahab. Kellel enesel tuld ei ole, see ei wõi jeda ka teistele jagada. Aga kuuleme, mis see Brantfufe wiuli-mängija ise ütleb:

„Kui ma kontserti annan ja saali astun, siis tõuseb muidugi teada kuuljate seas wäike kahin ja jahin, mis ka minusse mõjub. Mina panen wiuli hääle. Mängukoori juhataja koputab takti-kepiga, et kõik walmis oleks. Wäike waheaeg tõuseb, kõik pään seatakse püsti. See on oodatud hakatuse filmapilk. Seda minä tarwitan ja waatan kuuljate sekka ühe naesterahwa otsa, keda ma ilusamaks kõikidest neist pean, kes minu otsa waatawad.

„Ahaa, see kuldjuukseline neitsi — säärasteid juukseid ma armastan — see peab minu ohwer olema. Teda pean kinni, temale wannun — muidugi teada mõtetes — truudust, kõige kuumemat peidmehelikku truudust kõige palawamat armastust, — pooleks tunniks, see on minu mängimise ajaks. Mõte, ilusa neitsi peidmees olla, waimustab ja elustab mind. Ma algan mängima, puurin end neiu filmadesse, ilma et häbenen, ja mängin nüüd kuumalt ja tulihelt ilusa mängutüki, mille sisse armastuse mõtled panen, kuda peidmees ja pruut üks teisele armastust awaldawad. Kas kuuljaid on wõi ei ole, sellest ei hooli mina ühtigi; mõlten üksnes oma kuldjuukselise neitsi pääle ja elan, mängin üksi temale, püüan üksnes tema kõrwa lõbustada, tema meelt mõnuustada, tema südant ütitada, temas armu ja elu äratada kõige magusa wiisilisel keelel. Kas neiu ise jeda teab? Armjad sõbrad, miks ta ei tea: Waat, kuda ta filmad läigiwad, waat kuda ta nägu muusika mõju iludusel hiilgab. — Kuulge weel: Minu mäng läheb elawamaks, tulisemaks, kuldjuukslega neiu rahutumaks — tema elamus tõuseb, minu mäng waimustab. Harwa juhtub, et minu ilus neitsi hästi oja ei wõta. Aga ka, kui tal ka külmem loomus on, saan talle elu sisse puhuda: Ma mängin südamelikult, pikkamisi — adagio — see mõjub nagu ime. Minu mõtetes wailitud armuk: julab nagu wõi palawa päewa paistel; ta film waatab sulapiharal; ilu,

armastus, järelandmine särab ta filmadest. Etutuli, mis minus on põlema läinud, mõjub kõigisfe kuuljatesse imewäl, ma tunnen end sellel filmapilgul tõesti suure ja nagu maailma kõige eijneje wiilimängija olewat, kuna mind ometi üksnes minu — „waene ohwer“ waimustab.

Minu mäng läheb otja poole — pool tundi on möödas! Minu kawalus on forda läinud — minu kuldjuukseline neitsi on — petetud!

Sõnumid mujalt muusika elust.

Bernhard Stavenhagen, uus noor aga juba kuulus klawerimängija, on Wene maal ning annab suure kiitusega kontsertisid.

Stefan Thoman on ühe uue noore klawerimängija nimi, kes rahwuse poolest Ungarlane on. Talle on Saksa maal igal pool suurt kiitust osaks saanud.

Saksa laulja-ühendus on õige suureks läinud. Mitu sada laulu-seltsi 63,512 lauljaga on tema liikmeks löönud. Ühendus tahab Wienis 1889. aastal suure laulupidu ära pidada.

Uus muusikaline ajaleht „The Meister“ on Londonis Inglise keeli käima hakanud. Leht tahab ka Wagneri muusika tundmist edendada.

Preisi maapäew lubab kirikliku muusika edendamiseks 84,850 marka (umbes 45,000 rubla) ja kuninglikkude näitemängumajade tarwis 480,000 marka (umbes 250,000 rubla).

Mozarti noorema poja unustusesse jäänud helitöösid on Saksa maal mängima hakatud. Ka Mozarti poja nimi oli Wolfgang Amadeus. Saksa lehed ei arma poega isa suuruseks.

Maria Soldat on ühe tubli wiilimängijanna nimi, kes Saksa maalpalju kiitust leiab. Suur laulu- ja mängu-pidu saab juwel 1888 Kopenhagis Daani maa päälinnas olema. Bidu kestab 6 päewa, ja igal päewal on üks kontsert. Bidulised tulewad Daani, Norra ja Rootsi maalt. Bidul tulewad üksnes nende kolme maa meistrite tööd kuuldawale, kelle seas on nimetada: Daanlastest Gade, Hartmann, Winding, Rootslastest Söderman, Norman, Berwald, Norralastest Svendjen, Grieg, Selmer, Rjerulf ja teised.

Uus Poola konserwatorium on Krakau linnas Wladislaw Zelenski poolest asutatud. Ka linn ja maakond annab abi.

Gallia on ühe uue muusika-seltsi nimi Pariisis. Selts annab kontsertisid iseäranis Prantsuse meistrite töödest, aga hulgas ka teistest.

Tulekahju on Roomas Italia suurema klaweriwabriku tuhaks teinud.

Stuttgartis peetakse juunikuul suur laulu- ja mängupidu.

Zürich'i linna suur meestekoor tahab Schweizist Italiasse Mailandi linna della Scala teatrisse kontserti andma minna. Kooril on 130 lauljat. Juhataja nimi on Attenhofer, kuulus meestekooride komponist uueal ajal.

Auunimed. Berliini ooperimaja koorilauljad G. Koutschake, J. Koutschake ja Paul Henneberg on Wene Stanislawe ordu aauraha saanud. — Violoncello-mängija Leopold Grügmacher on Weimari suurherzogi kontsertmeistriks nimetatud.

Baireuthi pidumängude juhatajaks on kapellmeister Carl Halir walitud.

Wieni laulelduse-liikmetele on palka juurde lubatud.

Werdi lauleldus „Dello“ on Budapestis, Hamburgis ja Münchenis suure waimustusega mängitud ja niisama suure waimustusega wasta wõetud.

Padua linnas Italia maal on Richard Wagneri lauleldus „Lohengrin“ ära rääkimata waimustusega mängitud ja wasta wõetud.

Pariisis olla Salvaire lauleldus „Monsoreau neitsi“ — läbi kullunud.

Mellin ja Meldner, muusika-kaupluse omanikud Riias, on enestele Saksa maa hulga kirjanikkude käest omanduse õiguse nende tööde kohta wõtnud — nii et,

kui keegi Saksa keelest võtnud näitemängu eht ooperit mängib, mille kohta Mellinil ja Meldneril omanduse õigus on, siis peab ta nimetatud kabele herrale protšenti maksma.

Berlini kuninglik ooper olla enamalt pahemaks kui paremaks minemas. Mäng minna sandisti. Suuremaid ega osavamaid mängijaid ei olla. Ka Marcella Sembrich, kes jäl laulis, on terwise pärast jälle tagasi astunud.

Uene komponist Tšaikowskiile on Keisri Majesteedi poolt 3000 rubla aastas pensjoni (armuleiba) kuni surmani määratud.

Proua Klotilde Kleeberg on Pariisis suure kiitusega klaverit mänginud.

Proua Sofia Wenter võidab oma ilusa klaverimängu läbi Wieni linna-liste jüdamed. Peterburi konservatoriumist on ta nüüd lahkunud.

Johannes Smith, kes suure cello-mängija Grützmacheri juures õppinud, on nüüd ise kuulsaks cello-mängijaks saamas.

Martha Kem mert oli mullu kewadel oma ilusa klaverimänguga Inglise hinged Londonis täitnud. Nüüd on ta Saksa maal.

Klaverimängija Reizenauer on Tšilises kogemata oma pahema käeluu murdnud. Nüüd a ra olla jälle terveks saanud ja mängida, nagu ei oleks midagi sündinud.

Teda ja teist.

Wieuertemps'i õnnetäht. Suur maailma kuulus wiulimängija Wieuertemps (ütke : wjöötang) reisis üks kord raudteel Amerikas New-York'ist New-Orleans'isje. Rong tormas Alabama metsadest ja rabadest läbi ja pidas kord ühe üksiku pakumaja ees kinni. Wieuertemps astus ühe sõbraga wagonist välja theed jooma, hakkas aga sõbraga muusika üle nii magusat juttu puhuma, et kumbgi tähele ei pannud, et rong ära läks ja jutupuhujad maha jättis. Õnnetus oli suur. Järgmine rong tuli alles teisel päeval. Meestel ei jäänud muud uõuu, kui pidiwad 24 tundi üksikute metsamajakeses ootama. Rong oli ka nende asjad, riided ja Wieuertemps'i kallid wiulid ühes ära wiinud. Suure murega läks kunstnik järgmisel päeval edasi. Waewalt oli rong 6 tundi sõitnud, kui ta korruga seisma jäi. Umberringi oli mets, ja raudtee ise ning kõik see koht oli täis rufusid : Cilase rongi aurumasin oli korruga lõhki paugatanud. Teekäijad olivad muißt surma saanud, muißt haawu, sest rong oli puruks läinud. Aga Wieuertemps'i wiul ning asjad olivad õnneks alles. Mii oli tal õnnelik kimbatus olnud, sest oleks ta ligi sõitnud, eht oleks puruks läinud. — Teine kord oli Peterburis, kus kaitsta ingel ta üle walwas. Teda kutsuti wäikestel lootšikatel ühte lustisõitu Peterburist üle mere nurga Peterhofi ligi tegema. Ta tahtis ka minna; aga korruga tuliwad talle nii ilusad ja mõjusad muusikalised mõtted, et ta parem koju tahtis jääda ja komponeerida. Sõbrad kutsusiwad küll, aga tema ei läinud. Muusikalised mõtted jäiwad paberi pääl alles, Wieuertemps ka, aga oma sõpru ei näinud ta enam ialgi. Torm oli merel kõik lootšitud ümber lõõnud, ja lustisõitjad leidiswad mere põhjas haleda surma. — Oli muusik teda kats kord päästnud, siis päästis tema hää süda teda kolmandal korral. Peterburist soowis ta aurulaewa „Wladimiriga“ Sübekisse sõita. Laew oli täis teelisi. Üks wõõras tahtis ka piletit osta, aga ei antud enam. Ta hakkas Wieuertemps'i paluma, et see temale oma pileti müüks, sest et tal wäga hädaline asi sõita olla. Wiulimängija tegi seda ja jäi selle pärast lähemat laewa ootama. Aga waata, mis sündis : Aurulaew „Wladimir“ läks merel põlema; teelised leidiswad kõik laenetes surma. Wieuertemps jäi oma hää südame läbi elama.

Weider kostus. Turinis oli muiste kuningas poolest käst, et laulelduste etendus ei tohtinud kauemini kesta kui kolm tundi. Kui maailma-kuulus helilooja Cimarosa jälle ühte enese komponeeritud lauleldust tahtis mängida lasta, mis aga ühe meezand-tunni kauemalt kestis, siis küsiti pärast proowi kuningalt, kas lauleldust ei oleks waja lühemaks teha. Aga kuningas, kes Cimarosa'd wäga auustas, lubas see kord seadusest wähe kõrwale minna. Mõne päewa pärast jättis Cimarosa kuningaga jumalaga. Kuningas küsis : „Willaal tahate siis ära reisida?“ — „Selsamal ööl, Majes-

teet," vastas Timarofa — „Dodate ometi hõmbseni, muidu eht langete rõõwlite käte.“ — Timarofa, kes kuninga käest oli lootnud kingitust saada, vastas: „Kui nad minu käest seda weerand-tundi ei riisu, mis Teie Majesteet mulle kinkisite, muud mu käest rõõwlib küll midagi ei leia.“

Wasta löödud. Alexander Feska, tuntud Saffa komponist, oli sõnatas mees, kes keelega tihti kriimustas, kui waja armas. Kord proowis ta ühte oma klaveritükki, milles ta kolm wiulit kaasa mängisiwad. Feska lõi ühes kohas natuke teist wiisi takti, ja mäng läks sassis. Üks terawafõnaline wiulimängija ütles: „Sa jah, ma olen ikka ütelnud, et ükski klaverimängija ei löö hästi takti.“ Aga Feska jähwas kohe wasta: „Aga kas armate, et takti ta wiulimängijaid ei ole!“ — Teine kord oli ühele ooperilauljale süüks antud, et ta puhtasti ei laula. Saulja tuli Feska juurde ja küsis: „Aga ütlege, pagana päralt, kas ma siis tõesti nii halvasti laulan mõi ei?“ — Feska vastas üsna rahulifelt: „Ega Teie walesti laulagi, waid Teie hääl kostab üksnes walesti.“

Asjalit wastus. Haydn'i sõber Carpani küsis kord Haydnilt: „Kust see tuleb, et Teie rohkem oja kiriklikka laulusid nii rõõmsa loomuga on juhtunud, et nad peaaegu lustilised ja naljakad kuulda on?“ Haydn vastas: „Mina ei tea seda teifiti teha. Nagu mulle antud, nii annan mina edasi. Kui aga Sumala pääle mõtlen, siis lähneb mu süda nii rõõmsaks, et mul noodid nagu poolist jooksewad. Ja et mulle Sumal rõõmsa südame on andnud, siis annab ta küll mulle ka andeks, kui teda rõõmsasti teenin.“

Koor mees, kes midagi komponeerinud ja sellest ise kõige suuremat lugu pidas, tuli ühe trükitaja omaniku juurde ja ütles wäga uhkelt. „Laste see raamat trükkidal Säreltulew põlw saab teid hana põhja tänama, kui seda teete.“ Wana elus õppinud mees vastas: „Kas teate: Laste parem ise feda oma kulul teha, aga nii, et teegi ei kuule ega sest ei tea, siis tänab teid järeltulew sugu veel rohkem.“

Ilus mõistujutt. Turgenjew kirjutas kord ühele Prantsuse ajakirjale järgmise wäga ilusa mõistujutu: „Kats päewa enne jõulu tegi helde Sumal taewases paleis armsa pidu. Kõik woorused oliwad pidule kutsutud, nagu: armastus, waga-dus, usk, usaldus, kiitus, häädus, helbus, aras süda, kallis meel ja teised — kõik oliwad naesterahwad, armjad, ilusad, peenikesed. Kõik oliwad üks teisega tutwad ja käisiwad üks teisega juttu ajades edasi tagasi. Mõned oliwad juuremad, mõned wäiksemad — wiimased kaunimad kui teised — aga kõik armsad sõbrad. Korraga nägi helde Sumal tats wäga ilusat naesterahwast, kes, nagu näha, üks teist sugugi ei tundnud. Pidul peremees mõttis nad kae kõrwa, et neid üks teisega tutwaks teha, ja ütles esimest näidates: „See on häategemine“ ja teist: „See on tänulik meel.“ Mõlemad woorused oliwad täis imekspanemist: Esimest korda maailma loomistest saadik sai tänulik meel siin häategemisega kokku.“

Sis ja päife.

Miks nutab, õrnem õiete? —
Waat, päife lähneb läänele;
Mu arm, mind maha jättis ta! —
Seepärast nustralt nutan ma.

Mis päewal põles filmades,
Müüd leegib lille südames;
Ma panen pää küll puhtama,
Ei kusgil rahu leia ta.

Mu mõtted õit'wad õhusse,
Kus lõbus laulu-linnuke
Saab kuulutama koidikul,
Mis murul meeles mõlkus mul.
Läeb päife jälle üle maa,
Eis pühin lehe-põllega
Mü lille-filmast pisarad,
Müul põsed õrnalt õit'jewad.

Mangu Sild.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmub kuu korra.

Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. S. A. Hermann, Tartus.“

Dr. Hans Michel Schletterer.

Et kirikus muusika-kunst iseäranisesti inimese südant soendab ja meelt mõnustab, on küll igapähele tuntud, kes kirikus käib. Jumalateenistus lauluta ei ole ammugi jeda, mis ta lauluga on. Selle pärast on-gi Luteri kirikus korali-laul terwele kogudusele pruugitawaks tehtud. Weel ilusam on muudugi, kui waheajal koorilauljad mõne kunstlikuma laulu kuuldamale toowad. See tõstab jumalateenistuse auuust juurel mõõdul. Suured muusika-meistrid, nagu Bach, Händel, Graun ja teised endisel ajal, on siis alati ja ifka esimejes liinis kirikule komponerinud. Ka uuemal ajal on sääraseid kirikliku muusika meistrid olemas. Üks nendest on Dr. Hans Michel Schletterer.

Schletterer on sündinud lehekuu 29. päewal 1824 Unsbachis Saksja maal. Ta käis Kaiserslauterni seminaris. Siis läks ta, et muusikat veel käiemini kui seminaris võimalik õppida, Wiener linna Spohri juurde, pärast Casjeli Krausshaar'i ja wiimaks Leipzigi David'i ja Richter'i juurde. Nendelt sai ta täielist õpetust. Aastal 1845—1847 oli ta Lotringi maal Jüstringi seminaris kooliõpetajaks, 1847—1853 muusika-direktor Zweibrückenis, 1854—1858 ülikooli muusika-direktor Heidelbergis, ja 1858-st aastast kuni seni ajani on ta kapellmeistriks Augsburgi linnas. Tema on siis weel praegu üks elawatest ja wäsimata tegewatest muusiku edendajatest. See on lühedalt Schletterer'i elulugu.

Tema püüdmine on olnud ifka kõige rohkem tõijst kiriklikku muusikat edendada ja wälja laotada. Nii hästi endiste muusikameistrite töösid on ta jälle püüdnud elule äratada kui ka ise laulusid komponeerida, mis kirikliku muusika kõige paremate õite jekka tulewad arwata. Sellegi pärast ei ole ta ka ilusast ilmalikku muusikat põlanud, waid mõnigi kaunis laul ja ilmalik lustilik operettgi on tema hulest sündinud. Saksja maal on tema nimi iseäranis weel muusikalise kirjamehena wäga tuntud ja auustatud. Tema tööde ühkikuid nimesid ei arwa me waja olewat üles panna. Nad on Saksja raamatupoodidest leida.

Gesti rahwa jekka on tema töödest seni ajani wähe tulnud. Tänašes Laulu ja mängu lehe numbris leiawad lauljad temast ilusa laulu ülestõusmise pühaks.

„Kuradi sõnat.“

„Bagana pärast! Ei taha ega taha minna! Ma ei saa neid teijendusi nõnda mängida, nagu õige on. Põrgu mingi ka jee kangekaelne wiul! Aga olgu! Õhk olen ka juba liig wäsinud. Puhkan õige natuke, magan, näen und, unustan kõik waewa — homme lähed jälle paremini!“ — Nende sõnadega lõpetas noor wiulimängija Giuseppe

Tartini oma õppimist wiuli pääl. Terwe õhta oli ta harjutanud, sõrmi wiulile seadnud jookswigurid, trillerid ja kassknäppeid katjudes.

Tartini oli Padua ülikoolis ilusal Italia maal advokatiks õppimas olnud, aga ta oli rohkem wehklemist ja muusikat õppinud kui seaduse- raamatute tundmist. Teda oli palutud suure uhke kardinali Cornaro wenna-tütar Bianca'd õpetada. See oli wäga ilus ning armas neitsi. Tartini tuline weri tõmbas. Tema ja suurt sugu neitsi hakkasiwad üksteist armastama. Armastus ja tulifus ajas noored inimesed nii kaugele, et nad endid salaja laulatada lasksiwad. Aga et asi ähwardas wälja tulla ja et Tartinil raskest muhtlust karta oli, ning wägewal kardinalil wäga wõimalik oli ta elu küünalt ära kustutada lasta, põgenes ta warsti jälle Paduast ära mungariides, et teda ei tuntaks. Onnetule waimurikkale noorele abielu-mehele andsiwad Minoriti-mungad Udinesi linnas warjupaika, sest et tagakiusamist karta oli. Siin Minoriti kloostriis oli tal kongikene, kus ta rahulisti wõis wiulit harjutada. Siit ei teadnud keegi teda otsida. Kong oli wilets ja waewane, milles noor wiuli-mängija elas. Kõige suurem ja kuumem igatsus oma kallil armastatud noore abikaasa järele täitis kloostriis tema südant. Oh kui wäga ihaldas ta sellega ühendatud olla, keda ta hing armastab! Warsti pääle laulatuse oli ta temast pidanud lahkuma! Oh armuta saatus! — Tartini kong oli kloostri aia pool küljes. Aeda wõis ta nii tihti minna, kui ihi hinustas. Seda oli talle ka tarwis. Puhas õhk tegi teda terwemaks ja kojutas teda.

Nii oli ta ühel õhtul — aasta 1713 leheküü esimestel päewadel — küll terwe tunni aias jalutanud, kui õhtusõõk mööda oli. Ka täna täitis tuline igatsus tema rinda oma kallist armastatud abikaasad näha saada. Uhke kardinal oli tema elu kallale kippunud, ja selle pärast oli ta kohe pärast laulatust põgenenud. Õhtusõõgil oli ta munkadega sügawat õpetatud juttu ajanud — muusika üle, mis just see kord iseäranis wõimsal wäel Italias õitsma löi, nagu eme maalikunst. Zluna lauluta ei tahtnud ilufas Italias keegi olla. Kloostriis laulsiwad mungad, kirikutes koorilised, laewadel madruused, kodus talumehed, lootsikutel kalamehed, tööl käsitöölised jne. noored neid rahwa seas lasksiwad häält helada ja keeli kõlada, noored mehed õistasiwad jekka. Luft oli kuulda. Kõik laulsiwad nagu linnud metsa okstel kõlawad, siristawad, kaebawad, röömistawad, naerawad ja nutawad, nagu oleks maailmal hing sees, mis elawaks saanud ja nüüd looduse kottukõlas end ilmutab ära rääkimata magusas muusikas.

Tartini ei olnud laulja. Loodus ei olnud häält talle andnud. Küll aga tundis ja mõistis ta, mis ilus laul oli, mis mitte. Ta oli ju suur nooditundja. Ta oli sage-dasti katsumud Italia laulu imelist ilu oma wiialiga järele teha. Aga wigurilised kunstlikud kohad ei tahtnud minna, nagu seda kuulsad ooperilauljad wõiswad teha — õõpiku laulu, löö lõvrimist ja kalaliste kõrutamist. Lõune-maa rahwa kõri on ise-äranis ojaw kõige kunstlikumaid, kenamaid keerutusi lauldes. Need ei tahtnud wiulil hästi wälja tulla. Siisgi märkas Tartini wäsimata proowiid tehes, et wiialiga kõige paremini ja kenamini kõige keerulisemad wigurid, kõige peenemad murd- (staccato) ja näpe-(pizzicato)toonid ja kõige armsamad wärisewad tundmused wõiwad hääleteks tehtud olla. Sellel ülemal nimetatud õhtul oli ta ka katsumud kahe sõrmega trilleri moodi näpe-wiisi ja teise kahega pikalist ning täieliselt helisewat lauluwiisi moodi kõlawat mängu ühe korraga wiulil helada lasta. Ei see läinud nõnda, keda see temal kõrwus kõlas ja pidi olema. Kõik jäärase mängu ränkused ja selle waimufad põhjus-mõtted mõjusiwad nüüd ka tema unenägudesse, kui ta oma waewasesse woodisse oli magama heitnud, sest unenägusid oli tal see kord palju. Magades nägi ta järgmist und wäga elawalt ja nagu oleks kõik ilmsi olnud:

Tartini seisis Padua linnas ühe suure toreda feltstonna ees. Ta mängis hästi kunstlikku ja keerulist kontserdi-tükki, kuni ta ühte wäga keerulisesse kohta jõudis, mis kõige rängem aga ka kõige ilufam terwes tükkis oli. Tartini tundis, et julgus lange-mas oli; külm higi ajus talle otsa ette; ta kartis, et ta seda kohta hästi ei mängi; hirm

tegi, et ta juba — ühe waletooni kuulda lastis. Ühe korraga tundis ta, kuida talle tats kondist kätt oladele pandi. Hirmsjad luised sõrmed kistusiwad wiuli tema käest ära, ja ta kuulis, kuida kole kohutaw korisew hääل kõrwa käristas: „Sina ei oska ju seda mängida! Las' mina mängin sulle tüki korra ette!“ — Ohmatades waatas ta taha poole: kole kuri hirmitaw pärdifu-nägu waatas hambad irewil tema otja, ja juba oliwad weidrads ipewärki haruldased helid wiulilt kuulda. Päältkulajad nagu ei märganud midagi, et keegi teine mängija oli Tartini asemele tulnud; nad hakkasiwad nagu torm kätega plakjutama, kui mängu wahet tuli, ja istusiwad siis jälle wagafesti pörgulise iluhelisiid edasi kuulates. Säle mängija ostas wiulist helisiid wälja meelitada, nagu neid maailm seni ajani mitte ei olnud kuulnud.

Tartini tahtis midagi ütelda wõi küsida wõi oma imestust awaldada, aga luine mees oma kondist sõrmedega ja koleda näoga läks kurjaks ja kätatas: „Pea juu! See end minu selja taha ja kuula, kuida mina teen — mina olen kurat!“ Surmani ehmatanud mängija waatas ja kuulas nüüd, kuida pörgu walitseja pahema käe kahet sõrmelega keerulise trilleri tegi ja teise kahega ilusa pikalise wiisi mängis. Nii kuulis ta justament säärast mängu weewilihaua wüürsti sõrmedest, nagu ta seda enese mõttes andus, aga weel mängida ei jaksanud. Saadan mängis täielise kunstniku osawusega. Tartini hing jattus kuradi ära rääkimata ilusa mängu üle nii täis rõõmutuld, et ta pörgu päälitku hirmsa näo ära unustas ja ifka terawamalt ja märkavamalt hoolega piüüdis tähele panna ja õppida, kuida luu-mees nii armsaid ilusaid helisiid jünnitada wõis. Aga korraga läks maa lõhki — punane kollakas pörgu-tule leek plahwatas alt wälja ja löi kõrgesse üles. Enne kui Tartini märkas, kadus kurat selle leegi sisse ära pörgusse alla. Aga wiulil oli pörgu wüürst enne jälle Tartinile tagasi andnud. Kuuljad hakkasiwad nagu maru käsi plakjutama nii ilusa mängu pärast, et aga kontserdi jaal wabises ja kajas, just nagu oleks Tartini nõnda mänginud ja mitte kurat.

Ujum hirmu higist ärkas Tartini oma koledest unenäost ülesse. Üksine pitse-müristus oli teda üles ehmatanud. Müristus, mis löök löögi järele käis, pani terwet klooritri wärisema, sähwatamad heledad walgud walgustasiwad ümber kaudist kohta ja näitasiwad talle waest klooritri-kongi hiilgawa kontserdi-saali asemel. Unenägu aga oli teda kõige sügawamasse hingesse hirmutanud ja rahututs teinud ning ei andnud ka nüüd talle rahu, kuni ta woodist üles tõusis, tule üles sütitas ja unenäos kuulnud mängu päämõtteid paberise nootidesse pani, ta lihas siis weel meelde jäänud ilustused ja wigur-ehetd juurde — ja nüüd alles katsus ta seda wiulil mängida, mis ta kirjutanud. Efiti oli see talle hirmus ränk. Aga kui koit kumas ja puhte päikse kiired idanemas oliwad, oli ta ometi nii kaugelt jõudnud, et ta, kui ka pikka-misi, siisagi üsna õigesti seda tükki wõis mängida, mis kurat unenäos tema mõtete järele oli ette toonud.

Nõnda oli „kuradi sonat“ saanud, mis weel täna päewani üks kõige kuulsam kontserdi-tükk on. Klooftri mungad oliwad tükkile kohe pärast selle nime andnud, kui Tartini nendele oma unenäo oli ära jutustanud. Neli nädalit järgi mööda igal päewal mitu tundi harjutas Tartini nüüd seda ränk tükki, mis ta unes kuradilt kuulnud, see on, muidugi teada, enese mõtetest sünnitanud. Tükk oli tolle aja wiulimängu kohta suur samm edasi. Siis mängis ta selle weel kord muntadele ette ja seletas nendele, tüki tuum tähendada jumaliku walguse wõitu maailma himude ja pimeduse üle. Nii wäga meele pärast oli kunstlik sonat muntadele, et nad Tartinid palusiwad „seda sonatit nelipühiks pärast jumalateenistust kirikus mängida — see mõjuda juurel wiisil inimeste südamesse.“

Tartini mõttis palwe wasta ja läks, wiul kaelas, kirikusse. Kui pärast jumalateenistust kunstniku imewääriline mäng oli alanud, tuli kogemata kardinal Cornaro enese ilusa wenna-tütrega, Tartini laulatatud noorikuga, kirikust sõites mööda, sest et üks teekond neid Usfisi linna tõi. Wõlemad suured muusika sõbrad ning auustajad,

astuſiwad nad kohe kirkusſe. Ilus Bianca oli ukſe onu, kardinali, kae kõrwal. Kardinal juhtus juſt ſets ajaks kirkusſe, kui Tartini enefe ſonati kõige iluſamat oſa mængima hakkas, milles kõige kunſtilikumad keerutused ja jookſud ette tulewad. Kardinal oli suur muuſika-tundja ja waatas täis kõige juuremat imekſpanemist üles orelil poole, kuſt ſee ärarääkimata oſaw uäng alla kiriku kõlas. Aga ſiin ei olnud midagi näha, ſeſt Tartini mængis warjul: roheliſeſt ſiidist eesriide taga. Tema ei tahtnud kelleſtgi kuuljaſt nähtud olla. Aga kui ſonati mæng lõpule jõudis, tegi kirkuteener kiriku ukſed lahti, et inimeſed lahedalt wälja ſaakſiwad. Selle läbi kais korraga tuulehoog wäljaſt kirkusſe, ulatas ka orelikoori pääle ja puhus riide Tartini eefſt ära. Sellel ſilmapiulgul waatas Bianca üles koori poole: kõigeſt ainja pilgu waheſaſiwad noored abielu-kaaſjad — ſiis õhtas ilus Bianca waljuſt nime „Tartini“ — ja langes onu kaenlaſſe mineſtufeſſe.

Kunſtnik lõpetas rutuliſte näpete- ja tõmbudega oma ſonati ja, kui rahwas kirkuſt wälja woolas, ruttas alla jälle leitud kaſa juurde ning äratas mineſtufeſſe langenud nooriku juuandmiſtega uuele elule. — Kardinal Cornaro, enne Tartini ſurma-waenlane, laſkis ſeda rahuga ſündida ja ütles wiimaks: „Teie olete suureks kunſtnikuks ſaanud, Giuſeppe Tartini! Ja niifugufele kunſtnikule pean andeks andma, miſ ta ſtudentina on pahasti teinud. Tulge minuga Paduaſſe, mu armas poeg, jää! ſaage minu kapellmeiſtriks.“

Räſi kates läſſiwad õnnelikud kaſjad kirkuſt wälja, astuſiwad onuga ſarawaſſe tõlda ja ſõitſiwad, kui onu aſi õiendatud ja mungad nendele ſüdamelikku õnne ſoo-winud, armſale õnnelikule tulewikule waſta. Selle õnne oſaliſeks oli Tartini oma „kivadi ſonati“ läbi ſaanud. See ſonat on weel praegu kuulus, ja ſeda mængiwad üksnes ſuured wiulikmängijad kontſertidel. Tartini ſai kõige kuulſamaks oma aja wiulikmängijaks. Tema elu keſtis aſtaſt 1692 mahſakuu 12. päewaſt kuni aſta 1770 küünlaſku 16. päewani.

Preili Desſoiz.

Preili Desſoiz (üttele: deewhoja) oli suur laululind, kes aſta 1780 ümber Pa-riſis ja mõne aſta pärast poole Peterburis kõige juuremat imekſpanemist äratas. Wene keisrima Katarina II. kuſſus ta Peterburi ja andis talle umbes 20,000 rbl. aſtaſ palka kui keiſerliku ooperi lauljale.

See neiü kuſſuti kord, kui ta weel mitte nii kuulus ei olnud, Ohoni linna teatri lauljaſ ja lubati talle umbes 1500 rubla wäärt aſtaſ palka. — „See on wäga wähe,“ ütles laululinnu ema, „ſelle eefſt ei jõua ja ju enefele riideidgi osta, ſeſt näitelaul peawad ſul iluſad riided olema.“ — „Seda ma tean küll,“ waſtas noor neiü, „aga laſ ma toimetan, küll ep läheb.“ — Ta wõttis kirja kaudu maha tehtud kontrahi, reſſis emaga Ohoniſſe ja wõttis õomaja ühes õige waſepäraliſes trahteris Ohoni alewis. Siis läts ta teatri omaniku juurde, kes naeſterahwas oli.

Neitſi Desſoiz oli wäljaſpool näitelama wäike ja peaaegu inetu naeſterahwas. Ta oli enefele ka igapäewajed õige waſed riided ſelga pannud, tõmbas ennaſ meelega küüra ja kõſſi ning näis ſeda wiſi weel wäikſem kui ta oli, tegi, nagu oleks tal teine puus wiltu — lihedalt, wõttis enefele meeſlega nii wileſka tegumoe, et teatri-maja omaniku toatüdruk ſeda ſugugi oma proua ette laſta ei tahtnud mõteldeſ, ehk on mõni ſerjaja. Wiimaks nimetas neitſi oma nime, ja tüdruk juhatas ſeda tuppä. Näitemängu maja omanik ehmatas ära niifugust wileſjat poolſandikeſt nähes ja mõteldeſ, et niifugune nõdrake tema teatris pidada rahwa ette aſtuma ja mængima. Aga et kontrahi kirja kaudu oli tehtud, ſiis pidi ta ſeda pidama. Neitſi mængis wileſjat nägu iſſa edaſi, kui ta ka lauale kuſſuti. Laual olijad wõõrad jõudſiwad waewalt naeru pidada, et ſee nõdrake pidada ette mængima — päälegi, kui neitſi nõudis, et temale pääoſa ſelleſt mænguſt pidi mængida antama, miſ tollel ajal „Muſiklaſe tüd-

ruku" nime all tuntud ja armas oli. Iga wiisi katsuti teda sellest mõttest ära wiia; asjata. Pärast jõdki soowis Desfoix näitemängu maja prouaga üffi rääkida.

"Ma näen küll", ütles ta, kui üffi oliwad, väga alandlikult, "et Teid minu ja mu kunsti üle on petetud. Siin on minu kontrakt; ma annan ta Teile tagasi, wõi parem kirjun ta lõhki. Laske mind üks ainus kord mängida ning andke mulle reisiraha, et kodu tagasi wõin reisisida." Nende sõnadega käristas laululind kontrahi lõhki. Kes oli rõõmsam kui teatri maja pidaja proua! Nüüd oli ta ju sellest inetust wiletjast naesterahwast lahti. Ta sõitis koguni tähtsamate perekondade juures linnas ümber ja palus neid, et nad näitemängul waewalist neiukest mitte wälja ei wilistaks, ta mängida ju ainja korralese.

Proow tuli. Neitsi Desfoix ei laulnud midagi, waid ümistas waewalt kuuldawa häälega tarwilised kohad ja ütles ühes kohas, kus kapellmeister effis: "Mu herra, nõnda ei seisja mitte nootides; kuiäärane wiga mängides jälle tuleb, siis teen, et kuuljad seda tähele panewad."

"Kuda proow läks?" küsis direktori proua pärast seda kapellmeistrilt. "Wõi mina jeda tean!" ütles see, "ümistas laulu kohad hammaste wahelt wälja, ja ühes kohas andis ta mulle kõwasti küllalt veel päalegi ninakopju, kus jeda — teeninud olin."

Mänginise päew tuli kätte. "Muusiklase tüdruk" tuli korraga kõige hülgawamas riides, trumm käes, näitelawale, äratas oma juure iluduse, sirge keha- ja ära rääkimata armsusega juba suurt elawat käte plaksutamist. Direktori proua ei suutnud oma filmi usaldada. Kas see oli seejama wilets pool sandike naesterahwas, jeda ta oli püüdnud mängust eemale hoida!? Wägijä hakkas ta uskuma, nagu ka palju teisi, et see armas ilus nägu näitelawal, see sirge jale inimene, mõni teine on. Aga kui näitemängu juhataja ette astus ja juure häälega kuulutas: "Breili Desfoix esimene mäng meie teatris algab," siis tõusis veel juurem käte plaksutamine. Nüüd hakkas neitsi laulma häälega, nagu see taewast paradüüsi kõlaks. Kõik oliwad terve õhtu täis joowastawat waimustust, ja noored rikkad Lhoni herrad ruttasiwad pärast mängu suurt laululindu auustama ja direktori prouale õnne soowima, et see niisuguse juure laulja jõudnud linna kutsuda.

Kui Desfoix pärast poole prouaga üffi oli, hakkas wiimne laululinnu ümbert kinni ja andis lõhki kirjunud kontrahi tagasi. Aga neitsi hüüdis: "Ei mitte nii! Kui Teile ütlesin, et Teid on minu kunsti wõimu üle petetud, siis oli see tõelik mõte, nagu nüüd ise näete. Mina olen walnis 8000 rubla eest uut kontrahhti tegema." Ja proua — andis nii palju palka.

Lühike muusika ajalugu.

(Särg.)

Giobanni Palestrina mõju jäi selle läbi, et ta paawsti kapellmeister ja ameti poolest kiriku laulu puhastaja oli, väga juureks. See oli aga muusikale juureks õnneks. Palestrina oli Sumalast nii õnnistatud mees, et tema küll kõige ilusamat kirikliku muusikat maailmas on sünnitanud. Ka täna päewani ei ole teist meistrit leitud, kelle laulud nii täis tõsi puhast kirikliku waimu ja wõimu on kui Palestrina tehtud laulud. Veel praegu armab enesele iga kiriku laulukoor, kellel peenemat kirikliku muusika tundmist on, auuks Palestrina laulu kuuldawale tuua. Katoliku kiriku isad mõistiwad Palestrina tublidust ja oliwad see kord õige mehe walinud. Kui Palestrina oli proomi-laulu komponerinud, leidis see täit rahul-olemist, ja kiriku muusika puhastamine anti Palestrina hooplets. Tema on kirikliku laulusid sünnitanud, mille närjimatata ilu nii kaua seisab kui kirikus üleüldse lauldakse ja laulu armastatakse. Ta ei ole ka mitte üffi katoliki kiriku kasuks elanud, waid tema laulud sünniwad iga teise ristiusu-selgi jumalateenistustel ette kanda. Kolm jada aastat on temast ajamerde

woolanud — Palestrina elas aastast 1424 kuni 1594 enamasti Roomas — aga tema laulud woolavad oma iluheli veel nüüd jägedasti välja oma loojale närtsimata kiituse-tänu ja Jumalale auu heliseses. (Järg tuleb.)

Ruda komponeeritakse?

(Järg.)

Komponeerimine mollides sünnib just sellamal viisil, nagu ühenimelistes durides. See tähendab, näituseks: A-mollis käivad helid kokku kõlades niisamati nagu a-duris — nõnda et ühte ja sedasama laulu, mis a-duris komponeeritud, ka väga hästi a-mollis on võimalik mängida. Muudugi teada kõlab laul ehk mäng iga kord koguni ise moodi, sest et eesmärgid kumbalgi hoopis teised on, niisama ka affordid: a-duril on ju kolm risti, kuna a-mollil ei ühtegi risti ega b-d ei ole. Tseenejast mõista ei ole sünnis, kui ühte ja sedasama laulu kord mollis ja kord jälle duris lauldaks või mängitaks: Iselaulud on duris ja iselaulud mollis komponeeritud, sest molli-laulu loomus ei kõlba duri-laulule ega duri-laulu loomus molli-laulule.

Läheme nüüd moduleerimise juurde tagasi. Juba enne oleme ütelnud, et kui laul ühes ainsas duris või mollis on komponeeritud, see on, kui sugugi teiste duride või mollide affordid ei temas ette ei tule, siis on ta igav ja üksluine. Igawat ja üksluist laulu ei armasta keegi. Selle pärast on komponistil waja neid muusika seadusi tunda, mille järele ühest durist või mollist on võimalik teije minna. Kuda võib ta seda? See ei ole mitte kirjalikult kerge õpetada, siisgi tahame katjuda seda teha.

Igal duril ja mollil on mõndagi kokkuheli (affordi), mis teiste duride kokkuheli-dega, kui ka teisel astmel, üks ja seesama on. Paneme siin näituseks kolmkõlad c-, g- ja d-duris üles:

c · duris							}	g · duris							}	d · duris						
g	a	h	c	d	e	f		d	e	fis	g	a	h	c		a	h	cis	d	e	fis	g
e	f	g	a	h	c	d		h	c	d	e	fis	g	a		fis	g	a	h	cis	d	e
c	d	e	f	g	a	h		g	a	h	c	d	e	fis		d	e	fis	g	a	h	cis
1	2	3	4	5	6	7		1	2	3	4	5	6	7		1	2	3	4	5	6	7

Kui neid affordid tähele paneme, siis leiame näituseks, et c-duri 1. astme kolmkõla just seesama on, mis g-duris 4. astmel seisab, niisama, et c-duri 3. astme kolmkõla just seesama on, mis g-duris 6. astmel ja d-duris 2. astmel on, et c-duri 5. astme kolmkõla just seesama on, mis g-duris 1. astmel ja d-duris 4. astmel seisab, leiame veel, et c-duri 6. astme kolmkõla just seesama on, mis g-duris 2. astmel leida, et g-duri 3. astme kolmkõla just seesama on, mis d-duris 6. astmel seisab, et g-duri 5. astme kolmkõla just seesama on, mis d-duris 1. astmel seisab. Kõik seda leiame, ja see on just moduleerimise põhjus, kuda seda edespidi näeme. — Etiti otfigu õppija suure hoolega kõik kolmkõlad ja nelikõlad kõigist duridest ja mollidest üles, kirjutagu nad paberisse ja waadaku järele ning õppigu päha, misfugused teiste duride ja mollide omadega ühed on. (Järg tuleb.)

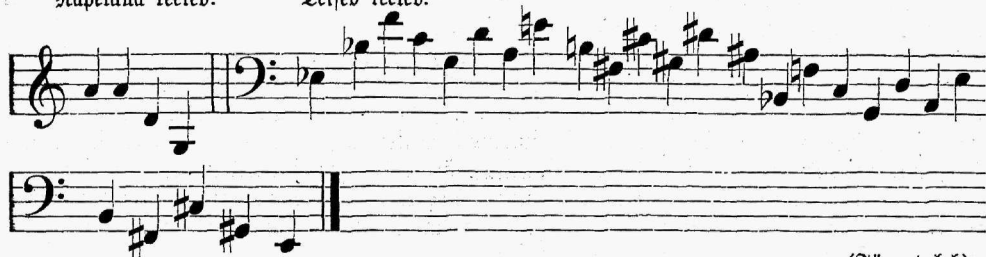
Mänguriistadest.

(Järg.)

7. **Zither ehk kitter.** See mänguriist on wististi wanade Greeklaste „kithara“ mängu nime pärija. Ta on siis juba õige wanasti tuntud pill. Tsestlaste seas on ta wähe tuntud. Tema nägu on neljakandiline kast, mille üks ots wähe wiltu. Enamasti on kitteril 30 keelt, muist sooltest, muist traadist. Neli kõige päänimist on wiisi mängimise see on sõrmitsemise või näpete tarwis. Häälele pandakse kitter nõnda:

Räpelauna keeled.

Teised keeled.

Sõnumid mujalt muusika elust.

(Märtsi-kuust 1888.)

Uene komponist Peter Tšaikowski lähed nüüd Saksa maalt Londoni. Temaga ühes saavad Londonis olema: Norra helimeister Edward Grieg, Pariisi orelimängija Ch. Widor, kõige suurem Saksa klaverimängija proua Clara Schumann ja teine klaverimängija preili Martha Remmert, kes hiljuti Tartus mängis.

Charles Gounod on Nantes'i ja Angers'i linnas tema auuks afutatud pidul ära rääkimata suurt auustust leidnud. Muusika-meistrit kantud kätel.

Prof. Dr. G. Engel Berlinis on Saksa keisrilt krooni-ordu auutähe saanud. Ernst Heuser, noor Saksa komponist ja klaverimängija, leida igal pool Saksa maal kiitust nii hästi komponeerimises kui ka mängimises.

Prof. Joachim, praeguse aja üks kuulsam wiulimängija, on Inglise maa Oxfordi ülikooli poolest auu pärast doktori-nime saanud.

Alfons Zamara uus onper „Palermo laulja“ on Wieneri Karl-teatris suurt kiitust leidnud ja mängul elawat waimustust äratanud.

Alfred Ritterhaus, tuntud Saksa luuletaja Emil Ritterhaus'i poeg, on kuulsaks saanud ja 14,000 marga (umbes 8000 rubla) palga eest Berliini keiserliku ooperi liikmeks wasta wõtetud. See on tee kuulsale nimele.

Franz Abt'i mälestusejamba tarwis, mis Braunschweigi jaoks ülesse pandama, tahab üks Amerika Bostoni linna jelts selle raha, mis weel puudub, toimetada.

„Wesalka“ (Westa neiu) on ühe uue hüpemängu (balletti) nimi, mis Peterburis Maria teatris nüüd sagedasti juure kiitusega mängitakse. Ka Keisri Majesteet on seda mängu vaatamas olnud. Iseäranis ilus on tüki muusik, milles kuulus Auer mitu korda wiulijoolob mängib. Seda kuulis ka selle lehe toimetaja küünlakuu wiimastel päewadel, kui ta Peterburis käimas oli.

Verdi uus lauleldus „Otello“ leiab ka Saksa maal ikka rohkem waimustust, kui ka mõned lehed kirjendawad: „Urge wõtte wõõra maa mehe ooperit Saksa teatrisse mängida.“ Rahwuse tuju tahab üsna pimedaks mõnda teha.

A. C. MacKenzie on Londonis Inglise kuningliku muusika-afademia direktoriks hiljuti furnud W. Macfarren'i asemel töötanud.

Rubinstein on mullu, kui ta Peterburi konserwatoriumi direktoriks tellitud, selle ameti üksi selle tingimise wasta wõtnud, et ta täitja selle muusika-kooli walitseja on. Suur muusika-meister on mõne profesjori, kes seda nime ei ole teeninud, ametist lahiti teinud wõi ka alandanud. Nii ütlewad ajalehed.

Seftlaste seas ei ole meie teada praegu rohkem Peterburis konserwatoriumis õppimas kui neiu Miina Hermann ja hr G. Törnpu. Pääle nende on lootus, et ka D. Mägi muusika-kooli õpilajeks saab. Neiu Anu Tammi õpib laululinnuks.

J. Rappel, Eesti tubli komponist, on, nagu mitme kümne pääle wastata teame, Peterburis Hollandi kiriku organistiks. Uuemat ajal ei ole tema julest uusi helitööbid ilmunud. Üks laulude kogu on Saakmanni juures trükitis.

(Särg tuleb).

J. Kurrit läheb kewadel Randu kiriku orgaristiks, köstriks ja kihelkonna-kooli-õpetajaks. Ta tahab juba lihawõtteks uuel kohal olla.

Alfred Reizenauer, maailmakuulus klaverimängija, pidi Tartus ülikooli aula-saalis 22. märzil kontserti andma. Saal oli puupüsti kuuljaid täis, sest Reizenauer on üks esimestest mängijatest maailmas. Ta astus klaveri ette. Kuuljad olivad juba esimeste toonide järele täis imetspanemist: mäng ei läinud, hakkasivad wiilistama, olivad vihased ja läksivad saalist wälja, kontsert jäi pidamata. Reizenauer oli — purjus! Paraku awaldad wiin ka suurte meeste juures oma inetut häbitawat mõju ja ei laje meest kõrgel taewalikul teel edasi minna, milleks tal anded on. Tartu elanikud on digusega Reizenaueri üle vihased.

Herra Nikolai Galkin ja preili Marie Bilz andsivad 24. märzil Tartus aulast kontserti. Galkin Peterburi keiserliku ooperi wiulimängija. Ta mängib nii wäga ilusasti, et teda julgesti wõib maailma kõige kuulsamate mängijate Sarasate, Joachimi, Aueri ja Wilhelmi kõrwa panna. Imelik, et seni temast midagi kuulda ei olnud. Tema mäng on tõesti taewalik. Preili Bilzil on ilus alti hääel ja laulis muudu hästi, aga oli, et ta pääst laulis, kahe laulu sõnad ära unustanud, mis selle pärast nurja läksivad.

Adolf Henselt, õndsa Keisri Aleksander II. koja klaverimängija pühitses 22. märzil oma 50-aastast ametipäewa konserwatoriumi professorina.

Seda ja teist.

Franz Lachner oli kuulus Saksa laulelduste ja muude muusikatükide sünnitaja. Tema käest küsis keegi sõber: „Mis seijukoht Teil muusikas on? Kas hoiate Wagneri poole?“ — „Ei hoiat!“ wastas raut Lachner. — „No kas siis Brahms'i poole hoiate?“ — Sülle oli wastus: „Ei hoiat!“ — „Sah, aga mis Te siis olete? Kelle poole Te siis hoiate?“ päris küsija edasi. „Sje olen muusikamees! Hoiat enese poole“, wastas Lachner, ja see oli õige.

Muustuse kimbatus ja ojaw pääsmine. Aastal 1881 juhatas Giuseppe Verdi Mailandi della Scala teatris kontserdil kahte oma uut waimulikku mängu. Kõik tundjad ja helisõbrad olivad kokku tulnud suure meistri uusi sünnitusi kuulama. Diskamine täitis laialisi teatri ruumisid ja oli arwamata suur. Kõik, kel wõimalik, ruttasivad meistrit filmast filma näha ja talle õnne soowida. Verdil üsna häda kõikidega walmis saada. Verdi noore ea sõber kapellmeister Giovanni Ross'i Genuast tuleb ja waotab oma ilmatuulsa sõbra kaenlasse ja kiidab teda täie suuga. Verdil weel rassem ja katjub wähem kiitust kuulda. Tõesti suurte meistrite wiis on enamasti alati alandlik. Siis tuleb teine sõber muusikameister Bianchi Bolognast. See on ka tulnud Verdi suurt helitööd kuulama, ka see on täis waimustust, astub Verdi juurde, juu kiitust ja waimustust kuhjani täis, tahab üsna peaaegu Verbile jalgade ette langetada. Verdi kimbatus kaswab, ta ei tea kuda paremini asjast pääseda. Wiimaks tuleb nõuu meelde Verdi wõtab Ross'i paremale ja: Bianchi pahemale, poole, astub siis waimustatud hulga ette ja ütleb: „Waat, süin on Stalia rahwuslise lipu wärwid: roheline, punane ja walge (Stalia keeli on: verdi = roheline, rossi = punane ja bianchi = walge).“ Kõik hakkasivad naerma, ja Verdi pühtis oma teed.

Heinrich Vogl ja tema abitaas on kats Wiincheni linna kõige suuremat lauljat. Mõlemad on enesele laulmisega suure rikkuse kogunud ja linna ligi suure mõisa ostnud. Sääel kaswatab Vogl tiikides kalu ja müüb neid linna turul ära. Tema abitaas on talle jelles suureks abits ja juhatab kui laulmist ei ole, mõisa talitust, nagu ei oleks ta muud õppinud. Müüb on Vogl ka enesele suure wiinaköögi asutanud. Dskaja paar!

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Jumub kuus korra.

Hind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann, Tartus.“

Giuseppe Verdi.

Hälli juures ei wõi keegi ette ütelda, mis hällis magawast lapsest kord saab. See on wana tuntud asi. Suurest muusika-meistriist, kelle nime kuulsus pärast kõike maailma täidab, ei teadnud jeda ta keegi ütelda, mis taast on jaanud. Aga ilus ning armas on tähele panna ja kuulda, kuida mees maast madalast kojuma ja kaswama hakkab, kuida ta kõik takistused ära wõidab, mis tema edenemist kõrgele eesmärgile keelawad. Kui keegi jeda on teinud ja kui kellegi kohta see tõsi, mis praegu üteldud, siis on see juur Italia mängu- ja iluheli-looja Verdi, kes praegu kõige juurem ja esimene muusika-meister maailmas on. Waatame lühedalt tema eluloo pääle, mis nii õpetlik on, kui waewalt mõni teine.

Giuseppe Verdi jündis 9. oktoobril (27. sept.) aast. 1813 Itaalias Parma maakonnas Busseto linna ligi Roncole külas. Tema isa oli küla kõrtsimees ja pudukaupleja ning hoopis waene ja ei mõistnud muusikast mitte midagi. Poisi Verdi jooksis külas ümber ja ei olnud tal midagi tegemist. Kirik oli kehet küla. Küla koolmeister oli ühes koos kõster ja mängis kirikus orelit. Selle juurde jaadeti

Giuseppe Verdi,

juur maailma-kuulsus muusikameister, sündinud oktoobril. 9. p. 1813.

noor poisi Verdi kooli, kui ta aastat kaheksa wana oli. Koolmeister, nimega Ferdinando Provesi, märkas aga pea, et wäiksel Verdil juured muusikalised anded oliwad. Ta õpetas poistest nii palju kui ta ise oskas ja mõistis. Aga peagi oli ta tarkus otsjas, ja ta ütles Verdile: „Mina ei oska sulle midagi enam õpetada; nüüd mine mujale, kus ja juuremad meistrid leiad, kes sind edasi wiiwad!“

— Aga Verdi ei olnud võimalik edasi minna. Wanemad olivad waefed, raha ei olnud. Verdi oli siis alles 12 aastat wana, aga juba mängis ta nii hästi, et ta küla kiriku orelimängija kohta enesele sai. Pärast läks ta ligidasse Busseto linna kooli, aga siit käis ta igal pühapäewal kodukülas kirikus jumalateenistujeks orelit mängimas. Seda wiisi pidas ta kohta kinni, kui ka iga kord kolm tundi jala kõndida oli ja niisama palju jälle tagasi.

Suur hinu oli Verdi mängimises ja muusikas edasi õppida, aga ei see olnud võimalik. — Kord kuulis teda üks rikas mees kirikus. Ta oli poisikese mängust waga rõõmu täis ning lubas abi anda, et Verdi paremat õpetust saaks. Selle abiga rändas ka siis Verdi Mailandi (Milano) linna konservatoriumi. Selle muusikakooli direktor oli see kord Francesco Bassily. See suur uhke mees katkus Verdid ja andis koguni weidra otstufe: „Verdil ei ole muusikalist annet olemasgi ja temast ei saa muusikameest.“ On üksigi tunnistus enese andjale häbi teinud, siis on see siin nõnda. Bassily on sellega otse häbimärgi enesele teinud. Aga Verdi oli täis kurvastust ja leinamist. Siiski et tal kord abi oli antud, wõttis ta muusikas õpetust della Scala teatri kapellmeisteri Vincenzo Lavigna käest ning läks ära rääkimata suurel sammul edasi kolm aastat järgi mööda. Nüüd oli ta nii kangel, et ta juba wõis muusikafunstis suuremat kohta loota. Ta läks Bussetosse tagasi, kus ta jälle lauluseltfi juhatajaks ja kiriku organistiks (orelimängijaks) sai. See koht oli juba nii, et ta wõis aastal 1835 abieluse heita.

Lavigna õpetus ja Verdi enese wäsimata edasiõppimine kandis hülgawat wilja. See katkus Verdi esimest lauleldust (ooperit) luua. See läks tal korda. Ta esimese laulelduse nimi oli Oberto corle di San Bonifatio. Sellega läks ta Mailandisse, kus see lauleldus aastal 1839 tõesti mängiti. Ära rääkimata kiitus sai sellele helitööle osaks. Verdi oli korruga tähtfaks muusikameistriks tõusnud. Aga järgmise lauleldusega ei olnud Verdi õnn enam nii häa. Lauleldus kukkus läbi. See kurwastas Verdid, ja et ta abikaas ka warsti pääle selle suri, wõttis ta kurwas meeles ja leinas nõuaks ei midagi enam teatri tarwis kirjutada. Aga wiimats jõudsiwad sõbrad ometi asja nii kaugele wiia, et Verdi weel kord õnne katkus. Ta kirjutas laulelduse »Nabuccodonosor«, ja waata, õnn oli häa. Lauleldus leidis suurt kiitust. See andis julgust edasi minna. Järgmised kaks lauleldust »I Lombardi« ja »Ernani« leidsiwad niisama waimustatud wastamõtmist. Nüüd oli Verdi kuulsus kindel ja ulatas juba üle Italia piiride. Verdi komponeeris nüüd mitu lauleldust järgi mööda, mis aga küllalt kiitust ei leidnud. Üksnes lauleldus »Luisa Miller« wõeti paremini wasta. Siis aga komponeeris Verdi aastal 1851 »Rigoletto« ja kahe aasta pärast weel »Il Trovatore«. Need kaks iluhelitööd tõstiwad Verdi otse kõrgesse taemasse. Kõik Italia ja, wõib küll ütelda, terve muusikatundja maailm õiskas Verdile wasta. Aastal 1853 loi Verdi ka laulelduse »Traviata«, mis esiti Neapelis läbi kukkus, sest et ta fandisti mängiti, aga pärast aega mööda ühes teisega ära rääkimata kiitust Verdile tõi. Mitmed lauleldused, mis Verdi julest sündisiwad, leidsiwad nüüd muist wähem muist rõhlem kiitust. Siis aga tuli korruga lauleldus »Aida«, mis tema teistest kõigist helitöödest üle käis. Selle laulelduse sünnitas Verdi Egiptuse asetuninga soovil, kelle käest ta selle eest 40,000 pranta (umbes 18,000 rubla) waemapalka sai. Lauleldus mängiti aastal 1871 esimest korda Egiptuses Kairo linnas.

Need nimetatud lauleldused on Verdi nime üle maailma kandnud ja oma looja meistri mitu miljonit rikkaks meheks teinud. Mailandi konservatoriumi direktori, kes ütles, et Verdi muusikalist annet ei ole, on Verdi maailma naeruks teinud oma suuremata tööde läbi. Europas, Aftas, Amerikas, Austraalias, Afrikas, lühedalt terwes haritud maailmas kõlawad igas näitemajas Verdi südant julatawad wiisid. Olgu Mailandis, Roomas, Peterburis, Berlinis, Pariisis, Londonis, New-Yorkis, Rio de Janeirois,

Buenos Ayres, Kairo, Bombay, Sydneys või mujal juuremas linnas, igal pool kõlab Verdi armas ilus helitöö, igal pool õiskab rahvas wainustatud wäel, kui Ernani, Rigoletto, Trovatore, Traviata või Aida iluhelide meri laenetab. Verdi seisab terve maailma muusika kõrgemal tipul. Kõik Prantsuse ja Saksa ja teiste rahwaste muusikamehed ei ulata oma töödega Verdi ligi. Küll ei taheta nimelt Saksa maal ja mõnel muul maal seda hääl meelel tunnistada, aga wägewa tõe eest ei jõua keegi filmi kinni panna. Kui ühe muusika-meistri nimi terwes maailmas kuulus on, siis ei või enam üksigi selle wastu panna.

Verdi elab weel praegu, mil neid ridasi kirjutame. Loodame, et suur Italia meister weel kaua võib maailma rõõmuks elawate seas wiibida. Suur meister on talupoisist kõige esimeseks muusikameheks maailmas tõusnud, ja, mis weel harwem, on rikas ning auustatud mees. Tema isamaa Italia peab temast juurt lugu, nii et õnneks siin see sõna ei ole tõeks läinud: prohwet ei ole armas isamaal. Verdi on praeguse Italia riigigi asutamist oma ilusa muusika läbi ligi aidanud edendada. Tema nimigi oli otse lipukiri Italia isamaalastele Garibaldi ja endise kuningaga Vittore Emanuele ajal. (Mõnda VERDI: evwiva Vittore Emanuele Re D' Italia, see on Eesti keeli: elagu Vittore Emanuele, Italia kuningas.)

Uga ka omas wanas eas ei ole Verdi paljalt laisaks läinud. Weel praegu jookseb ühte puhtu tema iluhelide hallik. Alles aasta 1887 lõpul, nüüd siis waewalt poole aasta eest lõpetas Verdi uue juure töö, see oli lauledus „Otello“. Ara rääkimata kitusjega lauldi see Mailandi della Scala teatris. Amerikast ja mujalt maailmast saadeti ajalehtede teatajad selle tüki esimesest etendusest sõnumid saatma. Terve maailm oli täis imestust, et wana mees, 74-aastane rauk, wõis ihuhelidid sünnitada, mis nooruse wõimu ja wägewust, ilu ja kaunidust näitawad ja kõlawad. Otello on juba ringikäitu üle maailma alanud. Ka Sakslased waikivad uue töö ilu kuuldes. Uga Verdi lubab weel uusi helitöösid sünnitada, kui elu ja jõudu on.

Verdi elab oma sündimise küla ligidal Busseto linna juures, kus tal wäga tore lojs on. Juba aasta 1845 ümber heitis ta teist korda abieluasse. Tema kaasa on endine kuulus Italia laulukind Strepponi. Alastast 1875 saadik on isamaa teda selle läbi auustanud, et teda ka jenati liikmeks on walitud. Elagu ta weel kaua!

Kaks neitit.

Astal 1658 roojakuu 24. päewal kell 9 õhtul oli tore hiilgaw pidu markiiise proua Saint Remy paleis Parisis. See proua oli suur kunstide sõber ja kaitsja. Kõrgeid külalisi oli palju. Pikk rida tubasid ehitud tolle aja uhkusega jãras küünlate walgujest. Suur saal oli aga poolest jaadik purpuri-eesriide abil ära japtatud, mille taga nagu mõni armas saladus pesiteles. Madalatel pinkidel istusid mõned wanad muusikandid sellest kuulsast jeltist, teda nimetati kaks kümmed neli muusik («les vingt quatre violons»). See oli kuningaga muusikantide jeltis. Need mehed hoidusid pillidid käes ja wõttusid muusikantide ühte püüdnud wãale, kes edasi tagasi käis. Palju ilusaid naesterahwaid enesest kallis lãas riides, lael ja rinnad laelid hiilgawa ehtega, nõuded hertad oma tiitlad kuninglikkudes kumbedes tãnetuswad üsterjega tõndides. Mõned wanamad naesterahwad kõige kõrgemast jeltusest istusid kuld isämetel, nende jãranad kaaslased nende ligi, kes nende sõnu auularkuses tãbele panusid. Jõkkii asti kõige rõõmlemi wiimastest pãudest kuninglikus kõjas. Philipe d' Orleans i kãhustest 15-aastase prinsessi Henriettega jinglile maalt ja sellest wõtamata asiast, mis markiiise proua kahtis külalistele wõalmistada. See pidi, nagu sõjastat, kuulsetaja Abbe Perrin'i (tõlle: Perrang) kõige uuem lamõritu-mãng olema, millele muusika-meister Lambert (lãngbãar) wiisiid oli wõõnud. Biduperemãeje lastust riideri, kes

oma tütre muusikaõpetajale nõnda jõbraltikult oma maja lahti teinud. Noored herrad nõudsiwad kaasmängijate üle teatust. Peenikejed naesterahwad nokkisiwad Abbe Per-rin'i, kes end häbelikult püüdis aknate gardinate warjul hoida. Pidu rõõm oli täielik.

Michel Lambert'i salliti peenikestes perekondades väga hästi. Randle mängimise wõimuse ei jaanud keegi tema järele. Kõneldi koguni, et ta enne kardetud kardinal Richelieu (riischljöö) ees laulnud ja mänginud, nagu kord David Sauli ees. Lam-berth oli Pariisi esimene lauluõpetaja. Tema ilusad känd hiilgasiwad kallistest sõnnus-
test, mis kõrged õppijannad kinkinud, ja kantsoli oli ta iga päew isendelaga kinni pannud, millest üks kallim kui teine oli. Tema laulu-hääl, mis enne väga ilus oli olnud, oli nüüd kadunud, aga tal ei olnud jeda ka tarwis, sest teda salliti muudugi hästi küllalt. Temast peeti lugu, sest et ta klaveri õppimise raamatu oli kirjutanud, mis väga hääl oli. Ka oli ta mitmed ilusad laulud ja :ängutükid loonud. Täna ei nähtud teda mitte piduliste hulgas. Ta oli näitlejate seas eesriide taga ja püü-
dis sellest hirmust lahti saada, mis sarnane on, nagu noortel neidudel enne esimest tantsu, noortel soldatitel enne esimest lahingut, noortel luuletajatel enne oma laulude esimest ilmumist.

Saali taga oli weel faks kammert, millest kahest uksest saali käisiwad ja mis täna näitemängijate päralt olivad. Kolmandast käis üksnes aken saali, ja temast wiis üks sisse poole kambritesse ja üks jala-üks aeda. See oli markiise proua palwetuba. Siin oli õige tume walgus, sest aknad olivad punaste gardinatega õige kitsalt kinni. Suur kallis lamp rippus laes. Täna oli palwetuba õige ilmalik. Kaheksena Mag-dalena pilt oli kinni. Palwepink oli nurgas. Üks kallis iste ja muud pingid seisi-
wad seina ääres. Keset kammert oli marmorilaud. Selle pääl oli palju kõige kal-
limat maiusetoitu, karastust, keelekastet ja lillešid. — Muusikandid paniwad saalis juba oma pillisid häälele, kui korraga faks väga ilusat neitsit palwetuppa tuliwad.

„Tule aga sisse, ära karda, Margot,“ ütles wäiksem oma wiivitawale seltsi-
sele, „siin oleme warjul; keegi ei osta siia salatuppa tulla, kuid üksnes papa ja mam-
ma, aga ega need praegu siia ei tule. Siit sellest aknast näeme ka, mis saalis män-
gitakse! Mäti kloorstris wõi laste toas olla ei kannata ma enam. Küll kestab kaua,
kuni 16 aastat wana olen! Aga waata, kelle tarwis on need ilusad magusad maiu-
se-asjad siin laual?“ Kõiki neid magususi silmitsedes tuli neitsikestele isju neid ka
jüüa. „Ei tea kelle jaoks need on?“ kordas wanem wähe aralt. „Mõh kelle muu
kui papa jaoks!“ hüüdis teine rõõmsalt. „Ta on ju mulle sada korda jutustanud,
et juured pidud igawad on ja kõrged inimesed nii kanged ja wõwrad, siis teha talle
iseäranis palju rõõmu tunniks ajaks külaliste kehtelt ära kaduda. Seda tahab ta ka
täna teha, ja selle pärast lastis ta enesele selle laua walmistada. See on ilus! Ega
papa pahane 'pole, kui ta meid siit leiab, nii kaua kui ma tema tütar olen.“ —
„Ja jah, markii herra on sinule väga hääl h' lde wõdrasija,“ ütles muusikameistri tü-
tar. — „Nii hääl, et ma tihti kurw olen, et ma mitte tema lihane tütar ei ole.
Küll oleks kena, kui mind Louise de Lavallière hüütaks ja mitte Louise de Saint-
Remy. Kas arwad, et ta wähegi pahandaks, kui meie neid maiuseasju natukene wä-
hendaksime? Meil on jaks aega. Ei ole kell weel 10, ja enne kella 11 nad küll
mängima ei hakka. Praegu kannawad teenrid jookšid sisse. Tule, hakkame ka maius-
tama. Mis ütlesid sinu papa, kui ta teats, kui ligi sina tal oled!“ — Margot nae-
ris. Mõlemad neitsid hakkasiwad suurel isjul maiuse-asju häwitama. Lambi paistus
langes ülewalt nende pääle. Wäiksem elawam oli Louise de Lavallière, oma ema
tütar esimesest abielust. Ta oli kulla karwa juukse- ja punapalwetega, nagu mõni
roos. Ta oli väga õnnelik, et ta kloorstri koolist mõneks päewaks waba oli. Ka
oli ta rõõmus, et ta siit salakambrist wõis kena näitemängu waadata, ilma et keegi
teadis. Mägu oli tal täis kõige suuremat õnne ja ilma süüta üleantust. Riided,
mis ta kandis, olivad lihtlabased, kui ka selle moe järele, mis aeg ette kirjutas. —

Tema feltfiline oli Margot Lambert, 16-aastane muusikameistri tütar. Et isa tore-
dust armastas, siis oliwad ka tütrele väga uhked riided, väga kallid siidkileid seljas
pitkidega ja perlite- ning sulgedega ehitud. Riided oliwad tal väga ilusasti ümber.
Neitsi oskas end pea veel paremini feltskonnas üles pidada kui ta feltfiline, kes küll suurt
fugu oli. Ehk küll alles noor, oskas ta väga hästi kõige kõrgemate meesterahwas-
tega ümber käia ja oma ema furmaist saadik majas perenaene olla, kuna suurt fugu
Louise veel wõõrastega ümber ei ojanudgi käia, waid oli arglik. — Mõlemad noo-
red neitsid oliwad ilusad nagu roosid.

„Kes ometi jälle saalis tohtis olla nende ilusasti ehitud prouade ja herrade
seas!“ ohkas Margot läbi sala-atna näidates. — „Noh, nende jekka, kes endid nii
singed ja kanged hoiawad, nagu jääpurakad, mina ei küll igatse minna!“ ütles Louise
uhke väga magusat kobarat jüües. „Jah, kui kõik naesterahwad nii ilusad oleksiwad,
kui sina ja mamma ja kõik meesterahwad nii lõbusad kui herra Quinault (üttele: kinnool),
kes ikka tuleb markiise prouale oma salmisid ette lugema —!“ — „Ah ja, Quinault,“
lõigas Margot wahahele, „jeda ma tunnen ka. See on ilus mees, aga just peenike herra
ta ei mõista olla. Kas ta tõesti nii väga sinu meele pärast on wõi on jeda tema
salmid üksi?“ — „Nii pea kui ma mamma jalgade ees istusin ja salmid lugemist
kuulsin, leidsin, et salmid niisama ilusad oliwad kui nende lugeja. Tema waatas
alati ka lahkkesti minu otsa ega teinud iganesegi, nagu oleksin mina paljas koolilaps.
Selle pärast on mul ta üle kaheldud hää meel.“ — „Ma usun, teie sünniksite
mõlemad hästi kokku,“ ütles Margot, „tema ei taha ka hää meelega kuninglikusse
kotta minna, nagu sinagi.“ — „Mis ta seal peaks ka tegema?“ ütles Louise. „Just
see on minu meele järele. Nüüd on ta veel waba, nagu linn, aga siis peab ta kuldjes
puuris olema, rätik üle. Meie jääme kokku, Quinault ja mina! Ehk jaan kord veel
tema naefeks! Mamma nokib mind sellega üsna tihti. Siis laseme mõnes meijas enes-
tele loski ehitada, ja jälle loeb ta mulle uhke puhku oma ilusaid salmisid ette. Siis
wõib sina ka meie juurde külaliskes tulla, Margot. Sääb peab ka suurt tiik olema
ja luiged —!“ — „Aga Louise,“ wõttis Margot sõna otsast kinni, „sina pead ju
kahe aasta pärast kuninga kojaneitsiks jaama? Kas jeda oled unustanud?“ — Louise
pani kübara ära ja toetas pää pihku. Sügaw kurw tõde oli ta lapselikul näol näha.
„Miks ja mulle jeda meelde tuletab?“ ütles ta tasa ning ärdalt. „Ma tahtsin täna
õhtu rõõmus olla, aga see mõte teeb mind kurwaks. Oma ja isa naerawad mind, et
ma kuninga kotta ei taha minna, ja ometi kardan ma, et jälle mulle midagi paha
juhtub.“ — „Oh sa õnnelik! Wõiksin mina sinuga wahetada!“ hüüdis uhkusearmas-
taja Margot järawal pilgul. — „Noh, sinu isa tütar tahaksin ma küll olla,“ hüüdis
Louise jälle rõõmsalt, „tema on alati hää ja kannatlik, aga — ära pahanda, Mar-
got — jeda edewat wiikulmängijat Jean Baptisti (üttele: shang batisti) ei wõiks ma
ometi oma meheks wõtta, nagu sina jeda teha tahad!“ — „See wäike Jean Baptiste
saab kord kuulsaks wiikulimeistriks,“ ütles Margot pool pahajelt. „Ka ei wõta ma teda
enne oma meheks wastu, kui kuningas ise tema wiuli järel on tantfinud. Seda ma
olen talle juba ütelnudgi. Tema mängib aga juba nüüd ilufamini kui keegi neist
„kahükümne nelja wiuli“ meestest; jeda wõid uskuda. Ma wean kihla, et kui noor
kuningas teda ühe korragi kuuleb, siis tantfib ta niisama hää meelele tema mängu
järel nagu minagi. Aga kuida minu-fugune kuningaga ligi saab!“ — „Dota, kui mina
olen kuninga kojaneitsiks saanud ja kangel kleti ja kihaid kingu kannan, küll ma siis
kuningat sinu ja su Jeani eest palun, just nagu minu alandliku Quinaulti eestgi.
Siis näen ju kuningat iga päew ja ei kardata teda rohkem kui muud inimesigi. Waata,
nii astun tema ette —“. Ta seadis end nüüd kui künnapüsti, waatas naerdes
Margoti otsa, wõttis kledi hõlmad kokku, tegi sügawa kunnarduse ning ütles: „Ma-
jesteet!“ — „Pea, pea,“ hüüdis Margot, „ja pead selle tarwis rohkem end ehtima. Siin
on ilus roos. Nii, selle pistan sulle juuksesteisse. Noh, näita veel korra, kuida ja

teefsid ja ütlesid! Sa oled ju ojavam kui arwastin. — „Majesteet,“ algas Louise weel furd — — —

Korraga läks uks lahti. Markii St. Remy juhatas suure auustusega ühe kõrge wõõra sesje tupp, kus neitsid oliwad. Waewalt märkasiwad need mõlemad seda, kuna sisjetulijad nagu juhmilt seisma jäiwad ilusaid lapsi filmistama. — „Dummetud lapsed!“ hüüdis maja peremees, kui nägi, et maiuse-asjad laual ära rikutud oliwad. — „Papa!“ hüüdis Louise ja jooksis oma wõõra-isa ligi, „ära ole wihane! Ma tahtsin wäga hääl meelel seda näitemängu näha ja Lamberti muusikut kuulda, aga et ma alles laps olen, siis wahtisin ma läbi wõtme augu ja Margot minuga. Oh ära ole pahane!“ — Margot tõmbatas teda fleidist, aga Louise ei pannud seda tähele. Kui Louise oli palunud, siis astus wõõras kõrge noor mees ette, kummardas wähe ja ütles naljatades: „Weel keegi tahaks sala-afnaht näitemängu näha, kas preili de Savallière seda lubab?“ See ilus mehine hääl käis nagu elektri wägi noore tütar-lapse kehast läbi. Ta wärihes, aga ei teadnud, miks püüas. Näatija aga ei olnud keegi muu kui kuningas Ludwig (Louis) XIV, kelle häält keegi naesterahwas ei wõinud külmalt kuulda ega kelle wasta keegi kaunis neitsi ei jõudnud panna, waid ta juba langes armutult wiisil kõrge noore kuninga saagiks ja pärast fagedasti ka ta—ise. Louise ei olnud kuningat weel iganes näinud, aga aimas juba, kes ta on. Ta paled läksiwad efiti kahmatuks. Siis tuli kummaw puna üle ta näo, siis segadus, hirm, häbi, ja wiimaks hüüdis ta furutud südamega: „Oh Margot, meie oleme tema eest kõige ilusamad kobarad ära söönud!“

See lapselik hirmu-hüüdmine, millega ilus neitsi oma südant fergitas, tegi kuninga lahkelt naerma. Ka maja peremees hakkas naerma, sest ta nägi, et kuninga nägu lahke oli ja oma armastatud wõõra-tütart ei tahtnud ta mitte furwastada. Ka kuningas soowis siit sala-toast läbi astua näitemängu waadata. Mõnda oli juba enne ära kõneldud. Kuningas palus ise, et neitsitele andeks antaks ja soowis, et need temaga ühes näitemängu waatama jääksiwad. Waheajal algas juba mäng faalis. Markii jäi liikumata kuninga tooli taha seisma. Ta jüda oli jälle ferge. Oh ja kelm Louise! — Mängu ajal oli, nagu oleksiwad noored tüdrukud oma kõrge naabri koguni ära unustanud. Louise istus ja waatas ükfi filmi. Margot fofistatas talle tihti midagi kõrwa. Markii kästis neid fagedasti rahulikumad olla. Kuningale tegiwad aga nagu näha, faks kena neitsi-wit rohkem nalja kui näitemäng tolle-aegeste igawate falmimidtega. Ühte puhku waatas ta noorte neidude pääle. Kui tükk mööda tõusis kuningas nii wäga rõõmsa näoga üles, et maja peremehe jüda uhkusest ja rõõmust hüppas. „Siis ütles kuningas: „Ma tahaksin hääl meelel, et need mõlemad ilusad lapsed eematuje unustaksiwad, mis neile wasta tahtmist olen teinud. Ütelgu kumbgi mille ühe soow — minu kuninglik sõna felle pääle, ma tahan seda, kui aga wõimalik, täita.“ „Noh, esiti Teie, mu õrn ilus preili Savallière!“

„Aga kuidu rõõmulik ja otsekohene Louise oli ätisti kartlikuks ja keeletuks läinud. Ta wärihes, ta nagu löi furd kahwaks furd punajeks, ja ta ei saanud sõnagi suust wälja. Wõõras-isa küstis ka, kas tal midagi soowi kuninga ette panna ei oleks, mis kuninglik arm täidaks, aga noor hirmu wärinal häbenew neiu raputas pääd, ega rääkinud midagi, waid läks kartes ära. Siis astus Margot ette, kummardas ükfi aühematigi, nagu ta enne Louise't oli näinud, tegewalt ja wiis filmid julgelti naeratawalt lahti ning ütles: „Majesteet! Minu peidmees on wäga tubli wiinli-mängija, lubage et ta Teile furd ette mängiks ja andke talle hääl kõht Teie Majesteedit muusikantide seas.“ „Keda siis selle õnneliku muusikandi nimi on, mu ilus laps?“ küstis kuningas naeratades. „Keda hüütakse siin wäikses Jean Baptists,“ aga tema päris nimi on Quily, Majesteet; ja ta on Florenzi künast,“ wastas tüdruk. „Majesteet,“ ütles nüüd herca St. Remy tähelepanu, „see noor mees on tõesti tubli muusikant.“ Ta tuli juba oma tšelmuastast. „Kui te ütlete,“ ütles Parfi, kes tedi

oma armukestele teenriks oli ligi andnud. Pois ostas juba siis väga hästi wiulit mängida ja armastuse-laulusid laulda. Aga pärast, kui Guije oma armukeste oli maha jätnud, pani see armuke poisikeste oma kööki kartohwliid koorima ja pannisid pejema ja käis temaga waljult ümber, kuni pois wiimati jalaja ära plagas. Ühe tubli wiulimängija juures õppis ta veel paremini mängima, lastis end uulitjal ja kõrtsides kuulda, kus ta nii palju teenis, et nalga ei jurnud, kuni teda wiimaks meister Lambert tundma õppis ja ta eest hoolt kandis. Muusikameister peab temast nüüd nii suurt lugu, et ta teda enese ainja tütre peidmeheks on teinud."

"Noh, siis tahate wist õige ruttu pulme teha?" küsis kuningas väga lahkes tujuis. — "Meie õnn on nüüd Teie Majesteedi käes," ütles Margot kelmilt naeratades, lubage üksnes, et Lully Teile midagi ette mängib. Ei Te usu, kui kenasti ta tantsumiisijäid oskab kolada lasta — kuningal ei ole tarwis häbeneda selle järele tantfida." — "Noh küll ep eß proowime seda pea. Soowin teie florenzlast ruttu kuulda. On ta poolegi nii tubli mängija kui ütlete, küll ma siis teda ta õnnele aitan — see on tema ilusale noorele naesele." Kuningas naeratas veel natuke ja läks siis ära. Louije roos kukkus lehtawast juustest maha kuninga jalgade ette. Kuningas ei märganud seda, waid astus roosi katti, mis tütarlaps pärast jalaja maast üles tõstis.

Margot langes oma sõbratarele täis rõõmu kaela ümber. "Aga miks sina oma Duinault'ile ka midagi ei palunud? Miks ka nii juhmiks jäid?" küsis ta. — "Minu Duinault'ile?" kordas Louije äkisti nagu wõõralt ja ehmatas selle läbi Margot. "Tuleta seda mulle meelde, kui ma — kojaneitfi olen." — Teisel hommikul astus Louije de Lavallière nutuste filmadega jälle logerdawasse wantrise ja sõitis kloostriise tagasi. Terwe Pariisi linn aga kuulis kahe noore neitfikeste kelmustükki, ja selle üle naerdi palju, et neitfid kuningas eest maiuse-asjad ära sõnnud.

Kaks päewa pärast näitemängu astus Jean Baptiste Lully oma ilusa pruudi ette ja teatas rõõmuga, et ta on kuningas poolest ühe mängukoori eßimeheks wiulimängijaks tõstetud. Kuningas olla ise selle mängukoori ajutaja ja olla talle nimeks andnud "Wäikesed wiulid," et tal wähe oleks wanemaft koorist, selle nimi "Kaks kummend neli wiulit." Aga nimi "Wäike" pahandas Lully'd, kes ise ka wäike oli. — Kui Margot selle sõnumi oli rõõmuga wastu wõtnud, küsis Lully: "Aga milla tulewad pulmad?" — Margot wastas: "Mina ei jäta oma sõnast: Enne peab kuningas ise sinu wiuli järele tantfima, nagu mina seda jadasid korda teinud olen, siis alles tulgu pulmad." — "Noh olgu nti," ütles Lully, "enne kui kolm kuud möödas, on sinu nimi Margot Lully."

Üheksa nädali pärast kõneles terwe Pariisi linn ühest hiilgawast pidu- ja tantsumängust, mida balletti hüütakse. Selle tüki muusika oli Lully tehtud. See muusik olla nii ilus, et kuningas ise olla ütelnud, ta tahata selle järele tantfida. Nõnda ka sündis. Suurte kulude- ja määramata hiilgusega mängiti seda balletti, "Alloidione" nimega, Versailles Pariisi eeslinnas kuningas juwelosfisi. Lully ise juhatas ja kuningliku foja kõige suuremad auwandjad mehed ja naesed tantfisiwad selle mängu jarel. Päästwaatajate hulgas istus ilusas ehtes ka Margot oma isa kõrwal. Kuningas tantfis. Nädali pärast oliwad Lully ja Margot'i pulmad. — Kui noor abielu mees oma noore punastawa kaasa kuningale ette seadis, andis kuningas Lullyle "Wäikeste wiulite kapellmeistri" nime. Noorikule ütles kuningas naljatades: "Sest ajast saadik hakkab naene wiulit mängima, ja mees peab tantfima. Kaewake minule, kui tantfija kord enam sõna ei kuule. Te peate alati abi leidma. Urge seda unustage." — — —

Lully oli nüüd õnnelik mees. Tal oli väga ilus naene; tal oliwad ka tublid mängukoori liikmed, kes ta sõna pidiwad kuulma. Tema kõige suurem püüdmine oli, et ta endise wanema mängukoori ära wõidak. Ta komponeeris oma koorile palju

ilusaid tükk ja mängusid ja õpetas neid kõige suurema hoolega puhtasti mängima. Üksigi wiga ei tohtinud sisse jääda. Noored muusikandid wariisewad oma juhataja ees, kes kõige wäiksema wea üle kangesti wihajeks läks. Tihti sündis, et ta süüdlase juurde jookkis ja talle wiinuli mööda pääd puruks lõi. Teisel päewal saatis ta küll uue ja paremaga wiinuli jälle asemele ja püüdis oma äkist meelt parandada, aga wiga ei leidnud siiski ta silma ees arnu, kui muusikant meelt lõbustama tema lauale oli kutjutud, kus ilus Margot talitas ja naeratas. Miiuguse usinuse ja waljuse läbi läks wiimaks noorel kapellmeistril oma koori kõrgele järjele tõsta ja kuninga meelest armjaks teha ja ka jääda. Kuningas tõstis teda enese kirjutajaks, mis teda rohkem rõõmustas kui üksigi muu kind. Aga sest ajast saadik läks Lully meel ülbeks ja uhkeks, nagu tihti sünnib, kui inimese käsi hästi käib. Kord ütles keegi auukandja, nimiga Louvois (ütle: luwoa) temale: „Teie ei teeni dieti muud kui kuninga narr olla.“ — Lully wastas nina kärjutades ja naerdes: „Küll Te ise oleksite hääl meelel kuninga narr, kui Teil jeks mõistust oleks. Minu ja Teie wahel on wäike wähe. Teie peate tantsima, kui kuningas käseb — wõi julgeksite wahest wasta panna? — aga kuningas tantsib, kui mina mängin. Mina tahan enimelst mängija olla kui jäärane tantsija nagu Teie.“ — Kuningas naeris, kui temale Lully üleemeelne sõna teatati ja ei täidinud teda nuhelda, teda, kes nii ilusad mängud ostas komponeerida.

Kui Lully 10 aastat oli abielus elanud, siis oli ta juba 6 suurt tantsumängu komponeerinud ja mõned lustilised lauleldused päälegi. Seltsamal ajal aga sõistati Pariisis, et ilus Margot olnud kuningas ees oma mehe üle kaebamas, et see liig hullusti elab. Sgatiks teadis, et wäike Lully suur kelm oli, kes wiina ja naisi liig rohkesti armastas, ja et ta öödel rohkem tänanawel ja kõrtsides kui kodus oli. Seda nähti ka ta näost. Flus mees ta ka ennegi ei olnud, aga nüüd oli ta õõhulkumise läbi oma priisked palged koguni kaotanud. Ta silmad oliwad punnis, nina punane, nagu inetu — parukast wälja näha. Ta käis juba üsna küüras, nagu raut, ehk ta küll alles noor mees oli. Aga ta nagu oli siiski täis elu ja tuld, kui ta oma mängukoori juhatas. Tema juuksed oliwad sagedasti jaksifed. Juba ammu oli ta terwes Pariisis ja Brantsuse maal kõigi muusikumeeste ülem. Keegi ei julgenud Pariisis mängida, kui Lully teda ei kaitsnud. Kes Lullyle meeldis, see meeldis ka parislastele.

Tema waeje hooletusesse jäetud naese kaebtused mõjusiwad aga wiimati ometi nii palju, et kuningas temaga hakkas ümber käima, ehk ta küll talle ta santi elu ette ei heitnud. Aga see oli Lullyle raske kanda. Ta püüdis teda ilusamate wiiside ja tükkide läbi kuninga meelt jälle armuliseks teha. Asjata! Wiimaks katjus ta weidrat tempu teha. Ta mängis ühel õhtul ise näitemängus kaasa ja rääkis nii naljakaid ja naerulisi sõnu, et kõik koledasti naerma hakkasiwad. Ka kuningas naeris kangesti. Lullyl oli mängus teise eest ära jooksta. Ta jookkis nii hullul kombel, et ise üle näitelama ääre kikkus otse kõhuli klaveri pääle, ja klaveri põhi plahwatas alt läbi, ning Lully langes kõhuli klaveri rusudega mängukoori seka põrandale. Kuningas naeris nüüd nii, et silmad wett jooksiwad ning wats wabises. Lully leidis nüüd jälle arnu ta silma ees. Margot ja tema pizarad oliwad meelest ära läinud. Lully ajutas täielise teatri ja lastis selles uue oma tehtud wooperi mängida, mille tarwis Quinault oli sõnad luuletanud. Mäng oli tore. Kuningas, kõik kuninglik pere ja kõik Pariisi rahwas täis hääd meelt. Kuningas tõstis teda weel suuremasse auusse. Teistele mänguwooridele Brantsuse maal keelati ära rohkem kui kuus mängijat pidada. Lully mõis nii palju pidada kui tahtis. Weiderdaja oli kuningas südamega koguni enese poole tõmmanud. Ta pandi nüüd ka weel kuningliku teatri ülemaks. Siin oli tal tegemist küllalt. Ta komponeeris hulga lauleldusi, millest mõnda weel praegugi lauldakse ja mille ilu imeks pandakse. Kõige suuremat Brantsuse maa luuletajad püüdisiwad Lully laulelduste tarwis sõnu teha, nendest, nagu enne kuulus Molière, nõnda nüüd kuulus Corneille. — — —

(Dts tuleb.)

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmus kuus korra.
Sind aastas kättejaatmisega 1 rubla, pooles aas-
tas 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop.,
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muubele
kirjadele: „Dr. A. A. Hermann, Tartus.“

Johann Christian Ludwig Abelle.

Laulude loojate hulgas ei ole Abelle nimi mitte üks kõige wiimastest ja on küll wäärt, et teda lühedalt meelde tuletame.

Johann Christian Ludwig Abelle sündis aastal 1761 Bayreuth'i linnas, kus tema ka koolis käis ja muusikas esimest õpetust sai. Pärast läks ta Stuttgarti studeerima. Aga tal ei olnud muud asja lusti õppida kui üksnes muusikat. Ta wõttis siis jelles hoolega õpetust. Pea kandis see hool kaunist wilja: Abellel jäi Württembergi kuninga poja klawerimängijaks. Pääle selle juhatas ta kuninglikku mängukoori. Wiimaks anti temale ka kuningliku kiriku organisti koht. Müüid käis ta käsi väga hästi ja oli tal wõimalik suuremate helitööde loomist ette wõtta. Ta kirjutas siis ka mitmed lauleldused, mis näitemajades kiitusega mängiti, nõnda nimelt „Amor ja Psyche,“ „Beeter ja Annake.“ Pääle selle kirjutas ta klawerimängusid kontsertide ja tubaste ettekandmise tarwis. Kõige tutwamaks on tema laulud saanud, millest muist waimulikud ja muist ilmalikud oliwad, kui ka waimulikudgi laulud oma jagu ilmalikku loomu amaldawad.

Abelle suri aastal 1832 Stuttgartis auustatud ja kõrgeks peetud. Tema laulusid on weel tihti kuulda. (Ka „Laulu ja mängu lehes“ leiawad lugejad ühe laulu, mille soprani Abelle loodud on.)

Bellini ja Heine.

Sidilia kõrgeks peetud komponist Bellini oli lapselik ja lihtlabane oma oletus, kui tal ka muidu kõrgeid anded oliwad. Tema ei teadnud sest midagi, mis wahed kõrgemate ja alamate inimeste wahel on, ega sest, mis komblik ja sünnis on wõi ei. Ta oli ka ebauklik, meelitaw, usaldaw. Ta ei pidanud seda paremaks asjaksgi ilusate naesterahwaste jalgade ette maha istuda ja oma ilusat pääd nende sülle panna. Tema elu oli üksnes armastuses, ta ei mõistnud ega hoolinud midagi sellest, mis üle selle läks. Poolehoidmise graadid kuni sõpruseni ei olnud Bellinil muud kui naesterahwa armastuse paistus. Tema auu ja kuulsus oli liig suur, et tal waenlasti olets puudunud; aga tema ise ei wõinud kedagi wihata, ei wihanud ka — üksnes Suudi sugu Heinrich Heine, tuntud Saksa luuletaja, ei olnud talle armas. Heine alati närijat pilkajat waimu ei jallinud Bellini. Sääranis hoibis Bellini järgmisest puhust saadik Heinest eemale. Pariisis, kus Bellini ja Heine see kord elasid ja kokku said, katjus pilkaja Heine kord ebauklikule Bellinile selgeks teha, et kõik suured komponistid elu die-ajal surewad. Ohtu jookkul kaotas Bellini ühte puhku enam ja enam oma rõõmsat tuju ja ütles wiimaks ühele sõbrale Heine poole

näidates: „Sellel prilliga mehel on paha film.“ — Imelik oli aga see lugu küll, et 14 päeva pärast, jeda lugu maailmatululuse muusikameister Bellini hinge heitis, alles paljalt 32 aastat wana. Eht tehtaks Heinele ülekohtu, kui tema süüts Bellini surm pandaks, aga nii palju on küll tõsi, et Bellini raste palawik jampsimises eune surma tihhi Heinest ja tema pahast ja torkawast filmast ning pilkajast keelest ja kuradikest naeratamisest jonis ja see muusika-meistrile tõbes waewa tegi. — Mõne aja pärast tuli Heine selle loo jutustajale wasta, kes temale Bellini surma teatas. — „Seda mina teadsin juba ette ära,“ ütles Heine naerdes.

Wale-Boieldieu.

Kuulus Brantsuse komponist Boieldieu (ütle: boajeldjöö) wõis igal ajal igasse näitemajasse sisse minna, ilma et tal tarwis maksta oli. Tema ei läinud aga tihti mitte. See oli ka loomulik, sest igale etendusele suures linnas Pariisi minna, ei ole inimesel wõimalik. Meid on mitu igal õhtul. Kord üteldi temale, et üks noor muusika-jünger, nimega Doche, (ütle: dosh) tema ühe tüki olla wäga ilufasti mänguriistadele seadnud. Boieldieu tundis waja olemat teatrisse minna, kus noor Doche ametis oli ja algajale muusika-jüngerile kiitust awaldada, jellel teel ikka edasi minna. Ta läks. Teatrisse jõudnud ütles pileti-müüjale: „Muus herral! Ma usun, et mul siin prii sisseminemine on; minu nimi on Boieldieu.“ — Pileti-müüja wastas: „Muus herral! Boieldieu herral on küll sisseminemine maksta, ja ta tuleb wäga tihti, on ka praegu juba sisse läinud ja istub oma platsil.“ — „Hää küll!“ wastas Boieldieu, „siis on meid kaks Boieldieud. Arge pange pahaks, et prii sisseminemine meelde tulefasin, ma maksan oma pileti.“ — Nii ka jõudis. Boieldieu lastis teatri teenrite läbi enesele näidata, kus kohal tema nime kandja istus. See oli wäiklane mees, wanadlases eas, waene ametnik ministeriunnis. Boieldieu oli tema kuuldes kord uimetanud enesel kõigisje teatritesse sisseminemine prii olemat, aga jeda wäga wähe pruukawat. Etenduse lõpul astus päris Boieldieu noore Doche juurde, kiitis teda ning alustas edasi astuda. Wälja minnes läks ta wale-Boieldieust mööda ja ütles: „Minu nimi on Boieldieu.“ Wale-Boieldieu ihaldas nüüd maa sisse waoda kartuse ja häbi pärast. Tema hirmu nähes ütles Boieldieu talle ja lahkesti: „Arge kartke ühtigi, armas herra, et minna siin olen; teist korda ma küll enam ei tule, ja kui ma tõesti peaksin tulema, küll ma siis oma platsi eest maksan, just nagu tänagi.“ Wale-Boieldieu waatas täis tänu päris-Boieldieu otja ja ei saanud sõna juust. Ta pruukis heldet luba ka edespidi ja waatas tihti mängu. — „Armas kaaja!“ ütles Boieldieu kodus oma abitaasale, „täna olen uhtem kui keiser Titus. Tema oli õhtul rõõmus, kui ta ühe inimese oli päewas õnnelikult teinud, ja kurw, kui ta jeda mitte teha ei wõinud. Mina olen aga täna kaks inimest õnnelikult teinud. Ma olen teinud, et üks noor muusika-jünger minu kiituse pärast rõõnuust nuttis, ja pääle selle olen teinud, et üks waene mees minu nimel päewatööst ja muurest end wõib lahti teha ning waewa unustada.“

Kaks neitit.

(Dts.)

Kastal 1680 roojakuu wiimajel päewal oli see, kui kuninglikus näitemajas Gully uuem lauleldus, nimega „Arnida“, mängiti; sõnad olli jällegi Quinault teinud. Waesjel haigel luuletajal oli palju waewa sõnadega olnud, ja wiimase järgu oli ta tujuka Gully soovil wiis korda uuesti pidanud tegema. Aga ta tegi jeda murjemata. Selle eest oli tal lubatud õhtutel Margot'i juures istuda ja oma kadunud ilufamast unenäost kõnelema, nimelt Louise de Lavallièrerest. Siis läkitiwad ka Margot'i paled jälle punaseks, kui nad nooruse mälestusi meelde tuletasiwad. Õnne-

tus oli aga teatud näitemängu õhtul tulnud. Louise oli kuninga meele pärast olnud. Kuningas oli roosi tähelepanemata Louise juukstest kätt tallanud. Kus oli nüüd Louise ise, see kõige ilusam roos? Ta oli kuninga armukehaks saanud, aga ei iganes tema naefeks. Ta oli oma neitsilise aau kuningale ohveriks viinud. Kes julges wägewa walitseja wasta panna!

Kuningas ja ta kodakondsed ning aukandjad nii kui muud tähtsamad inimesed oliwad kõik Sully laulelbust nägema ja kuulma läinud, milles üks selle aja kõige ojamaw laululind oma iluheli kuulutas; see oli Marthe le Rochois (üttele: mart lö roshua). 21 sati, kiideti, imestati, nagu ikka — terve maja oli täis walgust, hiiugust, tuld ja waimustust, täis rõõmu ja ilu. Sully süda oli täis õnnejoowastust. Kuningas laskis teda enese juurde kutsuda ja pistis talle kalli sõrmuse sõrme, kuninganna wõttis lillekimbu rinnalt ning andis ka temale. Näitesteinte taga wistas Sully need kallid kingitused ilusa laululinnu sülle, kes talle jelle eest naeratahes ja lipitsehes tuulutajaga tasase hoobi pale päälle löi.

Selgama! tunnil lahkusiwad kaks naesterahwast Karmeli-õdede kloostri wõre ääres Pariisis. Üks oli pitas mustas nunna-riides, ja tal oli kloostri nimeks „Louise de Misericorde“ (halastuse õde). Ta pistis praegu enese lumivalget ilusat kätt teisele, kes wõre ääres nuttis ja oma otja wasta raudwarwasid waotas. „Ole jälle rahul, Margot, toibu jälle!“ ütles ta pehmelt, „armasta oma lapsi, sest et ja teda enam ei wõi armastada. Sul on seks õigus. Ära unusta, et sina jelles õiguses tuhata korda õnnelikum oled kui mina. Maha jäetud, nagu sinagi, pidin mina ju enese laste hündimise üle rohkem nutma kui nende pärastste surma üle. (Need on Louise de Savallière omad sõnad, mis ta otse nii on ütelnud.) Sina said lapsi abielus armastatud mehega, mind ei ole keegi naefeks wõtnud, ja siisgi oliwad mu lapsed kõigest wereft, kuninga enese lapsed. Margot Sully on oma hädas ja wiletajuses weel rikas Louise de Savallière kõrwal.“ — Margot andis sõbratari käele juud. „See palmet minu eest, ja püha!“ ütles ta ja läks. — Rahkekümne kahe aasta eest istusiwad need mõlemad naesterahwad, nüüd uhkes riides aga mureft maha muljutud ja teine taewa poole pilgutawa filmaga, kaks ilma süüta rõõmulist last markiise de Remy proua jafafambriis, naerdes ja naljatades. Täna ei mõtelnud kumbgi jelle päälle. Mis oli jellest hiiugawast pidu feltskonnast saanud, mis see kord jaali ja tubasid täitis? Enam oja nendest oli hauas ja uinus surma und, nende seas markiise proua ja Louise õrnlik kasuija. Kuulus luuletaja Quinault oli haigeks, murtud ja pahameeliseks raugaks saanud, seft kuningas oli tema õune ära wõtnud, tema südamest armastatud Louise. Ükfi Sully näis õnnelik olewat. Aga Margot ja Louise? — Koh üks oli abielu truuduse murdja mehe maha jäetud naene, teine wägewa kuninga maha jäetud armukehene: katti astutud roos! —

Sully „Armide“ oli alles wiis korda mængitud, kui Rochois enam laulda ei tahtnud, waid wasta tõrkus. Üteldi, et ta oma kegelt liigutatawa südame jee kord ühele kõrgele aukandjale oli andnud, ja jee soowinud, et ta enam näitelawal ei ilmuks. Üwalikult proowil hakkas ilus laululind Sullyga tülli ja wistas talle oma lauluoja noodid jalgade ette. Sully täis walu ja wiha wistas teda oma taktikepiga, aga tabas jelle ajemil nii õnnelikult oma põlwe kederluud, et ära minestas ja teda kodu kanti. Kapellmeister langes raskestse tõppe, millest ta enam üles ei tõusnud. Aga tema walu wähendati ühe ingli läbi, kes tema haigewoodi ees tund tunni kõrwa walwas, teda talitas ja trööstis wäsimata õöl ja päewal. Tema nägu ei olnud küll nii hele ega imearmas, nagu nuudu inglite nääd üteldakse olewat, aga Sully arwas ometi, et ilusamat nägu ei olla ta näinud. Seda märkas ta alles nüüd. Margot Sully — tema'p jee talitaja oligi — hakkas jälle lootma, et weel õnne maailmas wõimalik oleks. Tema filmad, mille hiiugus mureft ja pisarateft kustunud, hakkasiwad jälle särama, tema naeratus olli jälle armas. Tema õrnal talitufel toibus mees

jälle nii palju, et ta woodis nootifid kirjutada wõis ja ühte lauleldust hakkas komponeerima. Pihti-isa ei olnud aga selle „ilmaliku“ töbga sugugi rahul ja hakkas teda kangesti manitsema ja noomima. Wiimaks andis ta Lully noobid papi kätte ja ütles: „Roh, wõtke siis see kraam ja põletage ära, aga jätke mind ka siis täitja rahule.“

Tõesti lendas uus algatud lauleldus tule leekidesse. Aga kui tema abikaasalle õrnalt ette heitis, et ta oma töö lasseb ära häwitada, sojistas ta abikaasale kelmisti naeratades kõrwa: „Ära muretse, Margot, minul on jest lauleldusest hästi hoiatud ätakiri veel järele.“ Laulelduse nimi oli ja on „Achilles ja Polyxena.“

Aastal 1687 paastukuu 22. päewal enese 54. eluaastal õhtas Lully oma naese kaenlas oma wainu wälja, et ehk teises ilmas veel mõnda mängukoori juhtida wõi kapellmeisteri kohta otsida. Tema lustilikud wiisid ulatawad aga weel meie ajani. Kes neid saada püüab, küll see leiab. (Eiise Bolto järele.)

Tundmata ja teadmata.

Muinasjutud kõnelewad, et imeilusad jala-lilled olla, mis üksnes toledates ükkites mäe-kuristikudes kasvawad ja õitsewad wõi unustatud haudadel oma hiilgawad rüpad lahti lööwad. Aga keegi ei ole nende puhkemist ega saamist näinud. Nad on üksnes siis näha, kui nad täiel ilul ja hiilgul on. Ka nende närtsimisest ei tea keegi huul kõneleda. Üksigi film ei ole seda näinud. Nende jälg jääb kaduma, ja tuul puhub nende aseme üle. Smelik on, et ka inimeste seas sarnaseid lillesid on, kelle jala-ilu läbi aastasadade wältab. Need inimlikud lilled lehtawad kõige rohkem kunstijungrite hulgas, kes muusikat, maalimist ja luuletamist edendawad. Niijugune inimlik lill oli Emanuel d' Astorga, kes 18. aastajal terve Europa filmad enese poole tõmbas, kui ta ühikefeks ajaks, ja inimesejugule walu suuruist ja ilu kangust joowastawalt ette tõi.

Emanuel d' Astorga on ära ütleмата sügawa ning haleda laulu loonud, mis weel praegu terwes maailmas nime all »Stabat mater« tuntud on. See laul on alles umbes sada aastat pärast tema komponeerimist uuesti üles leitud ühest unustatud nurgast. Esmene leht kandis selle mehe nime, kes selle meistritöö oli loonud, ning all oli lihtne rist. Kas see oli mälestus meistri tundmata ja unustatud hauast? Wõi pidi ta tunnistama, kui raskest koormat mees elus kandis? Kes teab!

Suus õitsew Sidsilia saar oli surma sarnases karguses. Säl oli raske mäsamine olnud. Saare mõisnikud ei tahtnud Hispania ja Prantsuse kuningas Philipp'i V. alla heita ning hakkasiwad wasta. Aga kuningas nuhtles raudse käega. Armuta langeiwad mäsajate pääd timuka kirwe all. Suurt sugu sidsilialases suriwad piinasurma, ja nende wara wöttis kuningas ära. Nende nimese oliwad teotatud ja kilbid murtud. Rahwas, kes wahwasti oli wasta pannud, heitis wiimaks alla. Ühike oli wõitlus, aga hirmus ja kole. Saar oli nüüd rahus.

Lehekruu 1. päewal 1701 oli wiimane neist lugemata hukkamistest. Palermo linna lähedal hingas wiimane mäsaja baron oma wainu wälja hirmu piinamise all. Tema ilus kulbjunkfeline naene ja ainus poeg weeti ka päält waatama, keda meest ja isa waewati, keda tema liikmed üks haawal ihu küljest ära kisuti ja siis pää maha raiuti. Naesterahwa nõrk õrn süda ei jõudnud oma mehe hirmu surma näha. Südant lõhestawa karjatamisega kufkus ta maha ja heitis armastatud mehega hinge. Mehe ja naese keha pandi kaagi alla kaewatud auku. Nende kurjategemise märgiks pandi post augu pääle püsti. Siis aeti rahwas ühest ära. Italia maa hiilgawad täbed waatasiwad ülewelt ühe werise haua ja — waese maha jäetud poisijese pääle. Poisijefeks tohiti teda waewalt nimetada, kes juba 15 aastat wana oli ja posti ümbert kinni hoidis. Tähtede kuma walgendas ilusat peenet nagu, mis nagu marmorist oli, nii liikumata ta seisis. Otsa pääl oli nõrga meele märk, suu naeratas arust ära,

tunedad filmad waatafiwad perult üles taewa poole. Dõ tuli kätte, ta mattis pimedusega maapiina kinni. Pois̄s ei liikunud paigast. Mida pidi ta kartma? Talle oli ju sündinud, mis kõige hirmsam on. Warandust ei olnud tal enam, isa ja ema olidwad tema nähes hirmsa jurma saanud. Dõ kaste niifutas ta juufkeid, jahe tuul jahutas ta palawat otša. Hommikul oli ta säälsamas paigas, ei liikunud weelgi paigast. Mõõdaminejad mõisidwad teda marmori-kujuks pidada, millel sametist kuuke seljas, endise rikkuse märk. Aga kõik teadisidwad, kes ta oli ja keda ta leinas ja pidasidwad lapse walu kallits. Haleda meelega naesed astusidwad ligi koledale kohale ja pakkusidwad pois̄itsele süüa ja juua. Ta ei wõtnud, waid lüftas kõik enesest ära; ta palus üksnes haleda häälega, et tal südant ja filmi jahutataks, sest need olla põlemas. Siis ehmatas ta jälle ja hüüdis warisesedes ahastuse häälega: „Kas kuulete — oh kuulge mu ema jurma karjatus! Kuulge, kuulge — nüüd — peitke mind ära, et ma jeda enam ei kuuleks!“ Ja siis langes ta filmili augu künkale ja hoidis pääd kahe käega kinni. Mii läks esirrene päew ja teine õo mõõda. Pois̄s istus liikumata wanemate hauld ja ei tahtnud süüa ega juua ning palus üksnes jahutamist.

Pea woolasidwad Palermo elanikud linnast ja ümberkaudse maa inimesed waest last hulgal waatama. Kõikidel oli hale meel. Surmamise koht läks elawamaks. Mõrga-meelse pois̄itese nägu oli nagu mõni püha. Sinna wiidi lillefid, ja pärgasid pandi pois̄itese jälgade ette maha. Rahwas tegi palwet, et Sumala ema ingli saadaks, kes pois̄itesele nõrga meele ära wõtaks ja teda trööstiks. Dodati, et mõni imetegu sünniks ilma süüta pois̄itesele. Kaste keelu wastu woolas rahwas sinna. Kolmas päew hakkas otša saama; ikka weel ei liikunud pois̄itene hauld ega wõtnud iwagi toitu. Aga ikka ei tahtnud ime sündida. Rahwa ärdus kaswas, ja rahutu lugu käis neist läbi, et üsna ahwardawaks asi läks. Teisel hommikul taheti suur pikaline rongikäik kurjategija haulale teha, ja jäl pidi üks preester jurewa pois̄itese eest palwet pidama.

Siis korraga õõsel enne määratud hommikut sündis, nagu rändajad räägivad, et üks tõld nelja walge hobusega hana künka ligi peatas. Walges riides ja kaetud nägudega inimese-kogud, nende seas üks looriga kõrge naesterahwas, astusidwad hauld tõkku langenud pois̄itese ligi, kummardasidwad endid ta üle. Siis astus naesterahwas tagasi, ja mehed kandisidwad sirge kerge pois̄itese toredasse tõlda. Naesterahwas astus järele sisse, ja hobused tõmbasidwad siis tõlla tuhat nelja ranna poole. Kui pois̄itene uimastusest wähe toibus, tundis ta, et ta pää pehmel soojal woogawal rinnal seisib, et pehmed käewarred teda kaitusidwad ja ta otša jahutawate tilkadega kastisidwad. Nagu unenägu oli pois̄itese meelest ilus naesterahwa nägu, keda ta enne armsal ajal isa majas mitu korda oli näinud, ta nägi jeda nagu pärast jälle. See oli printses Ursini nägu, kes tema hukatud isa noore ea ja pärast wägema Philipp'i kuninga armuke oli!

Teisel hommikul leidis rahwas, et hana kungas oli maaga taja tehtud, ja endise posti kohal seisib kuldne rist ja selle ümber roheline pärj. Kes oli jeda nii teinud? Kuhu oli pois̄s jäänud? Rahwa hulk arwas, et ime on sündinud, et pois̄itene taewa tõstetud ja Sumala ema ise teda enese juurde wõtnud. Ja rist? See ei olnudgi maapäälsest metallist; hiilgas ta ju nii heledasti, ja pärj oli wist inglite käest. Ei need olnud närtisidwad lilled, see oli ülevalt Sumala poolest kurjategija põlatud hana pühitsemiseks. Weel täna päew seisab see rist — ja pärj on weel praegu roheline.

Aga kuhu wiis printses oma endise peidmehe poja? Kaugele, kaugele kodumaalt Hispania kloostris jahedatesse kodadesse Leoni kuningriigis. Siin talitati ja terwendati teda, nagu haiget lillekest. Küll on katoliki kloostrites mõndagi paha sündinud, aga ka põhjamata palju hääd. Munkade tajasjed käed ja pilgud liigutasidwad noort hinge wägewalt, nagu see kowade õht noort orast. Kloostri wanem oli õpetatud herra ja isearanis tubli muusika-tundja ja -õber: Sagedasti sündis, et ta õhtu hilja ja õõselgi mõni kord kloostris kivitse orelis ees istus ja Palestrina, Durante, Lotti ja teiste kom-

ponistide pühafid laule mängis orelil armjal helil. Siis nõtkufiwad puud kiriku akna äärel, nagu kuulafiwad nad pühaliisi häält, ning siis wirwendas kuu walgus aknaft fiske, ja hauad nagu awafiwad endid all hingajaid kirikusse laulude mängimift kuulma laftma; ka pühade pildid feinadel nagu liufufiwad. Waga mängija ifegi arwas, et püha Barbara end tema poole nõtkutas ja laulude mängimift kuulas tema poole waadates, kuna ta muidu ifka altari poole waadata. Meed nägemifed aga ei teinud wagale mehele mitte hirmu. Ta lõi üksnes risti ette, tegi palwet ja ütles „ave Maria,“ mängis weel ja pani siis orelil kinni ning läks oma tuppä magama.

(Järg tuleb.)

Tuli tuha all.

Ma mõtlefin tule leegid	Sääl tulid kuldsef kiired	Üks lõke paisub mu pües,
On tuhaga kaetud,	Ja wärske eha tuul:	Kui haljas ofas õis —
Mu südame joow ja lootus	Mu süda hüppab ja laulab,	Kus on küll mu ainute jäänud,
Su mulda on maetud.	Kui lõoke lehe-kul.	Kes leegid kord waigista wõis?

Mangu Siid.

Lühike muusika ajalugu.

(Järg.)

Palestrina kõrwas oli see kord ka õige kuulus ja osaw Giovanni Maria Nanini. Nii hästi Palestrina kui Nanini oliwad Goudimeli õpilased olnud, selle kombel nad aga mitte laulufid ei loonud. Nanini laulud ei olnud aga oma loomu poolest mitte nii wägewad aga selle eest oli neil palju õrnust ja tundmust. Ka Nanini laulufid on mõndagi nüüd weel kuulda. Nanini elas aastast 1540 kuni 1607.

Palestrina koolift on weel kuulus Gregorio Allegri nimetada, kes aastal 1590 sündis ja 1629 saadit paawsti laulukoori liige oli, kuni 1652 suri. Ka tema laulufid leiame weel täna päew raamatuteft ja kuuleme kirikutest. Nende meestega muusika poolest sugulane oli ka aastal 1560 sündinud Tomaso della Vittoria, kes wäga kõrgeandeline oli. Siis weel Tomaso Baj, kes 1714 Roomas suri, sai enesele kuulsa nime ka, nagu Allegri-gi, ühest enese loodud Miserere (Palwe) laulufist.

Sõnumid muusika elust.

Soome üleüldine laulupidu on sel korral Tampere linnas 7., 8. ja 9. juunil. Eft lähed sinna see kord ka Eesti-lasi.

Rõlmi linnawalitsus on uue mängukoori afutamiseks kulud kanda lubanud. Kulud olla 87,090 marka (umbes 42,000 rubla), kuna kulud umbes 72,000 marka kontsertideft olla. Mis puudub, selle summa kuldest kannab linna kassa.

Direktor Lamoureux, Wagneri auustaja Pariisis, ehitab oma majas maal Pariisi ligidal jäärase näitelawa, nagu Wagner seda soomis ja tegi.

Zürichi meestekoor hr C. Attenhoferi juhatusel on, nagu teatatud, oma kontserdid märzi kuul Mailandis andnud. Italia inimesed olnud Saksa laulufist üsna täis waimustust ja tunnistanud, et ita-lilastel kannatust ei olla nii ilufasti kooris laulma õppida. Attenhofer saanud Scala teatri kapelmestrikt Jacco'lt loorberi-pärja.

Suur laulupidu olnud 7—10. mail Achenis. Juunil on teine suur laulupidu Stuttgartis. — Suur laulupidu peetakse ka Ingliše maal Birminghami linnas. Siis on niisugune laulupidu ka Amerikas St. Louis'i linnas.

Grahw Géza Richy, Ungari suur klaverimängija, kes ühe käega on, awaldab hiljuti selle üle wäga kiitwa kirja, kui wäga lahkesti teda Wene Keisri Majesteet nullu sügise Daani maal kuulda wõtnud ja ette mängida laftnud.

Uus imelaps on jälle Londonis tõusnud. Ta olla 11 aastat wana ja mängida flawerit nagu wana mees. Nimi olla tal Otto Hegner. Inglise seaks leiab ta suurt kiitust.

Tubli näitleja v. Bukovics Wienis on neil päiwil ära surunud.

Uued lauleldused „Dido“, D. Meizel'i töö, ja „Rampfinit'i warandus“, A. Rauders'i töö, on esimene Weimaris, teine Prag'is waimustatud wastawõtmist leidnud.

Rumänia rahwusline teater põles 17. küünlat. p. Jasch linnas maani maha.

Mällestuse-sammast komponist Marschnerile saab 4. (16.) augusti kuul Bittau'is awatama.

Gluck'i, Mozart'i, Beethoven'i ja Schubert'i luud kaewatakse sel juwel hauast wälja ja pandakse Wiener linna kirikaal iseäranis toredest ehitust haudadesse. Kulud kannab Wiener linna kassa.

Hektor Berlioz leiab alles nüüd pärast surma oma töö wäärilist ojawõtmist. Elu ajal ei leidnud ta seda palju. Hiljuti on tema ainus weider lauleldus Weimaris suure kiitusega mängitud.

Wagneri „Lohengrin“ on Triestis suure kiitusega lauldud.

Friedrich Rückert'i, Saksa luuletaja, mälestuse-sammast on 4. (16.) mail Jünnilinnas Schweinfurtis lahti tehtud. Ehitus maksab 67,000 marka (umbes 35,000 rubl.). See on nii suur summa, nagu Rückertil eluajalgi ei ole olnud. No jah, pärast surma!

Wene rahwusline ooper Ljubimowi juhatusel mängis aprili kuu lõpul Berliinis üksi Wene meistrite helitöösid. Sakslased käiswad palju waatamas.

Hermannstadi Saksa laulufelts Siebenbürgis saab 1889 50 aastat wana.

„Mikado“, nõnda on Inglise komponisti Sullivan'i tehtud laulelduse nimi, mis Jaapani riigi elust wõetud. Jaapani keiser hüütaksegi „mikado.“ Lauleldus leiab Inglise ja Austria maal suuri kiitust.

Lotilde Kleeberg, noor 18-aastane flawerimängija neiu, leidis hiljuti Kölnis kõige suuremat kiitust. Kõik panewad imets tema ilusat mängu.

Amerika neiu Nikita, alles 16 aastat wana, waimustab oma rääkimata ilusa lauluga Sakslaste jüdameid. Hiljuti on ta Kölnis väga suurt waimustust äratanud.

Verdi lauleldus „Otello“ on ka Wiener ja Kölni linnas suurt waimustust äratanud.

Roja Sucher, kuulus laululind, laulab nüüd Berliini keiserlikus ooperimajas. Tema mees on säälsamas kapellmeister.

Muusikaline wäljanäitus Bolognas Itaalias olla väga ilus. Italia walitus olla 100,000 live (umbes 42,000 rubla) abi andnud.

Läti suur laulupidu saab Riias 18., 19., 20. ja 21. juunil olema. Lauljaid on seni umbes 150 seltsi ligi 4000 lauljaga ühes antud, pool mehed ja pool naeste-rahwad, kes kõik Läti rahwuslikult riidet kannawad. Laulud, mis pidul ette lauldakse, on, pääle kahe wõi kolme, kõik Läti komponistide loodud. Nagu näha saab see pidu kõige suurem olema, mis Wene maal iganes peetud.

F. Markull'ile Danzigi kadunud laulujuhatajale, on meeste laulufelts mälestuse-samba pannud, et oma auustust armsale juhatajale üles näidata.

Aleks. Siloti, tubli flawerimängija Leipzigi, läheb Moskwasse konservatoriumi professoriks.

Straßburgi meeste laulufeltsi kantsjak on Saksa keiser Friedrich ise heitnud.

Tenorilaulja Sellier Parisis on säälselt teatri-elust lahkunud.

Imelaps jällegi Wienis on üks 5-aastane poisike, Leopold Spielmann, kontserti andnud ja kuuljaid oma ojawuse poolest inestama pannud. Kas niisugune wäike mees abd peaks mõistma, ei tea, aga mängida ta oskab.

Thomas Kochat on Saksa maal kuuljaks rahwamiiside loojaks saanud.

Gillerich, klawerimängija Moskwas, tahab Vihti elulugu Saksa keeles trükkida lasta. Kuulsa mehe täit elulugu ei ole veel mitte trükitud.

Kolm kuuljat Hispaanlast on surnud: Januari 5. juri komponist Moriana Belazquez y Willacampa; sellejama kuu 6. juri kapellmeister Casimiro Espino, kes juul 1887 Portugalis oma mängukooriga suurt kiitust leidis; sellejama kuu 6. juri ka hädas ja waeujes luuletaja Manuel Fernandez y Gonzaly, kes Hispania keeles üle 300 juttu ja näitlust on kirjutanud.

Abelina Patti laulis hiljuti Portugalis ja läks jäält lõune-Amerikasfe laulma. Saululind leiab, nagu ikka, põhjamatat palju kiitust ja — kulda. Buenos Ayres'e linnas ei ole tal aga kuuljaid. Platsid väga kallid: umbes 200 rubla ühe õhtu kuulmise eest.

Th. Reichmann, kuulus Saksa basšilaulja, on kaelast haigeks jäänud.

Stanford, väga kuulus Inglise komponist, on praegu Berliinis, kus tema Sirei sümfoonia on suure kiitusega wasta wõetud.

Klawerimängija Conrad Ansforge on Amerikas New-Yorkis kiitust leidnud.

Eugen Sildachi helitöö „Marich“ on Breslaus suure kiitusega lauldud.

Eber Scharwenka, tubli klawerimängija, komponeerib uut lauleldust „Mataswintha“. Scharwenka on Berliinis konserwatoriumi omanik.

Italia komponist Mascaroni on Roomas oma tehtud mälestuse-laulu kuninga Victor Emanueli kohta 280 lauljaga juurel kiitusel kuuldawale toonud.

Baawsti laulukoor, kes muiste alati kõige ilusamini maailmas laulnud, olla nüüd püha isa 50-aastasel ametipühäl oma heli sandisti kuulda andnud. Laul olla langemas. Kusti tuleb? Peetri penninga puudusest!

Prof. W. Blumner on uue oratoriumi „Babülöni langemine“ loonud ja Berliinis sellega palju kiitust ja wainustatud wastawõtmist leidnud.

Prof. Joh. Rheinberger, üks praeguse aja kõige kuuljam komponist, on jälle mitmed ilusad laulud loonud.

Üks rikas muusika-sõber Inglise maal on Inglise auujärejapärija Wales'i printsi kätte 20,000 naela sterlingi (üle 200,000 rbl.) uue muusikatooli ajutamiseks andnud.

Saksa ooper New-Yorkis olla nüüd armuta hengusele läinud. Ei ole nii palju kuuljaid leitud, et kulud oleks tasa saanud. Üks sõnum teab nimetada, hengusele-mineki tulnud sellest, et kuuljatele liig palju Wagneri muusikat pakutud ja ühe ainja meistri töö ilma teise toiduta läheb ikka — igawaks.

Keilas on kestmisel nelipähi päewal Harju kreisi laulupidu 19 kooriga.

Suur rahwapidu.

Nagu igal aastal, nii peab ka tänawu augusti kuul „Wanemuise“ selts Tartus oma aias suure rahwapidu. Et jään laul ja mäng ei wõi puududa on muidugi mõista. Ka laulukoorib maalt kutsutakse sellest pidust osa wõtma. Nad andtu endid seltsi presidendile Dr. R. U. Hermannile üles. Laulud mis kõik koorid kottu saawad laulma, on järgmised: Segakoorile 1) „Kuule, laulmas on lastesti teele“ Donizetti wiis „Saulu ja mängu lehe“ III. aastakäit nr. 43. — 2) „Sähme ikka edasi“ Hermannil laul „Saulu ja mängu lehe“ III. aastakäit nr. 94. — 3) „Mis ja nopia, neiuene“ Miina Hermannil laul „Saulu ja mängu lehe“ III. a. nr. 86 — ja 4) „Kui lähen käima wainute pääl“ manguitstade kaasmänguga „Saulu ja mängu lehe“ III. a. nr. 74. — Meestekoorile 1) „Sjamaa hülkawalt pinnalta“ Miina Hermannil laul „Saulu ja mängu lehe“ III. a. nr. 1. — 2) „Üks paigate siin ilmas on“ Sabelmannil laul „Saulu ja mängu lehe“ III. a. nr. 28. — 3) „Armasus, oh armas and“ Anton Rubinstejni laul „Saulu ja mängu lehe“ IV. (täna waeujes) aastakäit nr. 3 — ja 4) „Wenud, lähme lõbulaulul“ marš kaasmänguga, Antoniuise laul „Saulu ja mängu lehe“ IV. a. n. 15. — Keed laulud on hoollega ära õppida, et nad pidul mitte jasssi et lähe, nagu ühe lauluga minewal korral juhtus. Soota on ju, et laul ka Eesti rahwa seas jõudsal jammul ikka edasi täiusele ruttab ja et ka see rahwapidu sellest märku annab.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuu korra.
Sind aastas kättesaamijega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.,
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adrejs tellimise-, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Eugen d'Albert.

Täna räägime mõne sõna ühest mehest, kelle anded ja wirkus teda lühikese ajaga ja koguni noores eas üle maailma kuuljaks meheks on teinud ja esimeste maailma muusika-meistrite sekka tõstnud. Seda on juba sellegi pärast waja teada, et haritud inimesel peab tuntud olema, mis mujal maailma liigutab, kui ka mees, kellest kõne on, wähe wõi ei jügugi meie rahwaga kokku ei ole puutunud. See mees seisab, nagu praegu nimetatud, wanaduse poolest alles kõige nooremate meeste seas praegu, kus seda kirjutame.

Eugen d'Albert (ütle: õshéen dalbäär) on alles aastal 1864 jürikuu 10. (Wene kalendri järel paastukuu 29.) päewal Englise maal Glasgowi linnas sündinud. Tema ei ole aga mitte inglane, sest isa oli prantslane ja ema saklane — mõlemad Englise maale rännanud inimesed. Kui wäike d'Albert alles 7 aastat wana oli, algas isa talle muusika-õpetust andma. Smeks pannes märkis ta, et poisike suurel sammul edasi läks ja pea hästi klaverit mängima ning ka komponeerimagi õppis. Neli aastat õpetas teda isa ja siis jaatis 11-aastase poisikese Londoni linna kuulsa muusika-õpetaja, Ernst Baueri juurde. Aastal 1880 õppis teine kuulus muusikameister, Hans Richter, teda tundma ja tema ilusat klaverimängu imeks panema. Ta andis noorukesele nõuu Wieneri linna tulla, kus ta teda hoolega edasi õpetas. Aastal 1882 õppis d'Albert kõigi klaverimängijate kuningana Franz Liszt'i tundma. See hakkas d'Albert'i väga armastama ja andis talle õpetust, noore mehe kõige muusika tundmise ladmale wiis. Nüüd oli d'Albert nii kõrgele jõudnud, nagu kõige esimesed meistrid.

Januari kuul aastal 1883 mängis d'Albert Berlinis awalikult kontserdil ja äratas ära wääkimata suurt waimustust. Ühe hoobiga tundsiwad kõik, et d'Albert muusika-taewas üks esimestest tähtedest on. Kuhu ta läks, jääl jooksis rahwa hull kokku imemest kuulama. Raha ning auu oli küllalt. Juba 1882 enne awaliktu mängimist oli Weimari suur-herzog teda enese kobjaklaverimängijaks tõstnud.

Nüüd on Eugen d'Albert kõiges maailmas tuntud ja kuulus mees. Kui ta aastal 1886 ka Tartus ja Tallinnas mängis, siis oli tal waimustatud kuuljaid nagu murdu. Sgauks tahtis wäikest noort kuulust meest kuulda. Peterburis, kus palju muusikat kõlab, rahwas juba palju enam kuulma ei lähegi, kui mitte iseäranis hästi ei mängita. Aga kui Eugen d'Albert mängib, on alati saal kuuljaid puupüsti täis. Üksnes Anton Rubinstein käib ehk weel noorest mehest d'Albertiist üle. Nõed kats meest on pea ainsad, kes Peterburis iga tahes wõiwad kontserti anda, ilma, et neil kahju fakta.

Eugen d'Albert on ka suur komponist ja on mõndagi laulu ja mängu avaldanud, mis ehk wiimati ka Eesti rahwas kuulda saab. Nagu üteldud, Eugen d'Albert on praegu koguni noor mees ja võib tasi veel palju oodata.

Tundmata ja teadmata.

(Lõpp.)

Mõnda istus kloostris wanem ka ühel kuupaistesel lõikufekuu ööl enese armsal orelil ning mängis weel rohkem waimustatud kui muidu. Ta tundis end nagu maailmast kõrgele tõstetud nude ilma. Ta ei olesks imeks pannud, kui kõik pühade kujud kirjikus tema juurde tulnud oleksiwad. Päewal enne seda oli kahwatu poisike Stalia maalt toodud, ja printses Ursini teener, kes lapse kloostris wanema hooleks andis, oli temaga kawa jalaja kõnelenud. Kloostris wanem oli pärast poisikese juurde astunud ja temaga Stalia emakeeli lahkesti rääkinud. Poisik oli talle kergelt ja osa wõtmata filma waadanud, kawa, kawa — siis oli ta kangesti ehmatanud ja warijedes hiiudnud: „Oh kuulge, kuulge, see on minu ema surmakissa! Peitke mind, et ma seda ei kuule!“ Siis langes poisik woodisje ja mattis filmad riietesse, aga jäi wiimaks waitjesti magama. Kloostris wanem jäi umbes ühe tunni tema woodi ette ja ei suutnud poisik armsasti kurwasti ilusasti näosti lahkuda. Wiimaks tegi ta ristimärgi üle tema, andis ta osale suud ning läks kambritest wälja palwet tehes, et Jumal poisiki päästaks.

Orelit mängides mõtles ta kahwatu poisiki pääle, ja ta mõtled muutusiwad ühte puhku palweteks ja palwed wiisideks. Mõtles — ega see wari ei olnud, aga külm wärin käis üle waga mehe keha — jegas end üks hääl orelis jekka, armas ilus puhas hääl, nagu kangelest ligemale tulles. Hääl laulis neid wiisid, mis kloostris wanem mängis. Hääl oli säärane armsus, et rääkida ei saa ja et kloostris wanem hirmu ära unetas ning edasi mängis. Hääl tuli ligemale, aga mängija ei julgenud enese ümber waadata. Alles siis, kui tajane hingetõmbamine tema kulkas tunda oli, pööras end kloostris wanem surnuts kahwatanud ümber, lõi ristiki ette ja arwas, et üks ingel ihus ilmub. Küll oli nagu, mis ta nägi, üsna ingli moodi, ja ta pää oli nagu mõnel pühäl mehel, kurblik ja ilus, aga — tuntud. Kloostris wanem tundis, et see wõdras poisik oli. — „Mängige edasi,“ palus poisik ja pani sõrmed orelis klawwidelle, „oh see jahutab, see uimastab, nüüd kuulen ema surmakissa hoopis kaugeimal, kui teie mängite. Wiisid woolawad ta ümber — mängige aga — ehk tuleb üks wiis, mis surmakissa koguni kõrwasti taotab!“

Kloostris wanem mängis ja mängis hommiku puhteni. Koidu esimesed kiired langeiwad juba läbi akna. Poisik mõttis ta kae ning andis talle suud. Siis ütles waga mees häledasti: „Küll püha neitsi aitab sind ja saadab ju hingele trööstija ingli tuwi tiiwadega, magusa püha muusika. Temal on kokkukõla iga olgu ka kõige raskema piina tarwis. Tule! Ohime teda, ja küll me teda leiame ka sinu hädale!“

Küll kümnefond aastaid oli mõõda läinud, siis tõusis korraka Astorga wagas kloostris üks muusikamees ja laulja üles, kelle kuulsus see kord Europa täitis. Tema oli enesele nimeks mõtnud Emanuelo d'Astorga. Tumedad jutud tema ilust ja raskest meelest, nõrga meele tujudest ja muudest, oliwad igal pool kõnes, aga iseäranis mõtliwad naesterahwad sest oja, kelle jüdamed ikka imelisi asja himustawad. Kõik püüdsiwad wälja saada, mis selle kurbliku meele põhjus oli. Küsiti: Kes ja kust ta on? Printses Ursini nimetati ta tema nimega ühes. Mõned arwasiwad poisiki koguni ühte kuusaka printsesi ja Philippi pojaks. Iga päew tuli nusi juttusid selle üle. Täieline laulja ja komponist, ilmus see osawõtmiise wääriline wõdras efiti Parma herzoglikus kajas. Herzog mõttis teda suure lugupidamijega wasta. Talle anti korter lossis. Moore printsesi, herzogi armsa ilusa tütre, muusikaõpetus usaldati tema hoolde. Moore mehe kurblik ilu, tema peenike kombe, tema tagasihoidlik mood oli-

wad kõrgetes perekondades väga tähele pandud. Tema mäng, laul ning komponeemine äratas ikka enam ja enam armastust, iseäranis tema kiriklikud wiisid. Üle kõige käis aga tema laul. Tema ettekandmine oli äro rääkimata tundlik ja südant liigutaw. Küll mõnigi ilus film ujus piisartes, kui ta laulis, küll mõnigi süda tufkus talle wasta, küll mõnigi armas naeratus kaunilt huulelt, küll mõnigi tähtjas tänu sõna ja waimustatud pilk!

Kõik need magusad meelitused jätkiwad laulja liigutamata. Rõõmu walgus ei fattunud tema filmadesse, õnne joon ei mõjunud tema kurwasse südamesse. Aga ühele ainjale filmapaarile ei jaksanud laulja kaua wastu seista, üks ainus päitese paisteline nägu pani teda mõneks ajaks kurwastuse ööd unustama, nagu armas koidupuna. See filmapaar ja nägu oli tema kõrge õpilase printsefs Beatrice oma. See kõrge neitsi ainult jõudis noort komponisti nii kaugele wiia, et see ka ilmalikka laulusid looma hakkas, kuna ta muidu üksnes kirikuwiisid sünnitas. Selle neuu ligidal kirjutas noor mees mõned ilusad ja tundlikud armastuse lauludgi — wiimaks koguni ühe lustiliku opereti, mida herzog oma lossis laulda ja mängida lastis.

Kui Emanuel d'Astorga need armastuse laulud armsa neuu ees laulis uhke wüürsti toredas paleis, kus suurt sugu wõõrad ja ilusad prouad ja preilid nagu lillepärj ümber kuulasiwad, kui Italia luuletaja Petrarca palawad armastuse salmitud laulja huultelt wälja woolasiwad, siis läts see aeg jälle elawaks, mil kuningannad ja wüürstinnad lauljatele teenitud palka jagasiwad. Siis juhtus pea ikka, et noor printsefs lillepärja enese rinnalt lauljale andis tänupilki filmas, ja Emanuelo wõttis wärisewa käega öied wasta, millel alles piisartes wesi, nagu kristall hülgas, mis laulust süündinud. Ja keegi ei pilganud ega pannud säärast auustamist pahaks. Kõik tundsiwad ju armastust kahwatu laulja wastu. Tihti süündis aga, et toledal filmapilgul meelenõrkus laulja üle wõimust wõttis. Siis wistkas laulja keff laulus äkisti kandle käest ära ja kattis nägu kätega. See äratas osawõtmiist weel suuremaks. Aga laulumeister ei jõudnud kaua seda hülgamat rahuta elu kanda. Talle tuli nagu hirm ja kartus. Ta igatjes rahu. Süda süündis teda ära minema. Astorga kloostri kambrikeses oli ta ilus armas unenägu olnud kord jälle kaunile Italia isamaale jaada ja jäänud end trööstida. Aga nüüd? Nüüd ei wõinud ta loodetud rahu süügi siin leida. Ta wistkas naeratawat Italia taewast ja ikka ning alati öitswat maad. Siin oli ju tema ära tapetud wanemate haud. Siin oli nende meri maapinda kastrnud hirmsal piinal. Lilledede leht muutus kurwale noorele mehele furnuhaijaks. Ja keda ta kõigest hingest armastas, see seisis kõrgel temale kätte jaamata. Armsa kõrge neuu nagu tähe tajane walgus langes küll tema filma, aga ei ta tohtinud südant sellest oja wõtta lasta. Rõõge toreduse keskel, luffawa elu sees oli noor mees nagu lill keset liiga palawat kõrbet — jänus ja suremises.

Emanueli d'Astorga istus printsefs Beatrice toakeses. Kannel oli sametist istmel, kuldaärtega noodipult oli ka ligi, õputund algas. Kõrwalises saalis nähti läbi گردinate toredas riides naeste- ja meesterahwaid. Tiim-üksed aia poole oliswad lahti. See oli kewadesel kuul märzil, kus Italias kõik uesti öitsma lööb. Lilledede leht ja ilu puhus tuppä. Kewade öiffis ka Beatrice palgel. Ta istus toredal toolil, atlaskeit seljas, juustsed pärlipaelaga kottu pandud. Astorga pakkus talle nüüd kannelt. Neiu walged käewarred wõtsiwad mänguriista, kartes kõlas esimene kottuheli. Mängu ajal puutus noor mees õpetades kõrge neitsi sõrmi neid õigesse kohta seades. Siis käis armas puna üle printsefsi palge. Kurwalt aga täis armastust waatas noor mängu-õpetaja printsefs Beatrice lapselikk armost nägu. Neitsi tundis selle pilgu raskust ja ei julgenud wastugi waadata. EU armastus oli mõlemasse südamesse süündinud, nagu kewadene kaste. Laulja hääl oli täis armu ja tajane ning wärises tuntawalt. Neiu suu leidis alles õputunni lõpul julgust midagi küsida. „Kas ma saundisti mängisid?“ küsis printsefs aralt waadates, „et nii kurblit

olete?" — "Ei mitte jüugi jändisti," wastas noor mees, "ma olen kurw, et täna teid wiimast korda kuulju." — "Kas tahate siis Parmast ära minna?" küsis printsejs ja tõusis üles. Rewade oli korraga näolt kadunud. Lühite armas unenägu oli mööda. Emanuelo waatas kõrge neitsi otsa — palawalt, ifka palawamalt. Kallis oli talle see noor neitsiline nägu, mis nüüd nii kurwaks oli läinud, kõige suurema waluga mõitles. Siis tõusis d'Alstorga nagu ifeenelega wõideldes ätisti üles ja ütles: "Sah ma pean minema, pean — pean! Italia maa nagu surmab mind, ja teie — teie ei lasje mind furra!" — "Kuda nii? Kuda Italia teid surmab?" küsis kõrge neitsi kahwatu ja wärisedes. — "Sah, ja teie ütši peate ka kuulma, kuda Italia mind surmab. Teie taemalikkude filmade ees tahan kätte sellelt põhjuselt ära wõtta, mis waeje laulja elu kurwaks teeb. Kas wõin teile oma wiletust awalbada?"

Printsejs Beatrice näitas käega wälja aeda, siis läks ta ees wälja, d'Alstorga tuli järele. Nad astusiwad õitswasse õistawasse kewadesse. Kumbgi ei pannud aga seda tähele. Mõlemate südamesse oli tuli asunud. Italia maa ilusama neitsi kõrwal kõndides kõneles Emanuelo d'Alstorga enese nooruse hirmsa juhtumise imestawale kuuljale, kuda see mälestus piinab ja waewab, kuda ta elu kihwtitud on, kuda tema ema surmatariatus ifka weel ta kannul käib ja kõrwus kilab ja midagi seda ei wai-gista, kuda ta palaw igatsus teda Saksa maale tõmbab, furnud ema ifamaale. Praga liin olla see eesmärk, kuhu ta minna tahta ja kus ta ema noorel eal elanud. Sääl tahta ta furra, kus need puud kohawad, mis tema emale warju andnud. Kawa, kawa kõneles laulja. Ifka kaugemale läksiwad noored inimesed juurde aeda, ja waewalt jõudusiwad kojaneitsid järele, kuni neile wiimaks printsejs ütši wasta tuli. Emanuelo d'Alstorga oli teist rada mööda lossi poole tagasi hakanud minema. — Nad oliwad ütšs teist jumalaga jätnud. Saljad pöösad ja kõrged puud ei kõnelenud. Opetaja ja õppija ei jaanud enam ütšs teist näha. Printsejs jäi haigeks ja oli kolm päewa woadis. Meljandal päewal hommiku wara lahtus kõrgeks peetud laulja ja mängija Parma herzogi kojast. Üksnes kallis mälestus kõrgeist neitsist oli talle jäänud, neitsi pilt, mis ta südame kohal kandis. Pildi tagumisel küljel oli Beatrice oma käega Italia keeli kirjutatud: »Amare e soffrire, tacere e morire.« (Armastama on kannatama, waitima on surema). —

Emanuelo d'Alstorga rändas Saksa maale, aga Böömi maa pidi tema teekonna eesmärk olema. See oli kõrget wiisi teekond. Laulja pidas üksnes lossides ja kuninglikkudes kodades kinni. Alles hilja jõudis ta Wieni linna. Siin toredas keisri-linnas wõttis teda muusika armastaja keiser hääl meelel wasta ja ei lastnud nii ruttu ära. Siin waimustas ta jällegi kõiki, rõõmustas naisi, oli meeste meele pärast, pani asjatundjad imetsema. Aga muidu elas ta koguni wagahesti ja ütši. Kui kontsert wõi pidu, kus ta mängis wõi laulis, mööda oli, siis ruttas ta wiibimata enese wagaasse tuppa. Siin oli lambitulukest fagedasti hommituni näha. Tema kurblik nägu näitas aga, et ta siin kambrikeje waituses seda tooni ei leidnud, mis ta südamele kergust ja rahu oleks helistada jõundud ja ema surmatariatust unustama pannud.

Wienis lõpetas Alstorga oma kõige armsama ja ilusama laulu »Stabat mater dolorosa« (Jeesu ema seisus walus), selle ime wägewa ja südamesse mõjuwa walu-helide kogu, mille toonid ta enese walust waewatud südamest wälja woolasiwad. See koht laulus, kus üteldud on, et mõõk Maria südamest läbi saab käima (penetravit gladius) käib ära ütlemata hirmu wäega kuulja hingesse. Sah! Kerge on see mõista, kust see tuleb: Boeg mõttles jällegi neid helisid paberisje pannes enese ema hirmsa walu pääle. Siis jaiwad ka helid mõõkadeks, mis hingesse tungiwad. Ka need kohad, mis laulus taewa õnnistusest kõlawad, ei ole laulumeister rõõmsale helile jün-nitanud, wad nad on ka haledate toonidega jäänud.

Kui keiser furnud oli, läks Alstorga Wienist ära. Teel mitmes kohas mängides ja lauldes jõudis ta wiimaks ilusasse Praga linna, teiste linnade kuningasse.

Kellade kõlin kostis talle wasta, ja ristid lugemata hulga kirikute tornides läikisid. Nepomuki silla pühade kujud ja Gradschini toad hiilgasid õhtu päikeje paistel. Moldoni jõelt wilkusiwad laewade tuled, ja kõrwa kõlas laewameeste laul. Teda ei tundnud weel keegi. Ta hulkus üffinda uulitsal. Nagu waste hirmutaw unenägu oli talle ta elu. Wankudes tõstis ta jalgu jammudele. Wäsimus tikkus ta hingesje. Mõnigi mees ja naene maatas imeks pannes üfiktu wankuja otja. Käik oli eesmär-gita. Uulitsad läksid kitsamaks ja pimedamaks. Siin ja jäl wõeti õhtul atnaft waadata tuli üles. Tema ei pannud seda tähelegi. Wiimaks jäi ta nagu kogemata ühe madala maja ette seisma. Nõrk walgus paistis läbi akna ufje kõrwalt. Siin oli ka pingike. Rändaja istus nimelt pingile ufje ligi, pani pää maja müüri külge, pööras filmad taewa poole, kus tähed rahus hiilgasid. Korraga kostis naesterahwa ilus wärisew hää majakefest wälja. Keegi laulis sees. Uimastufes olew istuja tõs-tis nüüd pää üles ja kuulas. Wiis oli nüüd selgesti kuulda — oli wana Böömi rahwalaul. — Ssjand Jumal, mis see laul tähendab?! Mees maja ees pingil pani ruttu käe südame pääle, nagu kate langes tema filmadelt, waljust kiljatades langes ta maa pääle maha. Kes laulis just seda laulu, seda imelist armaft haledat kätti-laulu, mis tema surnud ema tuhat korda ette laulnud? Keegi teine ei wõinud ju seda mõista, ei olnud ka keegi teine iganesgi teda laulnud — ja nüüd korraga kõ-las ta siit majast wälja. Oh kuda lapsepõlwe mälestufjed jälle nii elawaks oliwad läinud! Truu Minka, tema ema amm, oli omal ajal Italia maale tulnud ja pärast ema surma jälle Praga linna tagasi tulnud. Seda teadis Astorga. Uga kas see amm weel elas? Kas ta just siin majas wõis elada? Oh kui see wõimalik oleks! Laul kestab edasi. Mees tundis, kuda ema surmatilgatus selle laulu läbi waikfets jäi ja kuda elusa armas nägu waimus jälle naeratas ema, nagu õnnelikul ajal, mil ta elas. Jälle tundis Astorga, kuda emä teda enne kaenlasje oli wõtnud, kuda ta nae-ratas ja õnnelik oli, kuda ta hää selge ja lahke kõlas. Suurel hool tilkusiwad pi-sjarad kuulja paluwaft filmast. Emanuele d' Astorga, juur mees, nuutsus nagu laps. Ammugi oli wanakefe laul waikinud, kui kuulja end mõtetest lahti kiskus ja maja ufjele koputas, et tänada ja küfida. Pifjarad oliwad efimeft korda elus piinatud mehe südant kergitanud. Pifjarad kergitawad.

Üks waewalt 16-aastane õitfew ilus tütarlaps tegi ufje talle lahti, hoidis lamp käes niug waatas täis imeksponemiift wõõra mehe pifjaratega näole. — „Kus on see, kes laulis?“ küfis Astorga taja ja pehmelt. Uga weel enne kui tüdruk wastata jäi, kiljatas keegi nurgas, ja pimedast piiüdis wana halli naesterahwa kogu ligemale tulla. Palad jõudsiwad waewalt aga teda kanda, ja wälja firutatud katsumwad käed näitafi-wad, et ta pime oli. — „Wana-ema, mis sa soowid?“ küfis ilus tüdruk hirmuga. — „Too see minu juurde, kes praegu rääkis,“ käskis wana naene rutuga, „ma üt-len julle, püha neitsi lafeb weel imetegufid fündida! Minu südame-lapse laps on siin! Tema laps, ütlen julle. Tema on siia tulnud, et Minka'd, kes teda kätel kand- nud, ema poolest terwitada, keda mina ka juba rinnal toitfin. Emanuele see oli, kes rääkis.“

Ja Emanuele d' Astorga tundis Minka ära, eht küll aeg, wanadus ja waejus teda oli rufunud. Ta jooksis wana naefe juurde ja ei lastnud teda mitte maha kul-kuda. Siis hüüdis ta: „Siin ma olen alati ja igawesti.“ Tõsi see oli. Wäikefe maja üks pandi kinni, ja tollest õhtufst saadik ei kuulnud keegi kõige wähematgi jö-numit enam kuuljast kätel kantud lauljast. Raabrid ütlesiwad ööl pärast seda ma-jas elawat liikumist näinud olewat. Sigematel päewadel ei nähtud wana-ema ega tü-tart enam pingil ufje kõrwal istuwat. Üks oli lufus. Wiimaks murti ta lahti. Wäike tuba ja teised ruumid oliwad tühjad, ja et hulga aja pärast kedagi ei tulnud maja pärima, ka ajalehtedesgi kuulutamine midagi kasu ei saanud, siis müüdi maja wiimeks linna walitsufe käjul ära. Toa põrandal oliwad mitmed imelised kirjuta-

tud paberid leitud, mis mõned muusikatundjad wiimaks noodipaberi ütlejivad olevat, ja ühel niisugusel paberitükil oli nimi Emanuele d'Atorga leitud. Siia oli ta siis küll tulnud, aga kuhu ta siit läinud, seda ei jaanud keegi kuulda.

Atorga ei tulnud iganes enam kellegi silma. Kas ta elas teine pool pimedat naesterahva kõrva ja ilusa värste neitsi-lille ligi, kes eht edespäi üksnes temale õitsis, kes jõuaks küll seda ütelda? Arvamine, et ta oma waematud südame uuesti kloostrimüüride taga peitis, ei ole võimalik, sest et temast ühegi kloostripäewaraamatus midagi ei seisja. Kes teab, eht jäiwad armsa ilusa häleda laulu pää-osal selle kauni tütarlapsel kätte, kes temaga waguas paigas elas. Walust on üksnes ütsikud kohad järele jäänud. Eht andis armas tütarlaps Atorgale need laulu osad ligi hauda. Keegi ei tunne laulumeißri hauda. Ei üksigi loorber ei ehi seda künkaft, mille all tema wärsind teha hingab, aga lilled õitsewad jään wististi, kus eht suur laulik uinub, sest seda kohta peawad inglite käed hästi korras, kui ta inimesed uuustawad.

Elise Polko järele.

Gesti laulikud.*)

1. järk: wanemad laulikud.

Harry Jannsen.

Harry Jannseni ei wõiks dieti mitte wanemate laulikute jekka arvata, aga et wiimjed kaks laulikut, mida siin kohas kirjeldasin, mõlemad Jannsenid oliwad ja et nad õit kolm ühest perekonnast pärit, nimelt isa, poeg ja tütar, siis jätsin nad lahutamata. Noorematest laulikuteft on wäga raske kirjeldust teha ja nende tööde pääle üleüldist, kokkumõtwat pilku heita, sest et nende luuletused ja fulejunnitused siin ja jään ajalehtedes ja kalendrites laiali seisawad. Neid raamatuid aga, kus nende tööd ilmunud, on wäga raske saada. Mul ei ole Harry Jannseni luuletödest mitte palju käepärast, nimelt mõned tõlgid ja käsitirjalised ärakirjutused. Aga ma mälestan ta tööfid weel selgesti, ja nõnda julgen nende kohta oma arwamist awaldada. Harry Jannseni tuleb nende Gesti laulikute jekka arvata, kes uuea aja lapsed ja kõrge haridusega on. See kõrgem hariduse graad paistab ka igast H. Jannseni luuletööst wälja. Keel on ilus, kerge ja kenatõlaline, kuna mõte iga pidi lihwituid ja luuletaju mõnu on. Kes ei aimaks mitte iseäralist üleestõtwat tundmust, kui ta Harry Jannseni luuletust „Kes ei murra, kes ei murra, Oma walu, oma waewa“ jne, loeb? Selles jalmikus awaldab Jannsen jarnast elutõfidust niisuguses loomutruus kujus, nagu me seda ainult Goethe luuletustest oleme lugema harjunud. Pääle selle on need laulud, mis Harry Jannsen nooremehe põlwes luuletanud, mil weri kuum ja süda isamaa õnnest ja ilust waimustatud, wäga elustawad, nii näituseks ta luuletus: „Ma tahan elada, mu isamaa! Mu pääle wõta ennast naaldada, Ma tahan maksta omad suured wõlad, Sest fanda jõudwad minu noored õlad!“

Ka tema tõlgitöödest paistab suur lauliku- and wälja. Ta annab tõlgitud laulule weel ilusama kaju, kui ta alguspäralisena on, kuna aga mõte seefama on, aga wormi ja keele poolest Gesti omaks jaanud. Harry Jannsen mõistab luules tundmiste poolest õrn ja mahe olla, aga ka tundetuld leegitsema ajada. Niisugune mahe, luuleline kandlekõla on tema „Hällilaul,“ mis ärarääkimata õrnust ette toob.

Wististi kahetseb minuga kaasas mõnigi isamaa poeg, et meile meie auustatud. fuguwenna fuleft juba mõni aeg midagi ilmunud ei ole. Küll teame meie, et Harry Jannseni fulg mitte kogunisti Gesti kirjanduse kaunistamisteks ei seisja, aga rõõmuga

*) „Laulu ja mängu lehe“ lugejateft pean kawaagile waitimise kohta wabandust paluma. Küüd jaab aga laulikute kirjeldus igas numbriis ebasf minema. Waitimisteks andsiwad rõhed tööd ja mõned uuemad nähtused kirjanduse põllul põhjust, milledest tähelepanemata mitte wõimalik ei olnud mööda winna.

ja tänuga wõtakkime oma emakeeles ta tööfid wastu, kui ta neid meile kingiks. Wis-
tisti keelab ja takistab teda nüüd ta laialine tegewuse põld oma kirjamehelist andi
rahwa waimuharimiseks tarwitamast. Aga kui ta luuletuse pääle waatame:

Mu isamaa Mu pääle wõta ennast naalbada,

Sest kanda jõudwad minu noored õlad!“,

fiis jääme nagu igatsedes ootama ja laulutalwe lõppemist lootma.

Gesti helikunstimikud.

Gesti helikunstimikudele terwituseks L . i . a poolt.

J. W. Jaansen.

Gesti waimuelu isa
Oled iga põllu pääl,
Muusikalegi tõi liisa
Sinu kõlaritas häääl.
Jah, küll wõib end Gesti sugu
Sinu üle rõõnuستا,
Tulew põlwgi ühte lugu
Nimeta Sind auuga.

M. Kunioid.

Kui Gesti elu kewade
Ju oli hakanud,
Siis awasid kui linnuke
Sa lahtet laulu juud.
Kuid kare aeg ja külmad ta
Sind peletasid siit —
Ei meie siiski unusta
Jal Sinu armast wiit.

Miina Hermann.

Õpik Gesti õrnast sugust,
Wanemuise kaisu-taim,
Jgaft Sinu laulu lugust
Heljub wälja Gesti waim.
Truudus naesterahwa ehte,
Kindlus tema auntutähte:
Jää Sa truuts ta kindlasti
Jšamaa- ja kunstile.

J. Kappel.

Su kunstirikas waimu lend
Sind tõstab kõrrel kõrgele,
Ja häälte wõimul tõstab end
Sa Gestis kunsti taemasje.
Jää sinna hiilgwa tähena
Meid rõõmustama lõpmata.

M. Läte.

Magus läte, selge wesi
Sinu põhjast üles keeb,
Hoorwab ikka hiljukesi,
Kõjutab ja rõõmu teeb,
Argu ial Sinu juoned
Kunsti põllul kuuwagu,
Waid kõik Gesti majad, hooned
Sinu häälest helagu.

M. Thomson.

Kui kuulen Sinu laulu wiisi.
Ja Sinu häälte helinat,
Siis näen waimus muistseid hiisi
Kus wabad laulud kõlawad.
Sa segad hoolfalt muistist mulda,
Mis paljudelt saab põlatud;
Sa otsid ja Sa leiad tulda,
Mis rahwa feaft on kadunud.

Weider nali.

Dr. Hans von Bülow, suur Saksa klaverimängija ja komponist, ja Anton
Brockner, kuulus orelimängija Wiener linnas, on sõbrad mehed. Aastal 1887 oli
Bülow Ungari maal Budapestis kontsertifid andmas, kuna Brockner Wiener helikunsti-
mikude seltsi presidendiks olli walitud. Bülow on suur naljahammas, ja tihti sün-
nib, et ta teistele kelmistükka teeb. Just õhtul, kui ta kontserti andis, tuli talle
meelde, et jellel tunnil helikunstimikude seltsi koosolek on ja mehed sääl tõsiste nägu-
dega nõuu peawad ning asju läbi räägiwad. „Dot' oot', küll ma neile tembu teen.“
Just kui teine tükk oli kontserdil mängitud ja kolmas pibi tulema, kirjutas Bülow
selle wahje ajal telegrammi üles. Tšehchi ajalehed nimetawad sagedasti Bülowit
šdimunimega Hanusch, mis Bülowi ristinimest Hans on wõetud. Et helikunstimikude
selts teda kobe ära ei tunneks, fiis wõttis ta nõuuts telegrammile nimeks alla panna
Hanuschkow. Selle läbi kõlas nimi hästi Bulgaria keeli, kus niifama kui Wene kee-

les, palju nimesid ow-silbiga lõpewad. Koosoleku ajal tuli siis ka presidendile järgmine telegramm: „Laste ruttu Anton Bruckner Sofiasse, Bulgaria päälinna, reisida; tema on Bulgaria würstiks walitud. Hanuschow, Bulgaria minister.“ Telegramm tegi helikunstiikude seltsis päratut suurt jahmatust. Drelimeister Bruckner tundis nagu elektri-lööki, käis rahutult edasi ja tagasi ja mõtles, kas palju wõi wähe peju reisiile kaasa wõtta ja misjuguft tükki ta oma truudele Bulgaria alamatele peaks ette määrada lastma. Mõned seltsi liikmed kummardasiwad teda juba kõwasti ja andsiwad talle auunime: würstlik kõrgus, kuna teised arwasiwad: Ei see telegrammi saatja küll Bulgaria minister wõi olla, waid see naljahammas, kelle nimi Hanusch ja kes selle nimele weel ow-saba taha teinud. Bülow olli wahel ajal kats tükki edasi ette mänginud, ja korraga saiwad waewalt ühe tunni järele koosolijad uue telegrammi järgmiste sõnadega: „Saatke ruttu 100000 tükki Anton Bruckneri näopiltisid Sofiasse; rahwas karjub oma uue walitseja pilti näha. Hanuschow.“ Paganä päralt, see oli liig. Seda ei wõinud meister Bruckner uskuda, ei olnud ka tal wõimalik nii ruttu juurt hulka piltisid saada, et oma paksu teha Bulgarlastele näha anda. See ei ole wõimalik. Ta ütles mõne filmapilgu järele ajaloo juureks kahjuks: „Mina ei wõta Bulgaria riigi auujärge wastu; astugu Hanuschow ise pärgli nimel sinna pääle.“ Mõ mõbda!

Seda ja teist.

Tubli abinõuu. Brüsseli linna Monnaie-teatri walitus uuris kaua järele, kuda teha, et peenikesed naesterahwad oma kõrged kübarad näitemängu ajal maha wõtasiwad, sest et muridu need päältwaatajad, kes selja taga, küllalt näitemängu ei näe. Korraga tuli nõuu meelde. Teatri walitus pani järgmise kuulutuse teatrisse igale poole seinä pääle: „Üksnes w a n e m a t e l e naesterahwastele on lubatud näitemängu ajal kõrged kübarad pääs pidada.“ See aitas! Kõik naesterahwad wõtsiwad iga etenduse ajal kübarad pääst ära.

Komponisti juures. Wõõras (küsis ukse tagast): „Kus elab siin kingsepp meister Saabas? Muusikameister (just hääs uue laulu loomise mõttes): „Üks ok-taw kõrgemal.“

S l u s w a s t u s. Ühes wäga peenikeses seltskonnas laulis ilmatuulus Paullina Lucca ette. Kõik kuulasiwad ilusat laulu ära rääkimata waimustusega. Pärast astus üks wäga peenikene baron ette ja küsis Luccalt: „Kas Teie seda wana inetu näoga rauda ei tunne, kes jääl abju najal toetab?“ — Wihaselt wastas laululind: „Jah, seda ma tunnen küll, see on minu isa.“ — Baron oli täis häbi ja tahtis end wabandada, aga Lucca ütles: „Jätke pääle asi seisma. See on mulle jägedasti minu isaga juhtunud, aga ma armastan seda inetut nägu siiski rohkem kui noorte baronite filedaid filmawahesid.“

S u k k a m ö i s t e w k r i i t i k. Kuulus Franz Liszt tutsuti kord ühe rikka mehe juurde muusikalisele õhtupidule. Liszt ei armastanud mitte hääl meelel säärastele pidudele minna. Õhtusöök olli mõbda. Müüd tuli muusikamäng. Maja pere-mehe tütar pidas end jureks klaverimängijaks. Ta tahtis Lisztile iseäralist suurt auu teha ja mängis Lisztile Liszti enese loodud kõige uuema mängutükki ette, mis Liszt oli trükkida lastnud. Aga neiu mängis nii sandisti, et meistril häda oli kuulda, kuda tema tükk ära rikuti ja walesti kuuldawale toodi. Sellegi pärast kiisfiwad kõik päältkuulajad neiu mängu wäga waimustatud wiisil, et rikkale neiole mitte häbi teha. Rikka mehe tütar ootas muidugi ka Lisztilt suurt kiitust. Suur meister andis ka naeratades neiole kätt ja ütles lahkelt: „Ärge pange pahaks, ega wõtte wi-haks, kallid preili, kui Teid palun mulle ütelda: kelle loodud mängutükk see oli, mis te praegu mängisite?“

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kaks korda.
Sind aastas kättesaamistega 1 rubla, poolse aas-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.,
poolse aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadressi tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

André Erneste Modeste Gretry.

Et Prantsuse maale Italia maalt muusika-kunst kõige esiti tungis, see on igale muusika-tundjale teada. Selle pärast on ka Prantsuse maal hulk muusika-meistrid tõusnud, kelle nimed kõigi laulu- ja muusika-jüngerite seas väga tuntud ja auustatud on ja kelle laulud weel praegu lauljate suus ja mängutükid mängijate riistades kõlawad.

Üks Prantsuse kõige kuulsamatest iluhelide loojatest on André Erneste Modeste Gretry. Tema ei ole dieiti ühtigi muud ütelda, kui et ta elas ja palju muusikat sünnitas, see on, ta elas ühte puhku muusika sees ja muusika tarwis. Ta oli aastal 1741 uue kalendri järele kuuendakuu 8. päewal sündinud. Tema sündinise linn oli Lüttich, mis nüüd Belgia all on, aga seejärel weel Prantsuse all oli. Sünest õpetust jai ta isa-linnas. Aga pea jäi see koht edasi tungiwale muusika-jüngerile kitsaks. Ta läks Pariisi ning haris end siin muusikas edasi. Siin linnas elas ta ka enamasti komponeerimisest oma elu ülespidamist saades. Tema ülem töö oli laulelduste loomine. Tema lauleldused oluwad minewal aastajal väga suure waimustusega wastu wõetud. Ka nüüd mängitakse juuremates linnades weel jägedasti ühte wõi teist Gretry lauleldust. Sääranis kuuljaks on saanud lauleldused „Zemire ja Azor,“ „Sinihabe,“ „Banurge,“ ja kõige rohkem „Richard Löwihäut.“ Neis lauleldustes on palju wiisid, mis tuntud on. Ka mängitakse palju tema tükkid weel praegu. Pääle nende kirjutas ta ühe komponeerimise õpetuse.

Töörikka elu järele pani suur meister mihkliku 24. päewal aastal 1813 oma filmad Montmorency linnas igaweks üks kinni. Tema laulud ja mängud aga kõlawad edasi nii kaua kui muusikat edendatakse.

Lüfifene Mozarti lapsjõulwest.

Mozart hakkas oma kunstniku-eluteed Wieni linnas. (Wienis suri ta ka 5. jõulukuu p. 1791, nagu teada, oma kuulust requemi (surma-laulu) komponeerides, mis tema oma matustel tarwitatud jai.) Kui isa teda Salzburgist Wieni tõi, oli ta seitse aastat wana. Nad jäiwad „Walge härja“ wõrastemajasse korterisse. Mozart oli juba nii kuulus, et keiser teda enese juurde kutsus. Tõld saadeti järele, ja wäikene Wolfgang oli warsti keiserlikus paleis. Maria-Theresia ja keiser Joseph istusiwad sohwa pääl, kui noor muusika-meister siise astus. Ta jookkis otsekohe keiserinna juurde, ronis tema sülle, wõttis ta pää käte wahel, suuteles teda ja ütles:

„Ah, keiserinna, küll ja oled ilus!“

Maria Theresia naeris, silitas poisikese pääd ja tänas niisuguse meelitamise eest. Pärast ütles ta:

„Noh, Wolfgang, nüüd mängi meile midagi klaveri pääl ette! Ma ije pööran sulle noodi lehti.“

„Hää meelega,“ vastas Mozart, „aga ja ei osta õigel ajal pöörata. Parem kufuge Wagenfeil, tema ostab.“

Kufufuti kapelmeister; Mozart istus klaveri ette ja mängis, mängis et lust. Keiser, keisrinna, erzherzoginnad, kõi olivad waimustatud.

„Armas Wolfgang,“ naljatas keiser, „wigats sul kümne sõrmega mängida; aga katfu ühe sõrmega ja kaetud klahwide pääl, kuda siis läheb!“

Mozart kattis klahwid rätikuga ära ja mängis ühe sõrmega ime-ruttu ja ojawasti. Joseph nimetas teda kahetjandaks maailma-imeks ja kuulutas temale suurt tulewikku ette.

Pärast seda wiifiwad erzherzoginnad Karolina ja Maria Antoinette last lofsi waatama. Nad wõtsiwad tema käest kinni ja jooksiwad rõõmsa kfigaga saalist wälja.

„Hakkame sõgesikku mängima,“ ütles Maria Antoinette, kui nad ühte juuremasje saali jõudiwad.

Wolfgang oli nõuus ja kiltas: „Wäga hää. Mina hakkam pääle, siduge mu filmad kinni.“

Antoinette wõttis oma rätiku ja sidus poisi filmad kinni. Mozart ei olnud libeda parkett-põranda pääl jooksmata õppinud; ta libises esimehe samm juures, kuffus nina pääle ja hakkas nutma.

Karolina plahwatas heledasti naerma, aga Antoinette aitas waehe mehikehe üles, pühkis tema pisarad ära ja musutas teda. Mozart waatas tänulikult noore printsessi otfa ja ütles tõsijelt:

„Antoinette! sa oled nii hää; ma wõtan ju omale naeseks!“

Need sõnad sütitasiwad. Keiserlik preilitene jookkis rõõmsa kfigaga keisrinna juurde: „Mamma, Mozart tahab mind omale kofida! Ah Sumal, küll ma olen õnnelik!“

„Poisil on hää maitse,“ naeris keisrinna, „ka sina wõid rahul olla. Too oma peidmees siia!“

Lapsed tuliwad käsi-käes keisrinna ette.

„Wolfgang,“ küfis Maria Theresia, „miks ja siis Antoinette enesele walifid? Karolina on ka wiifakas ja ilus tüdruk.“

„Ei ole wiifakas,“ vastas Mozart ägedalt, „ta naeris, kui ma maha kuffufin, aga Antoinette aitas mind ülesse.“

„Soo, nüüd ma saam aru,“ jutustas keisrinna edasi, „aga kas tead, Wolfgang, pulmade jaoks peawad sul toredad riided olema.“

Laps jäi kurwaks, siis aga ütles ta julge häälega:

„Kust ma peam toredaid riideid wõtma? Meie ei ole rikkad. Laf Antoinette wõtab mind, nagu ma olen.“

„Kas ta aga tahab? Küsi tema enese käest.“

Mozart pööras erzherzoginna poole, wõttis tema käest kinni ja küfis paluwa häälega: „Etz ja tule mulle, nagu ma olen?“

„Tah tulen, ega lähe kellegile muule, kui sinule,“ vastas Antoinette teda musutades. Keisrinna naeris südamlikult ja oli liigutatud.

Teisel päewal fai Mozart keisri kammerherra käest toreda ülikonna ja ilmus siis oma „mõrja“ ette kõige paremas tujus. . . Wene keelest J. G. Wahtril.

Wanem Johann Strauss.

Strauss! — Kui palju nõiduslikku wäge selle nime sees on! Straussi wiinuli järele tantfip peaaegu terve maailm, tantfiwad keisri-kojad ja kafarmud, linnad ja külad, atlaskingad ja Wene saapad, pastlad ja paljad jalad, würstinnad ja

töögitudrukud. Kelle kõrvad ehk kelle jalad ei tunne noorema Johann Straussi muusikat! — Straussi walsid kõlawad Lõuna-Amerika priiriikides, Austraalias, Hiina müüri ääres, ihe sõnaga igal pool.

Ümmelik, kes nooremat Johann Straussi ennast orkestrit juhatama näeb. Üks noor, kuuteistkümnne aastane Wiener elanik hakkas rõõmu pärast nutma, kui ta seda nägi ja kuulis. Tõesti wiuliga on Strauss kui helide waim ise, tema poogna ot-
sast lendawad elektri-sädemed kuuljate südametesse.

Straussid on päris loodud muusika-meistrid. Nemad ei ole mitte Saksa jugust, nagu mõned arwawad, waid Hispanlased. Nende filmad ja juuksed on mustad, näod pruunid, kehad tugewad ja wäikese kasuga.

Wanem Johann Strauss on teiste Strausside isa. Tema sündis Wienis paastuk. 14. p. 1804. Leopoldstadi alemis, ja ühes wõõrastemajas, mis tema isa pä-
ralt oli, elas ta oma esimesed eluaastad. Kui mõnikord rändajad moosikandid wõõ-
rastemajasse tuliwad, puges wäike Johann laua alla, et nende mängu kuulata. Kui need ära läksiwad, siis saagis ta kepiga wastu lauaukikest, mida ta oma wiuliks pidas. Kord küsis isa temalt, misjuguft kingitust ta omale sündimispäewaks soo-
witaks. „Päris wiulit,“ wastas poisj. — Wiul oli temale, mis linnule wälja kas-
wanud tiiwad. Mis ta aga kuulis, jeda mängis ta kohe järele, nõnda et teda igauks „moosikandiks“ hüüdis. Sel ajal tuliwad prantslased teist korda Wiener alla. Hirm
wõttis terwes linnas maad, igauks peitis oma warandust. Pisuene Strauss kandis
oma wiuli kelbrise kõige pimedamasse nurka, ei wõinud aga omast armsast feltsiliseft
kaua lahus olla. Esimesed prantslased, kes linna tuliwad, leidiswad poisi wõõra-
temajas wiulit mängimas. Nad tuliwad kurja nõuuga, aga wäikese moosikandi walsi
juhtis nende mõtted kõrwale. Nad maksiswad oma sööma ja jooma ilufasti wälja;
— hirmjad mokahabemega grenaderid suutelesiswad poisikeft ja ütlesiswad: „See pi-
sune kurat peaks Pariisi tulema! Saaks teisest tubli mängija.“

Nii kerge kaubaga ei pääsnud teised linna elanikud. On ju teada, kuda prants-
lased Wiener ära riisusiswad.

Warsti pärast jeda astus wana Strauss ühel hääl päewal oma poja ette ja
lausus: „Poisj, mis ametit ja õppida tahad? Aleg on käes.“

Noor moosikant ehmatas niijuguseid tõsiseid sõnu kuuldes üpris wäga ära. Ta
tahtis midagi ütelda, aga ei julgenud.

Mis sest pikalt-laialt kõnelda? Poisj pandi raamatukõitja juurde, ehk jee küll
temale wastu meelt oli. Wana raamatukõitja, kelle juures Strauss õppis, oli mees,
kes oma ametit jumalikult auustas. Teisi ametnikusid ehk ülepea muid inimesi ta
inimesteks ei pidanudgi. Kohe esimesel päewal ütles ta Straussile: „Triiktal on ifka
ka omast kohast asjamees, sest tema walmistab rahwale lugemist, aga kes hakkaks jeda
lugema, kui raamatukõitja tema töödele mitte ikusft kehakatet ei teeks.“ Us jell ei
kuulnud meistri juttu; tema mõtted wiibisid wiulil juures, mida ta ka pärast päe-
watööd ei pidanud mängida tohtima. Johann lootis pühapäewal terve päewa män-
gida. Aga, oh hädal Meister ei olnud tema tööga rahul ja pani mängu keelu ka
pühapäewa pääle.

„Teie olete meesalime!“ hüüdis poisj, kui ta jeda kuults, „ma ei taha raama-
tukõitja olla. Jumalaga, ma lähen.“

Peremees ei saanud veel sõnagi juust, kui Strauss oma wiuliga warawast
wäljas oli.

Aga kuhu ja hingega lähed? Kõju minna ei maksa, säält toodakse karwupidi ta-
gasi. Ei aidanud muud — Johann sammus linnast wälja, kuhu filmad näewad.
Deblingi maanteed mööda astus ta Wienerift ifka eemale ja eemale. Hommit oli tore,
linnud laulsiwad kõige paremas tujus, ilusad kullakarwa putukad jalutasiswad, nagu
koolipoisiid koerakuudes, sinna ja tänna. Noor Strauss wõttis wiuli lõua alla ja ja

hakkas mängima. Ta mängis, mängis ja mängis ikka edasi. Kui kõit tüfid otjas olivad, hakkas ta omaft pääft mängima. Tal oli hää, nii ferge! Wiil näis tema mõtetest aru faama, sest ta andis enefest niifuguseid hääli wälja, nagu Strauss tahtis.

Poisil oli kuiwanud leiwatükikene taskus. Ta mõttis selle käpile, eht õigem beldud, hambile. Di kui magus see maitsis! Ta polnud weel ialgi niifuguse ifuga jõõnud. Tähelepäanemata oli päew otfa faanud, päike läks looja, pimedus laotas oma kiivad üle muusikandi ja tema filmaringi; — aga wäikene mees istus ikka oma wana paiga pääl ja mängis wiilulit. Wiimaks uinus ta magama — wiil fūdame wastu furutud. Unes kuulis ta taewalikka helisid. Kui ta teifel hommikul üles ärkas, seisis keegi tema ees ja waatas imestades tema otfa.

Pois ishmata ja tahtis ära jooksta.

„Johann! kas fa mind ei tunne?“

Tõesti, tuttaw hää! . . . Johannil tuli meelde, et ta feda ifandat oma ifa juures näinud. Ta jutustas temale oma loo ja palus teda, et ta teda mitte ülesse ei annaks.

„Tule minuga Delingenisse, mul on tahe jaots ruumi küllalt; faäl wõid fa niipalju mängida, kui fa aga tahad,“ ütles wõõras.

Johann pigistas oma häätegi ja läks temaga. — Wõõras mees toime-
tas kõit hästi. Ta teatas ifale ja raamatukõitjale, et pois tema juures on, sest need olivad tema päraft wäga mures ja arwafiwad, et ta Donauisse hüpanud. Päraft wiis ta pois ifa juurde tagaft, lepitaw neid ja wõttis Johannile kuulja wiilimän-
gija Polifchanski õpetajaft. Pea päraft feda fai noor Strauss kapellmeister Bameri juures tegewust; aga warsti wõeti teda juba Laueri orkestrisse. Sel ajal weel ei maksetud kontsertide kuulamiſe eeft kindlat hinda, waid igauks andis, kui palju ta tahtis. Noor Strauss käis, kübar näpus, kuulajate käesti priitahtlikkujid andeid kogumas . . . Lauer pani warsti noore mehe fūdidust ja annet tähele, ja kui ta 1825. aastal karnewali-pidu ajal oma orkestri kahes jaotas, andis ta teife jaw Straussi juhatamiſe alla.

Kord, kui Strauss „Rohelijes külas“ oma orkestert juhataw ja pidulijed tema wiituli järele tantſifiwad, astus üks nii ilus neiu faali, et noor muusika-juht keede-
tud wähi nägu läks ja oma filmi armja pildi päält ära ei raafinud pöwrata. Neiu lohta mõjus see pill wäga fūtitawalt, — ka tema punastas. Sel filmapilgul kattes Straussi wiilul wint. Nuttu tõmbas ta oma kõrwal feisma muusikandi käesti wiituli ära ja mängis edaſi, nii et polka tantſijad feda tähelegi ei pannud. Nüüd mängis ta tahe eeft, eht weel enam, aga ta ei mänginud enam tantſijatele, waid ainult te-
ma le. — Kui ta õhtu koju läks, ei heitnud ta mitte magama, nagu muudu tema wiis oli, — ei, ta istus laua taha ja komponeeris oma — efimeſe walſi . . .

Strauss si liiſt oli langenu: ta hakkas komponistiks.

Strauss si ja Laueri wahel fignes ſoe fõprus. Lauer oli elurõõmus naljakas mees, nagu Wieni elanikud enamasti kõit on. Ta elas mureta elu; alati ilma kopi-
kata — kõrwadest faadif wõlgade ſes. Strauss ei olnud ka palju rikkam. Kahe pääle koku oli neil üks ſark. Iga hommiku heifiwad nad liisku, kumbale ſark ſelga pidi faama. Teine pidi ſiis ilma läbi ajama, ſee on: jaki nõõbid kuni kurgu alla kinni panema, oli ſiis jahe wõdi kui palaw taheſ.

Sel ajal lastis Strauss omale fraki (ſabakime) teha. Suure paastu efimeſel päewal hommiku wara, kui Strauss weel magas, tuli rätſepp raha järele. Straussi rahakott oli — nagu kunagi — tühi. Frakk oli juba mõned nädalid kantud, aga rätſ-
sepp ei olnud weel kopituti faanud. Ta oli õieti pahane ja mõttis tooli päält Straussi palweteft hoolimata fraki ära ja läks minema. Noor mees oli meelearahetmiſes; muud riiet ei olnud ſelga panna; — ta pidi wangi, ſee on koju jääma.

Warsti tuli aga rätſepp tagaft ja teatas: „Teie frakk on wäga kantud, keegi ei

taha teda osta; parem jätan ta Teile, ujun Teile auujuse pääle ja loodan, et Teile ikka kord maksate."

Muusiguses „hiilgawas“ oleskus oli Strauß ja — — wõttis naese, see on: ta heitis oma ilusa neiuaga abielusje. Noorus on julge ja ujub oma õnne sisse.

Eht küll Strauß ja Lauer hääd jõbrad olivad, siisgi langesiwad Wieni linna muusika armastajad elanikud kahte erakonda: Straußi ja Laueri auustajateks.

Strauß oli nüüd kuulus mees. Ta läks Euroopa tähtsamatesse linnadesse kontsertisid andma. Ta käis Münchenis, Hamburgis, Amsterdamis, Haagis ja kõige wiimaks Pariisis, kus ta kuninga perekonna ees mängis. Louis Philippe pigistas tema kätt ja ütles: „Ma olen Teile töõdega ammugi tuttaw ja rõõmustan väga, et ma nüüd Teid ennast ka tundma olen saanud.“ Teile päew saatis kuningas temale kümme tuhat franki.

Strauß andis kuulsa Müsariga ühes kakskümmend kontserti lühiteje ajaga, siis afus ta maale elama. Kui ta Pariisi tagasi tuli, ajutas ta ühe näolatte-pidu (maskeradi), kus juures 140 muusikanti mängisiwad ja 4000 pidulist tantisijiwad — sel ajal koguni haruldased armud.

Meierbeer ja Cherubini käisiwad teda Pariisis kuulamas. Meierbeer ütles: „Strauß on waimufangelane — omal wiisil.“

Kui Strauß Inglise maalt, kus teda ära rääkimata waimustufega wastu wõeti, tagasi tuli, afus ta oma armasje Austriasje, kus ta täie auu ja kuulufe sees suri. —

Tema kolmest pojast külmetas ennast Joseph Wene maal ja suri sinna.

Johann (walwi-kuningas) elab Wieni lähedal Hüttingi alewis väga toredasti. Tema on Straußide hulgaft kõige kuulsamaks jaanud. Tema tiitar näib ka päris Strauß olema. Johann Straußi üle on „Laulu ja mängu lehe“ II. aastakäigus pikemalt kirjutatud ja jääb ka tema pilt antud.

Eduard on Wienile truuks jäänud. Tema juhatab jääl wiit wõi kuut orkester. Dmas kerges wanfris lendab ta ühest kontserdist teise. Siin on tal suur ouvertür juhutada, jääl üks uus polka eht waltz. Sumel teeb ta rahwa aias eht linna pargis keft lillefid ja ilusaid Wieni neiufid muusikat.

Wene keeleft J. S. Wahtril.

Lühite muusika ajalugu.

(Järg.)

Suurt jugu ja kõrgemalt haritud inimestele komponeerisiwad need ja muud wäiksemad muusikameistrid iseäralisi ajakohalisi laulusid, mida madrigalideks nimetati. Madrigalid olivad enamasti armaestufe laulud ja olivad väga kaua hää meelega lauldud ja kuulnud. Iseäransis kuulus madrigalide looja oli seeford Lucas Marzio, paawsti laulukoori liige, surnud aastal 1599. Wendele, kes kergemaid laulusid armastajiwad, sünnitati laulude loojate poolest laulusid, mida talupoeglisteks lauludeks hüüiti. Need olivad hästi kergeste helidega ja hõlpsad meeles pidada. Ka olivad see kord väga pruugis Mcapeli laulud, mis hästi mahedate häälttega kolasiwad. — — —

Wahaeajal oli nüüd heliwõim nii palju edenenu, et kõige laulukunsti kroon ja ilu, woper eht, nagu teada uemal ajal Cesti keeli nimetatakse, lauleldus wõis tekkida. Florenz oli selle aja kõige kuulsam ja tähtsam muusikaline keskpaik. Siin walitfes würst Medici, kes üks neist walitsejateft oli, kes laulu ja mängu armastawad. Florenz oli ka see koht, kus lauleldus imale tuli. Siin Florenzis oli see, kus esimest korda üksik laul hulga lauluga ühendati. Seni ajani oli alati mitme häälega lauldud ja solo- (eht üksiku-) laulust ei midagi enam hoolitud. Aastal 1539 oli ühel juurt jugu mehel pulm. Muusika-meistrile, kes pulmas pilli pidi lüüa lastma, tuli soow,

et ta midagi ka pidi laulda lastma. Aga tal ei olnud rohkem kui üks laulja, aga juur mänguvoor. Talle tuli nüüd mõttesse jeda lauljat päärmist häält laulda lasta ja teisi häält mänguvoorist kaasa mängida lasta. Laul kõlas jeda wiisi väga ilus ja leidis suurt waimustust. Just jeda wiisi oli ooperi laul ilmale fündinud. Sellel põhjal edenes mitme- ja ühe-hääleline laul itka täiemaks. (Särg tuleb).

Sõnumid mujalt muusikast.

Theodor Bodberky, kes enne kanditriks õppis, leiab nüüd Saksa maal õige hääd wastuwõtmist komponistina. Tema komponeerib iseäranis laulusid.

Wagneri muusik Italias ei leia mitte iga pidi lastet wastuwõtmist. Italia meeste muusikalised kõrwad ei leia Saksa meistri helisid küllalt magusad olewat. Leizigis on Wagneri „Nibelungenring“ lauleldus, mis neli õhtut mängida annab, kiitusega ette kantud.

Meeste koorilaul sigineb Saksa maal väga jõudsal jannul. Itka enam jätawad Saksa mehed kõrtjiskäimist ja joomist maha ning hakkawad laulmisest osa wõtma. Selle läbi saab nende termis tugewaks ja lõbusaks. Seda linna enam ei ole, kus mitte mitu meeste-laulukoori ei oleks.

Saksa keiser on lubanud, nagu tema esivanemadgi, ka muusikatunstile kaitsja ja edendaja olla.

Professsor J. G. Herzog, tuntud Saksa komponist on wanaduse päiwi maitsma hakanud ja kõik ametid maha pannud.

Kõik Berliini muusikandid ühte kofku tahawad noorele Saksa keisrile ühes koos suure äratuse wita, kui leina-asg mööda.

Dr. Hans v. Bülow oli hiljuti Londonis ja on jäänud väga suurt auu oma flawerimänguga leidnud. Nüüd on ta Hamburgis elamas.

Camille Saint Saëns on uue laulelduse „Benevenuto Cellini“ komponeerinud ja jeda ette mängides asjatundjate poolest suurt kiitust leidnud.

Saksa keiser on käskinud, et sõjawäe muusikakoorid ei pea mitte tühje paljaid ja kerglasti tükisid mängima, waid tuumakaid ja tõjiseid.

Wagneri lesele on Saksa keiser ütelda lastnud, et tema edespidi alati tahab Wagneri muusika ja Vaireuthi pidumängude eest hoolt kanda.

Dr. Gunz, wälja õppinud arst ja niisama juur laulja, on Wienis Dr. Störcki juures inimese hääleõõri ligemalt uurimas.

Mascheroni, Rooma laulelduse kapellmeister, on Italia walitsuse poolest käju saanud, terwes Europas suurte linnade teatrid (waateinajasid) tundma õppida ja nende järele Italia muusikat kõrgemale järjele tõsta.

Parlow, Preisi sõjawäe muusika juhataja on 26. (17. juulil) ära surunud. Tema kais 1852. ja 3. aastal sõjawäe muusikakooriga ümber maailma kontsertisid andes.

Muusikidirektor Phil. Wolfram Heidelbergis on professori aunime saanud. — Prof. Dr. W. Langhans Berlinis on Bologna kuningliku akademia auliikmeks nimetatud.

Oskar Volk, tubli komponist, juri Dresdenis heinakul ära.

Theodor Reichmann, kuulus baritoni-laulja on ühe Wene preitliga paari heitnud. Orn sugu anustas teda väga. Rahju, jekt kõigest üks ainus wõis ta omaks saada.

Bertrand Roth on ühe noore suure flawerimängija nimi, kes Saksa maal juure kiitusega endiste meistrite tõõfid kuuldawale toob.

Udelina Patti on meie aja kõige kuuljama laulja naesterahwa nimi. Nüüd on Roomas üks noor tenorist üles tekkinud, kelle nimi rutu kuuljaks on saanud, jekt mehe nimi on Udelino Patti.

Christina Nilson, kuulus Rootsi laululind, on Londonis weel wiimast korda kontserdis laulnud. Edespidi saab ta üksnes oma mehele, grahw Mirandale, elama. Tema on ühte kõtku 24 aastat laulnud.

Joseph Engel, Prolli teatri omanik Berlinis, suri hiljuti ära. Tema oli waesest Juudi poisikestest üheks kõige rikkamaks Berlini meheks jõudnud saada.

Buisoni, komponist ja pianist (laululooja ja klaverimängija), on R. Pöhlig'i afemele Helsingisje muusika-kooli klaveriõpetajaks saanud.

E. Riesen, postiwaliitseja Frauensteinis pühitjes hiljuti oma 25-aastast laulujuhatusje püha. Tema on selle aja sees rohkem kui 100 kontserti, 3 laulupidu jne. juhatanud. Wäga ilus pidu ja toredad kingitused ilustasiwad päewa.

Franz Liszt ja Karl Riedel ei lähe iganesgi Saksa mängu- ja laulu-armastajate meelett ära. Need mõlemad on hiljuti surnud, ja nende mälestuseks peetakse ühte puhku leinapäihi ja meeldetuletuse-kontsertiisid. Liszt oli, nagu teada, klaverimängijate isa ja Riedel Saksa maa kõige tublima lauluselisi juhataja Leipzgis.

Gounod on uue suure kirikulaulu komponeerinud, mis wäga ilus olla.

Anton Rubinsteini pidanud minewase aasta mihtlikuuft selle aasta jürikuuni Peterburi konserwatoriumis õpetlikka klaveritundisiid ja mänginud fessel ajal oma õpilastele 1302 tütki õpetuseks ette.

Alfred Grünfeld, kuulus klaverimängija on Preisi kuningliku koja pianistiks, ja tema wend Heinrich, kuulus cellomängija, Preisi kuningliku koja cellostiks tõstetud.

Adolph Henselt, Wene keisri koja klaveri-mängija, kes kewade oma 50-aastast ametipüha pidas, on hiljuti Keisri Majesteedit Anna ordu I. klassi auumärgi saanud.

Suur kontsert anti 25. (13.) juunil Londonis kristallpalastis Händeli mälestuseks. Kontserdil laulsiwad 3150 lauljat ja päältkuuljaid oli 22,500. Ette lauldi Händeli „Messias“. Iseäranis suur „Halleluja“ oli ära rääkimata wägew ja mõjus. Kuuljad kuulsiwad seda laulu püsti seisest. Händelist peawad inglased suurt lugu ning arwawad teda üsna inglaseks, ehk ta küll sakslane oli,

Bremi linna kooliõpetajad on endid üheks suureks laulukooriks ühendanud.

Laululind Wanzandt on Wisjaboni Carlos-teatrisje 12 etenduse tarwis kutsutud ja saab iga õhtu laulmise eest 4000 pranka (nmbes 1500 rubl.). Suur raha! Bennent on ühe uue tenorilaulja nimi, kes alles mõne aja eest habemeajaja oli ja nüüd kõige paremate lauljate sekka arwatakse.

Soome laulupidu Tampere's on juunikuul wäga ilusasti mööda jaadetud. Kigi 500 lauljat on sellest osa wõtnud.

Läti laulupidu Riias on wäga ilusasti korda läinud. Umbes 2500 lauljat on sellest osa wõtnud ja rohkem kui 26,000 rubla on kisse tulnud, millest 9000 rubla järele jääb. Sellest rahast on nõuu Läti rahwawiiside korjamiseks abi anda. Üks muusikatnudja jaadetakse rahwawiisisiid korjama.

Cesti Kirjameeste felfsi II. wõidupidu läts 17. juulil wäga hästi korda. Kirjatööde kõrwal oli ka laul wäga ilus. Wäga ilusasti laulis meie kuulus tenorilaulja Rann Wörrult. Iseäranis „Laulu ja mängu lehest“ wõtetud laul „Minu kallis isamaa“ oli armas kuulda.

Seda ja teist.

Proua Raaz ja preili Haaz oliwad ametiõed, see on, nad oliwad mõlemad ühe teatri näitlejad. Üks wihtas teist nii palju kui jüdamesje ial wiha mahtus. Proua Raaz oli juba wananemas, aga tahtis alati hästi noorte neidude osa mängida, kuna preili Haaz tema nooruse pärast fagedasti wäikese osasiid mängida pandi. Kord

mängis noor neid, preili Hag, ühte wana nõida. Proua Rag ütles pääle selle pilgates ning halwats pidades: „Aena ja hull küll, et niüid juba kõige nooremad plikafesjed wanu nõidafid mängiwad.“ Aga preili Hag ei olnud laiff, waid ütles filmapill wasta: „Jah, aga weel kenam ja hullen oi, et wanad nõiad jagedasti kõige nooremad plikafesi mängiwad.“

Soffie Croizette, ilus noor näitleja neuu Pariisi, astus tord oma korterist wälja uulitsjale. Üks noor mees, kelle pää ilus neid oli oma ilu läbi fegafesjed teinud, astus äkisti tema ette, hoidis kuue rauaga pistoli neuu rinna kohta ja hüüdis: „Armastus wõi surm! Kui teie mind ei armasta, lasen teid surruks.“ Plus neuu langes ehmatades minestufesjie. Noor mees wiidi politseisje.

Oyreceti-laulja kohtu ees. Proua Schenk-Ullmeier laulis Praga linna teatris „Pariisi elu“ naljalaulubust. Selle tüki ühe laulu sisse pani ta ühe salmi oma poolt, milles ta ühte tähtsat meest pilkas. Pärast mängu kutjuti pillaw laululind politseisje. Laululind ütles: „Kas pole hull, jeda ei ole mulle temel eluajal juttunud.“ Tal oli hirm. Politseimeister küsis: „Miks te nõnda laulsite? Kas te ei teadnud, et sel, keda laulus pilkafite, kõrge ametnik on?“ Laululind wastu: „Teadsin küll.“ — „Miks te siis nõnda laulsite?“ — „Aga teised kõrged herrad oliwad jelllega wäga rahul ja lafjutasiwad käsi.“ — „See ei tähenda midagi, teised herrad ei ole nii kõrged mehed kui see, keda te pilkafite. Kes tegi teile selle pilkamise salmi?“ — „Kes muud kui mina ise, Mina pidin ometi ka tord politikaft oja wõtma ja näitama, et mul jüda rinnas on.“ — „Ja, ja, aga teie ei tohi kedagi pilgata näitlelawalt.“ — „Miks ei tohi, kui nii kirju aeg on nagu niüid. Uuber oli elus kõige wagajem inime, aga kirjutas „Portie keeletu’s“ othe mäsfamise laulelduse, niifamati kirjutas wagane Schiller mäsfjutüki „Rööwliid.“ — „Ah siis teie arwate ka niifuguseid tükka oma pilkamisjega kirjutanud olewat?“ Laululind kehitas õlafid ja ütles: „Sellest ei saa niüüdse põlwe inimejed aru.“ Politseimeister aga ütles: „Noh, siis wõib järele tulew jugu teie tarfust imestada, aga pilkamise eest peate wiis kuldnat trahwi maksma. Raha faab waestele.“ Proua Ullmeyer wasta: „Sellega olen wäga rahul, ma teen rõdmuga waestele hääd, aga luban jelle summa kahetordfjelt ning annan 10 kuldnat.“ Politseimeister wasta: „Katsuge oma hää-tegewast jüdan mujal näidata. Siin peate 5 kuldnat trahwi maksma, ei mitte 10. Koosolek on l’epetatud.“ Proua Ullmeyer ütles: „Siin on 5 kuldnat.“ Läheb ära.

Raha lugu. Prantsuse maal Ungersi linnas on hiljuti paha lugu fündinud. Teatris mängiti ühte kurbmängu. Plus neuu tuleb ette, ilusad juukfjed pääs. Korraga kutumad ühe õnnetuse läbi juukfjed pääst maha, fefi nad ei olnud neuu enese, waid ühe — paruta omad. Neiu oli korraga kakskümmend aastat wanema näoga, ei jutgenud enam edasi mängida häbi pärast ja oli teifel hommitul — ära putkanud.

Poiifikene.

„Hei, külamees, pez kinni wäha,
Nii tõstis poiifikene tänawa pääl häält,
Kui nägi meest, kes oli mööda fõitmas sealt:
„Sa ajad hauda, nagu näha!“
Mees pidas kinni ka, et waadata...
— „Poiis, mis ja jampfid!“ ütles ta:
„Kus on siin haud? Ei kuski! — Et küüle!“
Nii jooftis juba üle jöhwerdaja huule:
„Sa ise jampfid, ise oled haud!“ — Kuid mees
Ei wastand fõnagetfi enam, fõitmis ära:
Ta aimas ju, et see tall ees,
Kes tänawas on harjund tõstma lära
Sa aega wiitma aia ääres ulades.

On fihufesi lapsi küllalt külades,
Kes palawamalt muud ei püüa,
Kui aia ääres haukuda.
Küll toime itka siis faad nendega,
Kui mööda fõidad, fõnagi ei hüüa...
Kuid — küsin ma — mis fõits pead te-
gema,
Kui mõni mees wast katsub laste pilli
lüüa?
Ei aita fäälgil wisfist muu:
Kui fõida mööda, hoia fuu!

Jakob Tamm.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Sse ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edenbaja wastu. Toimetuse adrejs tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. S. A. Hermann, Tartus.“

August Johan Söderman.

Rootsi rahwa feast on mõndagi laulude loojat ja helide sünnitajat wälja tulnud. Nende waimul ei ole aga mitte jeda jõudu olnud, mis Rootsi sugu lauljatele naesterahwastele maailma-kuulsa nime on teinud. Raks kõige suuremat selle aastasaja laululindu, need on Jenny Lind ja Christine Nilsson, on Rootsi rahwa feast wõjunud; Saksa lehed püüawad ka Soome sugu õpikut Alma Johströmi Rootsi inimeseks teha, ehk see küll Soome sugust on. Kaugemini tutwaks laululoojate feast on kõige rohkem neli meest saanud, need on Bellman, Crusell, Lindblad ja Söderman. Neist kõige kuulsamaks on wiimane saanud — iseäranis enese tehtud „Taluvoja-pulma“ (Rootsi keeli: Bondens bröllop'i) läbi, millest siin veel kõneleme.

August Johan Söderman on sündinud uue kalendri järele heinakuu 17. päewal 1832. aastal Rootsi maa päälinnas Stockholmis. Juba, kui Söderman alles väga noor oli, märgati tema kõrget muusikalist looduse-annet. Temal oli wõimalik Saksa maale minna ja sääl nimelt Leipzigi konservatoriumis muusikat õppida. Tema ei jäänud aga mitte Saksa maale, waid tuli jälle tagasi Stockholm. Siin sai ta kuninglikus linna-teatris kapellmeistriks ja oli väga kõrgets peetud. Siin oli ka tema elu kõige mõjusam tööpõld. Tema kirjutas suuremaid ja wähemaid tükkisid mänguriistadele. Ka ühe lustilise laulelduse loi ta walmis. Kõige rohkem läksiwad aga tema laulud rahwa jekka ja leidsiwad sõpru ning austajaid. Laulude feast on ülemaal nimetatud laul „Taluvoja-pulm“ kõige ilusam ja on terwes Europas kuulus. Mitmed Rootsi laulukoorid, kes Europa suuremates linnades on kontsertisid andnud, on alati selle lauluga suurt kiitust leidnud. Selles laulus ei ole dieti mitte üks laul, waid neli laulu ühes loos. Meie wõikime teda ka laulus neljas järgus nimetada: Esi-mene järk laulab marsi taktis pulma-päewa ilu, hafatust ja kiriku-minekut, teine järk laulatust kirikus ja kolmas ning neljas järk pulma-rõõmu ja ilu pulma-peres. Kui need neli järku üks teise järele laulakse, siis on see väga ilus ning annab terve pildi. Neid wõib aga ka üksikult laulda. Terwe Rootsi maa oli leinamas, kui selle ja mitme teise ilusa laulja looja, Söderman, küünlatuu 10. päewal 1876 Stockholmis alles täies mehe nooruslikes eas, 44 aastat wana, ära suri. Tema laulud aga jääwad kõlama.

(Gesti lauljatele anname „Laulu ja mängu lehes“ selles aastakäigus nr. 56, 57, 58 ja 59 Södermani ime-ilusa ja kuulsama laululugu täiesti ja nimelt meeste-kooris. Need neli laulu maksawad Rootsi keeles üffi nii palju, kui terve aastakäik „Laulu ja mängu lehte“. Sellega oleme Rootsi kuulsa meistri töö ka Gestlaste seas wälja laotanud.)

Surnud onu.

Emajõe kaldal seisis rikka kaupmehe Jõhviku suur kolmekordne maja. Alumiise korrja pääl olivad poed ja kauba-ladud; keshmijest korrast oli suurem aja üüriliste käes, ühes otjas elas aga maja isand ise; ülemine kord oli niisama üüriliste käes, selle tasku mitte alamal ei kandnud elada, sest korteri asjus on lugu enamasti nõnda, et kõrgemaid kohte wähe hinustatakse. Täna oli pühapäew; poe ukсед olivad kinni, kaupmees istus omas toas pehme tooli pääl; tema ees seisis üks kõhn ja kahwatand näoga noor mees. „Aga onu,“ ütles ta praegu kaupmehele, „ma ei taha mitte Su raha, waid armastust. Ma lahtun hulgaaks ajaks, jelle pärast teeb see mu südant raskeks, et Sul lahtudes minu jaoks mitte üht lahtet sõna ei ole.“

Kawalalt naeratahes kostis kaupmees: „Sa piirad armastust, sest et ja tead, et seega ühes ka raha oma pillamijeks ühes saad. Aga Sa loodad asjata. Selle rahaga, mis Sa juba oled kulutanud, oleks faks meest wõinud niikaugele õppida, et nad ise omale leiba wõiksid teenida, kuna Sina muud ei ole õppinud, kui natuke klawerit ja wiilut piiskutama. Müüid ei ole mul aga mingit lusti Sind oma kulul wäljamaale saata, jää ül oma waewaga korjatud kopikaid furnuaks lööma. Kui Sa seni midagi kasulikku asja ei ole õppinud, siis katju nüüd ise, kudas läbi saad.“

„Ma lähen, onu,“ ütles noor mees. „Ja et Su süda korraga nii raha küljes poob, siis ei taha ma enne tagasi tulla, kui ma wiimase kopika olen ära maksnud, mis Sa minu pärast kulutanud. Jumalaga!“

Noor mees tahtis minna, aga „pea!“ hüüdis onu teda lahtema näoga tagasi: „Sa ei pea minust mitte lahtuma arvates, et ma üks kiwi-südameline ihuus-tael olen, kes oma õepoja enesest ära lükkab, sest et ta tema pärast paari kopikut ei taha kulutada. Mind pahandab ainult see, et Sa seni midagi pole ära õppinud, waid omad noore ea päewad kasuta lajed mööda minna, ja ma ei näe ka Su reisis muud, kui kergemeelst lusti tuju. Kui see reis Sind aga tubliks meheks wõiks teha, kellest mul tarwis pole häbeneada, siis tahaksin Sind jälle rõõmuga wastu wõtta. Mine selle pärast rahuga ja wõta minu poolt see enesele reisi-tarwituseks.“ Selle järel pakkus ta ühte pakkest noore mehe kätte. See aga ei tahtnud wastu wõtta, waid ütles: „Onu, praegu alles heitfid Sa mulle ette, et ma Su raha tahan, kuna mulle tõesti lahte sõna Sinu poolt palju armsam on; — mispärast pakud Sa mulle siis lahte jumalaga-jätmise asemel raha?“

Onu tõsine nägu läks lahteks ja naerule. „Taewas, kudas Sa ise-meelne oled!“ ütles ta. „Ma ei ole ju Sinuga wihane — wõin siisgi selleks jaada, kui Sa mu annet ära põlgad. Mina ei pea sest midagi lugu, mis Sa oled õppinud — wõib olla, et Sa weel nii kangel ei ole; aga kui Sa arwad, et Sa selles asjas wõid tubliks meheks jaada, siis saa see, ja Sa teed mulle suurt rõõmu, ning mu armastus on kindel. Wõta aga jeda raha wastu ja sellega ühes minu südamlikum soow, et see käik Sulle hästi korda läheks Sinu enese õnneks ja minule rõõmuks.“ Wana mehe palgetelt oli ka täiesti kõik pahandus kadunud, südamlikult jättis ta oma õepojaga jumalaga.

Rõõmsal südamel ja kergel sammul astus noor mees alla uulitsale. Weel täna õhtuse rongiga tahtis ta ära sõita. Selleks olivad ta wähesed asjad juba kõik pakitud, müüd tõttas ta usinasti, nagu oleks tal igast kaotatud minutist kahju, uulitsal edasi. Sinna keshpaigast ammuigi wäljas seisatas ta ühe suure maja ukse ees, astus siis aga warsti sinna sisse ja läks treppi mööda kuni kolmanda korrja pääle, kuhu ta ühte wäikesse katuse-kambriksse astus. Toake oli mahe ja lahe. Si oluud jäl küll midagi ilu ega uhkuse asja, aga jeda pidi iga sisseastuja üttema, et jäl toas kunstniku käsi talitjes ja walitjes, kunstniku käsi, kes ka külma koobast lõbusaks koduks mõistab muuta

— ja see on tõesti kõige ülem kunst ning ainult naesterahwas on selles kunstis kõrgele järjele jõudnud. — Siin kambrikses elas noore mehe süda ja õndsus, tema armastab Anna oma emaga. Nad olivad külluses kasvanud ja elanud, aga õnnetus oli neid rohkesti kodu otsinud. Anna isa oli jõukas kaupmees, kes oma ainust tütarit kõrgesti koolitas, sest kõige inimlike arvamise järele pidi see hiilgawat kohta ilma elus täitma. Aga asi läks teisiti. Sja jäi pankrotti ja suri, lejel ja waesel lapsel ei olnud enam vähematgi püüandada. Kõigist arwu-rifastest sõpradest, kes enne iga päew nende ümber olivad olnud, ei olnud enam jälgegi järele jäänud, waesed inimesed ei teadnud midagi pääle hakata. Sääl ütles Anna emale: „Sa oled seni minu eest hoolt kandnud ja waewa näinud, lasse ma katsum nüüd oma jõudu.“ Sja ta katsum. Ta oli palju õppinud; jeda kõik mõis ta tarwitada. Ta andis tundisid ja tegi käsitööd. Wäsimust ta ei tundnud, ja tööde rohke all ei närtsinud ta mitte; kaks hallikat karastafinwad tema elu jõudu, ja need hallikad olivad armastus ema ja armastus Eduardi wasta.

Eduard oli kaupmees Jõhwiiku õpepõeg. Tema wanemad olivad mõlemad wara furnud, onu oli teda kaswatanud ja koolitanud. Onu tahtis temast kaupmest teha, aga Eduardil ei olnud seks lueti. Ta läks Peterburisje muusika-ülikooli. See oli onul väga wasta meelt. Nüüd oli ta selle läbi teinud ja tahtis Rooma kuulsate meistrite juurde edasi õppima minna, sest Italia on iga kunstniku igatsus. Ta oli nüüd onu jumalaga jätunud ja tuli weel wiimast korda oma armsat waatama. Kui kaks armastajat hinge nii kauge maa pääle lahkuwad, siis on neil liiga palju üksiteisele ütelda, aga enamasti jääb ikka kõik ütlemata. Nad ei wandunud mitte teine teisele igawest truudust ja armastust, sest nende süda oli igast kahtlasest mõttest waba, ja kus süda ifegi tunnistab, mis wõiwad jäl weel sõnad tõendada? Nad ei lubanud mitte üksiteist mõelda ja üksiteisele kirjutada — see oli muidugi mõista, et see teisiti ei wõinud olla. Nad ei nutnud mitte, et nad kauaks ajaks pidiwad lahkuma, sest armastus ulatab kangemale, kui ilm, ja kindel jällenagemise lootus kustutab iga kurwastust.

Nad jätiwad südamlitult jumalaga, kõik tulewiku mured armsa taewa-Sja hooleks jättes.

Eduard oli juba kodumaalt kaugel, aga kolme jüdame mõtled saatsiwad teda: Anna armastuse soowidega, Dskar kawaluje plaanidega, ja wana onu ei teadnud ifegi, kas ta õpepoja üle pidi pahandama või rõõmustama, aga et ta teda unustada ei saanud, selle eest muretšes Dskar. Aga kes oli Dskar? Jõhwiiku wenrapõeg. Tema isa oli Jõhwiiku juures kirjutaja olnud, ja tema ise ka juba wiieteistkümnendast eluaastast saadik kontoris ametis. Aga ta oli läbi ja läbi huffa läinud poisjs: Ta sai juure palga ja näpistas kõrwalt ka niisama palju, aga sest ei olnud midagi abi; tal oli alati raha puudus. Ta oli juba kuus aastat kontoris olnud. Ta isa suri. Sääl muutis Dskar korraga oma elu-kombet: ta sai kõige usinamaks tööliseks ja kõige kokkuhoidlikumaks inimeseks. Aga see oli kõik pettus. Ta tahtis ainult onule meelbida, et see, kui ta sureks, teda pärijaks teeks. Rohkem sugulasi ju wanal Jõhwiikul ei olnud, kui tema Eduard, ja wiimane pidi eest ära talitatud saama. Selle pärast pani ta alati onule ette, kudas Eduard ilmaaegu palju raha kulutab ja midagi ei õpi ja ise ialgi enesele leiba teenima ei hakka. Tema sõnad ei jäänud wanamehe juures wiljata: Eduard sai etteheitmisi kuulda. Nüüd, kuna ta kodumaalt kaugel oli, oli ta wastafel waba wäli, ja see tegi ka hoollega tööd, et üksigi tund kasuta mööda ei lähets.

Jõhwiika maja ülemise korra pääl elas üks wana poisjs, nimega Anton Marup, kes ainult selle pärast meie jutus tähtjas on, et ta Jõhwiikuga väga ühte nägu oli; tuttawad teretafiwad wälisjal sagedasti ühte teise asemel. Tema oli ühes apteegis seliks ja elas kodus väga wagusalt; teised elanikud majas ei teadnudgi temast suuremat, kas teda jäl oli või ei.

Uhe aasta oli Eduard juba wäljamaal olnud, selle aja sees ei saanud Jõhwiit temast mingit teatust. Dskar tuletas pea igapäew wana kaupmehe õepoja tänamata olekut meelde, kes wõõral maal olles onu pääle ei mõtelnudgi. Aeg ajalt teadis ta ka omule tükkisid ette tuua, mis ta siit ehk jäält kuulnud, mis kõik Eduardi pidiwad onu südames läilaks tegema. Kewade poolfel talwel jäi kaupmees ifka enam ja enam haiglasaks; tohtrid andsiwad talle nõuu soemasse kliimasse minna. Aga tema arwas jälle, et juwel meie omagi kliima küllalt terve ja kosutaw on, ning ei läinud.

Ta ei uskunud oma asja ajamist täiesti Dskari hoolde, kui ta ise alati terawal filmal tema tegude üle walwata ei saanud, sest et ta teda selleks liiga palju tundis. Selle pärast ei olnud ka Dskari kõnelel, mis Eduardi pärast wäsimata pidas, loodetud tagajärge. Wanamees pahandas küll õepoja üle, et see temale sugugi ei kirjutanud, aga tema südamele seisis ta siisgi ligemal kui Dskar.

Aga wanamehe terwis läks päew päewalt ifka waesemaks; juba tähendas Dskar, et wara ei oleks testamendi tegemise pääle mõelda.

Sääl ühel õhtul hilja, kui wana Jõhwiit juba magama tahtis minna, tuli üks tutaw tema juurde sisse. Ta oli kaupmees, aga kõrwalisel kombel ka, nagu ligemad tuttawad teadsiwad, komponist. Tema nimi ei olnud küll weel kusgil trükitud, ka ei olnud mõnda tema lauleldust kusagil näitelawal ette toodud, aga niisuguseid kunstijungrid on palju, kes ainult teiste meistrite auustamises õnnelikud on.

„Wabandage,“ ütles wõõras, „et ma Teid weel nii hilja effitan. Ma tulen juwe-teatrist. Sääl toodi täna üks uus tükk ette, mille meie linna mees olla loonud. Tükk oli üpris ilus ja waimustaw; kõik, kellel jeks tundmist, kiitfiwad üli wäga. Ta on päris meistri-töö. Mina aga mõtlesin, et kui ta meie linna mees on, siis pean ma temaga tutwaks saama. Ma küsisin tema järele, aga mulle ei antud mingit teatust, muud kui et ta Teie õepog olla. Selle pärast palun ma: juhutage mind tema juurde ehk andke mulle tema adress.“

Wanamees kostus, imestas ja häbenes seda kõike kuuldes. Ta ei teadnud ise oma õepoja üle weel mitte midagi. Rahetledes, et ta wõõra soowi ei wõi täita, jaatis ta selle minema. Aga teisel päewal käisiwad weel mitmed tema juures, kes kõik tema õepoja meistri-tööd kiitfiwad, tõendades, et siinsel näitelawal enne weel niisugust tükki ei ole ette toodud.

Teisel õhtul, kui tükki esimest korda korrali, oli ka wana Jõhwiit esimeses reas pääkwaatajate seas. Et tema teatrisse läks, seda tuli muudu wäga harwa ette, ja ainult mõnikord, kus ta niisuguste hääde sõprade jeltis juhtus olema, kes ta wägisi sinna wiisiwad.

Täna wotas ta põnewusega tüki algust.

Tema ei olnud muusika-tundja, ei pidanud ka näitlusest suurt lugu, aga kui ta nägi, kuidas etendus teiste kõikide pääle wägewalt mõjus, siis hakkas temagi terawmini tähele panema. Ja muusik on niisugune: kes temale tähele panewat kõrwa laimab, sellele tungib ta südamesse.

Wanamehel tuli wesi filma, kui eesriie maha lasti ja kõik pääkkuulajaid meeldimise kisa kuulda andsiwad. Täpakesti pomises ta enesele habemesse: „Waata mulle poisshi, niisuguseid tükkisid ta wälja mõtleb.“

Wahaeagadel ja tüki lõpul oliwad pääkkuulajad murrus tema ümber koos ja nõudsiwad tema käest õepoja üle ligemat teatust, aga tema häbenes, et ta midagi ei wõinud anda.

Õhjel ei saanud wanamees palju magada, waid mõtles selle pääle, kust ta Eduardi adressi kätte saaks. Wiimaks tuli talle häa mõtte: talle tuli meelde, et Eduardil siin üks pruut oli, sest õepog ei olnud asja temale jalamud, ta teadis sedagi, kus seesama enne elas; kas ta nüüd weel sääl oli, seda pidi ta järele kuulama. Ta lei-

dis ka wiimaks Anna üles, kelle elu sest saadik, kui Eduard ära läks, sugugi ei olnud muutunud. Ta andis tundisid ja tegi käsitööb, sai just niipalju, et ise võis elada ja ema ka toita. Rõige töb ja waewa all oli neiu ilus ja priiske. Armja edasijõudmine kunsti põllul ei olnud temagi juures hää tagajärjeta. Sõhwiku tulek ei jäänud tema poolt mitte imeks panemata, aga kui wanamees oma soowi wälja ütles ja juurde lisas, et Eduard temale ialgi ei ole kirjutanud, kostis neiu:

„See ei ole mõimalik, Eduard kirjutas mulle, et ta Teile mitu kirja on saatnud ja kurwastas, et Teile ühegi pääle ei ole kostinud.“

Sõhwik arwas warsti, et need kirjad Ostari näppu on jäänud, aga ei rääkinud sellest pikemalt, waid kui õepoja adresssi oli saanud, läks ta warsti minema.

Warsti pääle selle oli ühel õhtul wana kaupmehe juures wäike aga tore pidu, sest maja isand lubas homme hommiku wara ära sõita Saksa maale terwise weele. Õigi hommikuni oldi weiniklaaside juures koos, siis aga lahtuõwad kõik, äraminejale hääd reisi soowides.

(Särg tuleb.)

Üks õnneaasta.

Ühel ilusal kuupäistusel ööl käiswad kats muusika-armastajat Berlinis „Glajate aias“ jalutamas. Üks oli ameti poolest organist ja oli kuulsat Mendelsjohni tund- uund. Teine oli eramees.

„Kahju,“ ütles wiimne, „et Mendelsjohn, kes nii kõrgandeline ja rikas mees oli, nii wara pidi surema!“

„Talle jääb ometi kuulus nimi,“ wastas organist. „Teda ja tema töõbid ei unustata ära. Rahjatseda on aga teine mees, kes unustatud ongi juba, ehk küll ta tööd wäga tähtsad on, ja see mees on Bernhard Klein.“

„Ka tema suri noores eas ja rikas õnne uing wara poolest,“ ütles teine.

„Aga ta on rahjatseda, sest ta olu ja elu juhtumised saatsiwad ta enne aegu hauda,“ ütles organist.

Nüüd jutustas organist Kleini elulugu wäga selgelt. Et Gesti keeles ka mõnigi laul Kleini sulest on trükitud, siis on wististi „Laulu ja mängu lehe“ lugejatele lõbus, kui tema haledat lugu siin kõneleme.

Bernhard Klein oli sündinud 6. märzil u. k. j. 1793 Kölnis. Ta oli noores eas Pariisis muusika ülikoolis Cherubini all õppimas. Pärast sai ta Kölnis koha, tuli aga 1820 Berlini ja jäi siia elama. Siin hakkas ta muusika-tundisid andma. Rõige paremates perekondades mõeti ta klaveriõpetajaks. Ka üks wäga ilus tüdruk, wäga rikka kaupmehe M. tütar, wõttis Kleinilt klaveritundisid.

Pea hakkas õpetaja ja õppija teine teist armastama. Klein oli wäga õnnelik.

Kui ains mees pidas ta oma kohuseks oma armusele isale tunnistada, mis tema ja tütre wahel on. Armastaw tüdruk ei uskunud mitte, et isa selle wasta saab olema, kui tema wäga lugu peetud muusikameistri kaafaks saab.

Aga wana herra oli õige wali rahamees. Ta sai kangesti wihaseks, et üks „muusika-õpetaja“ julgus tema tütre pääle filmi heita ja teda koguni naejeks ihaldada.

Et Klein seda põhjendada püüdis, siis sai kaupmees M. weel wihasemaks. Ta wiskas Kleini otsekohe uksest wälja ja ütles, et ärgu Klein enam oma nägu näidatu, sest et ta temale oma tütart ialgi ei anna.

Klein wõttis kõik oma mehise rammu kottu, et enese armastust unustada. Ta tegi wirgasti tööd, ja warsti läks talle korda hääd kohta saada. Ta sai muusika-direktoriks uuesti elule seatud „Kirikulaulu-asutuses.“ Tema pruut ei leidnud kudagi troosti. Ta läks iga päewaga waijemaks ja kahwamaks. Küll andsivad arstid kõike sugu rohtusid, ei awitanud kõik midagi.

„Meie tohter on käskinud, et wärskesje õhtu lähetsite lahutama, siis paraneb

haigus ja mõnuneb meel," ütles wana teener Friedrich. „Teie peaksite, preili, „Glajate aeda“ minema, jääb on nii haljas ja ilus; jääb mõite troosti leida.“

Preili wõttis wana teenri nõuu wasta ja läks wälja jalutama. Kui ta wiimaks kõndimiseft wäsinud oli ja pingile istus, oli näha, et ta jalutamiseft midagi abi ei olnud. Sügaw ohtamine tuli neitsi rinnast.

„Teie olete wist küll haige?“ küsis üks hääl selja taga.

„Ei,“ wastas neiu ja pööras näo sinna, kust küsimine tuli.

Üks wana moorite, waesed riided seljas, kes tema kõrwal pingil istus, oli küfija ja oli neiu toredat ülikõnda laua waadelnud.

„Nii ilus, nii noor, ei haigegi, kuida on siis weel tarwis nii raskesti ohata,“ küsis waene naene. „Ei wastusi ei tulnud, jutustas naene edasi: „Arge pange pahaks, armas preili, aga see on tõesti patt, kui rikkad, inimesed, kellel kõite küllalt, paljalt igawuse pärast ohtawad. Ohtamine on üffi meie waeste pärast.“

„Mõistan küll,“ ütles preili, tõmbas rahapunga ja andis wastameelsele rääkijale mitu raha. Wanake naeratas, wõttis raha, pidas aga neitsi kätt kindlasti enese käes ja käe sisse terasesti waadates ütles ta:

„Küll on ilus ja peenike käsil — Ja Teie heidate meelt ära? Teile saab üks aasta kõige puhtamat armjamat õnne tulema — aga —“

„Aga enne peawad inimeste mõtted weel teiseks muutuma,“ lihas neiu sõna otsust kinni wõttes ja kätt ära tõmmates juurde. Naene läks ära.

„Tähi raha!“ ütles preili siis tawu nagu enesele ja lastis jällegi pää norgu.

„Raha eest üteldakse inimestele koguni tulewikigi ette! Naeru wäärt!“ Kui ta jälle üles waatas, oli wana moor kadunud.

Witu kuud läks mööda. Noore preili terwis läks ifka sandemaks. Kodutohtri rohud ei mõjunud mitte märkigi. Kaupmees läks kuulsa tohtri Heim'i juurde tütre pärast nõuu küfima.

Heim oli mees, kes otsekoheste sõnadega igauhele tõde suu sisse ütles. Ta seletas ka siin isale lühedalt: „Teie tütar on südame poolest haige. Eiin ei aita üksigi rohi. Tema sureb ilma armuta, kui ta mitte unustada jõua ega rammu ei leia.“

Kaupmees läks täis hirmu. Ei ta tahtnud enese ainuft tütart hauda langeda lasta, wõttis nõuaks oma walju sõna murda ja tütre tahtmisele järele anda.

Selleks walis kaupmees tütre lähema sünnipäewa. Kõhked kingitused katfivad jessel hommikul tütre lauda. Aga noor neiu waatles kõiki neid kingitusi koguni külmalt ja tänuta.

„Sa waatad ju kõike nii külmalt ja targelt, armas laps! Kas siis sulle enam ühtigi siin ilmas rõõmu ei tee?“ küsis isa silmad pisaraks.

„Ei midagi enam!“ wastas tütar murtud häällega.

„Aga kas sul ü h t e soowi ei ole? Ütle see soow wälja — ja kui iganes võimalik — tea, et ma teda täidan.“

Friedrich seifis ligidal tõmbas preili kleiti ja sofistaks: „Wõtte julgust! Paras aeg on kätte tulnud.“

„Minul on üks ainuke soow,“ algas tütar tawase warijewa häällega isale üttelema. „See soow on sulle tuntud, aga sina ei täidaks teda. Miks ma siis asjata palun!“

„Roh, ei tea! Oh! ometi! Näägi!“ ütles isa.

„Roh siis! Ühenda mind selle mehega, keda mu hing ihaldab ning armastab,“ ütles tütar.

„Olgu siis! Sa pead teda saama, ja Friedrich toogu sinule peidmees praegu kõhe koju siia!“ ütles nüüd isa.

Ära rääkimata rõõmuhüüdmisega langes tütar isa kaela ümber. Friedrich pani

hobuse rakkesse ja sõitis peidmehe järele, kuna tütar isale tuhat tänu sõna ütles: „Tänu, tänu sulle, kallis isa. Müüd elan jälle.“

Klein istus täis mõtteid oma toas. Friedrich tuli sisse ja ütles: „Tere, tere! Ufinasti, herra Klein, pange end ilusasti riidesse, täna on Teie pruudi sünnipäev, siis peab ometi peidmees pruudi majasse minema.“

„Müüd ei ole praegu aega Teie pahu naljasid kuulda,“ vastas Klein pahaselt. „Mis te soovite, Friedrich?“

„Heldene aeg, ma ütlesin ju Teile,“ ütles teener, „et peate end ruttu riidesse panema. Wana herra on järele andnud, preili ootab Teid igatsufega. Väljas on wankel walmis.“

Siiski oli Klein riides. Sõit läks pruudile.

Ära ütlemata oli see rõõm, mis mõlemad armastajad pika lahutuse järele tundsid. Juba jelsamal päewal oli kihlus ja mõne päewa pärast pulm.

Üks aasta põhjatut õnne läks noorel paaril paaril mööda. Siis aga tulwad pilved, mis õnne päikest fatma ähwardasivad hakata.

Kleini proual oli raske lapsewoodi läbi teha olnud. Karta oli, et laps elusse ei jääks.

„Mis sõnumi Te toote? Mis teeb mu laps, tohtri herra?“ Nõnda küsis Klein täis rahutust Heim'i käest, kes haige noore abikaasa juurest tuli.

„Olge mees ja püüdke ära tunda, mis ma Teile ütlen!“ kostis tohter. „Teie peate walmis olema kõige sandemat sõnumit kuulma.“

„Käärtige!“ hüüdis Klein. „Rahtlane olek teeb mind nõrgameelsetks. Ma tahan kõik teada.“

Heim waatas Kleini furnutahwad nägu ja ütles ohkades: „Ühe tunni pärast sureb Teie laps. Ka Teie abikaasa olek on väga sandiks läinud —“

„Kas pean veel rohkem kuulma, ütlege!“ wigas Klein.

„Homme on ka Teie abikaas — surmud,“ vastas Heim.

Teisel päewal olivad kaks furnuteha Kleini majas.

Seba äkilist õnnetust ei jõudnud Klein tunda. Esiti püüdis ta oma ära rääkimata kurbtust marjawiinaga uimastada, siis hakkas ta — põlewat wiina jooma. Elust ei hoolinud ta enam. Ta soovis enesele surma. Surm tuli temale ka juba 9. septembril 1832, kui ta alles 39 aastat wana oli. Üksnes tema laulud kõlavad veel siin ja jääl. Tema ilusad ooperid on unustatud. Aga tundjad peawad teda suureks laululoojaks.

S. Sentscheli järele.

Tähtjas palwe ja soov.

Armsjad suguwennad ja õed! Üks meie kõige suurem hool kirjanduse põllul on ja peab olema meie oma rahwa wana waimuvara koguda ja seda kadumise eest hoida. Sellel põllul on juba tähtsat ja tänuväärilist tööd tehtud. Tuhandete kaup on wanu luuletusi, regewärsfisid ja muinasjutusid kogutud. Dr. Kreuzwald, Dr. Hurt, Dr. Weste ja teised on hoollega tegewad olnud, ja nimelt on Dr. Hurt sellel põllul veel praegu tegew, ja hull armsaid isamaa-poege aitab waimustatud wõimul kaasa ja korjab terwel maal wana wara. See on armas ja kallis töö.

Aga teine pool meie rahwa wanast waimuwarast on seni ajani peaaegu koguni unustusesse jäänud. See on meie oma Eesti rahwa-wiisid. Neist on meil alles väga vähe olemas. Meie kontsertidel, pidudel ja pühadel on pea ainult ja üksi wõõraste rahwaste wiisid kuulda. Teeme ka siin otsufe, et see edespidi enam nõnda ei pea olema. Hakkame ka sellel põllul oma rahwa wana wara korjama. Argem olgem tuimad neid wiisid üles kirjutama, mis Eesti esivanemate südameid on walu ja rõõmu puhkudel oma kõlaga tõstnud ja lõbustanud.

Astugem siis, armsjad suguvennad ja õed, kes muusikat mõistate ja armastate, tööle! Kuulafem ja pangem paberisje hääleb ja helid, mis rahwa suus veel wana-dest rahwawiisidest kuulete kõlawat. Küll ei ole igamehe asi wiisi nootidesse üles tähendada. Aga hool ja osawõtmine saab ka siin asja kergitama. Kes ise wiisi üles kirjutada ei mõista, õppigu ta päha ja mingu laulgu ta parajal puhul mõnele säärasele muusika-tundjale ette, kes teda paberisje kirjutada mõistab. Wiisid, olgu neid siis üks wõi hulk, jaadetagu minu nime pääle Tartu. Muud adresi ei ole kirjale tarwis, kui: Dr. K. A. Hermann Tartus.

Korjates pandagu wõimalikult seda tähele, et wiisid wanade regewärsjide kohta sünniwad, siis on nad tõesti Eesti rahwa-wiisid. Muusikatundjad, kes wiisid üles kirjutawad, tunnewad ju enamasti neid wiisid, mis juba trükitud. Neil ei saa raske olemas uusi leida. Kui mõni ka peatsigi juba üles kirjutatud olemas, siis ei ole sellest wiga. Wõib ju mõnda wiisi kahte wõi rohkem korda kirjutada, kui aga selle läbi teised kaduma ei lähe, et kardetakse, nad on ehl juba üles kirjutatud, ja ei ole ometi. Wanu wiisid on veel minu teada kõige rohkem Setu, Alutaguse, Lääne, Pärnu ja Saare maal. Sääll heliseb neid veel rahwa suus. Aga ka mujalt Eesti-aste feast ei ole nad veel koguni otsas. Korjamise juures ärgu unustatagu ka Eesti rahwa tantju- ja mängu-tükisid ära, waid korjatagu neid nii palju kui wõimalik. Ka need on wana pärandus esivanemate ajast.

Palun veel kord kõigest südamest: Hakkame hoolega tööle, armsjad muusika-tundjad wenuad ja õed: Korjame ja tähendame üles, mis rahwa suus kõlab ja tema oma on. Ranname hoolt, et pea wõiksime ilusa kogu Eesti rahwa-wiisid trükitis näha ja neid igal puhul siis kuulda kui Eesti rahwa enese ilu-heli. Jõudu tööle!

Dr. K. A. Hermann.

Seda ja teist.

Salieri ja Mozart. Kuuljal Saksa meistril Mozartil olla Italia meeste poolest palju kiisu ja jonnit kanda olnud, nii räägimad Saksa raamatud. See tulnud sellest, et Mozarti tööd ilusamad olnud. Mozarti kiisajate ees otsas olnud kuulus meister Salieri. Kui siis Mozart suri, siis läts jutt laiali, et Salieri olla Mozarti kihwti läbi surmanud. See jutt puutus pärast ka Salieri enese kõrwa, ja tema oli selle üle wäga ehmatanud, et tema pidi Mozarti mõrtsuk olema. Ta oli küll eluajal Mozartit püüdnud siin ja sääll laita, aga Mozarti elu kallale kippuda ei olnud iganes tema meeles olnud. Veel surmawoodil waidles ta selle jutu wasta. Moscheles, kuulus muusika-meister, endine Salieri õpilane, jõudis just siis Wieni, kui Salieri hospidalis haige ja suremas oli. Jällenägemine oli liigutaw. Salieri rääkis pooli-õnu enese warsti tulewast surmast — äristi hüüdis ta: „Mitte põrmugi ei ole selle inetu jutu fees tõde, mis mind Mozarti mõrtsukaks püüab teha. See jutt on häbemata laimudus. Minge, mu armas kallis Moscheles, ja ütelge tervele ilmale, et wana Salieri Teile surmawoodis ütles, et ta mitte Mozarti mõrtsuk ei ole.“ — Moscheles kuulas seda pijarad filmas. Salieri pääle ei arwa nüüd keegi enam seda hirmsat asja, waid kõik peawad teda ilmsüütuts. Mozart suri loomulisti, kui ka noore-ealiski surma. Aga Salieri pääle on küll seda juttu tõstetud. Kuulus Wene luuletaja Puschkin on sellest jutust koguni näitemängu teinud, mis „Laulu ja mängu lehe“ I. aastakäigus ka Eesti keelde on tõlgitud. Ennets ei ole sellel näitemängul ajaluguliski põhja, waid ta ei ole muud kui näitus, kui kaugele kadebus wõiks minna.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Sind aastas kätteaatmijega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Sse ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Eduard Naprawnik.

Kes Peterburis on elanud või ka pikemalt jäänud olnud ja muusikalijest elust wähegi osa wõtnud, sellel ei ole nimi Naprawnik sugugi tundmata. Eht küll Naprawnik suurema aja eluajast mujal ei ole olnud kui Peterburis, on tema nimi siiski väga tutwaks ja kuulsaks saanud ka terwel Europa maal. Sündimise poolest ei ole ta mitte wenenlane.

Eduard Naprawnik on sündinud Böömi maal Königsgräzi linna ligidal Beisti alevikus. Rahwuse poolest on ta siis Böömi maa mees. Juba wara dige õrnas lapselõlmes tulwad Naprawniku juured muusikalised anded nähtawale või palju enam kuuldawale, ja tema wõttis nõuiks end koguni muusika-kunstile pühendada. Meie näeme teda siis ka juba aastatel 1853 ja 1854 Praga linna orelikoolis hoolega õppimas. Rauemaks ta sesse kooli ei jäänud. Tema juured muusikalised anded tegiwad wõimalikuks, et ta nii ruttu oma õppimiseega kõrgele jõudis. Alles waewalt 17 aastat wana, sai ta juba Mayhli muusika-asutuses muusika-õpetajaks Praga linnas. Seda ametit pidas ta kuni 1861. aastani.

Naprawniku juured anded ei jäänud aga ka kaugemal tähele panemata. Riikas Wene würst Jusupow, kes muusika-armastaja oli ja enesel mängukoori pidas, kutsus Naprawniku enese mängukoori juhatajaks eht kapellmeistriks Peterburisje. See oli tähtjas muutus Naprawniku elus. Sest aastast sai Peterburg temale jäädawaks koduks ja Wene maa selle läbi temale nagu uueks isamaaks. Siin tunti peagi Naprawniku suur kapellmeistri-osalus ära. Ei olnud siis ka ime, kui tema Peterburis ifka rohkem ja rohkem helikunsti juhtijaks tõusis. Nasta 1865 ümber sai ta Wene keiserliku ooperi mängukoori teiseks ja aastal 1869 esimehiks kapellmeistriks. Sellesse ametisse on ta tänapäewani jäänud.

Naprawnik ei ole oma jagedate kontserdi-juhtimiste läbi heliloomist mitte ära unustanud. Ta on mitu lauleldust, ühe sünfonia „Dämon,“ oweriisid, muusika-tütkka klawerile ja mängukoorile, laulusid ja muud helitööd jünnitanud. Tööd annawad hoolikast õppimisest ja suurest oskamisest märku.

Weel praegu ei anta ühte tähtsamat kontserti ega mängita keiserlikkussid lauleldusi ilma Naprawnikuta. Tema on üks kõige suurematest mängukoori-juhatajatest Europas, võib olla ka kõige tähtsam. Nagu walitseja seisab ta oma juhataja-toolil, ja mängukoor näib, nagu ripuks ta Naprawniku takti-kepi otsas, nii karwa päält tuleb iga toon oma kohal selgesti wälja. Naprawnikul on imekspanemise wäärt teraw kõrw. Ka kõige wähema toonitise ja piuktu, mis mõnel mängukoori liikmel juhtub walekohta minema, kuulab Naprawnik ära suure mängukoori hulgast, kelles tihti rohkem kui sada mängijat on. Sellel wiisil ei ole siis ka ime, kui mängukoor tema ju-

hatusel alati wäga puhtalt mängib, sest Naprawnik on wali aga õige juhataja, kes kõige wähemat wiga läbi ei lafe. Just selle pärast armastawad teda ka mängijad ja lauljad ja mängiwad ja laulawad alati hääl meelel tema juhatusel all. Üksnes tõesti hääd ja kõlbulised muusika-tundjad tulewad alati tema alla muusikat etendama. Rõh-nad muusikatundjad, kes õrnad ja ellad on ja filmapilk wihastawad, kui juhataja neile mängus wõi laulus mõnda wiga nimetab, jääwad eemale. Seda wiisi saawad ka pe-terburilased ilusat mängu ja laulu kuulda ning armastawad ja auustawad Napraw-nikut wäga. Iseäranis toredas „Дворянское Собрание“ saalis Wene muusika-seltsi kontsertidel on enamasti alati Naprawniku juhatusel imeks panna, kuda ta pikad tükid ilma nootideta juhatab ja igale mängijale õigel ajal näitab, mil waja mängida.

Kui meie lugejatest mõni juhtub nimetatud saali wõi Wene ooperisise minema, siis wõib ta Naprawnikut juhatamisel näha.

Surnud onu.

(Järg.)

Teisel hommikul oli Jõhwik juba wara ülewal. Asjad, mis kaaja saiwad wõe-tud, oliwad siise pakitud ja laewa pääle saadetud. Filma ühegi teenri saadetusega läks ka Jõhwik sinna ja sõitis warsti Emajõe mööda alla. Warsti selle pääle tuli Ds-klar toast wälja ja nägi kohtudes, et Anton, kes wälja oli tahtnud minna, põrandal maas surnud oli. Wististi oli rabandus tema elule otja teinud. Warsti walmis kawal plaan Dskari pääs. Et sel tunnil maja inimestest kedagi sinna ei tulnud, siis kandis ta furnu ruttu onu tuppa, mõttis ta riidest lahti ning pani talle onu riided kamber. Kui see oli jündinud, siis tõttas ta tohtri juurde ja saatis selle koju ning andis ka politseil pääl üles, et tema onu täna hommiku rabandusesse ära surnud. Tohtrite poolt waadati surnukeha läbi ja leiti Dskari ütetus täiesti õige olemat. Siis tuliwad matused juure auu- ja iluga, nagu nad rikka mehe juures teist ei wõi olla.

Testamenti Jõhwikul ei olnud, mida ka imeks ei pandud, sest tema surn tuli ootamata. Üks kohtuametnik ütles küll, et tema wäga hästi mäletada, et Jõhwik testamendi alla teinud ja tema läbi jeaduskikult kinnitada lastnud, aga jeda ei leitud kus-gil, mispärast üteldi, et tegija ise jeda ka wõis ära häwitada.

Onu kirjutuse-laua kapis oli Dskar aga testamendi leidnud, onu enese, aga mitte kohtulise allkirjaga, kus Eduard suremise korral esimeseks pärandajaks oli pandud. Mis aga selle testamendiga teha, jeda ei pruukinud Dskar enam kellegi käest küsida; ta tea-dis isegi, kus ta kõige kindlamas paigas oli.

Siis seisis kuulutus kolm korda järgi mööda kohalises kubermangu ja Peterburi ajalehes, et igauks, kes enesel õigust arwab olemat kadunud kaupmehe Jõhwiki pä-randuse kohta, see tulgu ennast ühe aasta ja kuue nädali sees üles andma. — Se-niks seati waranduse ülewaatajad, aga Dskar oli ifka niihästi kui peremees.

Baar päewa pärast matust saadeti apteegist, kus Anton selliks oli, järele waa-tama, mis ta juba mitu päewa ametis ei ole tulnud. Kui üks lahti tehti, ei lei-tud toas kedagi.

Dskar andis ka üles, et tema onu pass ja 10,000 rubla raha olla ära waras-tatud. Näiud ei jäänud muud arvata, kui et Anton on kõige efiti surnud kaupmest näinud, tema passi ja raha ära näpanud ja kõigega minema lipanud. Kuhu? jeda ei teadnud keegi, aga wiist otse lohe Amerikasze.

Siis telegrahmeeriti mitmele poole ja lubati 100 rubla sellele, kes selle kelmi kinni wõtub, kes kaupmest Jõhwiki nime all ümber käib.

„Armas! Terwe Tartu linn ei osta oma imestust, waimustust ja rõõnu awal-
„dada, et üks mees, kes temas sündinud ja kaswanud, kunsti taewast nii süttitawad

„Kiiri alla saadab, — o, mis pean siis mina, üks waene tütarlaps ütlemä, kes sedä-
„sama meest kõigest südamest tohib armastada! Sinu töö hülgaw tagajärg on mind
„nii wäga rõõmustanud ja kurwastanud, ma tunnen enda nii õnneliku ja õnnetu, nii
„rikka ja waeje olewat! Rõõmus, õnnelik ja rikas olen ma Sinu pääle mõteldes —
„aga kurw, õnnetu ja waene iseeneje pääle waadates. Kui palju ülem oled Sina mi-
„nust — ja mina tohin Sind armastada — mis õigusega?

„Üht rõõmsat asja pean ma Sulle teadustama: Sinu töö on nii wäga Sinu
„onule meeldinud, et ta kõike oma endist karmust kahetses ja ligemal päiwil ise Sinu
„juurde tahab reisida. Seks tuli ta minu poolt Sinu adressi paluma, sest mõtle —
„ta ei ole ühtgi Sinu kirja kätte saanud.

„Ikka ja ikka korratakse jeda tüüki, oh kui õnnis on jeda kuulata! Maul on,
„nagu istuksin ma Sinu kõrwal, tunneksin Sinu südame tuisumist ja kuuleksin Sinu ma-
„gusat kõnet.

„See teadus, et Sa ka jääl kangel mind ei ole unustanud, waid ikka weel minu
„pääle mõtled, täidab minu rinda ütlemata õnne tundmusega ja on mu südamele nii
„magus, nii magus! Sinu armastaw ja ustaw

U n n a.

(Mädal hiljem.)

„Õnnetumal kombel pean ma oma kirja ühe kurbliku lisaga pikendama! O mu
„armas, et just nüüd niisugune õnnetus pidi juhtuma! Sinu onu, kes juba mõnda
„aega haiglane oli ja terwise kosutamiseks lõune poole tahtis reisida, on surnud, õhtu
„enne suremist oliwad weel mõned sõbrad tema pool olnud, arwatakse, et ta siis na-
„tuke rohkesti weini wõttis, enam kui ta haiglasel närwid jõudsiwad kannatada, sest
„hommiku on ta äkitselt surnud; tohtrid ütlewad rabadusest. Oh, et ta weel enne
„Sinuga oleks kofku saanud!

Seejama Sinu U n n a.”

Kui Eduard eesolewa kirja läbi oli lugenud, siis lastis ta käe paberi lehega
fülle wajuda ja jäi nii tüüks ajaks waitseje mõttesje. Onu oli surnud — rahu
tema põrnule! Ta oli Eduardile palju hääd teinud, teda kaswatanud ja koolitanud —
auu tema mälestusele! Ta oli ka oma ühe-kordset karmust kahetsenud ja teda uuesti
oma armastuseje wastu wõtnud — tänu piisavad tema hääle südamele!

Eduard oli kõik see aja, mis ta Roomas wiibinud, usinasti tööd teinud ja hoo-
lega õppinud, juba oli tal nõuu olnud kodu tagasi tõtata. Selle pärast saatisgi ta
enne oma laulelduse Tartusse, et näha, kuda teda jääl wastu wõdetakse. Tagajärg
oli parem, kui ta lootä julges, see kinnitas tema kodureisi nõuu. Aga onu ootmata
surma sõnum segas tema mõtteid. Kas onu ka testamendi oli teinud? Ja kui oli,
kelle kasuks? Wiimne küsimus oli kerge kosta. Tõhwickul ei olnud muid sugulasi, kui
Eduard ja Oskar. Esimese oli ta karebalt enesest ära liitanud, ei tahtnud temast enam
teadagi, sest et ta teda hooletumaks ümberaelejaks pidas; teine aga oli alati tema
juures, tundis wäga hästi päranduse wäärtust ja ostas wanameest oma kasuks mee-
litada. Kas ta pidi onupojaga selle päranduse pärast tülli minema, kohut käima hak-
kama? Asi ei olnud mitte wäike, aga —

Üks jagu inimesi on, kes mingi hinna eest kohut ei tahaks käia, waid ennemini
igal pool järele annawad ja ka ülekohut kannatawad. Kas see argtus on, mis ialgi
eneje eest wälja ei julge astuda, wõi rumalus, mis oma õigust ei osta nõuda, wõi
koguni tarkus, mis selle sõna pääle toetab, et „arg koer nahka ei müü“ — jeda ei
hafka ma siin järele uurima ega ära jeketama, waid lugeja leppigu sellega, kui ma
talle nimetan, et Eduard üks neistfinastest oli ja selle pärast oma mõtetega mingile
kindlale otsusele ei saanud.

Wiimaks tõusis ta üles ja tahtis wälja minna ennast lahutama. Mõtetes as-
tus ta aeglasesti trepist alla, aga jääl pörkas ta korraga kohkudes tagasi ja ehmatas
surnu-kangeks.

Tema ees seis is inimene, keda ta umbusklikult pääst jalgadeni wahtis ja sõna fuust ei saanud.

Teine aga lõpetas waituse temale kätt pattudes ja üteldes:

„Tere, armas õepoeg! Noh, imestad küll wäga, mind siin Tiberi kaldal teretada?“

„Mis see tähendab?“ ütles noormees wiimaks, ilma et ifka weel pakutud kätt wasta oleks wõtnud.

„Kas Sa siis mind ei tunne, wõi oled nii uhkeks läinud, et enam teretadagi ei taha, wõi oled ifka weel pahane, et ma Sinult wõdritti mõtlešin ja Sind selle pärast nii karedalt enesest ära jaatsin?“ ütles wõõras pool naljatades pool nulkalt.

„Mina ei tea, kas tõesti Sina oled —“ ütles noormees wiivitades.

Naeratades kostis wanamees: „Nagu näed, olen mina päris tõesti mina jah, selle pärast ütle mulle kord mõistlikult: tere tulemast!“

Ifka weel pool wasta meelt andis Eduard temale kae ja kujukus teda oma tuppä.

„Aga ütle mulle, mis Sul ometi on, et Sa nii kohmetu oled?“ küsis wõõras.

Sõnalaujumata andis Eduard Anna kirja temale kätte.

Wanamees hakkas lugema.

„Õm jah, see on kena küll, Anna on hää südamega ja tubli tüdruk ning armastab Sind ka tõesti — aga mis selle pärast maksab nii kohmetu olla?“ ütles wõõras kannatamatalt kirjaridade päält üles waadates.

„Palun edasi lugeda,“ kostis noormees.

Kutuga lendasiwad wõõra filmad üle ridade. Warsti waatas ta jälle üles.

„No jah, see armastus ja ustawus on wäga ilus, ometi ei leia ma säält mingit tähtsust ifeeneje ega Sinu kohmetuse kohta,“ ütles ta.

„Kas oled kõik läbi lugenud?“ küsis Eduard.

„Noh, „lijas“ saadab ta wistift weel kord terwišid ja seletab unesti oma südame tundmuse,“ ütles wõõras naeratades ja waatas weel kord kirja päätte. Aga korraga läks ta nägu tõšifeks ja ta hakkas põnewama tähelepanemifega lugema.

„Mis see tähendab?“ ütles ta wiimaks.

„Jah, mis see tähendab?“ kordas Eduard.

(Särg tuleb.)

Iga jüü leiab kättemaksmit.

Išand Moul on tuline kriitikus, armustaja ehk karwustaja. Preili Charbonnet on klawerimängija, aga ei leia Moul'i filma ees armu. Preili Charbonnet wihtab išand Moul'i. Sõna andeksandmine ei seisa preili sõnaraamatus.

Preili mängis, išand armustas ja karwustas. Išandale ei meeldinud, mis preili mängis, ja preilile ei meeldinud, mis išand kirjutas. Sinna wahele tuleb kolmas, išand Allen. See on klaweritegija ja wiib oma pillid Melbourne maailma-näitufele. Ta tellib preili Charbonnet mängima, et kuuljad wäljanäitufel tema klawerite häädust märkafiwad. Wäljanäitus on lõpmas. Korraga pärib Allen, et preili mängigu üht uut walsi, mille päälkiri on „Armastus.“ Nagu kõik Gewa tütreid, armastab ka preili Charbonnet armastust. Ta küšib aga siin: „Kes on selle „armastuse“ sünnitaja?“ — Allen wastab: „Moul on ta nimi.“ — „Kes on Moul?“ küšib preili ehmatades. — „Tubli mees, kes komponeerida oskab,“ wastas Allen. — „Kas säält ja säält pärit?“ — „Nõnda neh.“ — Preili Charbonnet ehmatab weel enam. „Tema'p see on!“ mõtleb ta ja ütleb: „Mouli „armastust“ mina ei jalli, ei tunne wastuar-mastust, ei mängi teda ka mitte.“ — „Soowoo!“ ütleb išand Allen, „siis ei maksa mina teile ka teie palka 50 naela-šterlingi (umbes 500 rubla) mitte ära. See on liig.“ „Sää küll,“ ütleb preili, „ma mängin,“ aga mõtleb jala, „ärge küšige aga kuda!“ Ja ta mängib! Ta mängib kõigi meistrite tükid hästi, aga Moul'i oma nii šandisti, et kole kuulda. Alleni klawerid saawad efimeje hinna. Aga Allen ei

ole rahul, et üks tükk on sandisti mængitud, ei anna palka kätte. Preili kaebab kohtusse. Allen ütleb kohtu ees, preili olla „armastusega“ pahasti ümber käinud. Preili mastab, ei olla tösi, waid ta olla „armastusi“ alati wäga hästi jallinud ning ka mænginud, aga teiste meesrite tükkid ise olla ilusamad olnud. Advokat ütleb: „Tühi kõit, Allen ei taha maksta, sest et ta mængijat enam ei tarwita, sest preili on talle juba esimese auuhinna kätte mænginud.“

Kohtumõistja tegi otsuse: Allen peab mængupalga wälja maksuma. Preili sai õiguse, Moul jäi häbisje, sest leht oli pööranud. Allen müüs klawerid.

Kirnbergeri tujud.

Johann Philipp Kirnberger, sündinud jürikuu 24. p. uue kalendri järele 1721 Saalfeldis Thüringi maal ja furnud sellel aastajal, oli Joh. Seb. Bach'i üks tublimatest õpilastest. Tema oli juur komponist. Aga kahjuks on tema laulud ja mængud kaduma läinud ehk õigemalt on ära unustatud. Keegi ei tunne tema töösid enam, aga omal ajal oli ta wäga auu sees ja sai kuurwürsti orelimängijaks. Oma igapäewases elus oli ta wäga weider ja tujukas, ei ta waadanud, kuida rääkis wõi oli. Räägime siin ühe loo temast.

Ühe Poola würsti mængutooris, kelle liige Kirnberger oli ja cembalit (klaweri moodi mænguriista) mængis, oli kord üks kuulus tükk mængida. Üks koht jelles tükkis ei olnud Kirnbergeri meele pärast, ja ta palus tüki loojat, et see selle kohta maha kustutaks. Aga helilooja ei lubanud oma tükki muuta. Mis tegi Kirnberger? Tema wõttis würsti kõige armsama koera enese juurde klaweri ette ja mængis nüüd seda tükki mitu kümme korda koerale ette, aga iga kord, kui see meelewastaline koht tuli, wemmelbas ta waeft koera koledasti, nii et see armetusti hulus ja karjus. Pärast märkas tark koer isegi seda kohta ja hakkas, kui seda tükki mængiti, juba isegi sel kohal aegjasti huluma. Tuli kontsert. Kirnberger oli koera kontsertidele toonud. Nii pea kui nimetatud koht tuli, hakkas koer huluma. Katfuti koera waigistada, ei läinud korda. Kuuljad hakkasiwad hirmsasti naerma. Kirnberger tõusis üles ja ütles: „Waadake, armjad pidulised, see koht mængutükis on nii fant, et koeradgi huluwad, kui tükki mængitakse.“ Nus naer. Kirnberger jäi, mis ta tahtis: Mängutükki ei toodud iganes enam kontsertidel kuuldawale. Et aga säärane temp Kirnbergerile auu ei teinud, on tösi. Ka tema mængud on kontsertidelt kadunud.

Siihise muusika ajalugu.

(Särg.)

Nüüd püüti laulu selle läbi täiendada, et üksiku- (solo-) ja hulga- (koori-) laulu teine teisega ühendati. Üksiku-laul lolas nii hästi juure kooriga ühes kui ka üksi ja mænguriistade kaasmängul. Siia ei puudunud siis muud enam ühtigi kui weel kõnelaul ehk wõõra sõnaga recitativ. See tekkis ka pea, ja nüüd oliwad kõit need laulmise kombes leitud, mis laulelduses (ooperis) ette tulewad.

Esimene niisuguste kõnelaulude tegija oli Giulio Caccini ehk Romano. Tema oli selle aja õjaw laulja; kui ta ka just mitte juur komponist ei olnud, siis ostas ta komponeerimist ometi kaunis hästi. Ka ostas ta hästi laulu õpetada. Temaga ühes komponeeris Vincenzo Galilei, kuulsa loodufetundja Galileo Galilei ija. Need kats ja weel hull teisi käiswad koos Giovanni Bard'i majas Florenzis. Esimene lauleldus on aga komponeeritud ühest mehest, kelle nimi oli Peri, kes ka Bard'i maja sõber oli. Doperi enese nimi oli „Daphne.“ Teine ooper oli „Euridice,“ mis Rinucci oli komponeerinud. Need mængiti aastal 1600 Florenzis. (Särg tuleb.)

Sõnumid mujalt muusikast.

Alfred Reisenauer, maailma-kululus klaverimängija on Wene maal, iseäranis põhjapoolistes linnades, väga suurt waimustust äratanud ja enesele seni ajani rohkem kui 120,000 rubla teeninud. Kas tal jääraast õnnetust weel mujal kufagil juhtus, nagu Tartus, seda ei tea.

Beethoven'i ja Schubert'i luud on mööda läinud suwel Wieni linnas üles kaewatud ja ühte kofku auu-hauda maetud, mis Wieni linna walitsus on enese poolest lastnud kaewata. Koos, kelles 1500 lauljat laulsiwad, oli seda tõelikku pidu nii hästi Beethoven'i kui ka pärast Schubert'i luude matmisel kaunistamas. Wäratu rahwahulk wõttis oja. Schubert'i weel praegu elaw wend, kes preester, oli matusekõnet pidamas.

Otto Beständig, Ferd. Langer ja Fritz Baselt on Saksa maal wiimisel ajal laulelduste loojatena hästi tuntud.

Dr. G. M. Schletterer, kelle elulugu ka „Laulu ja mängu lehes“ seisis, on Japanise Jeddo linna konserwatoriumi direktoriks kutsutud. Kas ta selle koha wastu wõtab, ei ole weel teada.

Gabriele Tobis, noor neiu, on Hamburgi teatris nii ilusasti laulnud, et temast ühte kõige suuremat lauljat loodetakse tulewat.

Schwabi laulupidu saab suwel 1889 juunikuu 26. ja 27. p. suure hulga laulufelksidega Göppingi linnas ära peetama.

Dr. Haus von Bülow, väga kuuluz klaverimängija, juhatab Hamburgis kontsertisid suure mängukoori dirigent olles. Johannes Brahms olla uue kontserditiiki komponeerinud. See tükk pidada Bülowi juhatusel esimest korda kuuldawale toodama. Bülow leiab mängukoori juhatahes suurt kiitust.

Teatro Quirino Roomas on näitemängu maja, kuhu ka Italia kuningas tihti lähed näitlust waatama. Aga ka niisugustel majadel on oma õnnetused. Hiljuti on jälle ühte Verdi lauleldust „Trobador“ mängitud. Ülemad diskandi- ja tenori-lauljad on nii nurja läinud, et etendus waewalt otja saadud. Ka olnud kuuljate seas kära, ja mitmed rahutud kätewatunud wifatud wälja.

Badeni maa lauljate kogu on hiljuti Waldbirchi linnas koos olnud ja 4000 marka (umbes 2000 rubla) lubanud, et lauljate kogu lauluraamat jaoks trükitud. Ilus anue! (Laulu ja mängu leht ei tahaks kellegi käest niisugust abi, nagu siin lauljad andnud. Kui Gesti lauljad teda tellitsagi, oleks ta juba väga rahul.)

Suur Soome laulupidu on suwel 1889. Wiburi linnas. Juba on pidukomitee walitud. Et see mõni tund Peterburist sõita on, siis saab wift ka Gesti sinna sõitma.

„Laulu ja mängu lehe“ toimetaja Dr. K. A. Hermann'i kui helisünnitaja nimi ja ametid on Würtembergi maal Stuttgarti linnas ilmumas „Neue Musik-Zeitungi“ „Musiker-Lexicon'isje“ (lehekülg 196) tähtsate helisünnitajate sekka wäärt arwatud üles wõtta.

Sa ütled: „Laula!“

Sa ütled: laula, linnute!

Kuis wõin ma laulda aga,

Kui käes on sume sügise

Ta tuulte- ja tormidega? . . .

Waat lill ja lehed, puu ja õis,

Kõik tunnawad sügise karmust . . .

Ma laulsin kord, mis rind mul wõis:

Ma laulsin kewadest . . . armust . . .

Kui jälle pööjad, põld ja puu

Wast ärkawad kewade puhkel,

Sis wistist, kui elan weel, minugi suu

Saab laulma helinal uhkel . . . P. Grünfeldt.

Eedeni toob südamet.

Eedeni toob südamet
Sinu silma sära; —
Ilmataie kulla eest
Sind ei annaks ära . . .

Seft mis on kõik ilma kuld
Ja mis on ta läike? . . .
Paljas muld, jah, paljas muld,
Sina aga päike.

P. Grünfeldt.

Laenetel.

Noorel rammul laente woogu
Lütkasim ma paadikest,
Ufalbasim tuule hoogu,
Päästsim lahki purjekest;
Tgatsesim õnne-randa,
Süda tuffus lootuses:
Paat mind võib eht sinna kanda —
Hoidsim tüüri ootuses.
Tuul jääb nagu mängu tujus
Ujas laineid üles weelt,
Paadikene wahus ujus,
Ehtis tormis õigelt teelt.

Kõikus hirmsa tormi woogus
Üle laenetama mee;
Surm mul paistis laente woogus —
Hirmus — hirmus oli tee!
Wiimaks wiiskas wägew laene
Kannale mu paadikest,
Lõhtus kaljul — oh ma waene!
Puruks kerget laewateft.
Ei mind wiinud õnne-randa
Meelitaja tuule hoogu,
Kalju saarele küll kanda
Mõistis mäshaw laente woogu.

Kannike.

Seda ja teist.

Tuleleegi „tundmus.“ Et ta mitte tuleleek heli wastu tundmuset ei ole, tõendab järgmine katse. Kui gaasilambi tuleleek 40 cm. ($1\frac{9}{16}$ tolli) suur on, (mis kruumimisega saada võib), läheb ta siis poole lühemaks, kui äkitselt heledat willet puhutakse. Ka kella hääle mõjub jarnaselt; iseäranis weel wiili hääled, kus juures leek lühemaks läheb ja rahutumalt liigub. Kui tuleleek 55 cm. ($2\frac{3}{16}$ tolli) suur on, siis on tema „tundmus“ weel ärkam, iga pisuke kahistus annab ta teada. Kui o häält lauldakse, wõngub leek enam kui i hääle laulmise juures, ja a hääle juures liigub ta koratumalt; selle wastu ei saa teda u hääle laulmisega ärritada. — Soowida oleks, et „Laulu ja mängu lehe“ lugejateft keegi, kel seda wõimalik on, jeda järele katseks ning siin jellest teataks.

E. R.-K.

Wagner ja Lachner, mõlemad omal ajal väga kuuljad Saksa heliloojad, ei jallinud igapäewases elus teine teist, waid nõotasiwad kus mahti. Kui nad eimest korda üks teisega tutwaks tehti, juba siis ei olnud nad üks teise meele pärast. Wagner arwas end juba siis väga juureks meistriks, eht ta küll alles wähe oli teinud. Ta oli Lachneri wastu, kes sef kord palju kuuljam oli, õige külm ja ütles: „Mina olen mõndagi teie üle kuulnud.“ „Soow!“ wastas kuulus Lachner ruttu, „wõi nii, aga mina ei ole teie üle weel midagi kuulnud.“ Wagner ei teadnud midagi wastata.

Rossini ja Carafa oliwad omal ajal, niisama nagu Wagner ja Lachner Saksa maal, Italia maal kuuljad, aga ei armastanud üks teist mitte, eht nad küll ühest maakonnast pärit oliwad. Aga Carafal oli alati wähem õnne kui Rossinil, seft Rossini laulelused wõeti waimustusega wasta, kuna Carafa omad tihti läbi kuffusiwad. Rossini tuli rikas auu poolest Pariisi, kus ta Carafa oli. Carafa ütles: „Küll on õnn sel Rossinil! Ta ei osta midagi, aga ometi on tal auu ja raha!“ Carafa laulelusedest oliwad aga kolm tükki järgi mõõda läbi kuffunud, ja Rossini ütles: „Oh kui kahju! Carafa ostab nii palju, ja ometi kufub ta alati läbi!“

Spontini rind oli, nagu teada, paljude auntutudega kaunistatud; pidulikkudel aegadel kandis tema neid ka kõiki, ja kui ta kord nõnda Halle linnas muusikapidul oli, ütles keegi wana muusikamees ühele oma ametiwennale: „Waata ometi, kui palju

auutähti see Spontini kannab, Mozartil ei olnud ühtegi!" Spontini ostas küllalt Saksa keelt, et sellest avaldamisest aru saada, pööras ruttu kõneleja poole ning ütles: „armas söber, Mozart ei tarwitanud ka ühtegi!"

E. R.-K.

Paulina Succa, maailma-kuusulus laululind, oli kord 1881 ühele tutwale kirja kirjutanud. Selles kirjas tulewad järgmised sõnad ette, mis niisuguse laululinnu elust pilditests annawad: „Mina olen herra Ghe'ga kokku leppinud ja lähen kümneks etenduseks Londonisse. See sünnib tänu pärast Londoni linnaliste wastu, kes mind juba 8 korda on lahkesti wastu wõtnud ja alati hulgana kuulama on tulnud, ja et keegi ei arwaks, et ma auuast ei tee. Et ma mitte Amerikasse ei lähe, kui küll India rikkused mulle jääl on lubatud, tuleb sellest: Efitiks, mina ei wiitsi ennast enam nii waewata, et ma ühte puhku ühest kohast teise hulgun ja ette laulan; mis tarwis ka? Olen ju teiseks, efitiks ja ühekhandaks, nii kaugele, et mulle uut sisetulekut waja ei ole. Ja kuulsat nime? Seda ei ole mulle rohkem tarwisgi, kui mulle helde jaatus juba on andnud. Wienis ja Berlinis laulan edespäi. Siis ei ole waja üle mere minna. Sellega — ahi mööda."

Rosfïni ja Meyerbeer pidasiwad üks teisest palju lugu. Aga üks teisega ei tahtnud nad mitte ümber käia. Üks Rosfïni söber küsis kord selle pärast Rosfïnit: „Miks ei käi ja Meyerbeeriga läbi? Sa tead ju, et ta sinu lauleldusi kõrgeks peab ja sina pead tema omaksid niijamati." — „See on küll tõsi," wastas Rosfïni, „aga sellegi pärast ei wõi Meyerbeer minuga mitte tundigi rahul koos elada." — „Miks mitte?" — „Selle pärast et Meyerbeer alati ütleb, hapud kapsad maitsta paremini kui mafaroni."

Weider tutse. Nastal 1841 loeti Padua linnas Italia maal igal uulitsja murgal kuulutuse-lehtedest: „Luigi Duse annab armsatele Padua inimestele teada, et tema selles kuulsas linnas tahab näitemängu etendada. Mäng on wäga ilus, mängijad neiu ja peiu tublid." Aga näitemängu koda jäi tühjaks, keegi ei tulnud waatama. Teisel päewal kuulutas Duse: „Täna mängin mina üksi ühte tükki, millel nime ega pääkirja ei ole. Selle tüki olen mina ise teinud. Tulge kuulama." Ja waata imet, teater tuli puupüsti täis kuuljaid. Aga wale! Efiti mängisiwad näitlejad ilusa tüki, siis tuli Duse ise, leinariided seljas, must kübar leinalooriga kaetud, kurw nagu pääs. Pikkamisi astus ta näitelawale, ohtas mitu korda, siis algas koguni häleda häälega kõnelema: „Herrad ja prouad! Mis see on? Ma näen paljusid, keda siin ei ole. (Nahwas naeris.) Kas arwate tõesti, et ma nalja pärast siin kometit mängin? Ei, armsad Padua inimesed! Isearanis armsad studendid! Ilma teie rahata on Duse waene nagu kirikurott, nagu later tuleta. Me! Miks te siis ei tule? Kas minu tüki ei meelbi? Me! Kas mul ei ole hääd näitlejad? Kas ma ei ole Luigi Duse, kuulus Luigi Duse? (Kuulsjad lafsutawad käsi.) Noh siis, miks te siis ei tule mängu waatama? Kui nõnda edasi läheb, siis ajate mind siit wiimaks ära. (Nahwa feast hüütafse wahel: Küll me tuleme nüüd.) Jah, seda te ikka ütlete, ja Duse on see narr, kes usub, aga kui mängu õhtu käes on, siis te ometi ei tule. Ma tunnistan teile nüüd midagi. Ma olen kimbus raha hädas. Minu esimene mängija peiu pruugib uut musta ülikonda, sest ta on juba näitemängus nii palju armastust põlwili tunnistanud, et püksid põlwist läbi on kulunud. Minu esimesel mängijal neiu on atlas-kingsid waja, et teil ilus waadata oleks, ja teine neiu pruugib kasawikat. Kõik pean mina, Luigi Duse muretsema. Kust mina selle raha pean wõtma, kui teie kõrtsis juute ja näitemängule ei tule. Juute raha ära, pääwalu üksi jääb järele. Pärqli pärast, siis tulge ometi homme!" — Üks student hüüab: „Armas Duse, homme ei ole wõimalik, aga ülehonime." — „Noh, siis tulge ülehomme," hüüab Duse, „aga kes tulemata jääb, see on sunn — tahtsin ütelda, on paha inimene." See mõjus. Ülehomme õhtu oli teater kuuljaid puupüsti täis. Mäng läks hästi, kõik oliwad waimustatud.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kaks korda.

Sind aastas kättejaatmisega 1 rubla, poolse aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop. poolse aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse adreß tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Мелфей Эвов.

Kowno linna ligi Poshai kloostri kiriku ja kloostri-hoone wahel on meie Wene rahwa keisri-laulu unustamata komponisti M. Ewow'i haud. Laul kolab iga Wene alama suus ja on tuntud „Боже, царя храни.“ (Sumal, keisrit kaitse ja). Selle laulu looja, kuulus suremata wiulukimängija ja helisünnitaja Ewow on lehekuu 13. (25.) päewal 1799 Gesti maa päälinnas Tallinnas ilmale tulnud. Siia ei jäänud aga Ewow kauaks. Temast sai kuulus muusika-meister. Keiser Nikolai tõstis teda ühest auuastimelt teisele, kuni Ewow peagi kindralmajoriks ja keisri Nikolai adjutantiks sai. Keiser andis tema hoolde oma poja kiriku mängukoori ja laulu juhatamise. Selles kooris ei muretsemud Ewow aga mitte üksnes waimuliku muusika eest, waid ta kirjutas ka lauleldusi, mida tema julest kolm tükki sündis, nimelt: „Undina,“ „Bianca ja Gualterio“ ja „Külawanem.“ Pääle selle kirjutas ta juure hulga Wene koorilaulusid, waimulikku wiisusid ja kiriklikku laulutöösid, seadis Italia meistri Pergolese kannatuselaulu „Stabat mater“ koorile ja mänguriistadele, sünnitas palju wiili- ja muud mängutükkisid kontsertide tarwis. Ka kirjutas ta õpetlikku kirjutükku muusika üle. Kõik see tegi tema nime kuulsaks, aga üksigi töö ei teinud teda nii kuulsaks kui Wene keisri-laul. See lühike laul on Ewowi nime üle ilma kandnud. Kuda see laul on sündinud, sellest annab Ewow ise järgmise sõnumi:

„Aastal 1833 oli mul auu keisrit Nikolaid Breiji ja Austria maale saata. Pärast meie tagasitulekut andis grahw Bentendorf minule teada, et meie Keiser wäga kahetseb, et meil wenelastel mitte rahwahymnuust (see on keisrilaulu) ei ole. Keiser olla minule selle auustawa käsu andnud, et ma niijuguse laulu peaksin komponeerima. Mina waatafin teiste rahwaste hymnused läbi, leidfin, et Prantsuse wiis tähtjas, Inglise wiis kõrgeline ja Austria wiis liigutaw; ma jain aru, et hädasti waja oli midagi luua, mis mitte liigutaw, waid mis wägewust ja kuulsust hingaw, ühe sõnaga, mis rahwusline oleks, midagi, mis pühadel teenistustel nagu ka wäe-mängukoorigega ja seltsilikkudel pidustustel wõiks tarwitatud olla, midagi, mis terve rahwas muusikatundja kui ka lihtmees wõiks tunda ja mõista. Gesti ei tulnud meelde mulle midagi, mis sünnis oleks olnud. Üks kord ühel õhtul, kui ma hilja koju tulsin, leidfin laulu päämõtte ja kirjutasin nootidesse. Teisel päewal palusin luuletajat Schukowskij wiisile sõnu muretsema. Aga sellel filmapilgul ei leidnud ta minu wiisile parajaid sõnu. „Wäe taga elawad ka inimesed,“ mõtlesin mina ja wõtsin otsuseks ilma kaastöölijeta wälja tulla. Warsti andsin Bentendorf'ile teada, et jalmik walmis on. (Mõnda ei ole siis mitte õige, et Schukowskij keisri-laulu sõnade looja on.) Talwekuu 23. päewal 1833 lauldi ja mängiti minu wiisi keiserliku koori poolest. Keiser, kes kuulas, käskis hymnuust mitu korda laulda ja mängida, siis ilma kaasmän-

guta laulda ja ilma lauluta suure mängufooriga mängida; siis ütles keiser mulle: „ВЕЛИКОЛЕПНО“ (rääkimata ilus)!“ Seltsamal tunnil kästis ta seda viisi sõjaväele tutvaks teha. Selle kohta ilmus ta ukaas jõuluku 4. p. Seitse päeva pärast seda ukaasi kuulutust lauldi ja mängiti viisi Moskvas avalikult. Keiser tasus minule selle läbi, et ta minule kalliskividega kulbse tubatatoosi kinkis ja kästis oma suure rahulolemise pärast, et sõnad „Боже, царя храни“ edespidi Lwomi perekonna juhtsõna peamad olema.“ — Nõnda on Lwomi sõnum. Lwow suri oma mõisas jõuluku 28. päeval 1870. Tema laul kõlab edasi Wene keisri koja auuks.

Surnu onu.

(Särg).

Teisel päeval sai Eduard järgmise kirja:

„Armas sõber! Sinu onu on surnud, ilma testamendita. Et Dskar Sulle päranduse juures ülekohtu ei teeks, siis oleks väga häa, kui Sa ise kohe siia tuleksid ja oma digust kohtu ees tõendaksid ning oma nõudmist üles annaksid. Et sul juba nõuu oli kodumaale tulla, siis teatan seda, et Sa tulekut kiirustaksid. Kui aga Sa oma tulek mõimata, siis kirjuta marsti ühele siinsele advokatile, et ta Sinu asja oma kätte võtaks toimetada. Pease jälleügemise pääle lootes lõpetan rutuga kirja, Sulle tuhat termist soovides,

Sinu sõber S. Kõnka.“

P. S. Et Sind Tartus rõõmsasti ja ühigesti wasta wõetakse, seda ma wõin Sulle ette kuulutada; Sinu lauleldus on ifka weel päewaseks jutuks.

Minajama.

„Suudas teab, mis aru pääl nad on,“ ütles wana Jõhwik, kui Eduard ta selle kirja oli lastnud läbi lugeba. „Kui kõik jurijad nii surnud on, nagu mina, siis on küll weider lugu!

„Aga neil peab ometi midagi põhjust olema,“ arwas Eduard. „Mii sugust nalja nad ometi minuga ei teel

Korraga käis üks aimbus wanamehe pääst läbi. Dskar oli kodus — kas tema käsi wähest selle juures töös ei olnud? Ja mida enam Jõhwik selle pääle mõtles, seda kindlamalt arwas ta ütelda wõiwat: „See on Dskari sõrm!“

Ta awaldas oma arwamist Eduardile ja wõttis nõuiks Tartusse ühele kohtu ametnikule kirjutada. Warsti aga jättis ta selle nõuu maha ja arwas, et parem on, kui ta ise wiibimata kodu sõidab. Wähest on siis wõimalik asja ilma juurema kawatara talitada, ilma kohtute abita, sest Dskar oli oli ju ifka tema wennapoeg.

Ta rääkis asja Eduardiga läbi, ja nad wõtsiwad otsuseks: mõlemad ajawiitmata kodu poole sõitma hakata.

Kumbgi ei andnud kellegile enne omast tulekust teadust.

Dskar istus omas toas ja mõtles.

Ta mõtles.

Nüüd alles sai ta mõelda oma teo üle, mis ta teinud.

Plaan, Antoni oma onu asemel matta lasta, oli ilma pilgul tema pääs sündinud ja niisama palawalt täidetud. Aga sagedasti peab inimene esimesel filmapilgul ühte mõtet wõi nõuu, mis talle meelde tuleb, ütlemata ära wiskama. Oleks Dskaril aga natukegi aega olnud oma tegu ette mõelda, siis oleks ta seda küll tegemata jättnud. Ta arwas esiti, et ta sellega kõik wõidab, nüüd aga kippus tema pääs selgeks jaama, et ta midagi ei olnud wõitnud. Sääli oli tohtrite tunnistus, et tema onu loomulikult, r a b a n d u s e s e s e surnud; jääli oli õpetaja tunnistus, et tema

onu juba maha oli maetud — faks kõigiti ustawat tunnistust, mille kindlust küll keegi ilmas ümber lükata ei saa!

Uga jütsigi, kui wabest nende tunnistuste w a s t a tunnistust toodi? See oli karta!

Neid oli jaada, mitte üks ega üheksa, neid oli jadafid jaada.

See oli see asi, mispääle Dskar ennem ei mõtelnud.

Kartus ja kahtlus — faks terawa-hambalist uski. Keda need hakkawad närima, fee tunneb! Dskarit ei tahtnud nad milgi nõuul lahti lasta.

Ta püüdis neid wiinaga uputada, aga ka fee ei tahtnud awitada.

Külm, wilu wihmane ja tuulne öö. Torm hulus korstnas, Dskar ägas fängis. Pagana usfid, kes südant salwasiwad! Ei lastnud meest magama jääda! — Ta ei saanud ega saanud rahu; tarwis üles tulla ja wiina pääle kallata, ehk aitab!

Ja ta tõusis üles ja hakkas wiina kallama. Ta jõi ja jõi. Korstnas hulus tuul, Dskari pääs kohises ja hulus. Ta oli wäsinud ja woidunud, aga nii pea kui filmad unele kinni tahtsiwad wajuda, kohutatiwad teda ehmatawad kujud. Kell lõi kaksteistkümmend.

Üks läks lahti, ja pikk mustade riietega kaetud fogu astus fisse. Dskar tahtis kijendada, aga kõri ei andnud häält, ta tahtis ära põgeneda, aga ta oli twoli külge kui naelutatud; ta tahtis mujale waadata, aga tema filmad oliwad kui nõiutud sala-fogu pääl.

„Kas tunned mind?“ küsis fogu tumeda häälega.

„Dnu!“ toterdas Dskar hirmus.

„Sinu onu waim, kodutäija olen,“ ütles fisejetulija. Tema põlewad filmad waatasiwad Dskari omadesse, nõnda et selle rind palawaks läks nagu põrgu.

„Kumalus!“ toterdas ta, „minu onu elab alles.“

„Mäe, fääl Sinu ees laua pääl on tohtri tunnistus ja õpetaja matmise-täht — mis Sa weel tahad?“

„Dnu, kui Sina oled, mis tähendab fies Su tembutamine?“ ägas Dskar.

„Mina olen Sinu onu waim, Sinu surnud onu,“ rääkis mõõras tumedalt, „kelle käest Sa kõik tema omanduse oled wõtnud.“

„Ma annan feda kõik tagasi, ma lähen ise fiit maaltgi ära!“ hüüdis Dskar jurma-hirmus.

„Ma tahan Sulle weel näidata, mis Sa dieti enesele oled saanud,“ rääkis fogu külma rahuga edasi, „ja fies Sind Sinu enese hoolets jätta. — Tule ja waata!“ Sellega läks fogu magadistoa ukse juurde ja tõmbas selle lahti. Wõitmata wägi ajas ka Dskarit sinna waatama.

Sääl oli üks mäekoobas. Mhelates mees raius raske wafaraga kaljukildusid katti ja korjas nende feast kildusid wälja. See mees oli tema ise.

Dskar seisis paigal nagu naelutatud; tema otsalt tiktusiwad piisarad, fiiägi oli tal wõimata filma fäält ära pöörata.

Rogu läks onu töökambri ukse ette ja wõttis selle lahti. „Tule ja waata,“ ütles ta. — Fälle ajas sala-wõim Dskarit waatama.

Selle koha pääl, kus enne onu rahakapp seisis, oli nüüd jäme pall ja lai timuka kirwes.

„Ja waata finna aeda,“ tähendas fogu fõrmega atna poole tähendades.

Dskar nägi fääl wõllast seiswat, ja wõllas rippus üks ülespooldud kurjategija, ja fee ei olnud muud keegi, kui ta ise

Kõige wäega tegi ta juu lahti, hirmus karjatus tungis tema kõrist. Ta oli uuistusest ärganud ja laua ette püsti karanud; higi kattis tema otsa-efist, uimaselt waatas ta wiinapudelite pääle.

Weel korra kõik meelde tuletades, mis ta unes oli näinud, käis külm wärin kõigest tema kehast läbi.

Ugedaht tõmbas ta riided selga, pistis oma kirja tasku põue ja läks uulitsale. Linna uulitsad olivad tühjad nagu furnud, ainult vihm ja torm liikus nendes — ja kodukäijad.

Dskar jooksis edasi. Sääl oli üks voorimees. Ta kargas selle pääle ja kähistas: „Sõida!“

„Kuhu?“ küsis see.

„Vinnast välja!“ ütles Dskar ja vaatas ümber, nagu kardaks ta, et teised kuulewad.

„Kuhu poole?“ küsis voorimees.

„Wastuse asemel andis Dskar temale tepiga mööda pääd. Voorimees andis kohe hobusele piitja ja lastis sõita. Dskar märkas, et sõit raatuse-koja poole läks.

„Pea kinni, sõber,“ ütles ta, „mis meil sinna asja? Säh, siin on su sõidu- raha!“ andis ühe wiierublaste voorimehele, kargas ise päält maha ja tormas Emma- jõe äärt mööda linnast välja.

Linn oli juba ammu selja taga, jääl langes ta wäsinusest märja maa pääle maha. Päite oli juba tõusnud, kui ta ärkas. Ta nägi enese ees üht maja, mis kõrtsi nägu kandis. See oli „Jäneje.“

Tema süda oli nõrk ja wesine, ta läks kõrtsi seda karastama. Siis jälle edasi, üle põldude ja heinamaade, üle teede ja soode. Kogemata juhtus ta ühte raudtee jaama, kus rong parajasti minetul oli.

Ta jooksis kassa juurde.

„Üks pilet!“ hüüdis ta jääle.

„Kuhu?“ küsis piletimüüja.

„Jälle kuhu! Mis see Teile puutub, kuhu mina tahan minna!“ pahandas Dskar segajelt.

„Aga mis piletit Te siis tahate?“ küsis ametnik.

„Londonisse!“ ütles Dskar korraga.

Ametnik vaatas ümber, läbi akna uägi Dskar ihandarmit tõndimat. See tegi teda korraga targaks.

„Üks pilet kuni Tallinnasse,“ ütles ta ja pani raha laua pääle.

Waewalt sai ta weel wagonisse joosta ja wäsinult ühte nurka heita, kui ta rong minema tormas. (Dts tuleb).

Johann Ludwig Böhner.

Aastal 1810 õppiswad Darmstadt'is Abt Vogler'i juures kolm meest muusika- teadust, ja nendel õpetaja ei teadnud isegi, kes kolmest kõige osawam oli. Üks oli Meyerbeer, pärastine kuninglik Preisi muusikajuhataja, teine Carl Maria v. Weber, kuulsa laulumängu „Priiküti“ looja, ja kolmas ei ole küll mitte iseäranis kuul- faks saanud, ehk ta küll tõendas, et Weber laulumängus „Priiküti“ just kui tema muusikaliktudest mõtetest on pruukinud. Ja sellest kolmandast, kelle nimi Johann Ludwig Böhner on, tahan siin mõnda kirjutada. Böhner on nääriluu 28. p. 1793 wõi 1794 a. Döttelshädts, kus tema isa — lihtlabane talupoeg — köstriks ja orelimängijaks oli, sündinud. Juba noores eas oli ta osaw klaveri- ja orelimängija ja komponeeris juba siis, kui ta alles 10 aastat wana oli. Böhner oleks wäga hästi sellejama kuulsuse järje pääle wõinud jõuda, kuhu Weber jõudis, kui ta mitte ise oma õnne ei oleks rikkunud. Nagu ütlesin, oli Böhner talupoja poeg, ja mõtles siis ta ise riiete kui ka elukombete poolest talupojaks jääda. Beenikeji riideid ja elukombeid wihkas ta kõigest südamest ja lootis üksi oma muusika-osawuse läbi kuulfaks ja arm- faks saada. Aga ta pettis ennast sellega raskesti! Oma kunstreiside pääl oli ta es- malt küll wäga õnnelik, sest igaüks püüdis tema mängu kuulda saada, nii et kontserti

ruum ikka kuuljaid täis oli ja tema sõprade arv selle läbi nii hästi kõrgema seisuse kui ka kodanikkude keskel kasvas. Iga üks on oma õnne sepp, ütleb wanaõna, mida muidugi teada ka Böhner ei oleks pidanud tähelepanemata jätma, kui ta kuuljaks ja ta õnn kaswama oleks pidanud. Esialt oli talupoja riides kunstnik igale ühele küll kahetõrune uudis, aga pea tõrjus ta kõiki oma jämeda ja kareda eluviisiga enesest eemale. Temal oli küll sõpru, kes tema karedaid kombeid tähele ei pannud ja teda kui kunstnikku auustasid, aga ka need ei jõudnud tema eluviisid muuta, sest igale ühele ütles ta: „Peenikesed riided ja kenad kõnekäänatud ei tee kedagi kunstnikuks.“ Omas kunstniku-uhkuses mõtles ta, et peenikesi riideid ja eluviisid jalgugi tarwis 'pole, sest et teda kunst juba kõikidest kõrgemale tõstab. Omaks õnnetuseks mõtles ta ka waranduse kohta nõndasamuti. Ta elas selle pärast kõik oma elu aeg waeuses ja oli jään juures nii uhke, et ennemini nälja-surma oleks surnud, kui mõnelt — kui see ka ta kõige parem sõber oli — aneid oleks palunud. Ta elas kui lind ja ei mõtleinud ialgi hõmbe päewa pääle, waid pildus teenitud raha omal kombel laiali. Nii üüris ta omale sagedasti suure kontserdi-ruumi, lastis kõik küünlad põlema panna ja mängis jään šampanja pudelid tühjendades lukus uste taga ühki klawerit. Ühe juurema kunstreisi pääl olles walmistas ta Wieni linnas ühe juure kontserdi, mis temale mitu sada guldnat tulu andis. „Mis nüüd rahaga teha, kudas temast kõige kergemini lahti saada?“ mõtles Böhner. Ja mis tegi ta? Ta ostis omale tallid kirjud siidiriided, milledega ta nagu kõige suurem narr wälja nägi, sest et keegi teine niisuguseid ei kandnud. Raha aga ei olnud veel otjas. Mis jellega weel teha? Ühe jao wahetas ta hõberahadeks ümber, pildus seda läbi afra tänawa-poistele ja maatas ise naerdes, kudas need seda otsisid ja jään juures taplesid. Nii oli Böhner, — täna pildus ta raha tänawatele ja homme kannatas nälga. Aga ikka ei olnud weel kõik raha otjas, ja see pidi ometigi ära pruugitud saada. Eht sel ajal postihobusega reisimine küll õige kalliks oli, siiski üüris ta omale kõige ilusamad hobused ja sõitis Wienist oma kodupaita — Döttelstädti. Talupojad, kes Böhneri toredaid siidist rahniriideid nägid, mõtlesid, et ta ütlemata palju raha kaasa toob. Aga eksitus! Ta andis hobujuhile wäikese jootraha, ja siis — iga kerjaja ees oleks ta pidanud punastama — olivad karnanid tühjad. Nii andis ta palju aastaid kontsertisid ja pildus ikka sisjetulnud raha laiali. Wimatigi, kui tuline waeus tallale tuli, läts ta oma sündimise-kohasse, kus temale külarahwas tänutunnistuseks ta kuuluse eest kerjase maja üürida elamiseks andis. Säääl on Böhner juurema jao oma lauludest loonud, mis ta aga väga odawa hinna eest esimesele wastujuhtujale ära müüs. Drelit ega klawerit selle juures temal ei olnud, waid ainult üks laud, mille pääle klawer oli joonestatud. Siin komponeris ta ühe juure „Dratoriumi“ ja rändas sellega ühel väga külmal päewal Weimari linna raamatukaupleja Voigti juurde ja nõudis sellest selle eest 100 taalrit.

„Mõtlege ometi, Böhner!“ hüüdis Voigt, kui ta käskirja läbi oli waadanud, „kes saab seda siis minu käest ostma? Siin seisab tuus paari trummisid, 12 pasunat, 8 sarwe jne., see tükk wõib ainult ühe juure muusika-pidu pääl mängitud saada — ja mina ei wõi mitte künnendat osa trükikulusid selle juures teenida!“ — Böhneri nägu sai juba punaseks, ja ta tahtis midagi wastata. Voigt aga jõudis temale ette, ütles: „Kas teie wahest ei taha oma Dratoriumi nõnda muuta, et ka wahemad mänguoorid seda mängida wõiwad?“

„Mitte üht nooti ei saa ma muutama!“

„Soo, hml seda ma mõtlešin. Kas teate, Böhner, üks teine saadaks Teid kohe minema — ma tunnen Teid, olete praegu wiletsas olekus, mille juures muidugi teada ise süüalune olete — ma annan Teile 50 taalrit. Tahate Teile aga seda tükki minu soowi järele muuta, nii et mul tema müümiseks lootust on, siis maksan Teile 150 taalrit.“

Wihafelt ütles Böhner: „Kui Teie mõtlete, et üht kunstlikku muusikatükki muuta wõib, nagu rättsjapp kuube, siis olete Teie ütlemata rumal! Ja kui Teie mõtlete, et Teil wõimalik on kunstile hinda määrata, siis olete ütlemata edew! Teie häbistate oma hinnaga minu tööd. Tahate Teie 100 taalrit maksta wõi mitte?“

„Ei, Böhner!“ kostis Voigt.

„Siis häwitam ma selle parem ära, kui ühele niisugusele kristlikule juudile teda müün, nagu Teie olete.“ Ja enne weel, kui Voigt teda keelata wõis, wiskas ta noodi-lehed põlewasse ahjusse, kus nad ära põlesiwad, ja sel kombes igaweseks kaduma lätsiwad. Böhner aga läks karjase-majasse tagasi ja arwas ennast rikkama olemat, kui wähest siis, kui ta tahewõrra päritud hinnast oleks saanud. — Teine tema suurematest töödest oli laulumäng „Der Dreiherrnstein“, millel aga sõnad pundusiwad, sest et ta selleks mitte nii osawat kirjanikku ei leidnud. Üksitud kohad sellest laulumängust saiwad Koburis, Gothas ja Hamburis jägedasti kontsertidel mängitud ja leiduwad üleüldist kiitust. Üks tema parematest lauludest on „Ave Maria“, mis Leipzigis „Breitkopfi ja Härteli“ kirjastuses mitu korda on ilmunud ja ka weel praegu ünešti olemat trükitud. — Kui Böhner juba õige madala järje pääle oli jõudnud ja ühtlugu selle pärast näljaga taplama oli sunnitud, siis katjus ta weel üht kontseriti anda. Gotha muusika-esimees Walsh oli wähest weel tema üksik sõber, ja selle juurde tuli ta nüüd palwega, et temale aitats üht suuremat kontseriti walmistada.

„Aga, Böhner, kuidas tahate Teie kontserdi ruumides ilmuda? Teie riided on räbalate farnased, ja Teie teate ka väga hästi, kui wäikeseks Teie sõprade arm Teie jämedate eluwiihside pärast on jäänud.“

Böhner liigutas õlasid ja lubas katjuda kuuljate meele järele olla, kui aga kontsert walmistatud saaks.

„Kas ei ole Teil wõimalik tänajeks kontserdiks üht prakti-ülifonda laenata?“ küsis Walsh.

„Üht prakti-ülifonda? Peab siis juft prakti seljas olema?“ küsis Böhner.

„Jah, Böhner! Ma usun, et ka ju aeg olets, et omale ülepää teised riided muretsejite.“ ütles Walsh. „Hää küll, ma tahan omale tänajeks ühe prakti muretseja!“ kostis Böhner pahajelt. „See on mõistlik! Ma tahan kohe minna ja kontserdi ruumide eest hoolt kanda. Ma luban Teile 50 taalrit sisse tulekuft. Kas olete sellega rahul?“ — „Jah, isand muusika-esimees, ma tänan Teid selle eest!“

Endisel ajal eas Gothas suur muusika armastaja baron T.—, kes fuur Böhneri auustaja oli olnud. See oli jägedasti Böhnerit palunud jämedaid-riideid ja jämedaid eluwiihsid maha jätta; aga asjata. T. oli mõne aja eest ära furnud, ja tema poeg elas „Kammerherrnana“ hertsogi lossis. Selle juurde ruttas nüüd Böhner. Ütsehoidja ei tahtnud räbalatega kaetud kunstnikku sisse lasta. „Gesel!“ karjus Böhner, „ma olin mana baroni sõber ja tahan nüüd ta pojaga kokku saada. Teadusta temale minu siinolekut!“ Kartlitult täidab ütsehoidja tema käsku, ja Böhnerit lubatats sisse astuda. — „Mu nimi on Böhner, auustatud baroni isand!“ ütles ta sisseastudes baronile, kes imestledes teda filmitfes ja siis ütles: „Böhner? Minule on see nimi tundmata. Mis Teie soowite?“ — „Ma olin Teie õndsa isa sõber ja olen tema soowist hoolimata ifka talupoja-riideid kandnud, nagu Teie praegugi näete. Müüd aga pean omale teisi riideid lainama, sest et muidu õhtal kontseriti ei wõi anda.“

„Aga, mu isand —“ tahtis baron wähele rääkida. „Dodate, baroni isand! Teil on väga hää prakti-ülifond, nagu seda tänawal nägin. Et mul see juft puudub, siis palun Teid, minule seda tänajeks lainata!“

„Kas Teie hull olete?!“ karjus baron.

„Ma wõiksin wähest hullu farnane küll wälja näha, kui ühe baroni ülifonnas teistele ette pean mängima!“ ütles Böhner. „Aga ustuge, Teie isa saats weel hanaas rõõmus olema, kui mind niisuguses ülifonnas näha wõiks.“

Baron hüüdis uksehoidjale: „Wisake see hull uksest wälja!“ ja enne kui Böhner weel sõna olets wõinud rääkida, oli ta tänawal.

Walch tuli temale tänawal wastu, ja selle — kui prakti soowija — pääle kallast ta nüüd kõit oma wiha. See aga naeris juhtunud loo üle, käsitsi teda kogu minna ja lubas õhtuks ise temale prakti muretseada. Pääle lõuna teadis iga üks, et Böhner õhtu prakti-ülitonnas mängima saab, ja ühtlasi ka seda, kudas baroni juures lainamaisega lugu oli läinud. Õhtu oli kontserdi ruum puupüsti kuuljatest täidetud, kes Böhnerit esmalt naerdes teretasiwad ja siis tema mängu ojawuse üle imestelisiwad. Pärast kontserti andis Walch temale lubatud 50 taakrit kätte ja ütles: „Nüüd osite omale uued riided, minge kogu ja ärge pillate üle jäänud raha mitte ära!“ „Õh sõber!“ ütles Böhner, „ma lähen tõesti kogu, aga enne jooime paari pudelit wiina ühes koos tühjaks.“

„Minul ei ole praegu selleks aega,“ ütles Walch, „aga paari tunni pärast saan Teile tulema, ja siis jooime paari pudelit õlut ära, mille hindu mina aga maksma saan. Kus olete Teie korteris?“ — „Moori“ wõõrastemajas“ ütles Böhner taha. „Moori“ wõõrastemajas?!“ kordas Walch, „kas Teie hull olete! Aga et ma lubanud olen, siis tahan ma ometigi saäl olla.“ „Moori“ wõõrastemaja, kuhu Walch paari tunni pärast läks, oli Gothas kõige toreدام ja kallim. Teenrilt järele pärides kuulis Walch, et Böhner № 1. toas elas, kus ikka kõige kõrgemad ja rikkamad isandad elasiwad. Walch astus treppi mööda üles ja jäi № 1. ukse pääl ehmatades seisma, sest Böhner istus toredas Türgi öökunese pehme sohwa pääl ja suitsutas toredat Türgi piipu. Tema ees laua pääl põlesiwad neli küünalt, ja nende wahel seisiwad kaks kõige toredamat klaasi. „Böhner, kas Teie tõesti hull olete?“ karjus Walch. „Mis piip see on, mis Teie suitsutate? Ja need klaasid, ja see šhampanja wiin, ja see öökunne — minu Jumal, kus on Teie raha?“ „Raha tahate Teie näha?“ ütles Böhner ja tõmbas karmaniist kaks krossi wälja, ja need oliwad wiimased. „Siin on raha, ja nüüd ärge olge narr, waid tulge ja jooime üheskoos!“ „Böhner,“ ütles Walch wihahelt, „täna olete Teie oma wiimase sõbra kaotanud; Teie olete pool hullu ja jääte selleks. Ma ei taha Teid ialgi enam tunda.“ Ta tahtis uksest wälja astuda, aga Böhner pidas teda kinni ja ütles tõsiselt: „Walch, Teie wihastate nende klaaside üle? Waadake, nad maksawad kallist hinda, aga mis sellest?“ Enne weel kui Walch teda keelata olets wõinud, wiskas ta nad läbi akna wälja. Ka šhampanja pudelid ja Türgi piip lendasiwad nende järele. „Teie olete mu üksik sõber, ja kas olete nüüd, kus mul enam neid asju ei ole, minuga rahul?“ Walch õhtas sügawasti ja läks uksest wälja. Sellest ajast ei ole Böhneril enam ialgi wõimalik olnud kontserdi toimetada ja rändas ühest Thüringi külast ja linnast teisesse. Seljas kandis ta jeda-sama Türgi öökunne ja pääs talwekübarat, hoolimata sellest, kas juwe mõi talw oli. Weesaapad ja pika warrega piip ei puudunud muudugi teada ka mitte. Külades jäi ta koolmeistrite juurde õppiks ja mängis selle eest tänutunnistuseks kooli wõi kiriku orelit; ja selle mängu juures ei olets ka kõige wäljem arwustaja midagi laita leidnud. Sinnedes rändas ta oma tuntud ülitonnas poisikeste naerukaja saatusel ühest tänawast teisesse ja kui kusagilt klaveri häält kuulis, siis astus sõnalaujumata sinna sisse — kui saäl ka kõige kõrgem feltstond koos oli — ja istus kõrge klaveri ette. Oli keegi klaveri ees, siis liikkas seda kõrwale ja hakkas ise mängima. Esimene wahest wihastasiwad maja rahwas küll niisuguse julguse üle, aga pea kadus wiha ja üleüldine kiitus ja imestelemine wõttis aset. Mõni lord mängis ta nõnda mitu tundi järestitku, ja kui siis wiimati üteldi, et aeg kogu minna, waatas ta uhkesti ümberringi ja astus wihahelt toast wälja. Esmene käit oli nüüd wõõrastemajasse, kus klaveri teadis olemat. Kõõmukisaga sai ta saäl wastu wõetud. Aga enne kui tal mitte wiinapudel ees ei olnud, ei mõtelnud ta mängimise pääle. Kuuljad andsiwad temale pääle wiina ka raha; sellega maksis ta bömaja hinna ja rändas hommiku jälle edasi. Nagu

üteldud, nägi ta ennemini nalga, kui mõne käest abi oleks palunud. Kutsus teda aga mõni oma juurde wiina pudelite mõdraks, siis oli ta selleks kohe valmis. See oli ta ainus abinõu, millelega teda viimajel ajal ettemängima mõis meelitada. Üks juur muusika-armastaja ja Böhneri auustaja kutsus teda kord oma juurde mängima; aga Böhner ütles: „Pole mängimiseks aega!“ Selle pääle kutsus ta teda aga klaasi wiina juurde, ja kohe oli ta selleks valmis. Toas oli klaver juba lahti tehtud; aga Böhner ei maadanudgi selle pääle, waid astus laua juurde ja hakkas kõige parema isuga lõõma ja jooma. Kui lahle majaperemees nägi et Böhner mängimise pääle ei mõtelnudgi, istus ta ise klaveri ette ja hakkas Böhneri „Adagio romantique“ — üks tema kõige ilusamatest muusika tükkidest — nii halvasti mängima, kui aga võimalik. Wihaselt tõusis Böhner sõbglauvalt üles ja tõukas teda sõnadega: „Et Teie seda ilusat tükki nagu üks koolijüts mängite, siis tahan Teile näidata, kuidas see mängitud saab,“ klaverist eemale. Nüüd mängis Böhner wahapidamata mitu tundi järestikku. Böhneril oli wanas eas hää termis. Ta suri paastukuu 28. p. 1860 äkitselt Gottha linnas, kus ta ka maetud on.

Otto Muppiuse, F. Girth'i ja teiste järele „M.“

St. Peterburis, wiinakuu 18. päewal 1887.

Seda ja teist.

Kassji-muusik. Nõnda on muusika nimi, mis siis kõlada ehk parem kãrada lastakse, kui kellegi üle pahane oldakse. Kui näitusets Tartu studendid mõne tähtsajama mehe üle wihased on, siis wõtab üks pannu, teine kella, kolmas kulluse, neljas paja, viies wana lõõtsapilli, kuues wana lörtstrummi, seitsmes wana kãakõsuja wiuli-naru, kahetjas kolgi, üheltjas lãrtspõuna, kümnes plekkplaadi, üksteistkümnes nãuujja kassji ja nõnda edasi igaüks mõne asja, mis kudagi wiiji heli teeb, ja nede hullu mænguriis-tadega lähewad nad wihatud mehe atna alla ja hakkawad jãäl niijugust hirmsjat muusikat sünnitama, mis üdist ja kondist lãbi lõitab ja põrgu kãra teeb. Sellega näitawad mõni kord nalja, aga enamisti alati halvatspidamist üles. Niisugune muusikategemine on ammugi pruugis, ja ta nimi on ka „kassji-muusik.“ Aga kust on jããrane muusika tõusnud? Ühi on nii. Aastal 1549 lastis keiser Karl V. oma poega Philipp Hollandis auustada ja walitsjeda. Aga see kiilm ja tufane prints ei sallinud hollandlaste rõõmsaid pidusid, mida tema auuks tehti. Siis arwasiwad Brissfeli linna elanikud ühe tembu wãlja, mis ka hirmsus walju ja tõelise nãoga Philipp'i naerma sundis. Nad tegiwad orelil, millel iga wile asemel üks — kass oli. Kassid oliwad jããba pidi klahwide kãlge seotud. Orelimãngija oli üks mees, kes endale karu naha oli ümber pannud ja nõnda karu nãgu oli. Wisiteseid poisid, kes pãrdituteks, kwerteks ja karupogadeks oliwad muudetud, oliwad siin tantõrjad. Kui orelimãngija klahwide päãle lõi, siis jãiwad hull kassid jããba pidi tõmmata ja hakkasiwad kolebasti nãnuma. Orel pandi ühte juurde wanõise ja wiidi lãbi uulitsa printsi atna ette niug hakati jããl jeda põõrast mãngu tegema. Inimesed naerõiwad, et kas lõhti. Ka tõsine ja morsõsis printõs naeratas tempu nãhes. Ütelõakse, et see on ainus kord, mil raundne mees elus naeratanud.

Üks alles hoitud musu. Aastal 1860 kãis maailma-kõulus muusikameister Rossini Pariõis ühel muusika-armastajate kontõerdil. Üks wãga rikas pangapidaja oli cello-mãngija. Ta oli jeda mænguriista nii saaginud, et tal enesel hõgi mõõda paleõid maha jootõis. Et see just ilus oleks kuulda olnud, kes jeda ütleb? Rossini oli aga wãga lahke ja libe. Ta andis cello-saagija palele suud. Selle üle oli rikas mees tãis ära rããkimata rõõmu. Ta arwas, et juur muusika-meister jeda selle lãbi juureks mængijaks tunnistanud. Ta ei pesnud sest ajast jããdit enam sugugi oma nãgu, et ta mitte Rossini musu kohta ei kaotaks. Mikka mehe nãõl hakkasiwad jeda wiiji wiimaks jeened kaswama.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Siinud kuus korra.

Hind aastas kättejaatmisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop. pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse adrejs tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Dr. K. A. Hermann.

Küll ei lole kerge, et üks mees ise enesest kõneleb, jest et seda hõlpsasti omakäituseks arwatakse. Sellegi pärast, eht küll mõni ajaleht jelle üle nookab, arwan mina „Laulu ja mängu lehe“ toimetaja sündfats mõnda sõna enesest kõneleda. Ma tulen ju jelles lehes nii wäga tihti oma tööga lugejate silma ette, et see ime ei ole, kui ma ka oma nägu lugejatele näitan. Sõber annab sõbrale oma pildi. „Laulu ja mängu lehe“ lugejad arma-tawad kõik muusikat ja on jelle pärast ka jelle lehe toimetaja sõbraid, ning ma palun neid minu pilti lahkesti wasta wõtta. Ka mõned read oma elust liisan siia juurde.

Minu, Karl August Hermann, olen sündinud Põltsamaal Wõhmas mihtlikuu 11. päewal 1851. Minu isa oli enne Otja koha peremees, pärast Wõhma jeyp.

Juba enne 5. eluaastat õppisin raamatut lugema. Kümme aastat wana läksin Anikwere kooli. Pärast käisin Põltsamaa kihelkonnakoolis ja siis jääljamas elementar - koolis. Koolis olin juure himuga ka laulu ja muusikat õppinud ja laulsin kuulsas Põltsamaa laulukooris ligi. Juba 1867. aasta lõpul jain Põltsamaa kihelkonna - kooliõpetaja abiks. Ma tegin aastal

Dr. K. A. Hermann.

Sündinud mihtlikuu 11. päewal 1851.

1868 Pajisins walla - koolimeistri etjami ja aasta pääle jelle Tallinnas era elementarkooli-õpetaja etjami. Kõigei jell ajal lau: 1870. aasta lõpuni olin Põltsamaa kihelkonna - kooliõpetaja ab: ja jelle kõrwal ka ühe ise-kooli õpetaja. Ka juhatafin tihti kihelkonna laulukoori ja olin ka mängukoori juhataja. Uuel aastal 1871 läksin Peterburisje Snglise kooli õpetajaks ja jain sin-

na 2½ aastaks. Viimasel 1½ aasta olin selles koolis ka Prantsuse keele õpetajaks. Õpetamise kõrval õppisin ise ka edasi. Aastal 1873 suvel lõikusekuul tulin Tartu ja valmistasin end studentide-eksami tarvis ette. Selle eksami tegin jõulukuul 1874 ära ja sain 1875. aasta algul Tartu universiteedi õpilaseks. Aastal 1878 sügisel läksin Leipzigi linna ülikooli Saksia maale keeleteadust õppima. Aastal 1880 algul olin ma nii palju õppinud, et jõudsin doktori-eksami keeleteaduses ära teha. Nii hästi Peterburis kui Tartus olin ikka muusikat õppinud nii palju kui aeg lubas, olin Tartus Wanemuise seltsi lauljuhataja ja läksin Leipzigist suvel 1879 suurt laulupidu juhutama. Aastast 1880 kuni 1881. lõpuni tegin eraviisil kirjatööd. Aasta 1882 algusest kuni 1885. lõpuni olin „Eesti Postimehe“ toimetaja. Aasta 1875 asutasin „Laulu ja mängu lehe“ ning uuel aastal 1886 algasin ajalehte „Postimeest“ kirjutama, mis enesele Pärnust omandasin, sest „Postimees“ on endine Pärnu Postimees. Aasta 1888 algul waliti mind „Wanemuise“ laulu- seltsi presidendiks. — Nõnda on lühedalt minu elukäik. Nimetan siin veel enese nooditööd.

Aastal 1875 ilmus „Eesti Kannel esimene wiht“, — 1882 „Eesti Kannel teine wiht“ ja 1884 „Eesti Kannel kolmas wiht“. — „Koori ja kooli kannel esimene anne“ ilmus 1875 ja „teine anne“ 1882. „Kodumaa Laulja“ meestekoorile ilmus 1875; 1878 andsin „Eesti rahwa teise üleüldise laulupidu meestekoovid“ välja; aasta 1884 lõpul ilmus „Laulu-faja“ ja „Põltsamaa endise õpetaja C. Hürschelmanni laulud“ ning aastast 1882 kuni 1885 neli aastakäiku „Eesti Postimehe muusika lisalehte“. Nüüd ilaub minu toimetusel „Laulu ja mängu leht“ ikka edasi. Temale palun osawõtmiist ja toetust Eesti laulu ja mängu edendamada.

S u r m u d o n u .

(Õpp.)

Õskar oli ära, teegi ei teadnud temast midagi. Kõige imelikum lugu oli see, et wana Jõhwiu pürandujest midagi ei puudunud, millest wähest tema kadumise põhjust oleks wõinud arwata. Kusagil ei olnud mingit kurjatoõ märki leida, mis politseile pikemaks uurimiseks asja oleks andnud. — Tema järele kuulati, kirjutati, telegrahweeriti, kõneldi temast, ja asi hakkas soitu jääma.

Sääl jai korraga asjale uut hoogu.

Wana Jõhwiit ilmus politseie-meistri ees, kellega ta enne wanast hää tuttaw oli olnud. Tal polnud raske töeks teha, et tema „päris tõesti tema ise“ oli, mis läbi kõik tohtri tunnistused tema surmast ja kiriku-kirjab tema matmise üle tühjaks jaiwad tunnistatud, temale tema warandus ja pärandus jälle kätte antud.

Ka Annateje oote-aeg oli nüüd lõpnud. Ta jai selle mehe kõrwale, keda ta hellasti armastas ja alanduses auustas. Wana onu oli nimelt seda soowinud, aga selle tingimiseega, et Eduard oma noore naesega tema wana põlwe löbustades tema juures elaks, nii kaua kui ta koha saaks.

See juwi oma ilu- ja tenadusega läks mööda, sügise tuli oma rikka lõituse andega.

Ühel päewal jai wana Jõhwiit kirja, mis koguni wõõrast postmarki kandis: Aga käekiri ümbritu pääl oli temale tuttaw; põnewalt wõttis ta kirja lahti ja luges:

„New-Yorki haigemajas 1. sept. 18 . . .

Auustatud herra! Surm tuli ja waatas mind, aga ma ei kõlbanud talle; ta lastis mind hammaste wahelt lahti. — Teie teate, mis ma Teile tahtsin teha. Ma ei tea, kuda ma korraga nii hulluks jäin. Aga hirmus oli, mis ma tema pärast kannatafin. Ma põgenesin. Wõõra nime all tulin ma siia, tahtsin siin auwasti elama hakata. Aga mu katsetel ei olnud õune. Oma palga, mis ma Teile käest teeninud, wõtsin ma kaasa; ma ei julgenud kopikutgi ülekohtuselt wõtta.“ Siin asu-

tafin ma kaupluse Marving'i nime all. Margad viisufiwad seda puhtats. Siis pida-
fin jadamas joogimaja. Madrujed läksiwad kord raplema, lõhtufiwad kõik maja-riis-
tad puruks, kus juures ma ka haawatud sain ja pärast päälegi mind politsei poolt
kuuks ajaks kinni pandi. Lahti saades tahtsin pakikandmise ametiga oma pääd toita.
Süäl kuktufin ma raste pakiga kõrgesti trepist nii õnnetult alla, et mitu nädalit
taga järele põdesin. Aga hirmsam walu, kui see kõik, on, et ma Teid iga õlle
furnult, kodukäijalt oma; woodi ees näen, ifka waene ja wilets, ilma kõi-
gest warast ja hääst. Kas Teie ei peaks oma õigust enam olema kätte saanud? Kas
minu jampjus Teid tõesti Teie majast ja warast lahti on teinud? Ma palun, andke
mulle seda teada; ma tahan ennast hää meelega ise kohtute kätte anda, kui ma sest
hirmsast hinge-piinast wõikfin pääseda? Teie endine wenna-poeg Dstar.

Selle kirja pääle kostis Jõhwik:

„Armas wenna-poeg! Mina ei ole midagi kahju saanud; aga kui Sina kõigest
jüdamest uut elu tahaksid hakata, siis saaksin ma seda lugu weel enesele suureks õnneks
arwama, oma õndsja wenna pärast. Ma saadan Sulle 2000 rubla, misga Sa wäik-
sel wiisil üht kauplust wõid awada. Andku Sumal Sulle oma õnnistust ja rahu.“

„Wiie aasta pärast kirjutas Dstar:

„Sumal on mind õnnistanud, minu kauplus on kohta jäänud ja kaunisti kas-
manud. Need 2000 rubla saadan tagasi ja ütlen Teile oma jüdamelikku tänu.“

Selle pääle kostis Eduard:

„Teie kiri tuli otse onu surma tunnil. Ta ütles: „Ma suren rahuga: Minu
wenna-poeg on päästetud.“ Omaft päranduseft kästis ta kolmandat osa Teile jaata,
seft et ta teise kolmandiku minule ja kolmanda minu naese-Annale lubas, keda ta
isalikult armastas ja oma lapses pidas. Mina arwan aga, et õigem on, et meie
poolle Teile saadame; teiseft poolest on juba meie jaoks küll.“

Dstari wastus oli:

„Et kord minu üleannetu nõuu oli kõike pärandust Teie käest ära petta, siis
on minu kohus, nüüd ennast kõigest ilma jätta. Ma saadan seda Teile tagasi, ja
kui Teie seda enesele ei taha wõtta, siis wõite mõneks häategemaks otstarbeks pruu-
kida. Et onu jurres weel minu pääle on mõtelnud, see teeb mind õnnelikuks. Andke
ka Teie mulle andeks!“

Kirjutanud G. E. Luiga.

Õimene armastus.

Pildike Hajdn'i elust.

See oli ühel palawal heinakuu päewal. Wieni linna kohal seisiwad mustad
ähwardawad äikese pilwed. Wälgu lõõmine ja müristamine oli haruldane. Wiimaks
waitis müllaw torm, ning wihma walas nagu oa-warrest maha... Wähehaawal selgis
taewas; üks teie järele ilmufiwad tumedad pilwed jälle nähtawale, nende keskelt, nagu
kuldne kuningas, kuu kahwatanud palgel.

Ühel madalal manabasel majal, kõrwalises wähehäidawas uulitsas, oliwad kõik
akna luugid kinni pandud.

Wäitefes puhtas lambrikeses põles seft lava pääl lamp; lava ääres istufiwad kaks
arwata 18—19 aastast neidu ja hoidfiwad kartuse pärast üks teise ligemale — need
oliwad jälle juukste-punuja tütrede. Wiimaks tõusis wanem neist üles, tegi akna
luugid lahti, kustutas tule ära, selle pääle ütles noorema õe poole pöörates:
„Kartus, — see on liig lapsit, Doretta! Waata, tänu Taewa Taadile, äikene on
möödas... tule siia, waata kui hää on!“ Doretta astus akna juurde; kuu walgustas
tumedaсти nende õrnasid ja rooja-punaasid põsekefi.

Noorema õe nägu oli täna natutene kahwatanud; mustad elawalt nõiduwad
filmad waatafiwad põlewalt ja kärsitumalt ümberringi; paksud mustad juukfed rip-

pufiwad lahtijelt selja pääl. Kerged ja elawad liikumised awaldašiwad išeäralist rõhumat mure-piina, mida ta kõigest wäest püüdis kinni katta. Wanema õe Eugenia nägu oli rõõmus ja lustiline; sinised filmad, mida julgesti sinilillidega oletš wõinud wõrrellda, waatašiwad jüütalt ümberingi. See oli aastal 1759. Wäheše waitolemise järele helises jälle Eugenia tšajane ja mahe hääl:

„Ma ei saa mitte aru, kus see Haydn täna jälle nii kaua wiibib?! Ta tuli alati wacemini kodu. Kui palawasti palusin ma taewast Kuningat, et Joseph selle tšange jaju ajal ka kusagil oletš marju leidnud!“

Doretta ei wästanud sõnagi, ta rind paijus rahutumalt, ta waatas nii läbi tungiwalt, nagu tahaks ta kõige sügawamast pimedusest kõik walge ette tuua Tšuppa astus üks kestmise tšajuga meesterahwas, ta selged filmad tunnistašiwad, et ta hää südamega inimene oli. See oli noorte neibude isa, — juustepunuja Keller. Käs landis ta juuste kimpu.

„Noh, lapsed, meie majaline ei ole weel tagasi tulnud? Ma käisin juba korra tema toas, mõtlešin, et ta kodu on, aga wõta näpušt. Ka siin ei ole teda — see on päris inestamise wäärt! Ma ei saa išegi aru, miks selle noore muusikandi eest nõnda muretšen. Ma olen alati mures, kui ta kauaks ära jääb, nagu oletš ta minu laps olema. Noh, kui ehk ka mina rahulik oletšin, siis oletšiwad ometi minu lapsed ikka rahutumad — eks ole tõsi?“

Selle pääle naeratas ta rõõmsasti. Eugenia punastas ära, Doretta rääkis midagi, millešt aru ei wõinud saada, waatas uhkesti ümber ja läks kortsus kulmul atna juurešt eemale.

„Sumal teda teab, mis ta mõttes on, imelik noor mees!“ rääkis isa edasi, „wõib olla, et ta jälle selle wa' Italia koolmeistri — kudäs ta nimi oli, Parmel wõi, juures on?“

„Borpara, papa,“ wästas Eugenia tšaja. — „See pagana Borpara pani ta jälle nootifid kirjutama. Oh Sumal, mis see Haydn kõit ära ei tee, kui sest aga kas muusikale ehk oma õpilastele tšaju arwab tulema, see on täitšja aru saamata! Nagu hirmunud jänese jookšeb ta terve päew ühest kohast teise ja paub ennast teenistusesse. Näha on, et kui Glück talle midagi mängiks, wist ka selle saapadgi ära puhastaks. „Muusika pärašt“ — rääkis ta korra mulle, „teeb Joseph Haydn kõit ära siin ilma pääl!“ Aga kõit see teenistus, need tööd, ei too talle kopikutgi šisje! See on halb. Keegi ei maksja talle kõigewähematgi, ta ise ei küši ka. Selle aja sees, mis ta meie juures on olnud, see on juba kannis tükk aega, ei ole ma ta käest weel krossigi saanud. Aga šisgi, tänu Sumalale, ma wõin ometi lootagi. Olete, lapsed, ka millasgi tähele pannud, et Joseph selle pärašt mures oletš, olete teda kordagi näinud kurma olema? Kui kodu tuleb, on ta alati nii rõõmus, et päristi arwama peab, et kuningas talle poole kuningriiki kinkis. Küšid temalt: „Noh Haydn, mis hääd kuulda on?“ ta naerab ainult selle pääle. „Borpara,“ rääkis ta, „kiiš mind,“ ehk „Glück oli täna nii rõõmus.“ — Ta istub pööningul oma lagunud tooli pääl, nagu anu järje pääl; unustab söömist ja joomist nende Bach'i sonatide kallal. Kui ta teretab — nagu paneks ta toreda lillekimbu südame pääle. Teate, lapsed, Sumal on meie Haydn'ile armuline. Ta šaab kas üleilma kuulšats muusikandits ehk šureb pea ära! Üks neist kahest läheb tõets, uskuge minu juttu!“

Wanafeme ei jõudnud oma ettekuulutusi weel kõiki wälja ütelda, kui korraga koputati wäljas uške pihta; peremehe sõna pääle „šisje“ ilmus Haydn. Ta riided ja walged käherad juukšed oliwad läbi märjad; ta wärišes külma pärašt. Aga selle pääle waatamata tunnistas ta noor rõõmus nägu ainult õnne, nii et Eugeniast nagu nõiduwalt enese külge kiišis.

„Haydn, mis Teil on?“ küšis ta.

„Sääralkist ei midagi, Eugenia,“ vastas Haydn jüdamelikult. „Kuulge, kuulge! Ka Teie peate mind kuulama, isakene Keller, ta Doretta peab kuulma.“

Seda üteldes kiskus ta nad kõik kest pörandale kofku ja hakkas rutusti rääkima.

„Ma jändan sin kava täna ühe koolipoisiga; tal ei taça hästi minna. Ma tahtsin nii ruttu kui võimalik Porpora juurde minna. Mul oli vaja jäält paar aariat akkompanimendiks võtta. Aga nagu teate, elab Porpora siit kaugel, pääleegi ei olnud teda veel kodus. Ma ei jõudnud oodata, ning lätsin ajamiiteks jalutama. Ilm oli juba muutunud, tuul oli waitunud, lilled seisivad nagu sügawas mõttes alandlikult maa pinnale kummardades, üksigi puu-leht ei liikunud, kõik oli ümberkaudu wagusi. Ma waatafin üles poole; siin ja jäält kogusivad hallid pilve-tükid kofku, kaugel kuul-lus müristamise kõnin. Teie tulite mulle meelde; ma mõtlefin koju rutata. Äkitselt fundisivad imelikud hääled mind seisatama; ma jäin seisima ja kuulafin, kust need hääled kõlafinwad. Ma astufin akna alla. Ma ei leia enam sõnu jutustamiseks jellest, mis kuulfin; need hääled jääwad igawesti minu südamesse! Ümberringi möllas hirmus torm, wälk, müristamine; ja need taça kõlawad hääled! See oli Glück! Ta lõpetas wiimaks mängu, tõusis üles ja astus akna alla. Ta oli sügawas mõttes. Ma tänafin Jumalat niisuguse rõõmustamise eest ja sammufin kodu poole. Waja kuivad riided ümber panna. Keha külmetab, aga käed õõgawad nagu põlewad sõed.“

„Muudugi, pange teised riided ümber ja heitte natukejeks puhkama,“ vastas Keller rahulikult. „Eugenia muretseb keha kinnituse eest.“

Eugenia, Haydni jutust liigutaud, tõusis sõna lausumata üles, waatas korra Haydni pääle ja ruttas minema. „Jällenägemiseni!“ ütles Doretta taça ja rahulikult.

Teisel päewal oli Kelleri perekonnas ahastus suur: Haydn sõnis palawikus. Efiteks kuulutas arst, rohelifi prillifid ninale kohendades, et see ainult külmetamisest on tulnud, aga kolmandal päewal raputas pääd ja ütles, et tella üheksa ajal asjad väga kurwad wõiwad olla. Waejele haigele toodi iga süguseid rohtufid, aga kõik oli asjata! Haydn ei saanud paremaks; ta lamas liikumata, lahtiste filmadega, selili maas; wahete wahel naeratas ja sõnis ta ning rääkis inglite laulmifist: „Oh mis sügused hääled, mis sügused taemalikud hääled!“ rääkis ta nuttes.

Eugenia istus terwed tunnid liikumata tema woodi ees, nuttis, ägas ja ahastas käsi ringutades. Ka Doretta astus mõni kord tuppa, ilma et jäält juures sõna oleks lausunud, waatas murelikult haige pääle, kortfutas kulmu ja astus niifama wälja, nagu tuli.

„Mäletad minu ettekuulutamist?“ ütles Keller taçase häälega Eugeniale. „Ta sureb!“

See hirmus tund jõudis kätte. Haige olet muutis ennast korraga: põsed lõiwad tahwatumaks, hingamine jäi harwemaks — näha oli, et surm ju ligemale jõudis.

„See õõ jätab ta selle ilmaga jumalaga,“ ütles arst.

Eugenia kuulis seda, külm wärin läis üle ta keha. Ta kulkus pool minestusesse püha kuju ette maha; tüli aega seisis ta liigutamata ja sõna lausumata paigal.

Wiimaks ärkas ta nagu piinawast unest. „Püha Jumal, päästa teda! Wõta ennem mind, wõta minu elu! Püha Maria! Ma astun kloostriisse ja pühendan oma elu Jumalale! Kuule minu palwet, halasta minu pääle, päästa teda, päästa teda furmast!“

Tüki aja pärast tõstis ta filmad üles, aga mis ta nägi? Talle näitas, nagu oleksivad õied, mis kuju ees seisivad ja juba närtsima lõiwad — uuesti wärskets jaanud. Taçane rõõm täitis ta südant.

„Papa,“ ütles ta õhtu, „kui Haydn terwets saab, siis lähen ma kloostriisse. Seda kõotafin ma täna Jumala ees!“

Keller õhtas selle pääle; ta näo pääl ilmus kurblik naeratus joon.

„Minu armas, nüüd on juba hilja, ta hingab veel waewalt. Arst ju ütles, et lootust ei ole.“

Haydn sai terweks; ta endine rõõmus ja armas naeratamine ning jõud tuliwad tagasi. Kes wõis nüüd Eugeniast õnnelikum olla? Terwed tunnid istus ta Haydni juures. Ta tõi temale launimaid õisi, lastis neid ja hoolitses igapidi nende eest. Haydni filmadest paistis palaw tänu tunnistus oma häätegi ja wastu. Kui uhte oli Eugenia, kui kuulsamad linnalased Haydni terwise järele küsima saatsiwad. Porpora tuli ise oma „Birbante“ (nõnda nimetas ta noort muusikanti) juurde. Kui sügawasti oli ta liigutatud, kui nõrka noort meest, kes waewalt jaksas jalal seista, oma ees nägi. „Poveretto“ (waenkene!) ehk „mio caro figlio“ (mu armas poeg) kordas ta õrnalt.

Ka haige oli õnnelik nagu õitsew lillele päikese loojamineku ajal.

Kui Haydn Eugeniaga üksi oli, kinnitas ta alati oma õnne ja tulewat lootust. katsus ka komponeerida ning sünnitas hulga rõõmsaid kwartettsid ja liigutawaid lauluteki selles wagases kambrikeses, Eugenia filma all. Joseph ilmutas nüüd Eugeniale awalikult oma tundmuisi; ta luges igast Haydni waatamisest, igast naeratusest, igast sõnast ainult armastust. Üksi olles püüdis Eugenia oma walu tagasi suruda. Ta oli õnnest ja hädaft pool surnud. Kui ta oma lubadust meelde tuletas, täis külm wärin tal üle keha, ning heledad läikiwad piisarak ilmuftiwad laugale. Ta märkas, et Doretta temast eemale hoidis, aga mißpärast — see jäi saladuseks. Doretta oli kahwatanud ja pahane, nättas selgesti rahulolematust õe, Haydni ja ka isa wastu; istus sagedasti terwed päewad omas kambriis luku taga.

Ühel ilusal selgel hommikul istus õit perekond koos; jään fci Haydn grahw Moriga käest kirja. Grahw palus teda losfi laulukwori kohuste täitmist enese pääle wõtta. *) Haydn luges kirja läbi, pani käed kokku ja ütles liigutatult: „Oh kui armuline Jumal. Terwe eluaeg saan ma tema auust laulma.“ Siis pööras ta Eugenia poole: „Eugenia, minu kallis Eugenia! nüüd wõin ma sulle kõik ütelda! Meie saame õnnelikud olema! Seda kuuldes läks Doretta kiirel sammul toast wälja, Eugeni lastis nooremehe ette põlwili maha ja ütles südant lõhestawa häälega:

„Joseph, oh Joseph, jäta need mõtted! Meil ei ole õnne! Meie peame igawesti üks teisest lahuma! Ma töotasin Taewa Kuningale, kui sa terweks saad, klooftriisse minna!“

Selle pääle ruttas ta toast wälja; wana Keller tõstis Haydni üles, kes minestusse maha kukkus. — Eugenia läks oma tupp. Ta pidi oma jõudu hoidma. Üksitelt kuulus teisest toast tajane riiete kohin. Nagu üks hirmus ja kohutaw ette-
arwamine fundis teda wälja minema — ta jooksis trepi pääle: läbi lahtise ukse nägi ta õde, kes aknast tahtis wälja hüpata: Eugenia karjatas ehmatusest — ühe filma-
pilguga oli ta Doretta juures ja hoidis teda tagasi.

Mõne kuu pärast astus Eugenia Marie nime all klooftriisse; taks päewa pääle feda oli Joseph Haydni ja Doretta Kellersi laulatamine.

Haydni ja Eugenia lahumine oli liigutaw. Haydn lubas õe kofida ning suudles siis Eugeniast esimest ja wiimast korda.

„Armašta muusikat,“ ütles Eugenia piisar laugel, „ära unusta mind, armašta Doretat. Aasta pärast tule klooftriisse mind waatama. Ainukest sõna ei pea Sa minuga rääkima; oled Sa õnnelik, siis näita mulle wärsket närtfimata lillekimpu, oled aga õnnetu, kallis Joseph, näita mulle kuivanud walget lillekimpu, mis ma sulle annan! Jumalaga! Saatus kaitstu sind kõige eest!“

„Aasta pärast ilmus klooftri wärawasse üks kahwatanud näoga noor mees ja küsis tafsaje häälega Marie järele. Noor nonn kahwatanud wäfinud ja nutuje põse-

See oli esimene koht, kus Haydn mureta wõis elada. Järgmisel aastal läks ta Esterhazy würsti juurde, kus juba 400 guldnat aastas jäi.

dega ilmus tema juurde. Waewalt tundis ta, et see endine Eugenia oli. Sõnalaujumata wõttis noor mees kuiwanud illekimbu wälja ja juudles teda palawasti. Noor naine õhtas sügawasti ja waatas kaua sõnalaujumata noore mehe otja nad jätsiwad üksteist jumalaga ja — igawesti — nad ei saanud enam üksteisega siin ilmas kokku. Nädali pärast lanti selle noore naine furnukeha hauda.

Kas Haydn ka need armsad wiisid oma ešimehes armastuses üles kirjutas, wõi mitte, on teadmata. Kas ta pääle selle weel armastas, wõi ei, on ka teadmata.

Nästal 1800 suri Doretta Haydn, Kelleri noorem tiitar.

Ümberpannud G. K e m a d e .

Süühifene muusika ajalugu.

(Järg.)

Agas weel ikka ei osatud küllalt wahet teha kokkukõla ja wiisi wahel. Ilusaid lauldamaid wiisijaid ei tekinud küllalt. Ka lauleldus ei saanud niisugust nägu, et teda küllalt oleks kuulda wõinud. Küll tekkis wiisijaid muusika-armastajate seas, aga need kui mitte asjatundjad ei julgenud ega mõisunud hästi komponeerida. Wäga wähe tähtsaid helisünnitajaid hakkasiwad lauleldusi looma. Kõige tähtsam neist oli Claudio Monteverde, sündinud aastal 1565, Markusse kiriku kapellmeister Benedigus oli peaaegu ainumane, kes ilusamalt kõlawaid wiisijaid ostas luua ja selle läbi õige tähtsajale mõjule jõudis.

Agas nüüd peagi algas Italia maal see aeg, mil suur hulk tähtsaid kõrgeandelisi mehi tõusis, rohkem kui iganes enne, see aeg, mil Italia maa kõigist muudest maadest muusikas ette jõudis ja nõnda ütelda muusikalijelt üle kõige maailma walitjes.

Selle aja kroon, ehe ja põhjendaja oli suur Italia meister *Alessandro Scarlatti*. See mees mõistis muusikat iga pidi ja põhjast põhjani. Tema oli nende meeste õpetaja, kes Neapeli linnast wälja tuliwad ja muusikat õpetasiwad ning sünnitasiwad. Pea kõik 18. aastajaja heliloojad oliwad Scarlatti õpilased, kuna Scarlattiil enesel Carisfimi oli õpetajaks olnud. Scarlatti oli sündinud aastal 1649 Sidfilia saarel Crapanis. Nästal 1665 lahkus ta oma õpetajast, käis terve Italia maa läbi, et helikunsti õppida, ja tuli ka Saksa maale jäält maa heliloomist uurima. Enam õppinud kui keegi muu, läks ta Neapeliisse tagasi, kus ta surmani 1725. aastani tööd tegi. Scarlatti oli suur ilmutaja waim heliõõmu wäljal. Tema käis uut teed ja ei leidnud selle pärast küllalt auu ja kiitust, mis alles tema õpilastele osaks sai, sest tema konservatoriumist on suur hulk kuulsaid mehi wälja tulnud. Nende nimed on weel praegu wäga tuntud. Kõige kuulsamad oliwad *Francesco Durante*, sündinud Neapeli ligi aastal 1684 ja surnud 1755; siis *Leonardo Leo*, sündinud Neapelis 1694, surnud 1742; siis weel *Manuele d'Ustorga*, sündinud 1680 ja teised. Need on nimed, selle hiilgus täna päewani kestab ja nii kaua kestimas jääb, kui maailm seisab.

(Järg tuleb.)

Sõnumid mujalt muusika elust.

F. Suppé, kuulus Wieni opereti-looja, on jällegi uue opereti loonud, mis talle auu ja rikkust sisse kannab. *Suppé* on juba nüüd wäga rikas mees.

Adalbert von Chamisso, kuulus Saksa luuletaja, sündimise poolest prantslane, oli omal ajal tähtsas kirjamees; temale on nüüd hiljuti Berlinis mälestustekammas ehitatud.

Froua Dr. Clara Schumann, Saksa kadunud kuulsa muusikameistri *Robert Schumann*'i elatunud lesk, on 9. okt. oma 60-aastast kunstniku-jubileumit pidanud. *Clara Schumann* on kõige wanem ja kõige suurem praeguse aja Saksa klawerimängijate naeste seas.

Clotilde Lieberg, noor neiu, leiab ikka uut ja rohkem waimustatud kiitust igal pool Prantsuse ja Saksa maal, kus ta agas iganes klawerit mängib.

Elberfeldi meeste lauluselts on hiljuti oma 50-aastast alustusejubiliumi pidanud, mille juures iseäranis seltsi kuulus juhataja komponist Alfred Dregert suurt auu sai.

Eduard Naprawnik Peterburis pühitsetes hiljuti oma 25-aastast män- gufoorijuhataja-jubiliumit. Pea terme Peterburi linn on sellest osa võtnud. Na- prawnik on arvamata hulga kallid ja suuri kingitusi saanud.

Suur meister Verdi pühitsetes juwel 1889 oma 50-aastast kunstniku- jubiliumit. Terme Italia maa walmistab ennast selle tähtsa pidu vastu ja tahab oma suurt poega, kes ka ühes maailma kõige suurem muusikumeister on, suurel kombel auustada. Verdi on Italia muusika nime rohkem kui keegi muu muusika poolest ilmas kuuljaks teinud. Pidu programm tuleb pärast. Verdi on Piacenza linna ligi Villa- nuova külas oma kulul suure haigemaja ehitada lastnud.

Opera comique maja, mis mõne aja eest ära põles, mille juures suur hull inimesi toleda tulekurma leidis, ehitatakse jälle üles. Prantluse riigi kasasti pidada selle ehituse tarwis 6½ miljoni pranka (umbes 2½ milj. rubla) antama Suur summa! Bernhard Stavenhagen on wahetajal ka Tartus kiitusega kontserti andnud.

Ungarlased armastawad wäga oma keelt, mis nagu teada Soome ja Eesti keelega sugulane on. Wiinakuul on nüüd Ungari päälinnas Buda-Pestis kuulus Italia laululind neiu Bianca-Bianchi Ungari keeles Donizetti lauleldust „Kügemendi tütar“ laulnud. Et üks wõõra maa inimene nii selgesti Ungari keelega toime saa- nud, see on ungarlasi wäga waimustanud, ja laululind on ära rääkimata kiitust ja suuri kingitusi saanud.

Hugo Brückeri le, laulude sünnitajale on Dresdenis ilus mälestuseseanmas pandud.

Mehul, kuulus Prantluse komponist Jaab Givet'i linnas ilusa mälestuse- samba. Selleks olla juba õige rohkesti raha toos.

Mapleson, juur Amerika kontsertide juhtija on pankrotti jäänud. Ta maks- nud hirmsad palgad: nõnda oma näitemängu direktor Costa'le kuus 2500 dollarit (umbes 4000 rubla), Christina Nilssonile 1500 dollarit ühe õhtu eest, Battile 5000 dollarit (nõnda siis umbes 8000 rubla) ühe õhtu laulmise eest. Ei see ole siis ka ime, kui mees langes.

Max Zenger, Saksa komponist on õige palju auu saanud oma laulude eest.

Dr. Franz Diftile saab nüüd ka tema isamaal Ungaris juur toore auu- sammas ehitatama.

Jules de Swert, kuulus cello-mängija on Londoni elama läinud.

Terejina Tua, ilus wiulimängija neiu leiab Wene maal ja hiljuti ka Tar- tus palju kiitust.

Adelina Patti on Pariisi kunstide-akademia liikmeks vastu wõetud.

Eugen Gura leiab oma lauluga Saksa maal suurt kiitust.

Bottefjini, Italia kuulus basswiulimängija, on Parma muusika-kooli juhatajaks saanud.

Toni Tholfus, 11 aastane tütarlaps, aratab Saksa maal suurt imekspanemist oma täitsa kunstirikka flowerimänguga.

Üks Durante mängutükk on alles nüüd Italias üles leitud. Ta saab ligemal ajal trükkis wälja tulema.

„Laulu ja mängu leht“

ilmub ka 1889 itka edasi ja toob rohkesti lugemist ja ise- äranis ilusaid laulusid. Palun tellijaid rohkesti lehest osa wõtta ja ruttu ning palju tellimisi saata.

Auustades

S. A. Hermann.